

HISTORY OF ENGLAND

Part II.

purbakrishna Sarkar, B. A.

HISTORY OF ENGLAND

(*In Oriya*)

Part II.

(From 1603 to 1938)

BY

A. K. Sarkar, B. A.

Assistant Head master

PURI ZILLA SCHOOL

PUBLISHED BY

Ch. L. N. Nanda

THE SARASWATA BHANDAR

P. O. Chandnichauk, Cuttack.

Revised Edition

1939.

Price—Annas fourteen only.

ସୂଚି-ପତ୍ର

ଛୁଆଟି ରାଜବଂଶ

ବିଷୟ

ପୃଷ୍ଠା

୧ । ପ୍ରଥମ ଯେମନ୍ତ	୧
୨ । ପ୍ରଥମ ଚୂର୍ଣ୍ଣ	୧୫
୩ । ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣଚଳନ	୩୭
୪ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଚୂର୍ଣ୍ଣ	୪୯
୫ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମନ୍ତ	୭୪
୬ । ଉତ୍କଳସୁନ ଓ ମେଘ	୭୨
୭ । ଏକ	୯୦

ହେନୋଭାର ରାଜବଂଶ

୮ । ପ୍ରଥମ ଜର୍ଜ	୧୦୩
୯ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ	୧୧୩
୧୦ । ତୃତୀୟ ଜର୍ଜ	୧୨୭
୧୧ । ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜ	୧୭୦
୧୨ । ଚତୁର୍ଥ ଉତ୍କଳସୁନ	୧୭୭
୧୩ । ଉଲ୍ଲୋରଥ	୧୭୨
୧୪ । ସପ୍ତମ ଏଡ଼୍ୱାର୍ଡ	୧୯୭
୧୫ । ପ୍ରଥମ ଜର୍ଜ	୨୦୧
୧୬ । ଅଷ୍ଟମ ଏଡ଼୍ୱାର୍ଡ ଓ ଷଷ୍ଠ ଜର୍ଜ	୨୦୮
୧୭ । ପରଶିବ୍	୨୩୮

ଇଂଲଣ୍ଡର ଇତିହାସ

(ଦ୍ଵିତୀୟ ଭାଗ)

ଷ୍ଟୁଆର୍ଟ ରାଜବଂଶ

(ରାଜଶକ୍ତି ସହିତ ଗାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଂଘର୍ଷ)

ପ୍ରଥମ ପେମସ୍

ଜନ୍ମ — ୧୫୭୭ । ରାଜତ୍ଵ — (୧୬୦୩ — ୧୬୨୫) = ୨୨ ବର୍ଷ

ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତରେ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ରାଣୀ ମେରୀ ଷ୍ଟୁଆର୍ଟଙ୍କର ପୁତ୍ର ପେମସ୍ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନାରୋହଣ କଲେ । ସେ ପ୍ରଥମ ଦେବନେ-
ସିଂହାସନା ଋଜ୍ଜ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ମାରଗାରେଟଙ୍କ ପ୍ରପୋଷିତ ପୁତ୍ରାରୁ
ରାଜତ୍ଵ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜତ୍ଵ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମ୍ପଦ ଥିଲା ଏବଂ
ସେହି ଅଧିକାରଧୂରେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ ଥିଲା ଯେ, ସେଠାର ଅରପେକ ପ୍ରସ୍ତର (Stone of Scone) ଯେଉଁ ଦେଶକୁ ନୀତି ହେବ, ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ରାଜା ସେହି ଦେଶର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ । ପ୍ରଥମ ଏକବାର୍ତ୍ତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଅରପେକପ୍ରସ୍ତର ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ନୀତି ହୋଇଥିଲା । ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ରାଜା ଷଷ୍ଠ ପେମସ୍ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ଉକ୍ତ ପ୍ରବାଦ ଏତେ ଦୃଢ଼ ସାଧ୍ୟକ ହେଲା । ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ରାଜା ପେମସ୍ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ

କରିବାରୁ ଉଭୟ ଦେଶ ଏକ ସଜାଜ ଅଧୀନ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଉଭୟ ଦେଶର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ମେଣ୍ଟା ଥିଲା ।

ଯେମିତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୱାନ ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କର ଅନ୍ୟ-
କରିଶ ସରଳ ଥିଲା । ଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦାର ମତ ଘୋଷଣା
କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚୋଷାମୋହପ୍ରିୟ ଥିଲେ ଓ
ନେତେକ ପ୍ରିୟପାତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ବୃକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲେ ।
ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାୟାମ ଓ ମୃଗୟାପ୍ରିୟ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ
ସ୍ୱଳ୍ପଗତ ଶ୍ରୀରୂପା ଥିଲା । କଥିତ ଅଛି, ସେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ତରବାସ ଦର୍ଶନରେ
ଘାତ ହେଉଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ, ରାଜା ଦେଶ ଶାସନ
କରିବା ପାଇଁ ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ; ସୂଚକ ରାଜା ସଂଗ୍ରହମାନ ।
ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ଶକ୍ତିକୁ ସୀମାବଦ୍ଧ କରିବା! ଯେପରି ଦୋଷାବଦ୍ଧ, ରାଜଶକ୍ତିର
ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଦୋଷାବଦ୍ଧ । ଯେମିତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୱାନ
ଓ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଥିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ପ୍ରିୟପାତ୍ରଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ବୃକ୍ଷିତ ହୋଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଭୂଲ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଫ୍ରାନ୍ସ
ର ଚକ୍ରକାଳୀନ ରାଜା ହେନରୀ ତାହାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକ୍ରିଷ୍ଟିୟାନ୍ ଜଗତରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା
ଅଧିକ “ପଣ୍ଡିତ-ମୂର୍ଖ” ଏହି ଅନ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଯେମିତି ସିଂହାସନ ଆସେଦ୍ୱାରା କରି ଏଲିସାବେଥଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ ସାର
ଇଇଲିସ୍‌ମ୍ ସିସିଲଙ୍କର ପୁତ୍ର, ସାଲିସବରୀର ଅଲ୍ ରିକାର୍ଡ୍‌ ସିସିଲଙ୍କୁ
ପ୍ରଧାନ ଚିତ୍ରପତି ଓ ତାହାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ କରି-
ଥିଲେ । ଏଥିରେ ଲର୍ଡ୍ କବଡ଼ାମ ଓ ସାର
ଅନୁପ୍ରସାଦ ଚିତ୍ରପତି ଓ ସ୍କୋଲଟାର ରେଲେ ନାମକ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତି
ଅସନ୍ନୁଷ୍ଠ ହୋଇ ସିସିଲଙ୍କୁ ପଦଚ୍ୟୁତ ଓ ଅସବେଲ୍ ଷ୍ଟୁଆର୍ଟଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡର
ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରପତି କରିଥିଲେ । ଏହି
ସମୟରେ ଉପସ୍ଥାପନ ନାମକ ଏକ ଧର୍ମଯାଜକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କେତେକ

ସେମାନ କାଥଲିକ ଓ ଲର୍ଡ୍ ଛେଡ ଡିଭିଜନ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ନେତୃତ୍ୱରେ କେତେକ ପିତୃତ୍ୱନାମ ମଧ୍ୟ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଧର୍ମସଂକ୍ରାନ୍ତି
କେତେକ ସ୍ୱରୂପା ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏହି
ନେତୃତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମପତ୍ରବାରୁ ତାହାର ନେତାମାନେ ପ୍ରାଣହୀନ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ତିନି ପ୍ରଧାନ ଭାଗରେ
ବିଭକ୍ତ ଥିଲେ । ୧ମ ଦଳ—ପିତୃତ୍ୱନାମାନେ; ସେମାନଙ୍କୁ ନୈଷ୍ଠିକ
ଦେଶର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ବୋଲି ଡାକାଯାଉଥିଲା । ସେମାନେ
କରିଲେ ଦଳ କଲ୍ୟାଣ, ବ୍ୟସନ, ହିଡା, କୋଲ୍ଡକ ସମସ୍ତ
ତ୍ୟାଗକରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପବିତ୍ରଭାବରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଏହିପାଦକେଥକ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଉପାସନା ପଦ୍ଧତି କେତେକ ପଦ୍ଧତିରେ ସେମାନେ କାମନା
କରୁଥିଲେ । ରାଜସମତା ଅପେକ୍ଷା ପାଲିମେଣ୍ଟର ସମତା ଅଧିକ ବୋଲି
ସେମାନଙ୍କର ବୁଝାସ ଥିଲା । ୨ୟ ଦଳ—ଏପାଷ୍ଟୋଲିକ୍‌ଆନମାନେ—
ସେମାନେ ଏହିପାଦକେଥକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଉପାସନା ପଦ୍ଧତି ଅନୁସରଣ କରି
“ହାଇକୋର୍ପାଟ” ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଉଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ଅନୁସୂଚିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗର୍ଜନାମାନ ବାପମାନଙ୍କ ଶାସନାଧୀନ ଥିଲା ଓ ସେମାନେ
ରାଜଗିରୀର ଉପାସନା ଥିଲେ । ୩ୟ ଦଳ—କାଥଲିକମାନେ—ସେମାନେ
ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଉପାସନା ପଦ୍ଧତି ସେମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣରେ
କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଓ ସେମାନେ ପୋପଙ୍କ ଆନୁଗତ୍ୟ ଗ୍ରହଣ
କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ତିନି ଦଳ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଦଳ, ଅର୍ଥାତ୍ ପିତୃତ୍ୱନାମାନେ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମତାଶାଳୀ ଥିଲେ । ତାହାର କାରଣ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ
କଣିକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକ ଥିଲେ ଏବଂ କାଣିକ୍ୟାବହେତୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକ
ଅବହା ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଭବ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ନୂତନ ନିର୍ବାଚିତ
ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଦ୍ୟ ବା ପୃଷ୍ଠପୋଷିତ ଥିଲେ । ଏହିପାଦକେଥ ଅତ୍ୟନ୍ତ

ହେଉତାର ସହିତ ଏହି ଜନଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ସେ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ସେନ ପ୍ରଭୃତି ବୈଦେଶିକ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିବାରୁ ଲେକମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିଷୟ ପ୍ରତି ମନୋନିବେଶ କରିବାର ଅବସର ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେମିତି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଦେଶିକ ଶତ୍ରୁ-ଅଗ୍ରଙ୍କା ଦୂର ହୋଇଥିଲା । ତାହାର ଚରଣକୁ ସୁଟଲଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ମିଶିରୁପେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା; ଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜିତ ଥିଲା । ଦେଶର ଲେକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତ ଥିଲା । ହୁଚିଂସ୍ ରାଜାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଦେଶର ଶାସନ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଶକ୍ତି ଦୃଢ଼ ଥିଲା ।

ଯେମିତି ସିଂହାସନାରୋହଣ କଲେ ଏହି ଜନଦଳ ସ୍ବ ସ୍ବ ଦଳ ପାଇଁ କେତେକ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତିର ଆଶା କରୁଥିଲେ । ଯେମିତି ସୁଟଲଣ୍ଡର ପିଉରିଟାନ ବା ପ୍ରେସବାଇଟାରିଆନ ଧର୍ମଗଣ (ହାଙ୍ଗଟନ କୋର୍ଟ ଧର୍ମମତରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ କନ୍ସଭେରନ୍ସ) — ୧୭୦୪ ଇଂଲଣ୍ଡର ପାଉରିଟାନମାନେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ଯେ, ନୂତନ ରାଜା ତାହାକୁ ଅନେକ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ଯେମିତି ମାତା ମେରୀ ଝୁଆର୍ଟ୍ କାଥଲିକ୍ ଥିବାରୁ କାଥଲିକମାନେ ଆଶା କରୁଥିଲେ ଯେ, ରାଜା ସେମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଯେମିତି ପିଉରିଟାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରୂପ ଥିଲେ । କାରଣ ପିଉରିଟାନମାନେ ପ୍ରଜାଶକ୍ତିର ଓ ଫାଲିମେଣ୍ଟର ପୃଷ୍ଠ-ପୋଷକ ଥିଲେ ଏବଂ ବିଚ୍ଚମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ରହିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ଥିଲେ । ଯେମିତି ବୁଝିଥିଲେ ଯେ, ବିଚ୍ଚମାନେ ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସହାୟ । ହୁଚିଂସ୍ ବିଚ୍ଚମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁ ରାଜାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଶତ୍ରୁ । ଅତଏବ ବିଚ୍ଚମାନଙ୍କ ଶତ୍ରୁକୁ ହତ୍ରୟ ଦେଲେ ରାଜାଙ୍କର ଶତ୍ରୁମାନେହିଁ ହତ୍ରୟ ପାଇବେ । ତେଣୁ ସେ ବିଚ୍ଚପ ଓ ହାଇକୋର୍ଟ ଦଳର ଯେ ସମର୍ଥନପୂର୍ବକ ପିଉରିଟାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋରତା ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିଲେ । ଯାହା ହେଉ, ଯେମିତି ସିଂହାସନ

ଅସ୍ପଷ୍ଟ କରୁଛି ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କ ନେତୃକ ସୁବିଧା ଗ୍ରାସ୍ତ ଅଗାରେ ଗଜାଙ୍କ ନକଟରେ ଏକ ଅବେଦନ କରାଯାଇଛି । ନାମା “ମିଲିନାରୀ ପିଟିସନ” (Millenary Petition) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଗଜା ଏହି ବଚସ୍ତର ମାମାଂସା ପାଇଁ ବସ୍ତ୍ର ଓ ନେତୃକ ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କୁ ଘେନି ‘ହାମାଟନକୋଟ’ ନାମକ ଛାନରେ ଗୋଟିଏ ସତ୍ତ୍ଵ କରାଯାଇଛି । ଏହି ସତ୍ତ୍ଵରେ ଗଜା ବଚସ୍ତମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ମମର୍ଥନ କରି ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କ ଚର୍ଚ୍ଚରେ ବରଜ୍ଞ ହୋଇ ଅବେଦନ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ଯଦି ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କ ଇଲ୍ଲଗ୍ନ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ହାତାତକର ଅନୁସରଣ ନ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ଦେଶରୁ ବହୁଷ୍ଟ ହେବେ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ଉକ୍ତ ସତ୍ତ୍ଵ ଗଜା ହେଲା । ଏହି ସତ୍ତ୍ଵ ପଲରେ ବାଇବଲ ପୁନରାୟ ଇଂରାଜୀରେ ଅନୁବାଦିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା “ଅଥରାଇଜଡ୍ ଭର୍ସନ” (Authorised version) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ବାଇବଲ ଧର୍ମମନ୍ତ୍ର ବା ଚୈତ୍ୟମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଅଛି ।

ଗଜା ଏହି ସତ୍ତ୍ଵରେ ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କ ଲପରେ ହୁଏତ ଯୋଗ ସେମାନଙ୍କର ଦଶକକ୍ଷ ନେତାଙ୍କୁ କାରୁରୁଷ କରି ପେମ୍ପା ପିତୃତ୍ଵାଧିକାର ଧର୍ମ-ଯାଜକମାନେ ଇଲ୍ଲଗ୍ନ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ “ହାଇ ଟେକ”ର ଉପାସନା ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଅସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବହୁଷ୍ଟ କରାଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଦେଶର ପିତୃତ୍ଵାଧିକାର ଧର୍ମଯାଜକ କାର୍ଯ୍ୟରୁଟ ହେଲେ । ଏହି ପିତୃତ୍ଵାଧିକାରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନେତୃକ ସ୍ଵଦେଶରେ ନିର୍ବାସିତ ସୁବିଧା ନ ପାଇ ଜନ୍ମ ରବିନସନ୍ ଓ ଜଇଲ୍‌ସ୍ ମିଶ୍ଟ୍ର ନାମକ ନେତାଦ୍ଵୟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ହଲ୍‌ଣ୍ଡରେ ଅଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଏହାର ୧୨ ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ପ୍ରାୟ ୧୨୦ ଜଣ ପିତୃତ୍ଵାଧିକାର “ମେମ୍ବାର୍‌ସ୍” ନାମକ ଗୋଟିଏ ଜାହାଜରେ ହଲ୍‌ଣ୍ଡ ପହଞ୍ଚିବାକୁ କରି ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଉପକ୍ରମିତ ପ୍ରସଙ୍ଗର ଉତ୍ତର ଭାଗରେ ଉପନବେଶ ହ୍ରାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ପିତୃତ୍ଵାଧିକାର ଯାତ୍ରୀମାନେ “ପିଲ୍‌ଡ୍ରମ୍ ପାସାସ” ନାମରେ ଅଭିହିତ । ଏହି ଉପନବେଶ ମାନ ବର୍ତ୍ତମାନ “ଇଲ୍‌ନାଲଟେଡ୍ ଟେକ୍” ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ।

ଯେମଧ୍ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସହଯୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ପିଉରିଟାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଶେଷ କଠୋର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବରମାନେ ପିଉରିଟାନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହଯୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେମଧ୍ ସେ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ନିଷେଧ କଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ପିଉରିଟାନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନାପ୍ରକାର କଠୋର ନିୟମମାନ କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ କାଥଲିକମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜାନୁମୋଦିତ ଧର୍ମାଳୟର କ୍ରିଷାସନାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ “ରେକୁସେଣ୍ଟ୍” (Recusants) ନାମରେ ଅଭିହିତ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ‘ରେକୁସେଣ୍ଟ୍’ ମାନଙ୍କଠାରୁ ମସିକ ୨୦ ପାଉଣ୍ଡ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେତେକ କାଥଲିକ ଧର୍ମପାଳକ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ନିବାସିତ ହେଲେ ।

କାଥଲିକମାନେ ଯେମସଙ୍କଠାରୁ ବିଶେଷ କୌଣସି ସୁବଧା ପ୍ରାପ୍ତ ନ ହେବାରୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର ନିୟମମାନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ବାରୁଦ ଗଚ୍ଛନ୍ଦନ (Gunpowder Plot) ୧୬୦୫ ହେବାରୁ କେନ୍ଦ୍ରସବି ଓ ଗାଈ ଫକର୍ସ ପ୍ରମୁଖ ସାତଜଣ କାଥଲିକ, ରାଜା, ତାହାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଓ ତାହାଙ୍କ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟକୁ ଧ୍ବଂସ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଗଚ୍ଛନ୍ଦନ କରିଥିଲେ । ତାହା ଇତିହାସରେ “ବାରୁଦ ଗଚ୍ଛନ୍ଦନ” ନାମରେ ବିଦିତ । ସେହି କାଥଲିକମାନେ ଛିର କରିଥିଲେ ଯେ, ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହୀତଲେ ବାରୁଦ ଦେଇ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନ ସମୟରେ ରାଜା, ଯୁବରାଜ ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧ୍ବଂସ କରିବେ ଓ ରାଜାଙ୍କର କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ରକୁ ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ କରି ଇଂଲଣ୍ଡରେ କାଥଲିକ ଧର୍ମର ପୁନଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବେ । ତତ୍ତ୍ୱଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନେ ପ୍ରାଣୀର୍ଷରୁ ଅଳ୍ପ ଓ ଲୋକ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହ ଫଳତଃ ଗୋଟିଏ

ଦ୍ଵାରା କହା ଯେଉଁ ସେଥିମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ହୁଏ କିମ୍ବା ପାଲିମେଣ୍ଟ ଗୁଡ଼ିକରେ କେତେକ ବସ୍ତା ବାରୁଦ ସହିତ କରି ରଖିଥିଲେ । ୧୭୦୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ନଭେମ୍ବର ମାସ ତା ୫ ରଖ ଦିବସ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନ ସମୟରେ ଷଡ଼ଚକ୍ରବାହୀ-ମାନେ ବାରୁଦରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କରି ଗଜା ଓ ପାଲିମେଣ୍ଟକୁ ଧ୍ଵଂସ କରିବାକୁ ଚିତ୍ତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାନ୍ତସିଂହ ଶ୍ରେଷ୍ଠବାମ ନାମକ ଷଡ଼ଚକ୍ରବାହୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଏକବ୍ୟକ୍ତି ସେହି ଦିବସ ତାହାଙ୍କ ଭଗିନୀପତି ଲର୍ଡ ମଣ୍ଟଗୁମେନ୍ଟଙ୍କ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଏକ ପତ୍ର ଲେଖିଥିଲେ । ସେହି ପତ୍ର ଗଜାଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୁଅନ୍ତେ ତତ୍ତ୍ଵିଗରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଅବଶେଷରେ ସମସ୍ତ ଷଡ଼ଚକ୍ରବାହୀମାନେ ଧୃତ ହୋଇ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଓ କାଥଲିକ୍ ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର-ତର ନିୟମନାମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ।

ଯେମିତିକି ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ଯେ, ଗଜା ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଦେଶ ଶାସନ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚିତ । ଅତଏବ ତାହାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବ୍ୟପ୍ତ ଯେମିତିକି ଅନ୍ୟ କାହା ନିକଟରେ ଦାୟା ନୁହନ୍ତୁ । ଗଜାଙ୍କର ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ସେ ସର୍ବଦା ସ୍ଵାଧୀନ ମତର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ଲୋକମତକୁ ଅବହେଳା କରୁଥିଲେ । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚୋରାମୋଦପ୍ରିୟ ଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ତାହାଙ୍କର କେତେକ ପ୍ରିୟ-ପାତ୍ରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୁଳିତ ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମୟରେ ଇଂରେଜମାନେ ସ୍ଵଦେଶର ଶାସନଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥସଂକ୍ରାନ୍ତି ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଗଜା ଅନେକ ସମୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ମତାମତକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ନାନାପ୍ରକାରେ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପାଲିମେଣ୍ଟ ସହିତ ତାହାଙ୍କର ସର୍ବତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଯେମନ୍ତ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରିବା ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ଲୋକମାନେ ମେୟର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରିବେ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ମାନେ ପ୍ରଥମ ପାଲିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ଏ ୧୭୦୪—୧୭୧୧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ଆଦେଶ ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମେୟର ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷମତାରେ ରାଜା ଏହିପରି ଭିତ୍ତିରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲା ।

ତତ୍ପରେ ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅନୁରୋଧ ଅନୁଯାୟୀ କିଛି ପିରିଡିକାଲ-ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଠୋର ବ୍ୟବହାର କରିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ କାଥଲିକ୍ ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନାପ୍ରକାର କଠୋର ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରାଜା ସ୍ୱିଟ୍ ଲଣ୍ଡକୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଏକ ରାଜ୍ୟ ଭାବେ କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମାନଙ୍କୁ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହିତ ଭିନ୍ନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏଥିରେ ଘୋର ଆପତ୍ତି କରିଥିଲା ।

ରାଜାଙ୍କ ବ୍ୟୟନିର୍ବାହୀ ତାହାଙ୍କୁ କେତେକ ବିଷୟର ଆୟ ଆଜୀବନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ରାଜକୀୟ କୁମ୍ଭିର ଆୟ ଓ ପ୍ରଜାଙ୍କଠାରୁ ଗୃହୀତ ଅର୍ଥ (Feudal dues) ଓ ଟନେଜ୍ ଓ ପାଉଣ୍ଡେଜ୍ (Tonage and Poundage) ନାମକ କରଦ୍ୱୟ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ଆୟ ଥିଲା । ଟନେଜ୍ ଅର୍ଥ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଆଗତ କିମ୍ବା ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ରପ୍ତାନୀ ହେଉଥିବା ଏକଟନ ମତ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଶୁଳ୍କ ବା କର । ପାଉଣ୍ଡେଜ୍ ଅର୍ଥ ଏକ ପାଉଣ୍ଡ ଶୁଣ୍ଢ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଶୁଳ୍କ ବା କର । ରାଜାଙ୍କର ବ୍ୟୟବାହୁଲ୍ୟ ହେତୁ ଏହି ଆୟ ତାହାଙ୍କର ଅପ୍ରଚାର ହେବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟର ମତ ନ ନେଇ ସେ ଉକ୍ତ କରଗୁଡ଼ିକର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ଏହା ଇମ୍ପୋଜିସନ୍ (Imposition) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । କେଟ୍ ନାମକ ଏକ ବଣିକ ଏହି ବର୍ଦ୍ଧିତ ଦ୍ୱାରରେ କର ଦେବାକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେବାରୁ ସେ ରାଜଦରବାରରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ବିଚାରପତିମାନଙ୍କର ନିୟୁକ୍ତି ଓ

ପଦ୍ମୋଦ୍ଭବ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ମୀମାଂସା କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀ ଏହି ପ୍ରକାରରେ ୨୦, ୦୦୦ ପାଉଁଶ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ପାଲିମେଣ୍ଟର କର ନିୟୁତ କରବାର ସମତା ଖଟା ହେବାରୁ ସେମାନେ ଏହାର ଡାକ୍ତରୀ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲେ ।

ଅପୂର୍ବରେ ଅଲଗା ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ବହୋଦ୍ର ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କୁ ଅପୂର୍ବ ନମିତ୍ତ ଏକ ଦଳ ସେନାର ବ୍ୟୟର ବହନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ସେଥି ନମନ୍ତେ ଅର୍ଥ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀ ପାଲିମେଣ୍ଟରୁ ଅର୍ଥପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ମତ ନ ଦେଇ ଯେ ସମସ୍ତ ଆଦେଶ ପ୍ରକାର କରୁଥିଲେ ଓ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଶୁଳ୍କ ବା କରର ବର୍ଦ୍ଧିତ ହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଥିଲେ, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟାହାର ନ କଲେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରର କରବ ନାହିଁ କହନ୍ତେ ସେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଙ୍ଗ କଲେ ।

ଦୁଇ ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ସେମସ ପୁନଶ୍ଚ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅହୀନ କଲେ; କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀମତୀ ତାହାଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ଆଦେଶ ଓ କର ସମସ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ନ କଲେ ସେମାନେ କୌଣସି ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରର କରବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହନ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଙ୍ଗ କଲେ । ଏହା ‘ଏଡ୍‌ଲେଡ୍’ (Adlled) ପାଲିମେଣ୍ଟ ନାମରେ ବିଦିତ । ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତେ ଶ୍ରୀମତୀ ପାତବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅହୀନ କରି ନ ଥିଲେ ।

ପେମ୍ବ୍ଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ
ପାଲିମେଣ୍ଟ
୧୯୧୪

ଯେମିତି ଶାନ୍ତିର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଥିଲେ । ଦେଶରେ ଓ
 ଇଉରୋପରେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ କରିବା ଲୁଦେଗୀରେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ
 ଯୋଜନା ଥିଲା । ସାଲିସବରୀର ଅର୍ଲ୍ ରବାର୍ଟ୍
 ଯେମିତିକି ସିସିଲଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଜନ୍ମା
 ବୈବେଶିକ ଏଲିସାବେଥଙ୍କୁ ଜର୍ମାନର ପାଲଟିନେଟର
 ରାଜାଙ୍କୁ ଲେକ୍ଟର ପ୍ରେଜିଡେଣ୍ଟଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ
 ଦେଇଥିଲେ । ପ୍ରେଜିଡେଣ୍ଟ କରମାନା ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷମତାଶାଳୀ
 ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ସେ ଯେମିତିକି ଜାମାତା ହେବାକୁ
 ଇଉରୋପରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ସହିତ ତାହାଙ୍କର ମିତ୍ରତା ସ୍ଥାପିତ
 ହୋଇଥିଲା । ୧୬୧୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରବାର୍ଟ୍, ସିସିଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ
 ଜର୍ଜ ଇଲିସ୍‌ବାର୍ଥ ନାମକ ଏକବ୍ୟକ୍ତି ରାଜାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରିୟପାତ୍ର ଓ ପ୍ରଧାନ
 ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇ ଉଠିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ସେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ
 ବଳିଷ୍ଠତାପ୍ରାପ୍ତ ହେବାକୁ ହୋଇଥିଲେ । ରବାର୍ଟ୍, ସିସିଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ
 ରାଜାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଲେକସ୍‌ଟ୍ରାୟ୍ ଯୁବରାଜ ହେବାର ପ୍ରାଣଜ୍ୟୋତି କଲେ ।
 ତତ୍ପରେ ରାଜା ଇଉରୋପରେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ ମାନସରେ ବଳିଷ୍ଠତାପ୍ରାପ୍ତ ପରା-
 ମର୍ଶମତେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁତ୍ର ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ସହିତ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ସେନାର ରାଜ-
 କୁମାରୀ ଇନଫେଣ୍ଟା ମେରିଆଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର
 ଲେକେ ଏହି ବିବାହର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିଲେ । କାରଣ ସେମାନେ ଜଣେ
 କାଥଲିକଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର ଭାବ ରାଶି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ
 ଥିଲେ; ଯେମିତିକି ଲେକମିଟକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଏହି ବିବାହର ଅସ୍ଵା-
 ଜନରେ ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଏହି ୨୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ
 ଯେମିତିକି ସେନ ରାଜାଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ନିଷ୍ଠୁର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ
 କରିଥିଲେ ।

ଏଥିପ୍ରକାଶ ଯେମିତିକି ଯେତେବେଳେ ସମୟରେ ଓଞ୍ଚଲଟର
 ରେଲେ ଯେମିତିକି ବରୁଣରେ ଏକ ଚିତ୍ରରେ ଲିପି ଥିବାରୁ ପ୍ରାଣଦେଶରେ
 ଓଞ୍ଚଲଟର ଦୃଷ୍ଟି ଦେଖାଯିବ । ମାତ୍ର ଯେମିତିକି ସେ
 ରେଲେକ ସମୟରେ ତାହାକୁ ପ୍ରାଣଦେଶ ପ୍ରଦାନ ନ କର
 ପ୍ରାଣଦେଶ — ୧୭୧୮ ବର୍ଷ ରହି ପୃଥିବୀର ଲକ୍ଷ୍ୟର ରଚନା
 କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରେଲେ ଯେମିତିକି କହିଥିଲେ ଯେ, ସେ
 ଆମେରିକାରେ ଏକ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ସମ୍ପାଦନ ଜାଣନ୍ତି । ଯେମିତିକି ସମ୍ପାଦନ
 ଅଧିକାର ଥିବାରୁ ସେ ରେଲେକୁ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ଅବସ୍ଥାର ନିମିତ୍ତ ମୁକ୍ତିଦାନ
 କରୁଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଶେନର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉପନିବେଶ
 ଆମେରିକାରେ ଥିଲା । କାଳେ ରେଲେଙ୍କ ସହିତ ଶେନଅର୍ଡମାନଙ୍କର
 ବିଶେଷ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ଏବଂ ସେଥି ନିମନ୍ତେ ଶେନ ସହିତ ତାହାଙ୍କ
 ପୁଅର ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ବଢ଼ିଲା ହେବା, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ଯେମିତିକି ରେଲେକୁ
 ଶେନଅର୍ଡମାନଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କଲେ । ମାତ୍ର
 ରେଲେ ଆମେରିକାରେ ଓଞ୍ଚଲଟର ନାମକ ନଦୀ ଶାଖରେ ଉପସ୍ଥିତ
 ହୁଅନ୍ତେ, ଶେନଅର୍ଡମାନଙ୍କ ସହିତ ତାହାଙ୍କର ବିଶେଷ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।
 ଶେନଅର୍ଡମାନଙ୍କ ସହ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା,
 ସେଥିରେ ରେଲେଙ୍କ ପୁଅ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ରେଲେ ବ୍ୟର୍ଥମନୋରଥ
 ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ଶେନଅର୍ଡମାନଙ୍କ
 ସହିତ ବିଶେଷ କରିଥିବାରୁ ଯେମିତିକି ଶେନ ରାଜାକୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ପାଇଁ
 ତାହାକୁ ପୂର୍ବ ଚିତ୍ରରେ ଅପରାଧରେ ୧୦ ବର୍ଷ କାରାରେ ପ୍ରାଣଦେଶ ପ୍ରଦାନ
 କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଜର୍ମାନୀର କାଥଲିକ୍ ଓ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶିଂଶକର୍ଷକାମୀ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧନଳ ପ୍ରକୃତିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୭୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣାରୁ ଫର୍ଡିନେଣ୍ଡ ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ହାବ୍ସବର୍ଗ ଚାନ୍ଦୀଙ୍କର ଶାସନାଧୀନ ଥିଲା । ଏଥିପୂର୍ବେ ଜର୍ମାନୀର ସମ୍ରାଟ୍ ଜର୍ମାନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋହେମିଆ ନାମକ ରାଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ ରାଜା ହେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ବୋହେମିଆର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ପ୍ରଜାମାନେ ଫର୍ଡିନାଣ୍ଡଙ୍କୁ ବୋହେମିଆର ରାଜା ବୋଲି ନିର୍ବାଚନ ନ କରି ପାଲେଷ୍ଟାଇନର ଇଲେକ୍ଟର ଯେମସଙ୍କ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଜାମାତା ଫ୍ରେଡରିକଙ୍କୁ ବୋହେମିଆର ରାଜା ବୋଲି ନିର୍ବାଚନ କରିଥିଲେ । ଫ୍ରେଡରିକଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ରେ ଜର୍ମାନୀର ସମସ୍ତ କାଥଲିକ୍ ରାଜା ଫର୍ଡିନେଣ୍ଡ ସହ ଯୋଗଦାନ କରି ପାଲଟିନେଟ୍ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ସେନର ରାଜା କାଥଲିକ୍ ଓ ଫର୍ଡିନେଣ୍ଡଙ୍କ ନକଟ-ଆତ୍ମୀୟ ଥିବାରୁ ଫ୍ରେଡରିକଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ଫ୍ରେଡରିକ ଉପାୟାନ୍ତର ନ ଦେଖି ଯେମସଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେନ ରାଜାଙ୍କ ବିରାଗଭଜନ ହେବା ଅଶଙ୍କାରେ ଯେମସ୍ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଜାମାତା ଫ୍ରେଡରିକଙ୍କୁ ଯଥୋପଯୁକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ପଦ ହେବାରୁ ଫ୍ରେଡରିକ୍ ବୋହେମିଆ ଓ ସ୍ତ୍ରୀୟ ପାଲଟିନେଟ୍‌ରୁ ତାଡ଼ିତ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ଜାମାତାଙ୍କ ଏହି ବ୍ୟବହରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମାନସରେ ଯେମସ୍ ଅର୍ଥ ନିମିତ୍ତ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସଭା ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ମାତ୍ର ଏଥିପୂର୍ବେ ଯେମସ୍ ଯେସସଙ୍କ ତୃଣସ୍ୱ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ, ଦର୍ଶନା (Benevolences), ବଳ-ପାଲିମେଣ୍ଟ— ପୂର୍ବକ ଉଶ୍ଚିତ୍ୱଣ (Forced Loans), ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ ଏକଗୃହିତା କାରବାରର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । ନୂତନ “ବେରନେଟ୍” ପଦ ସୃଷ୍ଟି କରି ଏକଶତ ପାଉଣ୍ଡ

ମୂଳରେ ତାହା ଲେଖମାନକୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ଅସତ୍ ଉପାୟରେ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏହାର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଗଜାଙ୍କ ଗୃନସେଲର ପ୍ରାନ୍ତସିଣ୍ଡିକେଟକୁ ହାତ୍ତାଏ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସ ସମକ୍ଷରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ବେକନ ଗୃନସେଲର ପଦରୁ ବହୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଦେଇ ଅବ୍ୟାହତ ପାଇଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ ଯୁକ୍ତ ନିମିତ୍ତ ସାମାନ୍ୟ ଅର୍ଥ ମଞ୍ଜୁର କଲେ; ମାତ୍ର ପାଇମ୍, କୋକ୍ ପ୍ରମୁଖ କେତେକ ମେମ୍ବର ଗଜାଙ୍କୁ ଷ୍ଟେନ ସହିତ ବିବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କରାଯିବାକୁ ଅବେଦନ କରିବାରୁ ଗଜା ଏହି ଅବେଦନକୁ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ଧୃଷ୍ଟିତା ଜ୍ଞାନ କରି ଡକ୍ଟର ମେମ୍ବରମାନଙ୍କୁ କାରାଗାର କଲେ ଓ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଗଜାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଦିନ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଏହାର ସନତା ଯଥେଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଗଜା ଏକଗୁଡିଆ କାରବାରର ଅଧିକାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱାସୀୟମାନ ସଂଗୋଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଗଜାଙ୍କର ମୂଳମାନଙ୍କୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଲାଗିକରି ।

ଏହି ସମୟରେ ଦେଶର ସମ୍ବାଦ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ସାପ୍ତାହିକ ପ୍ରଥମ ଇଂରାଜୀ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ ହୋଇଥିଲା ।
ପ୍ରକାଶନ—୧୭୨୨

ଗଜା ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗକରି ଷ୍ଟେନ ଗଜାଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ ସହିତ ଶ୍ରୀୟୁ ପୁଣି ଗୃନସିଙ୍କ ବିବାଦ ସମ୍ବନ୍ଧ କରି ଷ୍ଟେନକୁ ବ୍ୟବସାୟ ପରିଷଦ କରିବା ମାନସରେ ବଳାଙ୍ଗମର ଡିଜିଟାଲ ସହିତ ପେମ୍ବଙ୍କ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରୀୟୁ ପୁଣି ଗୃନସିଙ୍କୁ ଷ୍ଟେନକୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ— (୧୭୨୩) । ମାତ୍ର ଷ୍ଟେନର ଗଜା ଗୃନସିଙ୍କୁ ୧୭୨୪ କାର୍ଯ୍ୟକ ସମ୍ପର୍କ ହରଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିବାରୁ ଗୃନସି ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୁଅନ୍ତେ ଏହି ବିବାଦ ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଷ୍ଟେନ

ରାଜକୁମାରୀ ଇନଫେଣ୍ଟା ମେରୀଥା ମଧ୍ୟ ଗୂଲିଷକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଥିଲେ । ଯାହାତତ୍ତ୍ୱ ବିବାହ ରଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତେ ଯେମିତି ସେନ ସହଚ ମୁକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଅର୍ଥ ନମିତ୍ତ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଥିବା ନ କଲେ । ସେନ ସହଚ ମୁକରାଜଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ମୁକ ନମିତ୍ତ ଅର୍ଥ ମଞ୍ଜୁର କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ୧୭୨୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଯେମିତି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଯେମିତି ରାଜକୁଳରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରରେ ବହୁ ଇଂରାଜ ଉପନବେଶ ହାସିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ୧୭୦୭ରେ ହାସିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ବାମ୍ବିଡ଼ାସ, ମେରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଓ ୧୭୨୦ରେ ହାସିତ ଉପନବେଶ ନର ଇଂଲଣ୍ଡ ନାମରେ ବିଦିତ କେତେକ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଉପନବେଶ ପ୍ରଧାନ । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବାଣିଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସାର ହୋଇଥିଲା । ଇଂରାଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ କମ୍ପାନୀ ଏହି ସମୟରେ ବହୁ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ଭିତରେ ହାସିତ କରାଥିଲା ।

ପ୍ରଥମ ଗୁରୁତ୍ବ ବିଜ୍ଞାନ, ବୃନ୍ଦାବନ

କିଲୋ—୧୦୦ । ଗ୍ରାମ୍—(୧୦୨୫-୧୦୪୧)=୨୫ ଗ୍ରାମ୍

ପ୍ରଥମ ପେମ୍ବ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଗୁରୁତ୍ବ ବିଜ୍ଞାନ
 ଅବେଦନ କଲେ । ବିଜ୍ଞାନ ଅବେଦନ ସମୟରେ ଗୁରୁତ୍ବ ବସ୍ତୁ
 ୨୫ ଗ୍ରାମ୍ ହୋଇଥିଲା । ସେ ସୁପୁରୁଷ; ମାତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୌନ
 ଚରଣ
 ପ୍ରକୃତର ଲୋକ ଥିଲେ । ପିତାଙ୍କ ହିତ ସେ ମଧ୍ୟ ରୁଚିଥିଲେ
 ଯେ, ରାଜା ଶାସନ ନିମନ୍ତେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଦାତ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ତାହାଙ୍କ
 କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ସେ ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ବ୍ୟାପାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲୋକ ବା ଶକ୍ତି
 ନିକଟରେ ଦାୟୀ ନୁହନ୍ତି । ସେ ପିତାଙ୍କ ହିତ ରକ୍ଷା ପ୍ରକୃତର ଲୋକ
 ଥିଲେ; ମାତ୍ର ପିତାଙ୍କ ସରକାରୀ ତାହାଙ୍କଠାରେ ନ ଥିଲା । ସ୍ଵାର୍ଥସାଧନ
 ନିମନ୍ତେ ସେ କପଟତାର ଅଣ୍ଟା ଛୁଇଁ କରବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହେଉ ନ ଥିଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ନ ଥିଲେ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତନାଶକ କିଛି ଶୈଳ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାରୁ ଲେକମାନେ ତାହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲେ ; ମାତ୍ର ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଧିକ ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଝେନ ରାଜକୁମାରଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରାଜଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ଭଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତୁ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜାଙ୍କ ଭଗିନୀ ହେଲେଣି ଏହା ମେଘାଥାଙ୍କ ସହିତ ଲେକମାନେ ବରୁଦ୍ଧରେ ଗୁଲିର୍ସଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ।

ଗୁଲିର୍ସଙ୍କ ବିବାହ ତଦନୁଯାୟୀ ଗୁଲିର୍ସ ସିଦ୍ଧାନ୍ତନାଶକ କିଛି ପ୍ରାନ୍ତର ୧୭୨୫

ରାଜକୁମାରଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାନ୍ତର

ରାଜକୁମାରଙ୍କ କାଥଲିକ୍ ଥିଲେ । ବିବାହ ସମୟର

ସମ୍ପର୍କ ଅନୁସାରେ ତାହାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମପାଳକ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ

ଓ ରାଣୀ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉପାସନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ

ଏହି କାଥଲିକ୍ ବିବାହରେ ଲେକମାନେ ଅସନ୍ନତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ରାଜା

ଉଚ୍ଚତ ପ୍ରକୃତର ବଳିଷ୍ଠତାରେ ଉତ୍ତରର ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଲେକମାନଙ୍କର

ଲେକମାନଙ୍କର ଅସନ୍ନତାଟି ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଗୁଲିର୍ସ ସିଦ୍ଧାନ୍ତନାଶକ କିଛି ଝେନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଅର୍ଥ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଥମ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରି ଭଲ

ଲକ୍ଷ ପାଉଁଶ ନିମନ୍ତେ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର

ଗୁଲିର୍ସଙ୍କ ପ୍ରଥମ ରାଜାଙ୍କ କାଥଲିକ୍ ବିବାହ ହେତୁ ଓ ବଳି-

ପାଲିମେଣ୍ଟ—୧୭୨୫ ହାମଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ଥିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ

କେବଳ ମାତ୍ର ୧୪୦୦୦୦ ପାଉଁଶ ମଞ୍ଜୁର କଲେ । ଏଥିପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କୁ

ଟେନେଟ୍ ଓ ପାଉଁଶଟେକ୍ ନାମକ କରଦ୍ରବ୍ୟ ଆଜୀବନ ପାଇଁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା ;

ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଉକ୍ତ କରଦ୍ରବ୍ୟ କେବଳ ଏକବର୍ଷ ପାଇଁ ମଞ୍ଜୁର

କଲେ ।

ଝେନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ନିମନ୍ତେ ଗୁଲିର୍ସ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜାଙ୍କୁ ଫରୋଷି ରଣତରାସ୍ତ୍ର ପ୍ରେରଣ କଲେ । ମାତ୍ର ପରସ୍ପା ମନ୍ତ୍ରୀ ‘ଇରଲିଉ’ ସେହି ରଣତରାସ୍ତ୍ରତକ ଝେନ-

ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟବହାର ନ କରି “ଲ-ରଟେଲ୍” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରସାରି
ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିୟୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ
ଦ୍ଵାରା ହୋଇ ଶାନ୍ତା ଓ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଳିଂଡାମଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଘୋର
ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତେ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ ।

ବଳିଂଡାମ ଓ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଅର୍ଥ ନିମିତ୍ତ ଓ ଲୋକଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା
ମାନସରେ ପାରୁ ଏଡ଼ିବାକ୍ଷିପିଲଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ସେନା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ
କେଡ଼ିଜ ଅଭିଯାନ ନୌବଦର ପ୍ରେରଣା କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ
୧୭୨୫ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯଥେଷ୍ଟ ସୈନ୍ୟ ବା ରଣପୋତ ନ
ଥିଲା; ମାତ୍ର ରାଜାଙ୍କୁ କେତେକ ବାଣିଜ
କେଡ଼ିଜ ବାଣିଜ୍ୟ ପୋତ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଓ କେଡ଼ିଜ ଲୋକ
ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ସେନା ଯାତ୍ରା କଲେ । ସୈନ୍ୟଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା
ଯେ, ସେ ସେନାର କେଡ଼ିଜ ବନ୍ଦର ଅଧିକାର ନର ଡ୍ରୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ଆମେରିକାରୁ ଆଗତ ଧନପୁର୍ଣ୍ଣ ସେନାକୁ ଜାହାଜମାନ ଦ୍ରୁତଗତ
କରିବେ । ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ସେନାର ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗ ଦ୍ରୁତଗତ କରି-
ଥିଲେ; ମାତ୍ର ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।
ସୁତରାଂ ସେନାର ଅନରହପୁର୍ଣ୍ଣ ଜାହାଜ ସେ ଦ୍ରୁତଗତ କରି ପାରି ନ ଥିଲେ ।
ଅଧିକନ୍ତୁ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ପାଲି-
ମେଣ୍ଟ ଆହ୍ଵାନ କରିବାକୁ ବାଧା ହୋଇଥିଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟବାର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହୂତ ହେବା ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ମେମ୍ବରମାନେ
ରାଜା ଓ ବଳିଂଡାମଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ, ଗୁଲ୍‌ସ୍ ସେମାନଙ୍କୁ ସେଇସ୍ ପଦ
ପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ଦ୍ଵିତୀୟ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ସେମାନଙ୍କ
୧୭୨୬ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ । କାରଣ
ପାଲିମେଣ୍ଟ କ୍ରୌଷିସି ରାଜକର୍ମଦ୍ଵାରା ପାଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବର
୧୭୨୭ ହେବା ନିୟମବିରୁଦ୍ଧ । ମାତ୍ର ଏହାଦ୍ଵାରା ଗୁଲ୍‌ସ୍
ଅରଳାଗି ପୁରଣ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହୂତ ହୁଅନ୍ତେ

ସାର୍‌ଜନ୍ ଇଲିଅଟ୍ ଓ ସାର୍ ଜର୍ଜ୍‌ସ୍ ଡିଗ୍‌ସ୍ ରାଜାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ କରି ବକିଂହାମକୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ମୁଖରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରି ତାହାଙ୍କ ଅପରାଧର ଦେଲ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଗଠନ କରିବାକୁ କହିଥିଲେ । ଏଥିରେ ଗ୍ଲେସ୍‌ବି ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଇଲିଅଟ୍ ଓ ଡିଗ୍‌ସ୍‌ଙ୍କୁ କାରାଦଣ୍ଡ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ଦୁହେଁ ମୁକ୍ତ ନ ହେଲେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବସିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମେମ୍ବର-ମାନେ ପ୍ରକାଶ କରିଲେ ଗ୍ଲେସ୍‌ବି ସେ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ ଦେଇ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ ।

ଗ୍ଲେସ୍‌ବି ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ଅର୍ଥର ଅଭାବ ଦୂର ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଫ୍ରେନ୍ସ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ ଚଳୁଥିଲା ଏବଂ ପରାସ୍ତ ରାଜା ଲବରେନ୍ସେସ୍ ପରାସ୍ତ ବୈଦେଶିକ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ (Huguenots) ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରାନ୍ତସ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ନିୟୁତ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧର ବ୍ୟୟ ନିମନ୍ତେ ଗ୍ଲେସ୍‌ବି ପୂର୍ବକତ୍ “ଟିନେଜ୍‌ସ୍ ପାଉଣ୍ଡେଜ୍” ଅଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ତତ୍ପରା ଅର୍ଥାଭାବ ମୋଚନ ନ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ନାନାପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାୟ ଉପାୟରେ ଅର୍ଥ ଅଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଦର୍ଶନା (Benevolences) ଓ ବଳପୂର୍ବକ ଋଣ (Forced loans) ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଦେବାକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ, ଗ୍ଲେସ୍‌ବି ସେମାନଙ୍କୁ କାରାଦଣ୍ଡ କଲେ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଗୃହକୁ ଏକ ଏକ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ଅଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବକିଂହାମ୍‌ସ୍‌ର ଚେଲିସ୍ ପରାସ୍ତ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ (Huguenots) ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଏକ ଦଳ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟ ଦେଇ ଉକ୍ତ ଛାନ ଅବରୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦୋଷରୁ ସେ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତସ ପରିତ୍ୟାଜ କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା ଯେ,

ସେମାନଙ୍କର ଶାସକମାନଙ୍କ ଦୋଷରୁ ଲଂଗତ ନାହିଁ ସବୁଜ ଲୁହିତ ହେଉଅଛି । ଲୋକମାନେ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ଓ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରିୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଳିହୀନଙ୍କ ଉପରେ ଅଧିକ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ।

ଜାଣ୍ଡା ଅଧିକାର ପାଇଁ ଆବେଦନ (Petition of right)—

ବୈଦେଶିକ ଯୁଦ୍ଧ ହେତୁ ଉତ୍ତରୀୟ ହୋଇ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ୧୭୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କର ତୃଣସ୍ତ୍ର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆଦାନ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ

ଗୁଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ତୃଣସ୍ତ୍ର ଏଥିପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାର ଦେବାକୁ ବଳି

ପାଲିମେଣ୍ଟ:—୧୭୮୮ ହୋଇଥିଲେ, ପାଲିମେଣ୍ଟ ସବୁପ୍ରଥମ ସେମାନଙ୍କ

ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ସାର୍ ଜନ୍ ଇଲିଅଟ୍, ସାର ଟମାସ୍ ଓସ୍ବେଣ୍ଟ ଓ ଅର୍ଥର୍ ଓ ଜନ୍ ପାଇମ୍ ରାଜାଙ୍କ ଶାସନର ଦୁର୍ଗତି ପ୍ରଦର୍ଶନପୂର୍ବକ ‘ସିଟିସନ୍ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍’ ବା ‘ଜାଣ୍ଡା ଅଧିକାର ପାଇଁ ଆବେଦନ’ ନାମକ ଏକ ସନନ୍ଦ ରାଜାଙ୍କ ସ୍ବାକ୍ଷର ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ରାଜା ଅନୁକ୍ରାନ୍ତରେ ଏହା ସ୍ବାକ୍ଷର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ଯେ (୧) ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅନୁମତି କୌଣସି ପ୍ରକାର କର ବା ଋଣ ଆଦାୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । (୨) ବିନା ବିଚାରରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କାରାଗୃହ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । (୩) କୌଣସି ଗୃହସ୍ଥ ଗୃହକୁ ରାଜା ଯୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । (୪) ଶାନ୍ତି ସମୟରେ “ସାମରିକ ଆଇନ” (Martial law) ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଲଂଲଣ୍ଡର ଜାଣ୍ଡା ସ୍ବାଧୀନତାର ଦ୍ବିତୀୟ ସନନ୍ଦ ବୋଲି ପରିଗଣିତ । ରାଜା ଏହି ସନନ୍ଦ ସ୍ବାକ୍ଷର କରିବାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆନନ୍ଦର ବୋଲାହଳ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲା । ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥିତ ଅର୍ଥ ୩୫୦, ୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପାଲିମେଣ୍ଟ ମଞ୍ଜୁର କଲା ।

ତତ୍ପରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଳିହୀନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେତେକ ଅଭିଯୋଗ ଆନୟନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତେ ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟର

ବିଠକ ବନ୍ଦ କରାଗଲା; କିନ୍ତୁ ଦୁଇ ମାସ ଉତ୍ତରେ ବଳିଂହାମ୍ ପୁନଶ୍ଚ ପୁରସ୍କାସନ କର “ଲ-ରଚେଲ୍” ଅଭିଯୁକ୍ତରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରାଗଲା ଯେଉଁ ଫେଲିକ୍ସ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ପୋର୍ଟସ୍ମାଥ୍ ନାମକ ବନ୍ଦରାରେ ପ୍ରକାଶନରେ ତାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲା । ସେ ବନ୍ଦରାରେ ପ୍ରାୟେ, ଲବ କରୁଥିଲା ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଦେଶର ଗୋଟିଏ ପରମ ଶତ୍ରୁକୁ ନିପାତ କର ପ୍ରାଣ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ବାଥର ବିଷୟ ଉଲ୍ଲିୟାମ୍ ଲଭ୍ ଲଣ୍ଡନର ବିଷୟ ପଦରେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଧାନ ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇଥିଲେ । ଲଭ୍ ‘ହାଇଚର୍ଚ୍ଚ ପାଟି’ର ଲେକ ଏବଂ ପିଉରିଟାନମାନଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ରାଜା ପୂର୍ବକର ‘ଟେନେଲ୍ ଓ ପାଉଣ୍ଡେଜ୍’ ନାମକ କରଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ଦେବାକୁ ଅସ୍ମାନ୍ତ ହେଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ କାରାଗାର କଲେ । କୋର୍ଟ ଅଫ୍ ହାଇ ଟେମ୍ପର (Court of Starchamber ଓ କୋର୍ଟ ଅଫ୍ ହାଇ କମିସନ (Court of High Commission) ପୁନର୍ବାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଇଲିଅଥ୍ ପ୍ରମୁଖ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଘୋର ଅପରାଧ କର ଯେଉଁ କର୍ମ ଗୁରୁତ୍ବମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ଉକ୍ତ କର ଆଦାୟ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦ ହେବା ଉଚିତ୍ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ କରାଗଲା । ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଜା କରିବାକୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ଯେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଗତ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁମାନେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅମତରେ କର ଆଦାୟ କରିବେ ଓ ଯେଉଁମାନେ କର ଦେବେ, ସେମାନେ ଦେଶଦ୍ରୋହୀ । ଏଥିରେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେଇ ହୋଇ ଇଲିଅଥ୍ ପ୍ରମୁଖ ନେତାମାନଙ୍କୁ କାରାଗାର କରି ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଜା କରିଥିଲେ । କାରାଗାର ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ରାଜାଙ୍କର ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କଲେ, ସେମାନେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କଲେ । ମାତ୍ର ଇଲିଅଥ୍ ରାଜାଙ୍କର ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବାରୁ ପ୍ରାୟେ ୩୦୦ କାରାଗାରରେ ରହି ସେଠାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ଗୁଲିଷ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନା ଦେଶ ଶାସନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଲଣ୍ଡନର ବିଷୟ ଲର୍ଡ ଓ ଓଏସ୍ ଓଆର୍ଥ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନା ପରାମର୍ଶଦାତା ଥିଲେ । ଓଏସ୍ ଓଆର୍ଥ ଏକାଦଶ ବର୍ଷ ଏଥିପ୍ରସଙ୍ଗେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷରେ ଥାଇ “ଜାଷ୍ଟସ୍ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍” ନାମକ ସନନ୍ଦ (Petition of Right) ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବକିଂହାମଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଦେଖିଲେ, ପାଲିମେଣ୍ଟ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଉକ୍ତ ସନନ୍ଦ ଲାଭ କରି ସମ୍ମୁଖ ନୁହେଁ, ସେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷ ତ୍ୟାଗ କରି ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶନାଙ୍କ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତର ଭାଗରେ ପ୍ରିଭିକାଉନସିଲ୍‌ର କେତେକ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ, ବେହାମ୍‌ମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସଭା (Council of the north) ଘାଟିତ ହୋଇଥିଲା, ଓଏସ୍ ଓଆର୍ଥ ତାହାର ସଭ୍ୟପଦ ହୋଇଥିଲେ । ଏଥି ଉକ୍ତିରେ ସେ (୧୭୩୩) ଲର୍ଡ୍ ଷ୍ଟ୍ରାଫୋର୍ଡ୍ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଆୟର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଲର୍ଡ୍ କାଉରବୋର ଆଦି ବିଷୟ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଗୁଲିଷ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଓ ଲେକମିଟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପେକ୍ଷା କରି ଦେଶ ଶାସନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୂର୍ବ ରାଜାମାନଙ୍କର କେତେକ ପୁରାତନ ଅଫିସର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପୁରାତନ ନିୟମର କର ତଦନୁଯାୟୀ ସେ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ ପୁନଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିର ବାଟିକ୍ ଆୟ ୪୦ ପାଉଣ୍ଡ ଥିଲା, କିଛି ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ତାହାକୁ ‘କାଇଟ୍’ (Knight) ଉପାଧି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ରାଜାଙ୍କୁ ଅରଣ୍ୟ ସନ୍ନିବୃତ୍ତ ହାନିମାନଙ୍କର ଜମିଦାର ବା ସାମଲ୍‌ମାନେ ଉକ୍ତ ଜଙ୍ଗଲରୁ କେତେକ ଅଂଶ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଗୁଲିଷ ଉକ୍ତ ଅରଣ୍ୟମାନ ଜଣାବ କବଳ ଯେଉଁ ସାମଲ୍‌ମାନେ

ତାହା ଭୋଗ କରୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପ୍ରଭୃତ ଅର୍ଥ
ଅବାୟ କଲେ । ଏହି ପ୍ରକାରେ କେତେକ ସାମନ୍ତ ତାହାଙ୍କର ଶତ୍ରୁରୂପେ
ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ପେନସଙ୍କ ସମୟରେ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ଏକଗୁଚିଆ କାରବାରର
ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ବିଷୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆପତ୍ତି କରିଥିଲା । ଗୂର୍ଲସ୍
ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉକ୍ତ ଅଧିକାର
ଏକଗୁଚିଆ ପ୍ରଦାନ ନ କରି ଶିଳ୍ପର ଉତ୍କଳ ମାନସରେ
କାରବାରର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀକୁ ଉକ୍ତ ଅଧିକାର
ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏତଦ୍ୱାରା ଶିଳ୍ପର
(monopolies) ଉତ୍କଳ ନ ହୋଇ ବରଂ ଅବନତି ହୋଇଥିଲା
ଏବଂ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟଧିକ ବୃଦ୍ଧି
ପାଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ବଣିକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ସପ୍ତମ ହେନେରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତିତ “କୋର୍ଟ ଅଫ୍ ଡିଆର ଟେମ୍ପର” ଓ
ଏକ୍ସଚାକେସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତିତ “କୋର୍ଟ ଅଫ୍ ହାଇ କମିଶନ୍” ସାହାଯ୍ୟରେ
ଗୂର୍ଲସ୍ ଅତ୍ୟଧିକ କଠୋରତା ସହିତ ଶାସନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପୂର୍ବେ
ଏହି ବିଚାରାଳୟଦ୍ୱୟ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତାଶାଳୀ ସାମନ୍ତ ଓ ରାଜଦ୍ରୋହୀ ଧର୍ମ-
ଯାଜକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର
ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦୁଇଟି ବିଚାରାଳୟ ରାଜାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରର ଅସ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ
ହୋଇ ଦେଶରେ ଅଶାନ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ତତ୍‌ମାନଙ୍କ ସହଚର ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ଯୁଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳ
 ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଗୁଲ୍‌ସ୍ “ପୋତକର” (Ship money)
 ନାମକ ଏକ ସୁରୁତନ କର ଆଦାୟ କଲେ ।
 ପୋତକର ଏଲିସାବେଥଙ୍କ ସମୟରେ ଏହି କର ସମୁଦ୍ର
 (Ship money) ଉପକୂଳସ୍ଥ ନଗରମାନଙ୍କରୁ ଆଦାୟ ହେଉଥିଲା
 ଏବଂ ସେହି ଅର୍ଥରେ ଏଲିସାବେଥ ରଣଯୋଦ୍ଧ
 ଯୁଦ୍ଧ କର ଇଂଲଣ୍ଡର ଉପକୂଳ ଭୂମି, ସେନା, ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ବୈଦେଶିକ
 ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଗୁଲ୍‌ସ୍ ପ୍ରଥମେ ପୂର୍ବରୁ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳସ୍ଥ
 ନଗରମାନଙ୍କରୁ ଏହି କର ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ପରେ ଦେଶମଧ୍ୟସ୍ଥ
 ସମସ୍ତ ସହରମାନଙ୍କରୁ ଏହି କର ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ । ଜନ୍ ହାମ୍‌ସେଡେଲ୍
 ନାମକ ବକ୍ତାମ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଏକ ରାଜ୍ୟେକ ଏହି କର ଦେବାକୁ
 ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ବନ୍ଦୁକଦାସୀ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ବନ୍ଦୁକଦାସୀ ତାହାଙ୍କ
 ବିପକ୍ଷରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିବାରୁ ଏହି କର ଆଦାୟ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହା
 ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅନୁମତିରେ ଦେବାରୁ ଜନସାଧାରଣ ଶକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ବନ୍ଦୁକ
 ହୋଇଥିଲେ ।

ଓସ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣଅର୍ଥ ଲର୍ଡ୍ ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ୍ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ୧୬୨୩
 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆୟୁର୍ବିଶ୍ୱର ଶାସନକର୍ତ୍ତୃତ୍ୱରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇଥିଲେ ।
 ସେଠାରେ ଇଂରେଜ ଓ ସ୍ୱିଟ୍‌ଜରଲଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା
 ଓସ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣଅର୍ଥ କା ଅଲଫ୍‌ସ୍ ନାମକ ପ୍ରଦେଶରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ
 ଲର୍ଡ୍ ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ୍
 କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋରତାର ସହଚର ଆୟୁର୍ବିଶ୍ୱର ଶାସନ
 କର ସେଠାରେ ଶାନ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେ
 ଗୋଟିଏ ଅରକ୍ଷ୍ୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରି ତାହା ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ପଥେନ୍‌ସ୍
 ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେହି ଅର୍ଥରେ ସେଠାରେ ଏକ ଦଳ
 ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ବାଣିଜ୍ୟର ପଥେନ୍‌ସ୍ ଉଲ୍ଲଭ ସାଧନ ହୋଇ-

ଥିଲା ଏବଂ ଅୟୁର୍ବିଦ୍ୟରେ ବହୁ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାର କାଥଲିକ୍‌ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଶାସନ କ୍ଷୟରେ ଆଇରିସ୍‌ମାନେ ଶାନ୍ତଭାବ ଧାରଣ କରିଥିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ସେମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ବର୍ଷ ଓପେଣ୍ଡର୍ଥ ଅୟୁର୍ବିଦ୍ୟର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ-
ଥିଲେ, ସେହି ବର୍ଷ (୧୭୩୩) କ୍ୟାଣ୍ଟରବରୀର ଆର୍ଚ୍‌ବିଷପ୍ ଏକଟଙ୍କ ମୂର୍ଖ
ହେବାରୁ ଲଡ୍ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ
ଲଡ୍‌ଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଚୂର୍ଲ୍‌ସଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇଥିଲେ ।

ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତପ୍ରିୟ ଥିଲେ ଏବଂ
କାଥଲିକ୍‌ମାନଙ୍କର ଧର୍ମମନ୍ଦିରର ସାଜସଜ୍ଜା ତାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଥିଲା । ଆର୍ଚ୍‌ବିଷପ୍
ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସେ ଧର୍ମାଲୟମାନଙ୍କରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ
କରିଥିଲେ । ଧର୍ମାଲୟମାନଙ୍କରେ ଚିତ୍ରିତ ଗବାକ୍ଷର ପ୍ରଚଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା;
ବେହଗୁଡ଼ିକ ଧର୍ମମନ୍ଦିରମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟଭାଗରୁ ଅପସାରିତ ହୋଇ ପୂର୍ବ-
କୋଣରେ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା; ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ପିଉରିଟାନ-
ମାନେ ମନେ କରୁଥିଲେ ଯେ, ଲଡ୍ ଇଂଲଣ୍ଡରେ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମ ପୁନଃ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରୁବାକୁ ମନଃସ୍ଥ କରିଅଛନ୍ତି; ସୁତରାଂ ଲୋକମାନେ ଲଡ୍‌ଙ୍କ
ପ୍ରତି ବିରୁପ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ପୂର୍ବେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ନାନାପ୍ରକାର ଛାଡ଼ା କୌତୁକ
ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା; ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଲୋକେ ପାନାସକ୍ତ ହେଉଥିବାରୁ
ଦେଶର ଶାନ୍ତରକ୍ଷକମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକ ନିବାରଣ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ
ରାଜା ଓ ଲଡ୍ ସେଗୁଡ଼ିକ ପୁନଃପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଧର୍ମପାଳକମାନଙ୍କୁ
ଉପାସନା ପରେ ଉକ୍ତ ଛାଡ଼ା କୌତୁକ ପୁନଃପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ବିଷୟ ପ୍ରଶ୍ନର
କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏଥିରେ ଯେଉଁ ଧର୍ମପାଳକମାନେ ଆପତ୍ତି କଲେ,
ସେମାନଙ୍କୁ ପଦବ୍ୟୁତ କରାଗଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଘୋର ଅଶାନ୍ତର
ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ରାଜା ଓ ଲଡ଼ ସୁଟ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ବକାବରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଇଉରୋପରେ ନୂତନ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜନ୍ ନିକ୍ସ ନାମକ ଜଣେ ସୁଟ୍‌ମାନଙ୍କ ପ୍ରଗୁରକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସୁଟ୍‌ମାନେ ନବ ଧର୍ମରେ ସହିତ ବନ୍ଧେ ଗାଣିତ ହୋଇ ‘ପ୍ରେସ୍‌ବାରିଆନ୍‌ସ’ ନାମ ଗ୍ରନ୍ଥ କରି ଉପାସନା ସମୟରେ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥନା ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରୁ ନ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଲଡ଼ଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ରାଜା ସୁଟ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ସୁଟ୍‌ମାନେ କ୍ରିଷ୍ଟ ହୋଇ ୧୫୫୭ ରେ ମେଲ୍ ଅଫ୍ ଗାର୍ସ୍‌ଙ୍କ ସମୟରେ ଗଠିତ ‘ଜାଣାସ୍‌ ସଭା (National Covenant) ପୁନର୍ଘୋଷଣା କରି ଉକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଏଥିରେ ରାଜା କ୍ରିଷ୍ଟ ହୋଇ ସୁଟ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଅଭିସର ହେଲେ । ମାତ୍ର ସୁଟ୍‌ମାନେ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବାରୁ ଓ ଇଂରେଜମାନେ ସୁଟ୍‌ମାନଙ୍କର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରିବାରୁ ରାଜା ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡ଼ଙ୍କୁ ଆସ୍ପରୁଣ୍ଡରୁ ଅଣାଇଲେ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡ଼ ରାଜାଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ଵାନ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ସ୍ଵୟଂ ଆସ୍ପରୁଣ୍ଡରୁ ସ୍ଵାୟତ୍ ସିଂହେତୁ ସୈନ୍ୟବଳ ଆନୟନ ନିମିତ୍ତ ସେଠାକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡ଼ଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ସୁଟ୍‌ଲଣ୍ଡର ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ ନିମିତ୍ତ ରାଜା ପୁନର୍ବାର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ଵାନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ଵାନ ହେଲାମାତ୍ରେ ମେମ୍ବରମାନେ ରାଜାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ-ଅଲ୍ପଦନପ୍ରାୟୀ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରଣାଳୀର ଘୋରତର ପ୍ରତିବାଦ କରି (The short Parliament—1641) ସୁଟ୍‌ଲଣ୍ଡ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଏଥିରେ ରାଜା କ୍ରିଷ୍ଟ ହୋଇ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ଵାନ ହେବାର ୩ ସପ୍ତାହ ଉତ୍ତରେ ତାହା ବନ୍ଦକଲେ ।

ତଦନନ୍ତର ରାଜା ଯେଉଁ ଅଲଫସ୍‌ଟ୍ୟକ ମୈତ୍ର୍ୟ ସଂକ୍ରମ୍ଭ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଦେନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଭିଯାନ କଲେ । ମାତ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାନେ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନରଦମ୍ଭରଲ୍ଲୀ ଆଦିମଣ କରି ରାଜାଙ୍କୁ ନିଉକାସଲ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାସ୍ତ କଲେ । ରାଜା ବାୟହୋଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭୁର ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସହଜ ସକ୍ଷ୍ମ ହାସଲ କଲେ । ଏହି ଅର୍ଥ ନିମିତ୍ତ ରାଜା ପୁନଃବାର ତାହାଙ୍କର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଦୀର୍ଘ ପାଲିମେଣ୍ଟ (Long Parliament) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । କାରଣ ଏହା ଦୀର୍ଘକାଳ-ହ୍ରାସ୍ତୀ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିବେଶନ ଆରମ୍ଭ ହେବା ମାତ୍ରେ ନେମ୍ବରମାନେ ରାଜାଙ୍କ ଗତ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀର ପ୍ରତିବାଦ କରି ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପରାମର୍ଶ-ଦାତା ଲର୍ଡ୍ ଓ ଷ୍ଟ୍ରାପୋର୍ଡ୍‌ଜ୍ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆନୟନ କଲେ ଓ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶଦ୍ୱୟେ କାର୍ଯ୍ୟରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଲର୍ଡ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଆଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ପ୍ରତ୍ୟାହତ ହେଲା । ତଦନନ୍ତର “ତ୍ରିବାର୍ଷିକ ଆଇନ” ନାମକ ଏକ ନୟମ ହୋଇଥିଲା (Triennial act) ।

ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ ନ ହୋଇ ୩ ବର୍ଷ ଅନ୍ତତ ହେବ ନାହିଁ ଅର୍ଥାତ୍ ୩ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଆହ୍ୱାନ ହେବ ଏବଂ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅମତରେ ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ବନ୍ଦ ହୋଇ ଶ୍ରେବାସିକ ଆଇନ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥ ପୁରୀ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷରେ ଥିବା 'ପିଟିସନ୍ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍' ବା ଜାଗାୟ ଅଧିକାର ଗଜାଙ୍କଠାରୁ ଆଦାୟ କରୁଥିଲେ । ତତ୍ପରେ

ସେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷ ତ୍ୟାଗ କରି ଗଜାଙ୍କ

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥଙ୍କ

ପକ୍ଷରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ

ବିଚାର ଓ ପ୍ରାଶସ୍ୟ

ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ । ତଦନନ୍ତର

ସେ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ସେନା ଆଣି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନୁମତିରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସହୃଦ

ଯୁକ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାର୍ଯ୍ୟ

କରିବାକୁ ଗଜାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟ କାରଣରୁ ପାଲି-

ମେଣ୍ଟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥଙ୍କ ପରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥ

ସ୍ୱର୍ଗଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିରୁପ

ଜାଣି ସେ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଫିର କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର

ବୃତ୍ତ ତାହାଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ ଲଣ୍ଡନକୁ ଆହ୍ୱାନ କରନ୍ତେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥ

ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଦେଖିଲେ, ହାତ୍ତସ୍ୟ ଅଫ୍ କମନ୍ସର

ପାଇଁ ନାମକ ନେତା ଅପର ୩୦୦ ସଭ୍ୟ ସହୃଦ ହାତ୍ତସ୍ୟ ଅଫ୍ ଲର୍ଡସ୍ରେ

ତାହାଙ୍କୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ! ସେ ତତ୍ତ୍ୱଶାସ୍ତ୍ର ଟାଣିଆରୁ

ଅଫ୍ ଲଣ୍ଡନକୁ ପ୍ରେରଣ ଦେଲେ ଏବଂ ଦେଶବ୍ରାହ୍ମା ବୋଲି ତାହାଙ୍କ

ବିଚାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ମେମ୍ବରମାନେ ବୁଝିପାରୁନା ଯେ, ତାହାଙ୍କୁ

ଦେଶବ୍ରାହ୍ମା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରି ପ୍ରାଶସ୍ୟ ଦେବା ଅସମ୍ଭବ । ସେଥିପାଇଁ

ସେମାନେ ତାହାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ “ବିଲ୍ ଅଫ୍ ଏଟେନ୍ଡର” (Bill of

attainder) ପାସ୍ କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏହି ବିଲ୍ ପାସ୍

ହେଉଥିଲା, ସେ ବିନା ବିଚାରରେ ପ୍ରାଶସ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଥିଲା । ତାହା “ବିଲ୍

ଅଫ୍ ଏଟେନ୍ଡର”ରେ ଗଜାଙ୍କର ସ୍ୱାକ୍ଷର ଅବଶ୍ୟକ ହେଉଥିଲା । ଗଜା

ଗଜପ୍ରାସାଦ ବୃତ୍ତାନ୍ତେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜନତା ଅବଲୋକନ କରି ଶ୍ରୀତ ହୋଇ ସ୍ୱାୟତ୍ତ

ବିଶ୍ୱସ୍ତ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରାଶସ୍ୟାଞ୍ଜୀ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରୁଥିଲେ । ତଦନୁସାରେ ୧୭୭୧,

ମେ ମାସ ତା ୨୨ ତାରିଖରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଥଙ୍କ ଶିରଶେଦ ହେଲା । ପ୍ରାଶସ୍ୟ

ସମୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡ କହିଥିଲେ, “ରାଜାମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ବାସ ନାହାଁ ।” (Put not your trust in princes.)

ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉଦ୍ଧୃତର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସଭାର ସାଧନ କରିଥିଲେ । କୋଟ ଅଫ୍ ବ୍ୟାର, ଚେମ୍ବର ଓ କୋଟ ଅଫ୍ ଦାଉଁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ କମିସନ୍ ଡ଼ିଓର ଦିଆଗଲା ଏବଂ ପୋତକର (Ship money) ଓ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅମଚରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ତତ୍ପରେ ପାଲିମେଣ୍ଟର କେତେକ ପିତୃପୁତ୍ରାନ୍ ମେମ୍ବର ଧର୍ମର କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧନ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ପିତୃପୁତ୍ରାନ୍-ମାନେ ବିଷପମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଚାଳିତ “ଏପିଷ୍କୋପେସି” ବା ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । କାରଣ ବିଷପମାନେ ରାଜାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ଓ କାଥଲିକ ଧର୍ମର କେତେକ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ “ଏପିଷ୍କୋପେସି” ଡ଼ିଓରଦେଇ ନୂତନ ପିତୃପୁତ୍ରାନ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରଚଳନ ନିମିତ୍ତ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଏକ ବିଲ ତା ପ୍ରସାବ ଆଗତ କରିଥିଲେ । ତାହା “ରୁଟ ଓ ବ୍ରାଞ୍ଚ ବିଲ” (Root and Branch Bill) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏହି ପ୍ରସାବ କିନ୍ତୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ଵାରା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପାଲିମେଣ୍ଟର ପାର୍ଲମ୍ ପ୍ରମୁଖ କେତେକ ସଦ୍ୟ ଏକ ପ୍ରସାବ ଆଗତ କରିଥିଲେ ଯେ, ଭବିଷ୍ୟତରେ ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ, ପରାମର୍ଶଦାତା ଓ ବିଚାରକମାନେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ଵାରା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେବେ ।

୧୫ ଏହି ସମୟରେ ଆୟରଲଣ୍ଡରେ ଏକ ବିପ୍ଳବର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶନା ଘଟିଲା । ଆୟରଲଣ୍ଡରେ ଲୋକମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋର୍ଡଙ୍କ କଠିନ ଶାସନ ହେତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସନ୍ନିତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ଆୟରଲଣ୍ଡରେ ହତ୍ୟା ବିପ୍ଳବରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାର ମୌନ-ରୂପରେ ସହ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ

ଅନ୍ତେ ଆଇରସ୍‌ମାନେ ବହୋସ୍‌ମାନେ ଆମ୍ଭର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସମସ୍ତ ଇଂରେଜ୍‌ସ୍‌ ସୁଚ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର ପତ୍ନୀବାରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଏହି ବୟାଙ୍କର ସମ୍ବାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଭୁଲ୍‌ ଅଢୋଲନ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ପୁଣି ଆଇରସ୍‌ମାନେ ସ୍ୱକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ପାଇଁ ରାଜାଙ୍କର ଆଦେଶପତ୍ର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିନ୍ତେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୁଏ । ହୋଇ ରାଜାଙ୍କୁ ଏହି ହତ୍ୟାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ତାହାଙ୍କ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ (Grand Remonstrance) କରିଥିଲେ । ତତ୍‌ପରେ ସେମାନେ ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କର ରାଜା ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଏଣିକି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ରାଜାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ନିଯୁକ୍ତ ହେବେ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ରାଜାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗ୍ରହଣ ହୁଏ, ସେ ସମୟରେ ଗୁଳ୍ମ ସୁଚ୍‌ଲକ୍ଷ୍ମରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିଲେ । ପାଞ୍ଚଦିନ ଉତ୍ତରେ ରାଜା ସୁଚ୍‌ଲକ୍ଷ୍ମରୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରି ପାଇମ୍, ହେମ୍‌ସେଡ୍‌ ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରତିବାଦ ପ୍ରସ୍ତାବର ଖଣ୍ଡନେତାଙ୍କୁ ରାଜହୋଦି ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ରାଜାଙ୍କ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଇତସ୍ତତଃ କରି ବିଲମ୍ବ କରିବାରୁ ରାଜା ସ୍ୱୟଂ କେତେକ ଅନୁଚର ଓ ଏକଦଳ ସଶସ୍ତ୍ର-ରକ୍ଷୀ ସୈନ୍ୟ ସହ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ରାଜାଙ୍କ ଆଗମନ ବାଞ୍ଛା ଶୁଦ୍ଧ କରି ଉକ୍ତ ଖଣ୍ଡନ ସଭ୍ୟ ଇଲିଅଟ୍‌ଙ୍କ ନୌକାପୋତରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରି ଲଣ୍ଡନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । ରାଜା ଉକ୍ତ ଖଣ୍ଡନ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହରେ ନ ପାଇ ହୁଏ ହୋଇ ଉକ୍ତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗାଦି ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଇ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ଲଣ୍ଡନର ଲୋକମାନେ ସେ ସମୟରେ ଅର୍ଥଶାଳୀ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଥିଲେ । ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟାଚରଣରେ ହୁଏ ହୋଇ ଉକ୍ତ

ଝିଲ୍ଲି ସଭ୍ୟଙ୍କ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଲଣ୍ଡନରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସପ୍ତାହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ସଭା ହୋଇ ଶୁଭ ହେଲା ଯେ, ସେମାନେ ଉକ୍ତ ଝିଲ୍ଲି ସଭ୍ୟଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅନୁମୋଦନ କରିବେ । ଏକସପ୍ତାହ ଉତ୍ତରେ ସେମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ନୌକା ଯୋଗେ ଉକ୍ତ ଝିଲ୍ଲି ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟକୁ ଆଣିଲେ । ରାଜା ଏହି ଅପମାନ ସହ୍ୟ କରି ନ ପାରି ଲଣ୍ଡନ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଉକ୍ତ ସ୍ତରରୁ ପାରିଥିଲେ ଯେ, ଯୁଦ୍ଧ ଅନୁବାଦ । ରାଜା ସୈନ୍ୟ ସମ୍ମତ ମାନସରେ ରାଜମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦଲ୍ଲଣ ପ୍ରେରଣ କରି ସ୍ୱୟଂ ହାମ୍ପଟନ୍ କୋର୍ଟରେ ଆସିଥିଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲଣ୍ଡନ ଟାଉନରୁ, ଯୋର୍ଟସ ମାଉଥ୍ ଓ ଦଲ୍ଲ ନାମକ ତିନୋଟି ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଦସ୍ତଗତ କରି 'ମିଲିସିଆ' ସମ୍ମତ ନିମିତ୍ତ ଆଦେଶ

ଅନୁବିପକ୍ଷ ଆଦେଶ
(୧୭୯୧)

ପ୍ରକାଶ କଲେ ଏବଂ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବ୍ୟୟଭାର ନିମିତ୍ତ ଟନେଜ୍ ଓ ପାଉଣ୍ଡେଜ ନାମକ କରଦ୍ରବ୍ୟ ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତଦନନ୍ତର ଷ୍ଟର୍ଟସ୍ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଏହି ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରପଶ୍ଚିମଭାଗ ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣଭାଗ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ କାଥଲିକ୍ ଓ ହାଇଡେର ଲୋକମାନେ ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପିଉରଟାନମାନେ ଓ ବାଣିଜ୍ୟପ୍ରଧାନ ସ୍ଥାନର ଲୋକମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସର ଝିଲ୍ଲି ସଭ୍ୟ ଓ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସର ଅର୍ଦ୍ଧସଂଖ୍ୟକ ସଭ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷର ସେନାନାୟକ ଥିଲେ ରାଜାଙ୍କର ରାଜିନେସ୍ ରାଜକୁମାର ରୁପାର୍ଟ । ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅଧିକାଂଶ ସମ୍ମାନ ଜମିଦାର ଥିବାରୁ

ତାହାଙ୍କ ନାମ ହୋଇଥିଲା କେଭେଲିଅର୍ସ (Cavaliers) । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଥିବା ଲକ୍ଷଣର ୧୦ଟି ସତ୍ୟ ଓ ଦ୍ଵାରା ଥିବା କମନ୍ସର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ସତ୍ୟ ପାଇଁ ମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷୀ ଛଦ୍ମ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେବଳ ପିଉରଟାନ୍ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲେକମାନେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏସେକ୍ସର ଅଲ୍ ପାଇଁ ମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷର ନେତା ଥିଲେ । ପାଇଁ ମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷୀ ଲେକମାନଙ୍କ ମସ୍ତକର କେଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଥିବାରୁ ସେମାନେ (Round heads) ଥିବାରୁ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୂଳିଷ ନଟିଂହାମ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ତାହାଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଲକ୍ଷା ଥିଲା ଯେ, ସେ ସେଠାରେ ସୈନ୍ୟ ସମ୍ମତ କରି ଲଣ୍ଡନ ଅରିମୁଖରେ ଅବସର ହୋଇ ତାହା ଯୁଦ୍ଧର ବିବରଣୀ ଦ୍ରୁତଗତ କରିବେ । ମାତ୍ର ପାଇଁ ମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷର ସେନାନାୟକ ଏସେକ୍ସର ଅଲ୍ ନଟିଂହାମ୍ ଓ ଲଣ୍ଡନମଧ୍ୟ ନଗରମାନଙ୍କରେ ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ କରି ଗୂଳିକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ଅବସର ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୂଳିଷ ଲଣ୍ଡନ ଅରିମୁଖରେ ଅବସର ହୋଇ “ଏଜହଲ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏସେକ୍ସର ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଗୂଳିଷଙ୍କ ଭୂଗିନେୟ ଗଜକୁମାର ରୂପାଟ (୧) ଏଜହଲର ଯୁଦ୍ଧ ମାତୁଲଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଏସେକ୍ସ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ତେଜସ୍ଵୀ ଅଶ୍ଵାବେଘ୍ନ ସୈନ୍ୟଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏସେକ୍ସର ସୈନ୍ୟମାନେ ଛବିରଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତେ ଗୂଳିଷ ଲଣ୍ଡନ ଅରିମୁଖରେ ଅବସର ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଲଣ୍ଡନର ଲେକମାନେ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ଦ୍ରୁତ ହୋଇ ଗୂଳିଷକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ଅବସର ଦେବାରୁ ଗୂଳିଷଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରି ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ଠାରେ ଅଶ୍ରୁ ନେଲେ ।

ତେଣୁ ବର୍ଷ ଶହେରୁ ଶହେରୁ ଶହେରୁ ଶହେରୁ କରାଯାଇ ।
 ଇଂଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷୀୟ ଏକନେତା ଲର୍ଡ୍ ଫେୟାର୍
 ଫେରସ ନିଉକାସଲର ଆର୍ଲ୍‌ଜି ଦ୍ଵାରା ପରିଚିତ
 ରାଜପଣର କଥା ହୋଇଥିଲା ।

ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ଠାରେ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଟୋର ନାମକ ଛାନରେ ରାଜକୁମାର
 ରୁପାର୍ଟଜି ଦ୍ଵାରା ଦାମ୍‌ପର୍ ନାମକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷୀୟ ଅପର
 ଏକ ନେତା ପରିଚିତ ଓ ନିହତ ହୋଇଥିଲା । ସାର୍‌ ଲୁଇଅମ୍
 ଓସ୍‌ଲର ନାମକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅପର ଏକ ନେତା ମଧ୍ୟ
 ରାଜକୁମାର ରୁପାର୍ଟଜି ଦ୍ଵାରା ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହିପ୍ରକାରେ
 ଇଂଲଣ୍ଡର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳର ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ନଗର ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଟୋର ହସ୍ତଗତ
 ହେଲା । ତତ୍‌କାଳର ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ନିଉକାସଲ ନାମକ ଛାନରେ ଏସେକ୍ସକ୍ସ
 ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ରାଜାଙ୍କର ଲର୍ଡ୍‌ ଫେୟାର୍ ନାମକ ଏକ
 ସେନାନାୟକ ନିହତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନାମକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ନେତାଙ୍କ ଉପଦେଶ-
 ମତେ ସାର୍‌ ହେନେରୀ ବେନ୍‌ ନାମକ ଏକ ମେମ୍‌ବର ସ୍ଵର୍ଗଲ୍‌ଶ୍ଵର ଗମନ
 ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ କର ସେଠାରେ ସ୍ଵର୍ଗଲ୍‌ଶ୍ଵର ସହିତ ଗୋଟିଏ
 ପକ୍ଷର ସ୍ଵର୍ଗଲ୍‌ଶ୍ଵର ସହିତ କରାଯାଇ (The Solemn Lea-
 ସହିତ ସହି—୧୭୪୩ gue and Covenant) । ଏତଦ୍ଵାରା ସ୍ଵର୍ଗ-
 ମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟକୁ ୨୧୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ପୋତାଉବାକୁ ସ୍ଵୀକୃତ ହୋଇଥିଲା
 ଏବଂ ତତ୍‌ପରିକର୍ତ୍ତେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସ୍ଵର୍ଗଲ୍‌ଶ୍ଵର ପ୍ରେସ୍‌ କାଉଣ୍ଟାରିଆନ୍‌ ଧର୍ମ
 ରକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ଅଙ୍ଗୀକାର କରାଥିଲା । ଏହି ସମୟର ଅଲ୍‌ବର୍ନ
 ଉତ୍ତରରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଉତ୍ତରରେ ଅବସଥା ହୁଏତରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
 କଲା । ଯାହାଦେଇ ଏହି ଉତ୍ତରରେ ବିଜୟଲାଭ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷ ଅବ-
 ଲମ୍ବନ କରାଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଅଲଗା କ୍ରମରେ ନାମକ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଏକ
ସଭା ତାହାଙ୍କ ଗୃହ ଓ ରଖିବତା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କର-

ଅଲଗା କ୍ରମରେ
ଓ ତାହାଙ୍କର
“ଲୋଡ଼ିପାଶ୍ୱ”
(Iron side)
ଥିଲେ । ସେ ନୂତନ ଆଦର୍ଶରେ ଏକ ସୈନ୍ୟ-
ଦଳ ଗଠନ କରି “ଲୋଡ଼ିପାଶ୍ୱ” (Iron
side) ନାମକରଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ସୈନ୍ୟ-
ଦଳ ଧର୍ମ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଅତ୍ୟା-
ଚାରରେ ପ୍ରାଣ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧର ପଳାୟନ ଦର୍ଶନ କରି କ୍ରମରେ ବୁଝିପାରିଥିଲେ ଯେ,
ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷୀୟ ସେନାମାନଙ୍କୁ ମାନେ ଯୁଦ୍ଧବ୍ୟାପ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଛି ।

ଅସ୍ୱତ୍ୟାଗ ନିୟମ
(Self denying
ordinance)
୧୭୪୫
ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ସୈନ୍ୟବୃତ୍ତିର ଭାର ଥିଲେ
ବୃତ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧର ରୂପାନ୍ତର ଶିକ୍ଷିତ ସୈନ୍ୟ-
ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହେବା ତାହା-
ଙ୍କର ପରମର୍ଶମତେ “ଅସ୍ୱତ୍ୟାଗ ନିୟମ” (Self
(denying ordinance) ନାମକ ଏକ

ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ପାଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବରମାନେ
ସେନାରେ ସୈନ୍ୟବୃତ୍ତିର ଭାର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ଭାର ପ୍ରଦାନ କଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ ସୈନ୍ୟ ଏହିପ୍ରକାରେ
ନୂତନ ଆଦର୍ଶରେ ଗଠିତ ହୋଇ “ନୂତନ ଆଦର୍ଶ” (New model)
ଆଖ୍ୟା ଧାରଣ କରିଥିଲା । ସାର୍ବଜନିକ ଫେସ୍ଟିଭାଲ ଏହି ନୂତନ ଆଦର୍ଶ
ସୈନ୍ୟଦଳର ଅଧିନାୟକରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ କ୍ରମରେ
ରାଜ-ନିୟମିତ ହେବୁ ସେ ତାହାଙ୍କର ସରକାରୀ ଅଧିନାୟକ (Lieuten-
ant General) ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଆର୍ଟ ବ୍ରିଗ
ଲଢ଼ି ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପରମର୍ଶଦାତା ଥିବା ଅପରାଧରେ ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ବଳ
ଅପ୍ପ ଏଟେନ୍ଡାର ଅନୁସାରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ପାଲିମେଣ୍ଟ ସୈନ୍ୟଦଳ ନୂତନ ଅବସ୍ଥାରେ ଗଠିତ ହୋଇ ସଜସମ୍ପଦ ସୈନ୍ୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ । ନାସିକ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ନାସିକଯୁଦ୍ଧ ହୁମ୍ବଲ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସେଥିରେ ରାଜା ସମ୍ମୁଖ୍ୟ-
୧୭୪୫ ରୂପେ ପରାଜିତ ହୋଇ ଓହ୍ଲେଲ୍‌ସକୁ ପଳାୟନ କରି ଅବଶେଷରେ ନିଉଆର୍କ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ବେଡେନର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ବେଷ ଅସ୍ବପନପର୍ଷ କରୁଥିଲେ ।

ପାଲିମେଣ୍ଟ ତତ୍ତ୍ବ ରାଜାଙ୍କ ସହଚର ସନ୍ଧି କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ସଭ୍ୟମାନେ କହୁଥିଲେ, ଯଦି ଗୂଲ୍‌ସ ୨୦ ବର୍ଷ ନିମିତ୍ତ ସୈନ୍ୟ ଭାର ପାଲିମେଣ୍ଟ; ହସ୍ତରେ ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି, ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରେସ୍‌ବାଇଟାରିଏନ୍ ଷର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରନ୍ତି, ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ସିଂହାସନ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରିବେ ; କିନ୍ତୁ ରାଜା ଅସ୍ବୀକୃତ ହେବାରୁ ସ୍ବେଡେନରେ ଅସନ୍ନତ ହୋଇ ପାଲିମେଣ୍ଟଠାରୁ ଗୃହ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଯୁଦ୍ଧବ୍ୟୟ ହେତୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ତାହାକୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟ ନିରାଦମ୍ବର ସଂସ୍କାରସ୍ଥ “ହଲମ୍ବ ହାଉସ” (Holmby house) ରେ ରାଜାକୁ ରଖିଥିଲେ ।

ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ପ୍ରେସ୍‌ବାଇଟାରିଏନ୍ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ “ଏପିଷ୍ଟୋପେସି” ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରେସ୍‌ବାଇଟେରିଏନ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଓ ଷର୍ମ ପ୍ରକର୍ତ୍ତନ କରି ସାଧାରଣ ଉପାସନା ପୁସ୍ତକ ମୈନକମାନଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ “ଜାଇରେକ୍ସା” ନାମକ ଅପର ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧ ଏକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରଚଳନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସୈନ୍ୟଦଳରେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ବାଧୀନ ମତାବଳମ୍ବୀ ଲୋକ (Independent) ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏଥିରେ ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଗୃହଗୋଟି ନିୟମ କରି ସେମାନଙ୍କ ବେତନର ଏକପଞ୍ଚାଂଶ ପ୍ରଦାନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅସମ୍ମତ ହୋଇ କର୍ଡେଲ୍

ଜୟୀସ୍ ନାମକ ଏକ ସେନାପତିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଦୁଇମନ୍ତ “ହାଜିସରୁ”
ରଜାକୁ ଅନୟନ କରି ହାଜିଟନ କୋଟ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ
ରଖିଲେ । ରଜା ଆଶା କରିଥିଲେ, ପାଲିମେଣ୍ଟ ଓ ସୈନ୍ୟଦଳ ମଧ୍ୟରେ
ଯେଉଁ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା, ତଦ୍ୱାରା ତାହାଙ୍କର ସୁବିଧା ହେବ ।
ତାହାଙ୍କୁ କୌଣସି ଦଳର ଅନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ;
ସୁତରାଂ ସେ ‘ଅଇଲ ଅଫ୍ ଓଆଇଟ’କୁ ପଳାୟନ କରି ସେଠାରେ ସୁଚିନ୍ତା
ଓପେଲସ୍, କେଣ୍ଟ ଓ ଏମେକ୍ସର ଲେକମାନଙ୍କୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବରୁଦରେ
ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ କରିବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିଥିଲେ ।

ଗୁଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଆଶା ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ସୁଚିନ୍ତା ଲେକେ ରଜାଙ୍କ
ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ଓପେଲସ୍, ଏସେକ୍ସ ଓ
କେଣ୍ଟର ଲେକେ ରଜାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ର-
ଧାରଣ କରିଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅକ୍ଟବିଫର ଆରମ୍ଭ
୧୭୪୮ ହେଲା । ମାତ୍ର ଫେସ୍ତାର ଫେବ୍ରୁଆରୀ ଏସେକ୍ସ ଓ
କେଣ୍ଟର ଲେକମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଫିମର୍ଥଦଲ ଓପେଲସ୍ ଓ
ସୁଚିନ୍ତା ଲେକମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଇନ୍‌ମଧ୍ୟରେ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ
ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧି କରିଥିଲେ ଯେ, ଦୈବର୍ଷ ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରେସବାଇ-
ଟାଉଏନ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବ । ମାତ୍ର ସୈନ୍ୟଦଳର ନେତାମାନେ
ହୁକୁ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ଶଠତାର ଦଣ୍ଡ ସ୍ୱରୂପ ତାହାଙ୍କୁ ବିନାଶ
କରିବାକୁ କୁତସିକଳ ହୋଇଥିଲେ ।

ପାଲିମେଣ୍ଟର ଯେଉଁ ସଭ୍ୟମାନେ ରଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ କରି ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣ-
ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ କର୍ଣ୍ଣେଲ ପ୍ରାଇଡ୍ ନାମକ ଏକ ସେନା-
ଦାର୍ଦ୍ଧ ପାଲିମେଣ୍ଟର ନାୟକ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ଦେଇ ଉକ୍ତ ମେମ୍ବର-
ମାନଙ୍କୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଗୃହରୁ ବହିଷ୍କୃତ କରିଥିଲେ ।
ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ (Rump) ଏହା “ପ୍ରାଇଡ୍‌ସ୍ ପର୍ଜ୍” (Pride's
Purge) ନାମରେ ବିଦିତ । ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର

ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୁ ବିଚାଡ଼ିତ ହେଲା ଉତ୍ତର ଗାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅବଶିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟ
ରମ୍ପ (Rump) ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନ
ମତାବଲମ୍ବୀ (Independents) ଥିଲେ ।

ଗାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅବଶିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ୧୬୫୫
ଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଗୋଟିଏ ସତ୍ତା ଗଠନ କରିଥିଲେ (High court
of Justice) । ଏହି ୧୬୫୫ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ
ରାଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ଓ କେବଳ ମାତ୍ର ୭୩ ଜଣ ସଭ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ
ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେଇ ବିରୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ରାଜାଙ୍କୁ ଅନାସ୍ତ୍ରବ
କରିଥିଲେ । ବ୍ରାଡ଼ସ ନାମକ ଏକ ଆଇନଜୀବୀ ଏହାର ସଂପ୍ରତି-ଅସନ
କ୍ରତୁଣ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ଏଲ ଓ ଚାହାଙ୍କ ଜାମାତା ଇରଟନ୍ ମଧ୍ୟ
ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସେନାର ପ୍ରଧାନ ସେନା-
ନାୟକ ଫେୟାର ଫେବ୍ସ ସେଥିରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଯାହାହେଉ
ଏହି ସତ୍ତା ବା କମିଟି ଚୂର୍ଲସଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସପାତକ ନରହୁକ୍ତା ବୋଲି
ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ଅଦେଶର ୧ ଦିନ ଉତ୍ତର
‘ହାଇଟ୍ ହଲ’ ନାମକ ରାଜପ୍ରାସାଦର ଏକ କାତାୟନ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ବନ୍ଧା
ମଞ୍ଚରେ ୧୭୪୧ ପାଲ ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ତା ୩୦ ରଖି ଦିନ ଚୂର୍ଲସଙ୍କ
ଶିରଶ୍ଚେଦନ ହୋଇ ଥିଲା ।

No 3
24

✓ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର
(୧୬୪୯—୧୬୬୦ = ୧୧ ବର୍ଷ)

ଚୂର୍ଲସଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତରରେ ପେର୍ଜ ଅଲଫିଙ୍ଗଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି (୮୦ ଜଣ)
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ
ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ପୁର
କରିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କର କୌଣସି ରାଜାଙ୍କ
ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । କାରଣ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଶାସନଦଣ୍ଡ ପରିଚାଳିତ
ହେବା ବିପଦନକ; ସୁତରାଂ ଅନୁଚିତ । ତଦନନ୍ତର ସେମାନେ ‘ହାଉସ

ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଅରମଣ୍ଡର ଡକ୍ଟର ଅଲଫାର ନାମକ ପ୍ରବେଶର ସମସ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ପୁଅ ରାଜକୁମାର ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କୁ ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ବନ୍ଦୋଦ୍ଧାରଣ ବଜା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ବନ୍ଦୋଦ୍ଧାରଣ ହେଲେ । ଏଥିରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମେମ୍ବରମାନେ ଉଲ୍ଲ ବନ୍ଦୋଦ୍ଧାରଣ କମିଶନାର୍ଥ ୧୨୦୦୦ ସିନିୟ ସହ କ୍ରମିତ୍‌ଏଲକୁ ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ପ୍ରେରଣ କଲେ । କ୍ରମିତ୍‌ଏଲ ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ ନାମକ ନଗର ଅଧିକାର କରି ତତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦ ଲୋକଙ୍କୁ ନିହତ କଲେ । କେତେକ ଲୋକ ପ୍ରାଣହୀନରେ ସେଣ୍ଟ ପିଟାର ନାମକ ଗାର୍ଡି ବା ଧର୍ମମନ୍ଦିରକୁ ନିରାପଦ ସ୍ଥାନ ମଣି ସେଠାରେ ଅଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । କ୍ରମିତ୍‌ଏଲଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଉକ୍ତ ଧର୍ମମନ୍ଦିରରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଅସୁସମର୍ପଣ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାହେଲା ଏବଂ କେତେକ କ୍ରିତଦାସରୂପେ ବ୍ୟକ୍ତିତ ହେଲେ । ଓପ୍‌ବେକ୍‌ସୋର୍ଜ ନାମକ ଅପର ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପୁରୋକ୍ତ ପ୍ରକାର ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । କ୍ରମିତ୍‌ଏଲଙ୍କର ଏହିପରି ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାରରେ ଗତ ହୋଇ ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଶାନ୍ତଭାବ ଧାରଣ କଲା ।

ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁରେ ସ୍ମୃତିଲଗ୍ନର ଲୋକେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରତି ଚିତ୍ତ ହୋଇ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ପୁଅ ଯୁବରାଜ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କୁ ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷଣା କର ବନ୍ଦୋଦ୍ଧାରଣ ହେଲେ । ଯୁବରାଜ ଗୁଲ୍‌ସ ପ୍ରେସବାଇଟାଭାଆନ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରି ସ୍ମୃତିଲଗ୍ନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ସ୍ମୃତିମାନେ ସାନନ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କ ପତାକା ତଳେ ସମବେତ ହେଲେ ।

ଗୂର୍ଲ୍ସ ସୁଟମାନଙ୍କ ସହ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସାଧାରଣ-
ଚଳର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେବ, ଏହା ଅଶଙ୍କା । କିନ୍ତୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ

ତନବାଚ ମୁକ୍ତ

୧୭୫୦

ସେୟାରସେକ୍ସଙ୍କୁ ସୁଟଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ
କହିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ସୁଟମାନଙ୍କ ସହ ପୂର୍ବ ସମ୍ମାନ
କରି କରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ

ଅସ୍ବାକୃତ ହେବାରୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା, ଅଗଷ୍ଟ ୧୭୦୦
ସୈନ୍ୟ ସହ ସୁଟଲଣ୍ଡକୁ ଫେରିବା କଲେ । କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା ଗୋଟି ନୌ-
ବନ୍ଧର ସହ ସୁଟଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଏହିନବର ଗମନ ପଥରେ
ତନବାର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତୁପ ଶିଳା ଉପରାଗରେ ସୁଟ-
ମାନଙ୍କୁ ଲେଖି ନାମକ ନେତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ସମାବେଶିତ ହେଉଥିଲେ ।
ସେଠାରେ ଜୟର ଆଶା ସୁଦୂରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା
ପ୍ରସ୍ତାନ କରିବା ଉପକ୍ରମ କରନ୍ତେ ସୁଟମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେବାକୁ
ଶିଳପୁଷ୍ପରୁ ଅବତରଣ କରି ତାହାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଦେଲେ; ମାତ୍ର ସୁଟ-
ମାନେ ଶିଳପୁଷ୍ପରୁ ଅବତରଣ କରନ୍ତେ କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା ସୈନ୍ୟମାନେ
ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇ ଅଲଗା ମଧ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିସ୍ତୃତ
କଲେ । ଏହି ମୁକ୍ତରେ ୩୦୦୦ ସୁଟ ନିହତ ଓ ୧୦୦୦୦ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ-
ଥିଲେ । ଏହିନବର କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା ।

ଗୂର୍ଲ୍ସ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ସୁଟଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ରାଜ୍ୟ
ପ୍ରାପ୍ତିର କୌଣସି ଆଶା ନ ଦେଖି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସ୍ଥାୟୀ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବାକୁ
ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ସେ ପଦ୍ମିନୀର ଦେଇ ଲଣ୍ଡନ ଅନ୍ତର୍ଗତରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ
ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରାୟ ୧୭୦୦ ଲୋକ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ମାତ୍ର
କ୍ରମେ ଶେଷ ହେଲା ଉକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ୩୦୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ସହ ତାହାଙ୍କୁ
ଅନ୍ତର୍ଗତ କଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ତର ସୈନ୍ୟ ପର-
ପର ସମ୍ମାନ ଦେଲେ । ଅଲଗା ମଧ୍ୟରେ ଗୂର୍ଲ୍ସଙ୍କ ସେନାମାନେ

ସରସ୍ତ୍ର ହେଲେ ଓ ତାହାଙ୍କ ଅଧିନାୟକ ଲିସଲ୍ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ, ଚାଲିସ
ହଜୁ ଛଦ୍ମ ବେଶ ଧାରଣପୂର୍ବକ ଗୋଟିଏ ଓକ୍ ଚୂଷରେ ଲୁକ୍କାୟିତ ରହି
ତସ୍ମିନ୍ ଦବସ ବ୍ରାଇଟନ୍ ନାମକ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏକ ସ୍ୱଦ୍ମ ଜାମରେ ଉପନୀତ
ହେଲେ । ସେଠାରୁ ଗୋଟିଏ କୋଇଲିବାହୀ ତରଫରେ ନରମାଣ୍ଡାକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ
କଲେ (୧୭୫୧) ।

ଯେଉଁ ୮୦ ଜଣ ସଭ୍ୟ ଘେନି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ସେ ସମୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ
ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ସଭ୍ୟମାନେ ଦେଶର ସବେସବୁ ଥିଲେ ।
ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥ-
ପର ଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ
କଦାବର ନାନାପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାୟ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା ।
ସେହି ସଭ୍ୟମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀୟ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ
ରାଜକାର୍ଯ୍ୟମାନ ପ୍ରଦାନ କରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମତ-
ବିରୋଧ ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ମତବିରୋଧ ଥିଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର
ସୈନ୍ୟମାନେ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ଯେ, ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ନିର୍ବାଚିତ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଗଠିତ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ସଭ୍ୟମାନେ
ସ୍ତ୍ରୀୟ କ୍ଷମତା ହରାଇବା ଭୟରେ ଗୋଟିଏ ବିଲ୍ ଆଗତ କରିଥିଲେ ଯେ,
ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଉକ୍ତ ୮୦ଜଣ ସଭ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ
ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ରହିବେ ଏବଂ ନୂତନ ନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ
ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକ କ୍ଷମତା ରହିବ । ଏହି ବିଲ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ
ବିଚାର ହେବା ସମୟରେ ଛିନ୍ନଓସଲ୍ ସ୍ତ୍ରୀୟ ସୈନ୍ୟଦଳ ସହ ସେଠାରେ
ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ବଳପୂର୍ବକ ଉକ୍ତ ୮୦ଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଚାନ୍ଦରୁ

ବହୁଷ୍ଟ କର ଗୁଡ଼ କନ୍ଦ କରଥିଲେ । ଏହିରୂପେ ସୈନ୍ୟମାନେ ରାଜା ଓ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ଧ୍ୟାସ ସାଧନ କରଥିଲେ ।

ପ୍ରଥମ ଚାଲିମେଣ୍ଟ ସମୟରେ ଘାଟ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅବଶିଷ୍ଟ ଭାଗ (Rump) ଏହି ପ୍ରକାରେ ବହୁଷ୍ଟ ଦେଲ ଉତ୍ତରେ ଦେଶର ଶାସନ କେୟାର ବୋର୍ଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ନିମିତ୍ତ କ୍ରମର୍ଥେ ୧୮୦୦ ଜଣ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ ଏକ ସଭା ଗଠନ କରଥିଲେ । ଏହାର ସଭ୍ୟମାନେ ଧର୍ମପାଳକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଲଣ୍ଡନ ନଗର ନିମିତ୍ତ ଯେଉଁ ସଭ୍ୟ ନିୟୁତ ହୋଇଥିଲେ, ତାହାଙ୍କର ନାମ “ପ୍ରେଜିଡେଣ୍ଟ କେୟାର ବୋର୍ଡ଼” ଥିବାରୁ ଏହି ସଭାର ନାମ “କେୟାର ବୋର୍ଡ଼ ପାଲିମେଣ୍ଟ” ହୋଇଥିଲା । ଅଧିବେଶନ, ସୁଚାରୁ ଓ ଉତ୍ପେକ୍ଷରୁ ୭ ଜଣ ଲେଖାଏଁ ସଭ୍ୟ ଏହି ସଭାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସଭ୍ୟମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଶାସନ-ସମ୍ବନ୍ଧ କରବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତେ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଗୋଲମାଲ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ତତ୍ତ୍ଵ କ୍ରମର୍ଥେ ୧୮୦୦ ଓ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିରଳ ହେବାର ଦେଖି ସେମାନେ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା କ୍ରମର୍ଥେ ୧୮୦୦ରେ ସମର୍ପଣ କରି * ମାସ ଉତ୍ତରେ ସ୍ଵ ଗୁଡ଼କୁ ଫେରିଗଲେ ।

କେୟାର ବୋର୍ଡ଼ ପାଲିମେଣ୍ଟ ରଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତେ ୪୧ ଜଣ ମେମ୍ବରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ “କାଉନ୍ସିଲ୍ ଅଫ୍ ସେଟ୍” ଦେଶର ଶାସନଭାର କ୍ରମର୍ଥେ ୧୮୦୦

କ୍ରମର୍ଥେ ୧୮୦୦ ଦେଶର ଉପରେ ନ୍ୟୁ କର ତାହାକୁ ଦେଶର “ରକ୍ଷା-କର୍ତ୍ତା” (Lord Protector) ଉପାଧି ଶାସନକର୍ତ୍ତା—୧୭୯୩ ପ୍ରଦାନ କରଥିଲେ । ଏହା ‘ଶାସନତନ୍ତ୍ର’

(Instrument of Government) ନାମରେ ବହିତ । ଏତଦ୍ଵାରା

କ୍ରମୱେଲ

କ୍ରମୱେଲ୍ ଅଜାବନ ଦେଶର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡ, ସ୍କଟ୍-ଲଣ୍ଡ ଓ ଆୟର୍ଲଣ୍ଡ ଏକ ଶାସନାଧୀନ ଓ ଏକ ପାର୍ଲି-ମେଣ୍ଟର ଅଧୀନ ହେଲା । ବୈଦେଶିକ ଯୁଦ୍ଧ, ସନ୍ଧି ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ ଭାର କ୍ରମୱେଲ୍ଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ଦେଶର ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବାର ଭାର କେବଳ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବା ହାଉସ ଅଫ କମନ୍ସକୁ

ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । କ୍ରମୱେଲ୍ଙ୍କୁ ୩ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ହେବ ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନର ୫ ମାସ ପୂର୍ବରୁ ତାହା କଲ୍ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ କ୍ରମୱେଲ୍ଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ୨୧ ଜଣ ମେମ୍ବରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗଠିତ ଗୋଟିଏ କମିଟି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରକାରେ ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ବିଲେପ ସାଧିତ ହୋଇ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ପୁନର୍ବାର ସମସ୍ତ ସମତା ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଦେଶରେ “ସାମରିକ ଇଲ୍ଲେଟାରିସିପ” (Military Dictatorship) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

୪ର୍ଥ ବିଶ୍ଵଯୁଦ୍ଧରେ କ୍ରମୱେଲ୍ ସ୍ଵାଧୀନ ମତାବଲମ୍ବୀ (Independent) ଥିଲେ । ସେ କାଥଲିକ ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ମତାବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵୟ ମତାନ୍ତରାୟୀ ଉପାସନା କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରି-

ଥିଲେ । ସାଧାରଣ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୁସ୍ତକର ବ୍ୟବହାର ନଷ୍ଟ ହେଲା ।
 କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ ଶାସନ ଧର୍ମଯାଜକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଙ୍କ
 (ତାହାଙ୍କର ଧର୍ମନାମ) ଦଲଭୁକ୍ତ ଥିଲେ ବା, ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟବହାର
 ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ଏକ କମିସନ
 ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଉକ୍ତ ଅପରାଧରେ ଅପରାଧୀ ଥିଲେ,
 ସେମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୁତ କରାଗଲା । ସେମାନେ କୌଣସି ଗୁହ୍ୟ ଗୁହ୍ୟରେ
 ପୋଷ୍ଟାଫିସ୍ କରବାକୁ ବା କୌଣସି ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ
 ହେଲେ ।

କ୍ରମର୍ଥେଲ ଶାସନଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଶାସନସମ୍ମୁଖରେ ମନୋନବେଶ
 କରୁଥିଲେ । ସେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଦଶଟି ଜିଲ୍ଲାରେ ଭାଗ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାରେ
 କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ ଏକ ଏକ ଜଣ ମେଜର ଜେନେରାଲ ନିୟୁକ୍ତ
 ରାଜନାମ କଲେ । ଶାସନ ବ୍ୟୟନିଷ୍ଠାଦ୍ୱାରା ସେ ‘ରୟା-
 ଲିଫ୍’ ମାନଙ୍କ ଅଧିକାର ଶତକର ଦଶ ଦ୍ୱାରରେ ବର ଅଦାୟ କଲେ ।
 ଜର୍ଜମଙ୍କ ନାମକ ତାହାଙ୍କର ଏକ ସେନାନାୟକ ସ୍ୱିଟ୍‌ଲଣ୍ଡର ଶାସନଦ୍ୱାର
 ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସେଠାକୁ ପ୍ରେରଣ ହେଲେ । ସ୍ୱିଟ୍‌ଲଣ୍ଡ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏକ
 ଶାସନାଧୀନ ହେବାରୁ ସ୍ୱିଟ୍‌ଲଣ୍ଡରେ ବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅର୍ଥିକ
 ଉନ୍ନତି ମଧ୍ୟ ହେଲା । ମାତ୍ର କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଅୟୁର୍ବିଶ୍ୱ
 ନାନାପ୍ରକାରରେ ନିଗୃହୀତ ହେଲା । ଅୟୁର୍ବିଶ୍ୱର ଶାସନଦ୍ୱାର କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ
 ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁତ୍ର ହେନେସ କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ସେ ସେଠାରେ
 ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ କାଥଲିକ୍ ଓ ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ,
 ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖେ ବାପେୟାସ୍ତ କରି କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ
 କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଅୟୁର୍ବିଶ୍ୱର ଲୋକମାନେ ସନ୍ତୋଷିତ ହେଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ସୁଶାସନ ନିମିତ୍ତ ସେ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପଶ୍ଚେମ କରୁଥିଲେ ।
 ଶିକ୍ଷାର ବିସ୍ତାର ନିମିତ୍ତ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ସ୍ଥ ଏକ ଲାଇବ୍ରେରୀକୁ ବହୁ ପୁସ୍ତକ

ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଓ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କ ପୁରସ୍କାର ନମିତ୍ତ ସେ ବରୁଣ କାର୍ଯ୍ୟର ବ୍ୟୟ ସଙ୍କୋଚ କରିଥିଲେ ।

ନୟମାନୁଯାୟୀ ଦେଶଶାସନ ନମିତ୍ତ ସେ ୧୭୫୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଦ୍ଧାନ କଲେ । ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନଗର-

ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ କରିବାର ସମତା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ୪୦୦, ପାଲିମେଣ୍ଟ—୧୭୫୪ ସୁଟଲ୍ୟଣ୍ଡରୁ ୩୦ ଓ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରୁ ୩୦ ସଦ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଶାସନଭାର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଦ୍ୟମାନେ ଘୋର ଆପତ୍ତି କଲେ । କ୍ରମର୍ଥେଲ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପାଞ୍ଚ ମାସ ଉତ୍ତରେ ଏହା ବଜା କଲେ । ରଜାଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ ଲେକମାନେ କ୍ରମର୍ଥେଲ ଓ ତାହାଙ୍କର ପାଲିମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ତାହାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନାପ୍ରକାର ଚିତ୍ତ ଯନ୍ତ୍ର କଲେ । ଏହି ଚିତ୍ତଯନ୍ତ୍ରକୁ ନିଷ୍ଠୁର ହୋଇଥିଲା ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଜଳ ପ୍ରକାର ଚିତ୍ତଯନ୍ତ୍ର ଯେପରି ନ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ କ୍ରମର୍ଥେଲ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ୧୦ ଗୋଟି ପ୍ରଦେଶ ବା ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକର ଶାସନଭାର ଏକ ଏକ ସେନାପତି (Major General)ଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ସେନାପତିମାନେ ରଜାଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ (Royalist) ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଆୟରୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟୟ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୁଦ୍ରାପତ୍ର, ଥ୍ରୁଟର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧାରଣ ଉତ୍ପାଦ ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ମିତ ହେଲା ।

ବୈଦେଶିକ

ରାଜନୀତି

କ୍ରମର୍ଥେଲଙ୍କ ବୈଦେଶିକ ରାଜନୀତି ହେତୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଇଉରୋପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିଥିଲା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦଲ୍ଲତ୍ତ ଗୂର୍ଲ୍ଲସଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଥିବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରକୁ
 ଘୃଣା କରୁଥିଲା । ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ଦୂତ ବା ପ୍ରତିନିଧି ଦଲ୍ଲତ୍ତକୁ ପ୍ରେରଣ
 ଦଲ୍ଲତ୍ତ ସହୃଦୟ ମୁକ୍ତ ଦେବାରୁ ସେଠାର ଲୋକମାନେ ତାହାକୁ
 ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଇଂରାଜ
 ପାଲିମେଣ୍ଟ ସହୃଦୟ ସେମାନଙ୍କ ବିରୋଧ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା ।

୧) ✓ N° 11
 ଡଚମାନେ ସେ ସମୟରେ ନାନାଦେଶରେ ଉପନବେଶ ସ୍ଥାପନ କରି
 ବାଣିଜ୍ୟର ପଥେଷ୍ଟ ଉଲ୍ଲଭ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ-ତତ୍ତ୍ୱସମୂହ
 ଅପର ଦେଶମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଥିଲା ଏବଂ ତଦ୍ୱାରା
 ସେମାନେ ପ୍ରଭୁର ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସ୍ୱ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ
 ବୃଦ୍ଧିକଲେ ଇଂରାଜ ପାଲିମେଣ୍ଟ “ନେଭିଗେସନ ଆକ୍ଟ” (Navigation
 Act) ନାମକ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା
 ବୈଦେଶିକ ବଣିକମାନେ ଇଂରେଜ ପୋତ ବା ସ୍ୱଦେଶର
 ପୋତ ବ୍ୟତୀତ ଅପର କୌଣସି ପୋତରେ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ
 ଆଣିବାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଡଚମାନଙ୍କର ସେ ସମୟରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ
 ତଥା ବୈଦେଶିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ସୁତରାଂ
 ସେମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷତି ହେବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହୃଦୟ ଦଲ୍ଲତ୍ତର ମୁକ୍ତ
 ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ଇଂଲିସ ଗୃନେଲରେ ଦଲ୍ଲତ୍ତ ନୌବହର ଆକର୍ଷଣର ଟ୍ରମ୍ପଙ୍କ
 ଅଧିନାୟକତ୍ୱରେ ଇଂରାଜ ନୌବହର ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଏହି
 ଯୁଦ୍ଧରେ ଦଲ୍ଲତ୍ତ ପରାଜିତ ହେଲା । ତତ୍ପରେବର୍ଷ ଟ୍ରମ୍ପ ବ୍ରେକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୁଳିତ
 ଇଂରାଜ ନୌବହରକୁ ପରାସ୍ତ କରି ସ୍ୱାଧୀନ ପୋତର ମାସ୍ତଲର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତରେ
 ଏକ ସମାଜିକ ବଳନିୟମ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ
 ତାଙ୍କର ସମାଜିକ ଦ୍ୱାରା ଇଂଲିସ ଗୃନେଲରୁ ଦୂର କରି ଦେଇଅଛନ୍ତି;
 କିନ୍ତୁ ପରେବର୍ଷ ଡଚମାନେ ବ୍ରେକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ଓ ତାହାଙ୍କର

ଅତିମିଶ୍ରଣ ଟ୍ରମ୍ପ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ବିଦେଶରେ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିଥିଲା ଓ ସମୁଦ୍ର ଉପରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଅଧିପତ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧) ଖେନ ସେ ସମୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କାଥଲିକ୍ ଥିବାରୁ ତାହା ସହିତ ମିଶିବା ଛାଡ଼ିବା କରବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ପ୍ରଥମ ଯେମିତି ଲେକମାନଙ୍କର ବିରୋଧଜନ ହୋଇଥିଲେ । ଖେନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ସେଥିପାଇଁ କ୍ରମିତ ଏକାକୀୟତା

ଭୁଲ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ଖେନଦ୍ୱାରା ନିରୁଦ୍ଧତ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଧର୍ମରକ୍ଷାକଲେ ତାହା ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଖେନ, ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ପ୍ରାନ୍ତର ମିଳିତ ସୈନ୍ୟ ଦ୍ୱାରା “ଡିଜନସ୍” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାଜିତ ହେଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଫଳରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ନିବାରଣ ହେଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡନରେ ତନକାର୍କ ଓ ଅମେରିକାରେ ଜେମେକା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ତାହାର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା ।

ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଧର୍ମରକ୍ଷାକଲେ କ୍ରମିତ ଏକ ଖେନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁ ତାହାଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ଲେକମାନେ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ସ୍ଥାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ଏହି ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତେ ମେମ୍ବରମାନେ କ୍ରମିତ ଏକ ଅବେଦନ କରିଥିଲେ (Humble petition and Advice) । ତହିଁରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ କ୍ରମିତ ଏକ ନୂତନ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକାର ଗଠନ କରିବାକୁ କହି ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ସେନାମାୟକମାନଙ୍କଠାରୁ (Major Generals) ଶାସନକର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହାକୁ ରାଜା ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିରୋଧ

ଭୟରେ ସେ ରାଜା ଆଖ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ଏକ ନୂତନ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଲର୍ଭସ ଗଠନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେନାନାୟକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱସ୍ତରୁ ପ୍ରାଦେଶିକ ଶାସନଭାର ଛାଡ଼ି କରିଥିଲେ । ତହିଁ ପାଇଁ ମେଘ ତାହାକୁ ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ମନୋନୀତ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରି ଗୋଟିଏ ତରଫାରା ଓ ଗୋଟିଏ ଶାସନଦଣ୍ଡ ଉପହାର ଦେଲେ । ଏହି ପାଇଁ ମେଘ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧିବେଶନ ସମୟରେ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ କମନ୍ସ ସହିତ ନୂତନ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଲର୍ଭସର କଲକ୍ତ ହେବାରୁ କ୍ରମଓପଲ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାଇଁ ମେଘ ରାଜାବଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଇଁ ମେଘ ରାଜା କରବାର ଅଲଗା ଉତ୍ତର କ୍ରମଓପଲ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ୱଦେଶର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନେ ସେ ଅଜାବନ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିବାରୁ ୫୯ ବର୍ଷ କ୍ରମଓପଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ବୟସରେ ତାହାଙ୍କର ସାହ୍ୟ ରାଜା ହୋଇଥିଲା । ଦେଶର କେତେକ ଲୋକ ତାହାଙ୍କ ଶାସନରେ ସମ୍ମୁଖୀନ ଥିଲେ; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ତାହାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ନାନାପ୍ରକାର ଚିତ୍ତେଇ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଲେଖକ କେପୋଲ ନାମ୍ନୀ ଦ୍ୱିତୀୟ କନ୍ୟାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ କ୍ରମଓପଲଙ୍କର ଏହି ଅଦାତ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ ୧୭୫୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୩ ତାରିଖ ଦିନ କ୍ୱିରାବେଗରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ।

କ୍ରମଓପଲଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କର ପୁଅ ଶିବୁର୍ତ୍ତ କ୍ରମଓପଲ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶାନ୍ତହୃଦୟବିଶିଷ୍ଟ ଓ ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟରେ ଅପହ୍ନ ଥିଲେ । ଶାସନଭାର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ପତନ ଛାଡ଼ି କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ବିଶେଷ ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ଯାହାଦେଖି, ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶାସନକର୍ତ୍ତାରୂପେ ମନୋନୀତ

ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତାନ କରିଥିଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଓ ସୈନ୍ୟବଳର ମଧ୍ୟରେ କଳହ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦକରି ସ୍ୱୟଂ ଶାସନର ପରିଚାଳନା କଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ତହିଁ ଡମ୍ପର୍ସଏଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ବାର୍ଦ୍ଧ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ (Rump) କୁ ଅନ୍ତାନ କଲେ; ମାତ୍ର ଅଲ୍ଫବନ ମଧ୍ୟରେ “ରମ୍ପ” ସହିତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କର କଳହ ହେବାରୁ ଏହା ପୁନର୍ବାର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାଡ଼ିତ ହେଲା । ଦେଶ ଅସ୍ଥିରତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଏହି କାରଣରୁ ସ୍ୱିଟ୍‌ଲେଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଜେନେରଲ ମଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟବଳ ସହ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଆଗମନ କରି ସମସ୍ତ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କ ସହ ବାର୍ଦ୍ଧ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ପୁରାତନ ବାର୍ଦ୍ଧ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପୁନର୍ବାର ଏକଟି ହୋଇ ଏକ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତାନର ଅନୁମତି ଦେଲେ । ତଦନୁସାରେ ଏକ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତତ ହେଲା । ଏହି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ କୌଣସି ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତତ ନ ହେବାରୁ ଏହା ‘କନଭେନସନ୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ’ ନାମରେ ବିଦିତ । ଏହି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରଥମ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯୁବରାଜ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ସିଂହାସନ ଅବେଦନ କରିବାକୁ ଅନ୍ତାନ କରିଥିଲା । ଯୁବରାଜ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ହଲ୍‌ଣ୍ଡର ‘ବ୍ରେଡା’ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମତାନୁଯାୟୀ ଦେଶ ଶାସନ କରିବେ, ଡମ୍ପର୍ସଏଲଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମା କରିବେ ଓ କାହାରି ଧର୍ମରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ନାହିଁ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅନ୍ତାନରେ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆଗମନ କରି ପହଞ୍ଚିଥିବା ଅନନ୍ତ କୋଳାହଳପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜମାର୍ଗରେ ଅକ୍ଷୟ ହୋଇ ଲଣ୍ଡନରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ୧୭୭୦ ମେ, ୨୧, (ତାହାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିବସ) ଇତିହାସରେ ଏହା ‘ରେଷ୍ଟୋରେସନ୍’ (Restoration) ନାମରେ ବିଦିତ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୁଲ୍‌ସ୍ ।

ଜନ୍ମ—୧୭୩୦ । ରାଜତ୍ଵ—୧୭୭୦-୧୭୮୭ ବ ୨୫ ବର୍ଷ

ଗୁଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଦିବାସନ ପ୍ରାପ୍ତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅବସ୍ଥା ସମ୍ବନ୍ଧେ
 ଗୁଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଦିବାସନ ପରବର୍ତ୍ତେ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ପରବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ
 ପ୍ରାପ୍ତିରେ ଦେଶର ଦଶରେ ଲକ୍ଷେତ ହୋଇଥିଲା । ଯଥା:—
 ଅବସ୍ଥା । ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଧର୍ମନୈତିକ ।

କ୍ରମେ ଏଲ୍‌ଜା କଠୋର ଶାସନ ଓ ନୈଷ୍ଠିକ ଶାନ୍ତିମାନଙ୍କରେ
ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଅମୋଦପ୍ରିୟ
ସାମାଜିକ ଶୂର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ସିଦ୍ଧାସନ ଅଗ୍ରେଦୃଶ କଲରୁ ଲୋକମାନେ
ଅମୋଦପ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦେଶରେ
ଅବାଧ ବିଳାସ-ପ୍ରୋତ ପ୍ରବାହିତ ହେଲା । ଧାନମତ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କ ଦେହ
ସନ୍ଧିରେ ଯାତାୟାତ ବିପଜ୍ଜନକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କ୍ରମେ ଏଲ୍‌ଜା
ରାସନା ସହ ପଡ଼ିବର୍ତ୍ତରେ ରଜାଲୟ, ପାନାଗାର ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

ପିତ୍‌ରୁଟାନମାନଙ୍କ କଠୋର ନୟମ ଲୋକମାନେ ଭଲ ପାନ୍ତି
ନ ଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଶୂର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରାପ୍ତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇଂଲଣ୍ଡର
ଧର୍ମନୈତିକ ପୁରତନ ଏପିଷ୍କୋପେସି ପ୍ରଭୃତି ହୋଇ
ପିତ୍‌ରୁଟାନମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର
ନୟମମାନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକମାନେ ନୈଷ୍ଠିକ ଜୀବନଯାପନ
ପଡ଼ିବର୍ତ୍ତରେ ଦୁର୍ନୀତିପରାୟଣ ଓ ବ୍ୟଭିଚାରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ରାଜା ପୂର୍ବପରି ସ୍ୱେଚ୍ଛାଶୂନ୍ୟ ବା ପାଲିମେଣ୍ଟର ବିରୁଦ୍ଧାଶୂନ୍ୟ ନ ହୋଇ
ରାଜନୈତିକ ତାହାର ପରାମର୍ଶମତେ ଶାସନଯନ୍ତ୍ର ପରିଚାଳନ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟର କ୍ଷମତା
ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ।

ସିଦ୍ଧାସନ ଅଗ୍ରେଦୃଶ ସମୟରେ ଶୂର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ୩୨ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା ।
୨୧ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣଦ୍ୱାରା ନାନା ଲୋକଙ୍କ ସଂସର୍ଗରେ ରହି
ଶୂର୍ଲ୍‌ସ୍‌ ରେଣ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ସେ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚତୁର ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଥିଲେ ଏବଂ
ଅବସ୍ଥା ବୁଝି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କର ଚରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଆଲସ୍ୟପରାୟଣ ଓ ବିଳାସପ୍ରିୟ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ଦେଶର ଉନ୍ନତ ପ୍ରଜା
ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା । କେବଳ ଦୁଇ ଗୋଟି ବିଷୟ ତାଙ୍କର ଜୀବନର

ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସେ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମାନୁରାଗୀ ଥିଲେ ଏବଂ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ନିମିତ୍ତ ତାହାଙ୍କର ଅନୁରକ ଇଚ୍ଛା ଓ ଚେଷ୍ଟା ଥିଲା । ବାଉଣ ତାଙ୍କର ବଶ୍ଵାସ ଥିଲା ଯେ, ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନେ ଶକ୍ତଦ୍ରୋଷୀ । ମାତ୍ର ସେ ଲେକମଟ ବରୁଦରେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରୂପରେ କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ ନ ଥିଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମୋଦ୍ଘ୍ରେଷ୍ଟ ଥିଲେ । ସୁତରାଂ ବଳାସ ବାସନା ଚରତାର୍ଥ କରବାପାଇଁ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅନୁଗତ ହୋଇ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ତାହାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

କନଭେନସନ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ଵରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଦ୍ଵିତୀୟନ ପ୍ରଦାନ କରି ବହାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପୂର୍ବେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ

କନଭେନସନ୍	କରିଥିଲେ । (୧) ଯେଉଁ ଲେକମାନେ
ପାଲିମେଣ୍ଟର	ପ୍ରଥମ ଗୁରୁତ୍ଵରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ତାହାକୁ
କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ	ମୁକ୍ତ୍ୟଦ୍ଵୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ,
	ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଯେଉଁମାନେ ଜୀବିତ

ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ହିମଓଏଲ ଓ ତାହାଙ୍କର କାମାତା ଇରଟନ୍ ଓ ଅନ୍ୟନ୍ୟ କେତେକ ଶକ୍ତଦ୍ରୋଷୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୃତଦେହ କବରରୁ ଉଠାଇନେଇ ପାଣିକାଠରେ ଝୁଲାଇ ଦିଆଗଲା । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେବଳ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପକ୍ଷରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ “କ୍ଷମା ଓ ବସ୍ତୁରକ୍ଷ” (Act of indemnity and oblivion) ନାମକ ଏକ ନିୟମଦ୍ଵାରା କ୍ଷମା ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

(୨) ପୂର୍ବେ ଲେକମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ସୈନ୍ୟ ଓ ଅର୍ଥଦ୍ରାଘ ଶକ୍ତୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଜମି ଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ “ଫିଉଡାଲ ଡିଉସ” (Feudal dues) ନାମକ କର ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି କର ହ୍ରାସିତ କରା ହେଲା । ଶକ୍ତୀର ଦ୍ରବ୍ୟମାନ

ପୁରୀ ଲେକମାନଙ୍କ ଯାନାଦରେ ବାହୁତ ହେଉଥିଲା । ଏହି ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା ।

(୩) ରାଜାଙ୍କୁ ସେ ସମୟରେ ବିରୁଦ୍ଧଲୟ, ସୈନ୍ୟବିଭକ୍ତି ଓ ନୌବିଭକ୍ତିର ଲୋ ବଦନ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି ବ୍ୟୟର ବହନାର୍ଥ ରାଜାଙ୍କୁ ବାର୍ଷିକ ୧୨ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

(୪) ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ କରାହେଲା । ମାତ୍ର ଗୂର୍ଲ୍ସ ଆସରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ୪୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷା କଲେ । ଏଥି ପୁରୀ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ରାଜାଙ୍କୁ ସୈନ୍ୟ ସହାୟ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି ସୈନ୍ୟଦଳ ୮୦୦ ଦ୍ଵାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ଏକ ଛାୟା ସୈନ୍ୟଦଳର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

(୫) ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଜମି ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ ଲେକମାନଙ୍କଠାରୁ ଜମିପତ୍ରପଲ୍ଲୀ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ତାହା ପୁନର୍ବାର ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

(୬) ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ବୃନ୍ଦାୟମ ଦାଓ ପାଲିମେଣ୍ଟଦ୍ଵାରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ରଦ୍ଦିତ ହେଲା । ‘ନୌଗୁଲନ ନୟମ (Navigation Act) ପୁନଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ।

ଗୂର୍ଲ୍ସ ସିଂହାସନାବେଦନ କରି କନଭେନସନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାହାଙ୍କର ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଦ୍ଵାନ କରିଥିଲେ । ଗୂର୍ଲ୍ସଙ୍କ କେବେଲିୟାର ରାଜପକ୍ଷୀୟ (Royalists or Cavaliers) ପାଲିମେଣ୍ଟ — ୧୬୪୧ ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାର ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଏହା କେବେଲିୟାର (କ୍ରାରେଣ୍ଡନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ଵ) ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆଖ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

କେବେଲିୟାର ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ରାଜପକ୍ଷୀୟ ଥିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ତାହାଙ୍କର ଯଥାକାଳ ଶତ୍ରୁ ପିଉରୁଟାନମାନଙ୍କ ଉପରେ ପୁରୀ ବୈରତାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତତ୍ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ସ୍କଟଲଣ୍ଡକୁ ଏକ ପାଲିମେଣ୍ଟାସନ କରାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତ ଦେଶ ପାଇଁ ଦ୍ଵିତୀୟ ପାଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପୁନଶ୍ଚ “ଏପିସ୍କୋପେସି ଧର୍ମ” ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେବା ଏବଂ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ପ୍ରେସ୍‌ବିଟେରିଆନମାନଙ୍କ ଧର୍ମଲେଖନମାନଙ୍କୁ ବିରୋଧମାନଙ୍କ ଶାସନାଧୀନ କରିଦେଲା ।

ଯେଉଁ ପ୍ରେସ୍‌ବିଟେରିଆନମାନେ ତାହାଙ୍କର ପୁରୀ ‘ଜାଗ୍‌ସ୍ ଫର୍ସ’ (National Covenant) ପୁନଃ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ କଠୋର ଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଗୁଜରାଟ ଦଳର ଧର୍ମମତ ‘ଏପିସ୍କୋପେସି’ ପୁରୁଷୋତ୍ତମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ମତାବଳମ୍ବୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କଠୋର ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ।

୧ । କର୍ପୋରେସନ ଅକ୍ଟ (Corporation Act)—୧୬୭୧

ଏହାଦ୍ଵାରା ଏହି ନିୟମ କରାଦେଲା ଯେ, କୌଣସି ନଗରର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଅଧୀନରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଧର୍ମମତ (Episcopacy) ମତେ ଉପାସନା କରିବାକୁ ହେବ ।

୨ । ଉନିଫର୍ମିଟି ଅକ୍ଟ (Act of Uniformity)—୧୬୬୨

ଏହାଦ୍ଵାରା ଏହି ନିୟମ ବୋଧହୁଏ ଯେ, ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ସାଧାରଣ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୁସ୍ତକ ଅନୁଯାୟୀ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଧର୍ମଲେଖନରେ ଉପାସନା ନ କରେ, ସେ ଧର୍ମମନ୍ଦିରରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ନାହିଁ ।

୩ । କନ୍ଭେଣ୍ଟିକ୍ଲ ଅକ୍ଟ (Conventicle Act)—୧୬୭୪

ପୁରୀ ତତ୍ପରେ କାଥଲିକ ଓ ଗୁଜରାଟୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିୟମ କରାଗଲା ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରେସ୍‌ବିଟେରିଆନ ଧର୍ମଲେଖନ

ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଉପାସନା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । କେବେଲିଆର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏହାର ପ୍ରତିଶୋଧ ମାନସରେ ନିୟମ କରିଥିଲେ । ଯେ, କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରତିଶ୍ୱିତ “ହାଇଗର୍ଟ” ଧର୍ମାଲୟ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଉପାସନା କରିବେ ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚକିନ୍ତୁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଧର୍ମୋପାସନାର୍ଥ ପ୍ରତିଶ୍ୱିତ ଧର୍ମମନ୍ଦିର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେଲେ ତାହା ଆଇନବିରୁଦ୍ଧ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ ହେବ ।

୪ । ପାଞ୍ଚମାଇଲ ଅକ୍ଟ (Five miles Act)—୧୭୭୪

କ୍ରମଶଃ ଏଲଜ୍ ଭୁଲ୍ କେବେଲିଆର ପାଲିମେଣ୍ଟ ନିୟମ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁ ଧର୍ମପାଳକମାନେ ଧର୍ମମନ୍ଦିରରୁ ତାଡ଼ିତ, ସେମାନେ କୌଣସି ନଗରର ପାଞ୍ଚ ମାଇଲ ମଧ୍ୟରେ ଆଶାପନା କିମ୍ବା ବାସ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ଲର୍ଡ କ୍ରାରେଣ୍ଡନ ନାମକ ଗୂର୍ଲସଙ୍କ ପୁଅ ଶିକ୍ଷକ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପରାମର୍ଶଦାତା ବା ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ଏହି ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକର “କ୍ରାରେଣ୍ଡନ କୋଡ଼” ନାମକରଣ ହୋଇଥିଲା । ଏହି କଠୋର ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକଦ୍ୱାରା ବହୁ ଧର୍ମପାଳକ ପଥର ଉକାଶ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକେ କାଗରୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ଯନ୍ କେନିସ୍ଟନ୍ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି “କନବେଣ୍ଟିକଲ ଆକ୍ଟ” ଅମାନ୍ୟ କରି ଧର୍ମୋପଦେଶ ପ୍ରସାର କରିବାରୁ ବେତପୋର୍ଟ ଜେଲରେ ଦ୍ୱାଦଶ ବର୍ଷ କାଗରୁ ରହିଥିଲେ । ବର୍ଲି ଦଶାରେ ସେ “ପିଲ୍‌ଡ୍ରିମ୍‌ସ୍ ପ୍ରୋସ୍‌ସେସ୍” ନାମକ ସୁବିଖ୍ୟାତ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ବହୁ ପିଉରିଟାନ ଇଂଲଣ୍ଡ ପରିତ୍ୟାଗ-ପୁସ୍ତକ ଆମେରିକା ଗମନ କରି ସେଠାରେ ନୂତନ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଯେଉଁ ପିଉରିଟାନମାନେ “ହାଇଗର୍ଟ”ର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ “ଡିସେଣ୍ଟାର” (Dissenters) ନାମରେ, ଅଭିହିତ ହେଲେ ।

ଲର୍ଥ କାରେଣ୍ଡନଙ୍କ ମନେହୁ କାଳରେ ଗୁଲ୍‌ସ ପଟୁଗାଲ ଗଜ-
କୁମାରୀକୁ ବିବାହ କରି ଭାରତବର୍ଷର ବନ୍ଦେ ଦ୍ଵୀପ ଜୈହୁକ ଓରୁପ ପ୍ରାପ୍ତ
ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ବିବାହ ହେଲେ । ଏତଦ୍ଵାରା ଇଂରେଜମାନଙ୍କର
ଭାରତବର୍ଷ ସହୃଦ ବାଣିଜ୍ୟର ସୁବିଧା ହୋଇଥିଲା ।
(୧୭୭୨) ମାତ୍ର ପଟୁଗାଲର ଗଜକୁମାରୀ ବାଧ୍ୟତା
ହେବାରୁ ଓ ତାହାଙ୍କର ସନ୍ତାନାଦି ନ ହେବାରୁ ଏ ବିବାହରେ ଲୋକମାନେ
ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ।

ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ପରିଶୟ ଉଦ୍ଘାଟନ କେରେଣ୍ଡନ ପ୍ରାନ୍ତ ସହୃଦ ସଂ-
ହାପନପୁର “ଡକ୍‌କାକ” ନାମକ ସ୍ଥାନ ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି-
ଥିଲେ । ଏହି ସ୍ଥାନ କ୍ରମେ ଏଲ ସେନ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଲାଭ କରିଥିଲେ ।
ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ହେବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ କାରେଣ୍ଡନଙ୍କ
ପ୍ରତି ବିରୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ବାଣିଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ହେତୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହୃଦ
ଡକ୍‌କାକର ଶତ୍ରୁତା ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର
ସମୟରେ ଡକ୍‌କାକେ କ୍ରମେ ଏଲଙ୍କ ସହୃଦ
ଡକ୍‌କାକରେ ଅବସ୍ଥା ହୋଇ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ବିରୋଧୀ
ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ସହୃଦ
(୧୭୭୫) ଡକ୍‌କାକର ସତ୍ତାବ ନ ଥିଲା । ଏହି
ସମୟରେ ଆଫ୍ରିକାରେ ଡକ୍‌ ଓ ଇଂରାଜ
ନାବିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ଉଭୟ ଦେଶ
ମଧ୍ୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷିତ ହେଲା ଏବଂ ଇଂରାଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ
୨୫୦୦୦୦ ପାତ୍ର ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ବୟସ୍କର ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ଉପହୃତ ହୋଇଥିଲା । ଲଣ୍ଡନ ନଗରର ତହାସଲ୍‌ଜନ ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା । ସଙ୍ଗୀର୍ଷ ରଜମାର୍ଗର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ଲୋକ ଅଟ୍ଟାଳିକାମାନ ଥିବାରୁ ନଗରଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପବିତ୍ର, ଦୁର୍ଗନ୍ଧମୟ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଲୋକ ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ବୟସ୍କର ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିଲା ଓ ପ୍ରାୟ ଏକ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ରାଜା ପ୍ରଜା ସମସ୍ତେ ଲଣ୍ଡନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପଳାୟନ କଲେ । ଯେଉଁ ଗୃହରେ ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ହେତୁ ଲୋକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଉଥିଲା, ସେହି ଗୃହର ବହିର୍ଦ୍ୱାରରେ ଗୋଟିଏ ଉକ୍ଳକଣ୍ଠି ଫିଶ୍ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ ସେହି ଗୃହରେ ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ହୋଇଥିବାର ସୂଚନା କରୁଥିଲା ।

ପ୍ରେଗଣ୍ଟେସନ୍ ଲଣ୍ଡନ ନଗର ଅଗ୍ନିରେ ବସ୍ତୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡରେ ପ୍ରାୟ ୧୩୦୦ ଗୃହ ଓ ୧୦ ଟି ଚକନାଲୟ ବସ୍ତୀ-ଭୂତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ହେତୁ ଲଣ୍ଡନ ସହରର ଶାନ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ରଜମାର୍ଗରୁଡ଼ିକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କାଷ୍ଠଗୃହ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଇଷ୍ଟକନିର୍ମିତ ଗୃହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ଲଣ୍ଡନର ପ୍ରଧାନ ଷର୍ମ୍ମାଲୟ, ମେଲ୍‌ପଲ୍ ଗାର୍ଡ୍ସ ଏହି ଅଗ୍ନି କାଣ୍ଡରେ ବସ୍ତୀଭୂତ ହୋଇଥିଲା ।

ଇତିମଧ୍ୟରେ ଡିମୋନଙ୍କ ସହିତ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ଚଳୁଥିଲା । ଡିମୋନଙ୍କ ନୌବିଭାଗର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ନି-ଉଭାଟାର ୭୦ ଟି ରଣତରା ସେନା ୩ ଗୋଟି ଇଂରେଜପୋତ ଧ୍ୱଂସ କରି କ୍ଲାରେଣ୍ଡନଙ୍କ ପତନ ଟେମ୍ପସ୍ ନଦୀ ମୁହାଣ ଅବସ୍ଥେୟ କରିଥିଲେ । ତନକାର୍ଡ ବିକ୍ରୟ ଓ ଗୁଲ୍‌ମାଙ୍କ ବିବାହ ହେତୁ ଲୋକେ କ୍ଲାରେଣ୍ଡନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିରୁଦ୍ଧ ଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନେ ତାହାଙ୍କ

ନାମରେ ଦ୍ଵାର୍ତ୍ତ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସ ସମକ୍ଷରେ ଅଭିଯୋଗ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ । କ୍ଲାରେଣ୍ଡନ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ପଳାୟନ କରି ଅପୂରଣ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ପତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରାଜାଙ୍କର ନୂତନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦେଲ୍ ଓ ଡମୋନଙ୍କ ସହିତ ‘ବ୍ରେଡ଼ା’ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ସଭା ହେଲା ।

କ୍ଲାରେଣ୍ଡନଙ୍କ ପତନପାଶ ଉତ୍ତରେ ମଲ୍ଟିସକ୍ସର (Privy Council) ପାଞ୍ଚ ଜଣ ସଭ୍ୟ ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣ କେବେଲ ମନ୍ତ୍ରି— ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମ କ୍ଲିଫୋର୍ଡ୍ (Clifford) (Cabal Ministry) ଆର୍ଲିଂଟନ (Arlington), ବକିଂହାମ (Buckingham), ଆସ୍ଲେ (Ashley), ୧୬୬୭-୧୬୭୩ ଲାଉରଡେଲ (Lauderdale) । ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନାମର ଅର୍ଥ୍ୟ ଅକ୍ଷର ଦ୍ଵାରା କେବେଲ (Cabal) ଶବ୍ଦଟି ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା (Cabal Ministry) କେବେଲ ମନ୍ତ୍ରି ହୋଇ ଖ୍ୟାତ । ‘କେବେଲ’ (Cabal) ଶବ୍ଦ ପରସି (Cabale) ଶବ୍ଦ; ଅର୍ଥ କୁବରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ । ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ବୃତ୍ତଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ବୃତ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶର ଅବେକ୍ଷା ନ ରଖି ସ୍ଵାୟତ୍ତ ମତାନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ ସେନ ଅସ୍ଵକୃତ “ଟ୍ରିପଲ୍ ଆଲିଏନ୍ସ”ର କେତେକ ସ୍ଥାନ ଅସ୍ଵକାର କରନ୍ତେ ଡଚମାନେ ରୀତି ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡ ନିଶିକ୍ରି ସହ—୧୬୭୮ ଓ ସୁଇଡେନ ସହୃଦ ଏକ ସହ କରୁଥିଲେ । ଏହି ତିନି ହୋଟେଡ଼ାୟ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ Tripple Alliance— ସହ ହେଲା, ତାହା ନିଶିକ୍ରି ସହ (Tripple Alliance) ନାମରେ ବିଦିତ ।

ଏହି ସନ୍ଥ ବଳରେ ଦୁଇଣ୍ଡ୍ର ପ୍ରାନ୍ସକୁ ଶୈନ ସହଚ “ଏଲ୍‌ଗୁପେଲ୍” (Aix-la-chapelle) ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସନ୍ଥ କରବାକୁ ବାଧା କରିଥିଲା ।

ମାତ୍ର ଗୁର୍ଲସଙ୍କ ପ୍ରାନ୍ସ ରାଜାଙ୍କ ସହଚ ସଭାବ ଥିବାରୁ ଓ କାଥଲିକ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନରୁହେଇ ଦେହୁ ଓ ଏ ଜଗତ ପ୍ରତି ଇଂରେଜ ପାଲି-
 ଖୋରର ଗୁପ୍ତସତ୍ତ୍ୱ ମେଣ୍ଟର ବିଦ୍ରୋହ ଭାବ ଜାଣି ସେ ପାଲିମେଣ୍ଟ
 ୧୭୭୦ ଅଜ୍ଞାତରେ ପ୍ରାନ୍ସ ସହଚ ଏକ ସନ୍ଥସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ
 ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସନ୍ଥ ଖୋରରଠାରେ
 ସାକ୍ଷରତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ତଦନୁଯାୟୀ ଗୁର୍ଲସ ପ୍ରାନ୍ସ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ
 ବାଣିକ ଇନିଲସ ସୂତ୍ର ମୁଦ୍ରା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ କାଥଲିକ ସନ୍ଥ ଇଂଲଣ୍ଡରେ
 ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରି ତତମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ସକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ
 ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିଲେ । ପାତ୍ରଜଗ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଂସ୍ତୋର୍ଜ ଓ ଆଲିଙ୍ଗଟନ
 କାଥଲିକ ଥିବାରୁ ଏହି ଗୁପ୍ତ ସନ୍ଥ ବିଷୟ କେତେକ ପରମାଣରେ ଜାଣି
 ଥିଲେ; ମାତ୍ର ଅପର ଇନିଲସ ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଥିବାରୁ ଏ ବିଷୟ
 ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞାତ ଥିଲା ।

ପ୍ରାନ୍ସ ରାଜାଙ୍କ ସହଚ ପୁରୋକ୍ତ ଗୁପ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ଦେହୁ ଗୁର୍ଲସ ସମସ୍ତଙ୍କୁ
 ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଉପାସନା କରିବା ଆଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହି
 ଦ୍ୱିଷାୟ ଚିତ୍ର ଯୁକ୍ତ “ଡିକ୍ଲାରେସନ ଅଫ୍ ଇନ୍‌ଡୁଲ୍‌ଜେନ୍ସ” (De-
 claration of indulgence) ନାମରେ
 ଖ୍ୟାତ । ଏହା ଉକ୍ତିରେ ତାହାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ଜେମ୍‌ସ୍ ଆପଣାକୁ କାଥଲିକ
 ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ତଦନନ୍ତର ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟର ମତର ଅପେକ୍ଷା
 ନ କରି ଦୁଇଣ୍ଡ୍ର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ସ ସହଚ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ।
 ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ସର ରାଜା ଦୁଇଣ୍ଡ୍ର ଆକ୍ରମଣ
 କଲେ । ମାତ୍ର ଅରେଞ୍ଜ ନାମକ ପ୍ରଦେଶର ଉଇଲିଅମ୍ ତତମାନଙ୍କର
 ନେତା ହୋଇ ଦୁଇଣ୍ଡ୍ରର ପ୍ରାକାର ଭଙ୍ଗ କରି ଦେଶକୁ ସମୁଦ୍ରକଳରେ

ପ୍ରାକ୍ତ କରକାରୁ ପ୍ରାପ୍ତିମାନେ ବାଧା ହୋଇ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ଅର୍ଥ ହେତୁ ଗୁଲ୍‌ସ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଦ୍ଵାନ କରକାରୁ ମେମ୍ବରମାନେ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ପୂର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ପାଇଁ କିଛି ହୋଇ ତାହାଙ୍କୁ “ଡକ୍ଟରେସନ ଓ ଟେଷ୍ଟ ଆକ୍ଟ (Test Act)—୧୭୭୩” ଅଫ୍ ଇନଡଲଜେନ୍ସ” ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରକାରୁ କହୁ “ଟେଷ୍ଟ ଆକ୍ଟ” ନାମକ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍ଵାରା ସମସ୍ତ ରାଜକର୍ମୀ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କୁ ଶାସ୍ତ୍ର କରକାରୁ ହେଲା ଯେ, ସେମାନେ କାଥଲିକ ଧର୍ମ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ “ଏପିଷ୍କୋପେସି, ମଡେ ଉପାସନା କରନ୍ତି । ପାଲିମେଣ୍ଟର କିଛି ଅବିଚଳିତ ଭାବ ଦର୍ଶନ କରି ଗୁଲ୍‌ସ ଏଥିରେ ସ୍ଵୀକୃତି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କର କନଷ୍ଟ୍ରାକ୍ଟା କାଥଲିକ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କୁ “ଅଡମିରାଲ” ବା ନୌବିହାର ଅଧିକାରୀଙ୍କ ପଦ ତ୍ୟାଗ କରକାରୁ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଝିଅ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟରୁ କ୍ଲିଫୋର୍ଡ ଓ ଆଲିଂଟନ କାଥଲିକ ଥିବାରୁ ସେ ଦୁହେଁ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ; “କେବଲ” ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵର ଅବସାନ ହେଲା ।

କେବେଲ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵ ଉତ୍ତରରେ ଗୁଲ୍‌ସ ପାଲିମେଣ୍ଟକୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ପାଇଁ କମନ୍ସମାନଙ୍କ ପ୍ରିପୋଜିଟ ଲର୍ଡ୍ ଡାନବିଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵ ନିଯୁକ୍ତ କଲେ ଏବଂ ଡାନବିଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ତାହାଙ୍କ ଶ୍ରୁତିସ୍ପର୍ଶୀ, ଯେମିତି କନ୍ୟା ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ଅରେଷ୍ଟର ଉଲ୍‌ଲିୟମଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ହେଲେ । ଉଭୟେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଥିବାରୁ ଏବଂ ଗୁଲ୍‌ସ ଅପୁତ୍ରକ ଥିବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ମେଣ୍ଟଙ୍କୁ ସିଂହାସନର ଭାଗ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନାହିଁ ଏଥିରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ।

ଡାନବିଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵ
୧୭୭୩—୧୭୭୯
ଅରେଷ୍ଟ ବିବାହ

ରୂଲ୍‌ସ ପ୍ରକାଶ୍ୟରୂପରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ମତାନ୍ତରାୟୀ ଚଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ସେ ଗୁପ୍ତରୂପରେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆବଦ୍ଧ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ହୋଇ ବାର୍ଷିକ ୧୨୨୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଗୁପ୍ତସନ୍ଧ୍ୟା ଏବଂ ପାଲିମେଣ୍ଟ ରୂଲ୍‌ସକୁ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବାରୁ ସେ ୨୪୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବନିମୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଙ୍ଗ କରିବାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସନ୍ଧ୍ୟାପତ୍ର ରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶମତେ ତାନବିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଲିଖିତ ହୋଇଥିଲା । ତାନବିଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ “ଅରେଜି ବାବାଦ୍” ହୋଇଥିବାରୁ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜା ତାନବିଙ୍କ ପରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତତମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାନ୍ତର ସନ୍ଧ୍ୟା ସମ୍ମିଳନ ଦେବାରୁ ସେ ପ୍ରତିଶୋଧ ମାନସରେ ଭଲ ସନ୍ଧ୍ୟାପତ୍ର ପ୍ୟାରିସ୍ ବ୍ରିଟିଶ ରାଜଦୂତଙ୍କୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇଥିଲେ । ସେହି ଗୁପ୍ତସନ୍ଧ୍ୟା ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଓ ସେଥିରେ ତାନବି ସମ୍ମିଳିତ ହେବାରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏହି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଜାଣିପାରି କଲଙ୍କ ଚିତ୍ର ମନେ କରି ତାନବିଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ ଆନୟନ କରିଥିଲେ । ରୂଲ୍‌ସ ଗତ୍ୟନ୍ତର ନ ଦେଖି ପାଲିମେଣ୍ଟ ବଙ୍ଗ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନୁତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାନବି ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ୪ ବର୍ଷ ପାଇଁ ବାନ୍ଧିରୁକ ହୋଇଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଟିଟାସ ଓଟାସ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵାର୍ଥ-ସିଦ୍ଧି ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରିଥିଲେ ଯେ, କାଥଲିକମାନେ ରାଜା ଏବଂ କାଥଲିକ ପ୍ରଭୂତ୍ଵ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଏକ ଚିତ୍ରପତ୍ର କରିଅଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ବିଶ୍ଵାସ କରି ପାଲିମେଣ୍ଟ କାଥଲିକମାନଙ୍କର ପରମ ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କେତେକ ସମ୍ମାନ କାଥଲିକ ପ୍ରାଣବତୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ରୂଲ୍‌ସଙ୍କ ଭ୍ରାତା ଯେମିସ୍ କାଥଲିକ ଥିବାରୁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତନର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନକାଶ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଲର୍ଡ୍ ସାପ୍ଟିସବର ଏକ ବିଲ୍ (Exclusion Bill) ଅଗତ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ରୂଲ୍‌ସ

ପାଲିମେଣ୍ଟ୍‌ର କରକାରୀ ଏହି ବିଲ୍ ପାଶ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଲର୍ଡ୍ ସାଫ୍ଟସ୍‌ବରୀ “ହବିସ୍ କରପସ୍ ଆକ୍ଟ” (Habeas Corpus Act) ନାମକ ଗୋଟିଏ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍ଵାରା କୌଣସି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବିନା ବିଚାରରେ କାରାଗୃହ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହା ଏଥି ପୂର୍ବେ ଇଂରେଜ ଆଇନ-ବଳ ହୋଇଥିଲା ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ରାଜା ଓ ବିଚାରକମାନେ ତଦନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲେ ।

ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ୍‌ ଆହୁତ ଦୃଢ଼ ଅନେ ଲର୍ଡ୍ ସାଫ୍ଟସ୍‌ବରୀ ପୁନର୍ବାର ଏକ “ଏକ୍ସକ୍ଲୁଜନ୍ ବିଲ୍” ଆଗତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ହାଉସ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ତାହା ଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ହୂଇଗ୍ ଓ ଟୋରୀ ଦଳର ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ସାଫ୍ଟସ୍‌ବରୀଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, ଗୂର୍ଲସ୍‌ଙ୍କ ନିଉଁସ୍‌ର ଡିଉକ ଅଫ୍ ମନମାଉଥ ନାମକ ତାହାଙ୍କର ଏକ ଜାରିତ ପୁତ୍ର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ଏଥିରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବହୁ ସମ୍ମାନୀ ଲୋକଙ୍କର ଅପତ୍ତି ଦେବାରୁ ଏହା ହାଉସ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଦୁଇ ଗୋଟି ରାଜନୈତିକ ଦଳର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଯେଉଁମାନେ “ଏକ୍ସକ୍ଲୁଜନ୍ ବିଲ୍” ସଫଳରେ ଥିଲେ, ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ଦେବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ “ପିଟିସନାର” (Petitioner) ଅଖ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଯେଉଁମାନେ ତାହା ବିପକ୍ଷରେ ଖୋଲି ରାୟ କରି ତାହା ବିପକ୍ଷରେ ଥିଲେ, ସେମାନେ “ଏବହରର” (Abhorer) ଅଖ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ଦଳ କ୍ରମେ “ହୂଇଗ୍ ଓ ଟୋରୀ” ଅଖ୍ୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ହୂଇଗ୍‌ରେ ଦ୍ରୁତ ଅର୍ଥ ତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ତାହା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରତା ବିଦ୍ରୋହ-ମାନଙ୍କ ଦ୍ରୁତ ପ୍ରୟତ୍ନ ହେଉଥିଲା । ଯେମିତିକି ପକ୍ଷୀୟ ଲୋକମାନେ ଲର୍ଡ୍ ସାଫ୍ଟସ୍‌ବରୀଙ୍କ “ପିଟିସନାର” ଦଳକୁ ବିଦ୍ରୋହୀ ବୋଲି ‘ହୂଇଗ୍’ ଅଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଟୋରୀର ଦ୍ରୁତ ଅର୍ଥ ଆୟୁର୍ବିଶ୍ୱ କାଥଲିକ

ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଡକାଏଲ ବା ସମାଜରୂପ ଲୋକମାନେ ସାପ୍ତବିକାରୀଙ୍କ ଦଳକୁ “ଏବିଫର” ଦଳକୁ ଏହି ଆଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । କାଳକ୍ରମେ ଏହି ଦୁଇଗଣ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ନ ହୋଇ ଦୁଇଟି ବିଭିନ୍ନ ଗଜନେତ୍ରକ ଦଳ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଲା । ହୁଇଗମାନେ ଲୋକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଓ ଟୋରମାନେ ଗଜାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଥିଲେ । ହୁଇଗମାନେ ଏହି ବିଲ୍ ବାରମ୍ବାର ଆଗତ କରି କଲହ କରନ୍ତେ ଗୁଲ୍‌ସ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗ କଲେ ।

ଡକନନ୍ସର ଗୁଲ୍‌ସ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ଠାରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ । ସେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ, ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ଠାରେ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ତାହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥାଳୟ ଥିବାରୁ ସେଠାରେ ଟୋରମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ହେବ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଏକ୍ସକ୍ୟୁଜନ ବିଲ ଆଗତ ହେବ ନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ହୁଇଗ ମେମ୍ବରମାନେ ସେଠାରେ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତିପନ୍ଥା ଆଶଙ୍କା କରି ଯୁକ୍ତାର୍ଥ ସଜ୍ଜିତ ହୋଇ ସପ୍ତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଗମନ କରିଥିଲେ । ପୁନର୍ବାର ଗୋଟିଏ ଅନ୍ତର୍ବିପ୍ଳବ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଗୁଲ୍‌ସ ସ୍ୱପ୍ନେନ୍ଦ୍ରିୟଙ୍କ ସହ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଥିଲେ ଯେ ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ଯେମିତି ନାମମାତ୍ର ଗଜା ହେବେ । ଦେଶର ପ୍ରକୃତ ଶାସନର ଅବେଷ୍ଟର ଯୁକ୍ତଗଣଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେବ । ହୁଇଗମାନେ ଏଥିରେ ଅସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ସେମାନେ ଏହାର କୌଣସି ପ୍ରତିକାର କଲା ପୂର୍ବେ ବା ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେବା ପୂର୍ବେ ଗୁଲ୍‌ସ ନିଜ ଡାକ୍ତର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗ କରିଥିଲେ ।

ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଭଙ୍ଗ କରି ଗୁଲ୍‌ସ ଅନ୍ୟ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରି ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ହଲ୍‌ସ୍‌ର ଉଇଲିଅମ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶାସନ-କଣ୍ଠ ହେବାଦ୍ୱାରା ଉଭୟ ଦେଶ ମିଳିତ ହେଲେ ଫ୍ରାନ୍ସର ସମୂହ ବିପଦ

ହେବ ଅଶଙ୍କା କର ପରସୀ ରଜା ଗୁଲ୍‌ସହ ପାଲ୍‌ମେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିତ - ରଖିବା ପାଇଁ ୨୫୦, ୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଗୁଲ୍‌ସହ ଅର୍ଥାଭବ ଘଟି ନାହିଁ ଏବଂ ପାଲ୍‌ମେନ୍ଦ୍ର ଲପରେ ମଧ୍ୟ ନର୍ବର କରବାକୁ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ଏଥିଉତ୍ତରେ ଗୁଲ୍‌ସ ଲର୍ଡ ସାପ୍‌ଟସବଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗଜଦୋହ
 ଅପରାଧ ଅଭିଯୋଗ ଆନୟନ କରିଥିଲେ: କିନ୍ତୁ ଜୁଷ୍ଟିସମାନେ ସାପ୍‌ଟ-

ଶୁଭକାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଥିବାରୁ ଶୁଭକାରୀ ନୂତନ
 ନିର୍ବାଚନ କରିଥିଲେ । ଉତ୍ତମରେ
 ସାମ୍ପ୍ରତି ସ୍ବରାଜ୍ୟ ହାସଲ କରି ପଳାୟନ କଲେ ।
 ସାମ୍ପ୍ରତି ସ୍ବରାଜ୍ୟ ପଳାୟନ କଲେ କେତେକ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଶକ୍ତିର ବଳରେ
 ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରପତ୍ର କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ପୁର କରିଥିଲେ ଯେ,
 ଶକ୍ତି ନିଉମାର୍କେଟ ନାମକ ସ୍ଥାନରୁ ଲଣ୍ଡନ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କଲା ସମୟରେ
 ସେମାନେ ତାହାକୁ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ଭ୍ରାତା ସେମ୍ସକୁ 'ଶୁଭକାରୀ'ଙ୍କ
 ନାମେ ସ୍ଥାନରେ ହତ୍ୟା କରିବେ । ମାତ୍ର ଏହି ଚିତ୍ରପତ୍ର ଧରା
 ପଡ଼ିବାରୁ ଲର୍ଡ଼ ରସେଲ ଓ ସତ୍ତନ ଓ ଅପର କେତେକ ସମ୍ମାନ ବ୍ୟକ୍ତି
 ଏଥିରେ ଲିପ୍ତ ଥିବାରୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ଗୁରୁତ୍ବ ବିରୁଦ୍ଧ ପକ୍ଷୀୟ ନେତାମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ଦେବାରୁ ଯେମିତି
ନିରାପଦ ମନେକରି ସୁନାବାର କୌବିତ୍ତରେ ଅଧିନାୟକ ପଦ ଗ୍ରହଣ
କଲେ । ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ଶକ୍ତିଶୀଳତାର

ଗୁରୁପଦ ମୁଖ୍ୟ

٤٥٨*

ଗୁରୁପଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବେ ସେ ଅପଣାକୁ କାଥାଲିଭ ବୋଲି
ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିଥିଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମ୍ସ

ଜନ୍ମ—୧୭୩୩; ରାଜତ୍ଵ—(୧୭୮୫—୮୮)—ନବର୍ଷ

ଗୁଳିସିଂହ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ତାହାଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଯେମ୍ସ ସିଂହାସନ
ଆସେବନ୍ କଲେ । ସିଂହାସନ ଆସେବନ୍ ସମୟରେ ସେ ଘୋଷଣା
କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ନୟମାନୁଯାୟୀ ଦେଶ

ଚାହିଁ,

ଶାସନ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ପ୍ରକ୍ରେ ରକ୍ଷା
କଲେ ନାହିଁ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକର୍ମଚେତା ଥିଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ
ଭୂମ୍ୟ ଲୋକମତ ଉପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ
କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ “ଢେଙ୍କୁ ଆକ୍ଟ” ଅମାନ୍ୟ କରି
କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଇଂରେଜମାନେ
ତାହାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ସିଂହାସନ ଅବେଶକ କର ପେମସ୍ କାଥଲିକ ଧର୍ମମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ
 “ମାସ୍” ନାମକ ଉପାସନା କରବା ଅନୁମତି ଦେଇ ପେର୍ଜି କାଥଲିକ୍-
 ତାହାଙ୍କର ମାନେ “ଟେଡ୍ ଆଲ୍” ପୋର୍ଟ କାଗୁରୁ
 ସେକ୍ଟାଗୁର ଦୋଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କଲେ ।
 ଗୁଲ୍‌ସିଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ ଗଜସ୍ତ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତତ ଦେବା ପୂର୍ବେ
 ତାହାର ମତ ନ ଦେଇ ଉପସ୍ଥାପନ କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାସ ଗୁଲ୍‌ସି
 ପାଲିମେଣ୍ଟ ମେମ୍ବର ନିର୍ବାଚନ ସମତା ଏପରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ
 କରୁଥିଲେ ଯେ, ପେମସ୍ ଦେର୍ଜି ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅନ୍ତତ ଦେର୍ଜି,
 ତାହାର ମେମ୍ବରମାନେ ତାହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନ କର
 ଗୁଲ୍‌ସିଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ସମସ୍ତ ଗଜସ୍ତ ଓ ଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ତାମ୍ରକୁଟ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ
 କର ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ଗୁରୁତାତ୍ତ୍ଵ ଚକ୍ରପନ୍ଥ ଉତ୍ତରେ ପେର୍ଜି ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭରେ
 ଅଶ୍ରୁୟ ନେଇଥିଲେ ସେମାନେ ପେମସ୍ ସିଂହାସନ ଅବେଶକ ପରେ
 ମନ୍ଥାଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ ମନ୍ଥାଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗଜା କରବାକୁ ସଚେଷ୍ଟ
 ଦେଲେ । ସୁଟଲଣ୍ଡର ଆର୍ଗାଇଲ ନାମକ
 ୧୭୮୫ ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତର ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ;
 ଯିଏ ଦେଲ, ଆର୍ଗାଇଲ ସୁଟଲଣ୍ଡ ଯାଇ ତହିଁ ପିତାପିତାମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମତ
 କର ଇଂଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଅନ୍ତମଣ କର ଲଣ୍ଡନ ଅଧିକାର କରବେ-
 ଏବଂ ମନ୍ଥା ଦକ୍ଷିଣ ଉତ୍ତର ଅନ୍ତମଣ କର ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଲଣ୍ଡନରେ ମିଳିତ
 ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦୋଷରୁ ଆର୍ଗାଇଲ ପ୍ରଥମେ ସୁଟଲଣ୍ଡରେ
 ଉପସ୍ଥିତ ଦେଲେ । ଗଜପକ୍ଷୀୟ ଲୋକମାନେ ସତର୍କ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କର
 ଲୋକ ସମ୍ମତର ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ଦେଲେ, ଏବଂ ସେ ଧୃତ ହୋଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ
 ପ୍ରାପ୍ତ ଦେଲେ ।

ମନ୍ଥା ଲଣ୍ଡନର ଦକ୍ଷିଣ ଉପକୂଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପ୍ରାୟ
 ୧୫୦୦ ଲୋକ ସମ୍ମତ କର ଟନଟନ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନ ଅଭିମୁଖରେ ଅଗ୍ରସର

ହେଲେ । ସେଠାରେ କୃଷକ ବାଳକମାନେ ତାହାକୁ ଗୋଟିଏ ବାଉଁଶବେଲ ଓ ଗୋଟିଏ ତରବାଣୀ ଉପହାର ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପାନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଲେ ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନେ ବୁଝିଥିଲେ ମନ୍ଥରର ଯିଦ୍ଦାସନ ପ୍ରତି କୌଣସି ଦାବି ନାହିଁ । ପେମସ୍‌ଙ୍କ କନ୍ୟା ମେଗାର୍ଡ୍‌ ଯିଦ୍ଦାସନର ପ୍ରକୃତ ଅଧିକାରୀ । ଇଓମଧ୍ୟରେ ରାଜାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ତାହାଙ୍କ ସନ୍ତୁଷ୍ଟୀନ ହୋଇ ସେଜମ୍ବର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସୈନ୍ୟ ସମାବେଶ କଲେ ଏବଂ ଶିବର ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଗୋଟିଏ ପରଖା ଖନନ କଲେ । ମନମଥ ତାହାଙ୍କ ଅଶିଷ୍ଟିତ ସୈନ୍ୟ ଘେନ ରାସିକାଳରେ ରାଜାଙ୍କ ଶିଷିତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ପରଖା ବିଷୟ ଜାଣି ନ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ସେହି ପରଖାରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇ ନାନା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଜାତ କଲେ । ଇଓମଧ୍ୟରେ ରାଜାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ଉପରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇ ତାହା ବିଧ୍ବସ୍ତ କଲେ । ମନମଥ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ମନମଥଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଉତ୍ତରେ କର୍ଣ୍ଣେଲ କାର୍ଲି ନାମକ ରାଜାଙ୍କର ଏକ ସେନାନାୟକ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନାର୍ଥ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ସହ ସେଜମ୍ବର ନିକଟସ୍ଥ କ୍ରିଜର୍ଡ୍‌ସ୍ଟାଟାରଠାରେ ଅବତାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପତାକାରେ ଏକ ମେଷ ଚର୍ମ ଥିବାରୁ ଓ ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠୁର ଥିବାରୁ ଲୋକେ ତାହାକୁ ବିଦ୍ରୁପ କରି “କାର୍ଲିଙ୍କ ମେଷଦଳ” ଆଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । କାର୍ଲିଙ୍କ ଆଦେଶରେ ତାହାଙ୍କ ଲୋକମାନେ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ପାଣି ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଲକାସାରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦସ୍ତ କରୁଥିଲେ । ତଦନନ୍ତର ବିଦ୍ରୋହରେ ସଶ୍ଲିଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ପୋର୍ଟରେ ନାମକ ଏକ ବିରୁଦ୍ଧପକ୍ଷ ପ୍ରେରିତ ହେଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ମନମଥଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହରେ ସଶ୍ଲିଷ୍ଟ ଥିଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ କିମ୍ବା ହୀତଦାସରୂପେ ବନ୍ଦୀତ ହେବାକୁ

ଅମେରିକାକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରାୟ ୩୦୦ ଲୋକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀରେ ପଦ୍ଧତି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ଲୋକ ଶ୍ରୀତବାସ-ରୂପେ ବନ୍ଦୀତ ହୋଇଥିଲେ ।

ମନମଥଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ ଦେଖି ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟର ମତାମତର ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ଦ୍ଵିଗୁଣ କଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପରିଗୁଳନା ସ୍ଵର ସୈନ୍ୟବିଭାଗରେ କାଥଲିକ୍‌ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ଦେଲା । ପ୍ରିଭିକାଉନ୍-କାଥଲିକ୍‌ କର୍ମୀଗୁଣ ସିଲର ସମ୍ମୁଖରେ ଲଢ଼ି ହାଲିପାଲ୍‌ସ ଏଥିରେ ଅପରୁ କରିଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟରୂପ ନୟୋଗ କରାଗଲା ।

ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜା ତୃତୀୟ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ବା “ହୁଗୁଗନଟ” ମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ ନାହିଁ ପ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ କୋଲି “ନେଣ୍ଟିସ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ସୋଷାପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜା ଉକ୍ତ ସୋଷାପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି (Revocation of the Edict of Nantzis) “ହୁଗୁଗନଟ” ମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରସାସୀ ରାଜାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପ୍ରତ୍ୟାହତ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଏକଲକ୍ଷ “ହୁଗୁଗନଟ” ଜରମାନା, ହଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଦେଖି ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ପେମସଙ୍କ ବ୍ୟବହାରରେ ଶକ୍ତିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ପାଲିମେଣ୍ଟର ବୈଠକ ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତୁ ମେମ୍ବରମାନେ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ନୟମବିରୁଦ୍ଧ କାଥଲିକ୍‌ କର୍ମୀଗୁଣ ନୟୋଗର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାତ୍ର ପେମସ ସେଥିରେ କର୍ଣ୍ଣପାତ ନ କରି ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦ କଲେ ।

ପାଲିମେଣ୍ଟ ବନ୍ଦ ହେଲା ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଲେକମାନେ କିଛି ହୋବାନରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ସେଠାରେ ରାଜାଙ୍କ “ଟେବୁଲ୍ ଅକ୍ଟ” ବିରୁଦ୍ଧ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ରାଜାଙ୍କ ଆଇନ ଲଘନ ଗ୍ରହଣ ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସସପେନ୍ସିଂ (Suspending) ଯେମ୍ବ ସେଥିରେ ଗ୍ରହଣେ ନ କରି ସ୍ଥିତି (and dispensing) ଅଧୀନସ୍ଥ କେତେକ ବିଚାରପତିଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ପ୍ରବୃତ୍ତ କଲେ ନେ ନିୟମ ଲଘନ କରିବା ସମତା ରାଜାଙ୍କର ଅଛି । ତଦନୁଯାୟୀ “ଟେବୁଲ୍ ଅକ୍ଟ” ଅମାନ୍ୟ କରି ସାର୍ବଭୂମିକା ଦେଲେ ନାମକ ଏକ କାଥଲିକକୁ ଡୋରସ୍ ପ୍ରଦେଶର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ କଲେ । “ଟେବୁଲ୍ ଅକ୍ଟ” ଗ୍ରହଣେ ଦେଲେ ଦେଲେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ବିଚାରପତିମାନେ ତାହାକୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କଲେ ।

ତଦନନ୍ତର ଯେମ୍ବ ଟେବୁଲ୍ ଅକ୍ଟ ଅମାନ୍ୟ କରି ଉକ୍ତ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟମାନ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଶ୍ୟାଲକ ଲର୍ଡ୍ କ୍ଲାରେଣ୍ଡନ ଆୟରଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରେ ଖାଲି ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ପଦ ଲର୍ଡ୍ ଟିରବୋନେଲ ନାମକ ଏକ କାଥଲିକ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା ଶ୍ୟାଲକ ଲର୍ଡ୍ ରଚେଷ୍ଟାର ପ୍ରଧାନ କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦରୁ ବହୁଧୃତ ହେଲେ ଏବଂ ପାହାର ପିଟାର ନାମକ ସ୍ଥିତି ପୁରୋହିତ ପ୍ରଭୃତି କାଉନ୍ସିଲର ସଦସ୍ୟତ୍ବକୁ ହେଲେ ।

ଧର୍ମ ଯାଜକମାନଙ୍କୁ ସପକ୍ଷରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଯେମ୍ବ ପାଲିମେଣ୍ଟ ମତ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ପୁନଃବାର ଏକ୍ସିକ୍ୟୁଟିଭାଲ କମିଶନ (Court of Ecclesiastical Commission) ଧର୍ମଯାଜକମାନଙ୍କରେ ନାମକ ବିଚାରପତିଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ କଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ ଧର୍ମଯାଜକମାନେ ତାହାଙ୍କ ମତ ବିରୋଧୀ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବନ୍ଦ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତଦନନ୍ତର ରାଜପରିବାର

ଓ କୈବେଶିକ ଦୂତମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାଥଲିକ ମର୍ମମନ୍ତ୍ରମାନ ନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଫୁଲ୍ଲମାନ ପ୍ରାପ୍ତି ହେଲା । ପୋପଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରକାଶ୍ୟଭାବରେ ସମ୍ମାନିତ କଲେ । ଏଥିରେ ଲୋକମାନେ ଅସନ୍ନୁଷ୍ଠ ହୋଇ ଲଣ୍ଡନରେ ଗୋଲମାଲ ଅରମ୍ଭ କରିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଦମନାର୍ଥ ସେ “ଡନସୋ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ୧୭୦୦ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ତାହାଙ୍କ ପଥକ୍ରମବୃତ୍ତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ନ ଥିଲା । କେମ୍ବ୍ରିଜ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତି ଗୁନସେଲର ଜଣେ କାଥଲିକଙ୍କୁ ଏମ ଏ. ଉପାଧି ଦେବାକୁ ଅସ୍ଵୀକୃତ ହେବାରୁ ସେ ସ୍ଵ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବହୁସ୍ଫୁଟ ହେଲେ । ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ମେଣ୍ଟେନେଲ କଲେଜର ଡିପ୍ରଷେଟ ୧୬୮୭ ସଦସ୍ୟମାନେ ଜଣେ କାଥଲିକଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ-ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅସ୍ଵୀକୃତ ହୁଅନ୍ତେ ତାଡ଼ିତ ହେଲେ ଏବଂ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟମାନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

କାଥଲିକ ଓ ନନ୍-କମମୁନିଟି ନାମକ ପିକ୍ସାଟାନ ମତାବଲମ୍ବୀ-ମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵ ପକ୍ଷକୁ ଅଣିକା ପାଇଁ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସ୍ଵମତାନ୍ତରାୟୀ କ୍ରପାସନା ଲୋକମାନଙ୍କୁ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କଲେ ଏବଂ ସ୍ଵମତାନ୍ତରାୟୀ “ଝେଟ ଅକ୍ଟ” ଅନୁଯାୟୀ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ନ ଉପାସନାର କରି ଲୋକେ ଶୁଦ୍ଧକାରୀ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବେ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସେ ଅଶ୍ଵା କଲ୍‌ଥିଲେ; (Declaration ଏତଦ୍ଵାରା ପିକ୍ସାଟାନମାନେ ସନ୍ନୁଷ୍ଠ ହୋଇ Indulgence.) ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ । ମାତ୍ର ପିକ୍ସାଟାନମାନେ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ, ଶୁଦ୍ଧକାର ଏହି ଘୋଷଣା କେବଳ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ନିମିତ୍ତ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଶୁଦ୍ଧ ସେମାନଙ୍କୁ ଏତଦ୍ଵାରା ସନ୍ନୁଷ୍ଠ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଉତ୍ତରେ ଧର୍ମପାଳକମାନେ ଗ୍ରୀକ୍‌ଙ୍କର ଏହି ଘୋଷଣା ପତ୍ର (Declaration of Indulgence) ରଦ୍ଦକାର ଦବସ୍ତ ସାତଜଣ ବିଷପଙ୍କ ଉପାସନା ସମୟରେ ଧର୍ମାଲମ୍ବମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରଗୁରୁ ବିଗୁର କରବାକୁ ଅଦକ୍ଷ ହେଲେ । ମାତ୍ର କାଣ୍ଟରବରୀର ଆର୍ଚ୍‌ବିଷପ ପ୍ରମୁଖ ସାତଜଣ ବିଷପ ଏହି ଅଦେଶ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଗ୍ରୀକ୍‌ଙ୍କ ନିକଟରେ ଅବେଦନ କରନ୍ତେ ଗ୍ରୀକ୍‌ ଏଥିରେ ଛୁଟି ଦେଇ ଗ୍ରୀକ୍‌ଦ୍ରୋହ ହେତୁ ସେମାନଙ୍କୁ “ଲଣ୍ଡନ ଟାଉଆର” ନାମକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦୁର୍ଗରେ ବନ୍ଦୀ କରୁଥିଲେ । ବିଗୁର ଦବସ୍ତ ବିଗୁରାଳୟର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଛୁଟି ଜନତାର ଏପରି ସମାବେଶ ହୋଇଥିଲା ଯେ, କୃଷ୍ଣ ଓ ବିଗୁରକମାନେ ସ୍ବାତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଲଣ୍ଡନରେ ଆନନ୍ଦ ଚଢ଼ଳ ପଡ଼ିଗଲା । ନଗରଟି ଆଲୋକମାଳାରେ ସଜ୍ଜିତ ହେଲା ।

ଗ୍ରୀକ୍‌ଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ହେତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । “ହନସ୍ଟୋଠାରେ ତାହାଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତ ସୈନ୍ୟଦଳ ମଧ୍ୟ ବିଷପମାନଙ୍କର ମୁକ୍ତିରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳରେ ଯୋଗଦାନ କରୁଥିଲେ ।

ବିଷପଙ୍କ ମୁକ୍ତି

ବିଷୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଅରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବେ ଗଜାଙ୍କର ଏକ ନବ କୁମାର ଜାତ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେମିତି ଗଜାଙ୍କର ଅଳ୍ପେ ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା ମେଘା ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ନବପୁତ୍ର ଲାଭ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ । ମାତ୍ର ଗଜାଙ୍କର ଏକ ପୁତ୍ର ଜାତ ହୁଅନ୍ତେ ଲୋକମାନଙ୍କର ସେ ଆଶା ଦୂର ହେଲା । ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଲେ ଗଜାଙ୍କ ଶିଶୁପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ କାଥଲିକ-ମତେ ଶିକ୍ଷାଦାୟୀ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପିତାଙ୍କ ଭୂଲ୍ୟ ଯଥେଚ୍ଛାଗୁଣୀ ହେବ । କେତେକ ଲୋକ ଉକ୍ତ ଶିଶୁପୁତ୍ର ଯେମିତି ପ୍ରକୃତ ପୁତ୍ର ନୁହେଁ ବୋଲି ଏକ ଜନରବ ପ୍ରସାର କଲେ ଏବଂ ଯେମିତି ସିଦ୍ଧାସନରୂପ କର ତାହାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ମେଘା ଓ ଜାମାତା ଉତ୍ତଲିୟମଙ୍କୁ ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଛିର କରି ଦଳ୍ଲଣକୁ ଲୋକ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ସେ ସମୟରେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଉତ୍ତଲିୟମଙ୍କ ବିରୋଧ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ଅନୁପହ୍ରିତରେ ପରସ୍ପର ଗଜା ଦଳ୍ଲଣ ଅନ୍ତମଣ କରି ପାରନ୍ତି । ଏହି ଅଶଙ୍କା କରି ସେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନ୍ତମଣ କରିବାକୁ ପସ୍ତାତ୍ତପଦ ହେଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଯୋଗ ନ ଦେଲେ ତାହାଙ୍କର ଦଶା ମନମଥଙ୍କ ଦଶା ଭୂଲ୍ୟ ହେବ, ଏ ଅଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ବିଷୟମାନଙ୍କ ବିଷୟ ଉତ୍ତରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଯେମିତି ସିଦ୍ଧାସନରୂପ କରିବାକୁ କୃତଚକ୍ଷୁ ହୋଇ ଉତ୍ତଲିୟମଙ୍କ ଉତ୍ତଲିୟମଙ୍କର ଇଂଲଣ୍ଡ ନିକଟକୁ ସ୍ବ ଦଳର ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଗଜାଙ୍କ ସହିତ ପୋପ ଓ ଜର୍ମାନର ଗଜାଙ୍କର ବିବାହ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁତ ହେବାରୁ ଉତ୍ତଲିୟମ ୧୩୦୦୦ ମୈନ୍ୟ ସହ ଇଂଲଣ୍ଡର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଉତ୍ତଲିୟମ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଗଜାଙ୍କ

ଅଗମନ—୧୭୮୮

ସେନାପତି ଲର୍ଡ କେଣ୍ଟିଲ୍ ସୈନ୍ୟଦଳ ସହ ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗଦାନ କଲେ । ଯେମସିଙ୍କ କନିଷ୍ଠା କନ୍ୟା ଏନ୍ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ହେନମାଙ୍କର ରାଜା ଜର୍ଜଙ୍କ ସହଚର ପିତାଙ୍କୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳକୁ ପଳାୟନ କଲେ । ଯେମସି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାନ୍ତସକୁ ସ୍ଵେଚ୍ଛା କଲେ ଓ ସ୍ଵୟଂ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଗମନ କରିବା ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଉପକୂଳ ଭାଗରେ କେତେକ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ-ଜୀବାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଧୂତ ହୋଇ ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସମୀପକୁ ଆମ୍ଭାତ ହେଲେ । ଉଇଲିୟମ ତାହାକୁ “ରବେଙ୍କୁର” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରହରୀଙ୍କ ତତ୍ତ୍ଵାବଧାନରେ ଅସତର୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଯେମସି ସେ ସ୍ଥାନରୁ ନିର୍ବାହରେ ପଳାୟନ କରି ପ୍ରାନ୍ତସରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମାଦର ସହିତ ପରସ୍ପର ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଉଇଲିୟମ ଓ ମେରୀଙ୍କ ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତି

ପେମସ୍ ଲଣ୍ଡନ ପଢ଼େତାଗ କବିକାର ଅଲଗା ଉତ୍ତରେ ଉତ୍କଳସ୍ୱାଧୀନ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସେ ସମୟରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ନ ଥିବାରୁ ଉତ୍କଳସ୍ୱାଧୀନ ଓ ମେଣ୍ଟାଙ୍କ ସେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ସମ୍ମାନ ଲୋକ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୂର୍ଲସଙ୍କ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସମସ୍ତ ମେମ୍ବରମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାବଳୀରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଶ ଶାସନ ବସ୍ତୁରେ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଗୋଟିଏ “କନଭେନନ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ” ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏହି କନଭେନନ୍ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଏକ ଘୋଷଣାପତ୍ର (Declaration of Rights) ପ୍ରକାଶ କରି ଗ୍ରୀର କରୁଥିଲେ ଯେ, ଉତ୍କଳସ୍ୱାଧୀନ ଓ ମେଣ୍ଟାଙ୍କ ଉତ୍କଳ ଜାତିର ଜାତୀୟ ଅଧିକାରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ନ କରି ଉତ୍କଳ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଉତ୍କଳ ସ୍ୱାଧୀନ ଅବେଦନ କରିବେ । ଏହି ଉତ୍କଳରେ ଏହି ଘୋଷଣାପତ୍ର ଏକ ନୟମରେ ପରିଣତ ହେଲା । (Bill of Rights) ଏହା ପାଲିମେଣ୍ଟ ଓ ରାଜାଙ୍କ ସମତାର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଉତ୍କଳଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦର ପରିସମାପ୍ତି କରୁଥିଲା । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରୀର ହୋଇଥିଲା ଯେ-

(୧) ରାଜା ପାଲିମେଣ୍ଟ କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କୌଣସି ନୟମ ଉଠାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

(୨) ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅମତରେ ପେମସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଧର୍ମସଂହାଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ (Ecclesiastical Commission Court) ନୟମ-ବିରୁଦ୍ଧ; ତାହା ଭଙ୍ଗ କରାଗଲା ।

(୩) ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅମତରେ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ଆଦାୟ କରିବା ଗର୍ହିତ । ରାଜା ତାହା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

(୪) ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅମତରେ ଶାନ୍ତ ସମୟରେ ଦେଶରେ ସୈନ୍ୟ ଦଳ ରକ୍ଷା କରିବା ଅନାଦୃଶ ।

(୫) ପ୍ରଜାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ରବ ଅଭିଯୋଗ ରାଜାକୁ ଜ୍ଞାପନ କରିପାରନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ କାଗରୁତ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

(୬) ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନକ୍ଷମତାରେ ରାଜା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

(୭) ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟମାନେ ସ୍ୱୟ ମତାମତ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ ଦଣ୍ଡାଦେବେ ନାହିଁ ।

(୮) ଅତ୍ୟଧିକ ଅର୍ଥଦଣ୍ଡ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ରାଜଦ୍ରୋହୀ ଅପରାଧର ଧରଣ ସମୟରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଲୋକମାନେ କୃଷା ନିୟୁକ୍ତ ହେବେ ।

(୯) ଦେଶର ନୟମ ରିଷାର୍ଥେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୁଃସ୍ୱାଦର ଶାର୍ଥ ସତଦା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅନୁତ୍ତ ହେବ ।

(୧୦) କୌଣସି କାଥଲିକ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ନାହିଁ ।

ଏହି ବିଲ ଅଫ୍ ରାଇଟ୍ସ (Bill of rights) ଇଂରାଜ ଜାତିର ଚୂଷାୟବିଷ୍ଣୁ ସନନ୍ଦ ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ଉପରୋକ୍ତ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ଉଲ୍ଲିୟମ ଓ ମେରୀ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ଅରୋହଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନାଦି ନ ହେଲେ ଯେମିତି ଦ୍ୱିତୀୟା କନ୍ୟା ଏକ ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ, ସ୍ତ୍ରୀର ହେଲେ ।

ଏହି ମହାନ “ଅଲ୍‌ଗ୍‌ରସ୍” (Glorious Revolution) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଏଥିରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଘଟିଥିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ରାଜା ସିଂହାସନରୁ ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି ଏବଂ ଦେଶର ଶାସନପଦ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଅଛି । ଏଥି ପୂର୍ବେ ରାଜଶକ୍ତି ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ତାହା

ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେପ ହୋଇ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରକୃତ
ସାଧକ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ତୃତୀୟ ଉଇଲିୟମ ଓ ମେରୀ

[୧୬୮୯—୧୭୦୨]

ଉଇଲିୟମ, ଜନ୍ମ—୧୬୫୦; ବିବାହ—୧୬୭୭; ମୃତ୍ୟୁ—୧୭୦୨

ମେରୀ, ଜନ୍ମ—୧୬୬୨; ମୃତ୍ୟୁ—୧୭୧୪

ଜର୍ଜଲିୟମ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଓ ମୌନ ପ୍ରକୃତିବଶିଷ୍ଟ ଥିବାରୁ
 ଲେକପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲେ; ମାତ୍ର ଯେଉଁମାନେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ
 ତାହାଙ୍କର ସାହସ ଓ ତତ୍ପରତା ଅବଲୋକନ
 କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା
 କରୁଥିଲେ । ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ସେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଥିଲେ ଏବଂ ବାହ୍ୟିକ ଆଦି-
 ମତର ବିଶ୍ୱେଷୀ ଥିଲେ । ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବିଭିନ୍ନ
 ମତାବଳମ୍ବୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମିଳନ ସମ୍ପାଦନପୂର୍ବକ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି
 ରକ୍ଷା କରି ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ହଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରାନ୍ତସ
 ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଇଡ୍‌ସେପର ରାଜଶକ୍ତି ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମତା
 (Balance of Power) ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥି-
 ପାଇଁ ସେ ହଲଣ୍ଡ ଓ ଟୋର ଉଭୟ ଦଳ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ତ୍ରୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନୟୁକ୍ତ
 କରିଥିଲେ ।

ଜର୍ଜଲିୟମ୍ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ଭୂତପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀ,
 ତାହାଙ୍କର ପୂର୍ବ କର୍ମ ଲର୍ଡ୍ ଜାନ୍‌ବିଲ୍ସ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରିଭିକାଉନ-
 ଜର୍ଜଲିୟମ୍‌ଙ୍କ ସିଲର ସରପଞ୍ଚ ପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେ ଏବଂ
 ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଯେମିତିକି ବିରୁଦ୍ଧପକ୍ଷମାନଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ନୂତନ
 କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିରୁଦ୍ଧ ନୟୁକ୍ତ ହେଲେ । କାର୍ଯ୍ୟକ ୧୨
 ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ରାଜାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ;
 ମାତ୍ର ଏଥିମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୭ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ରାଜାଙ୍କ ବ୍ୟୟ ନିମିତ୍ତ
 ‘ସିଭିଲିଜ୍’ ନାମରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ୫ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ
 ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କାର୍ଯ୍ୟକ ବ୍ୟୟତାଲିକା (Budget) ମତେ
 ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ତତ୍ତ୍ୱବଧି ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କାର୍ଯ୍ୟକ ବ୍ୟୟତାଲିକା
 ମତେ ଶାସନସଂସଦ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୁଏ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର କାଥଲିକମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ସକଳ ଧର୍ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକମାନେ ଯେମିତିକି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ତରାୟନଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସାମାନ୍ୟ ମାତ୍ର ଗ୍ରହଣ ତାହାକୁ ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ; ସେଥି-
(Toleration Act) ପାଇଁ “ଟଲରେସନ୍ ଆକ୍ଟ” ନାମକ ଏକ ନିୟମ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ପରେ କାଥଲିକ ବ୍ୟତୀତ ସକଳ ଧର୍ମସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଲୋକେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ମତାନୁଯାୟୀ ଉପାସନା କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ଉତ୍ତରାୟନଙ୍କ ସିଂହାସନ ଆବେଦନ ସମୟରେ “ଜାଣ୍ଡସ୍ ଅଧିକାର” ଘୋଷଣା ସମୟରେ ଝିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଶାନ୍ତି ସମୟରେ ସୈନ୍ୟ ପୋଷଣ କରିବା ଅନ୍ୟାୟ; ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ ସାମରକ ଆଇନ ବିଧି ଇଉରୋପର ସମସ୍ତ ରାଜାମାନେ ଏକ ଏକ ଦଳ ୧୭୮୯ ସୈନ୍ୟରକ୍ଷା କରି ଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରସ୍ତୋତନାୟତା ବୁଝିଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ରୋହ ହେବାରୁ ସେହି ଉପଲକ୍ଷରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ “ବିଦ୍ରୋହ ଆଇନ” (Mutiny Bill) ନାମକ ଏକ ଆଇନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲା ।

ଏତଦ୍ୱାରା ସମର ବିଭାଗେ କର୍ମଗୁରୁତ୍ୱମାନେ ବିଦ୍ରୋହୀ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାମରକ ଆଇନମତେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାର କରିବା ଅଧିକାର ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଓ ରାଜାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସୈନ୍ୟବିଭାଗ ଉପରେ ଉକ୍ତ ସମୟ ପାଇଁ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ବ୍ୟୟ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅର୍ଥ ମଞ୍ଜୁର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସୈନ୍ୟରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ରାଜାଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହେବାକୁ ହେଲା ଓ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ଦେଲା ।

ଉଇଲିୟମଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଲେକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମାଳୟ ଓ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟରୁ ବଢ଼ିଷ୍ଟ କରବା ପାଇଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନିୟମ କରିଥିଲେ । ଯେ, ସମସ୍ତ ରାଜ-ରାଜକ୍ରିୟା ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କର୍ମରୂପେ ଓ ଧର୍ମପାଳକମାନଙ୍କୁ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ-ପୂର୍ବକ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ସେମାନେ ରାଜାକୁ ଗତ । ଯେଉଁମାନେ ଉକ୍ତ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବେ, ସେମାନେ ସ୍ୱୟଂ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବଢ଼ିଷ୍ଟ ହେବେ । ଯେଉଁମାନେ ଉକ୍ତ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅସମ୍ମତ, ସେମାନେ “ନନ-ଜୁର” (Non Juror) ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୋଇ ସ୍ୱୟଂ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ; ସେମାନେ ଓ କାଥଲିକମାନେ ଯେମିତି ସମକ୍ଷରେ ଥିବାରୁ “ଯାକବାଇଟ” (Jacobite) ଅର୍ଥାତ୍ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡ ଅଧିକାଂଶ ଲେକ ପ୍ରେସବାଇଟ୍‌ରେ ଅନୁମତାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ; ମାତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଚାର୍ଲ୍ସ ଲେକମତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେଠାରେ ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡର ଘଟଣା “ଏପିଷ୍ଟୋପେସି” ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ । ଏହି ମତାବଲମ୍ବୀ ଲେକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଲେକର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ହେବା ଅଧିକାର ବା ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରିବାର ସମତା ନ ଥିଲା । ପ୍ରେସବାଇଟ୍‌ରେ ଅନୁମତାବଲମ୍ବୀଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନାପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ହେଉଥିଲା । ସ୍କଟ୍‌ର ଉଇଲିୟମ ଫିଡ଼ାସନ ଆଗେନ୍ତ୍‌ସ କରନ୍ତୁ । ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡର ପ୍ରେସବାଇଟ୍‌ରେ ଅନୁମତାବଲମ୍ବୀଙ୍କ ପୂର୍ବକୃତ ଜାତୀୟ ସଂଘ (National Covenant) ଗଠନ କରି ଉଇଲିୟମ ଓ ମେରୀକୁ ରାଜା ଓ ରାଣୀ ବୋଲି ସାଜିବାରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡର ଉଚ୍ଚଶାସନର ପାଖାପାଖି ପ୍ରଦେଶର ଲେକମାନେ ଅଧିକାଂଶ କାଥଲିକ ଥିବାରୁ ଭାବିକାଭାବେ ତାହା ନାମକ ନେତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । “କଲିଡ଼ାକି” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଇଂରାଜ ଓ ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡର ପାହାଡ଼ୀୟମାନଙ୍କ (Highlanders) ସହିତ ଗୋଟିଏ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସେଥିରେ ଇଂରାଜମାନେ ପରାଜିତ ହେଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ସ୍କଟ୍ଲଣ୍ଡର

ନେତାଗଣ ନିଜେ ଦେବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ଲେକମାନେ ପଳାୟନ କଲେ ଏବଂ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଓ ମେଣ୍ଟ ଶାନ୍ତି ଓ ଶାନ୍ତିରୂପେ ଘୋଷିତ ହେଲେ ।

ତଦନନ୍ତର ସୁଟଲ୍ୟରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟାର୍ଥ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଅଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ସେ ପ୍ରାନ୍ତର ସାମନ୍ତମାନେ (୧୭୯୧) ଶାନ୍ତିରୂପେ ଜାଣିଥିବା ସମସ୍ତ

ଗ୍ରେନୋ କ୍ରାନ୍ତି

(୧୭୯୧)

(Massacre of
Glencoe)

୧ ଚାରିଶ ପୁରୁଷ “ସ୍ୱର୍ଗର ଶପଥ” (Oath of allegiance) ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ ଚାହାନ୍ତି

ଅନୁଗତ ରହିବାକୁ ଶପଥ କରିବେ । ସମସ୍ତ ପାଟ୍ୟ ସାମନ୍ତମାନେ ସେହି ଦବସ ଉପସ୍ଥିତ

ହୋଇ ଉକ୍ତ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର

ଗ୍ରେନୋ ପ୍ରଦେଶର ଆୟାଜନ ମାକଡୋନାଲ୍ ନାନା କାରଣବଶତଃ ଉକ୍ତ ଦବସ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ଏହି ସୁଯୋଗରେ ଜେମ୍ସ୍ ଡାଲ୍-ରମ୍ସାଲ୍ ନାମକ ଚାହାନ୍ତିର ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ ମାକଡୋନାଲ୍ ବାଣ ଉଦ୍ଧେତ ସାଧନାର୍ଥ ଶାନ୍ତିର ଅନୁଗତପୂର୍ବକ ଚାହାନ୍ତି ଅନୁଗତବର୍ଗଙ୍କ ସହ କେତେକ ଦବସ ଆୟାଜନ ମାକଡୋନାଲ୍‌ଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟରେ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଏକଦିନ ଅତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାପୂର୍ବକ ହତ୍ୟା କରିଥିଲେ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହତ୍ୟା ହେତୁ ସୁଟଲ୍ୟର ପାଟ୍ୟ ଲେକମାନେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଓ ମେଣ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଅୟାରଲ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ଲେକ କାଥଲିକ୍ ଥିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେନେଇଙ୍କ ସମୟରୁ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାନା ସମୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆୟାରଲ୍ୟର ବିଦ୍ରୋହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦେବାକୁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଜମି ଇଂରାଜ ଓ ସୁଟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ (ଲଣ୍ଡନରେ ଥିବା ଅବସ୍ଥା) ସେମାନେ ଇଂରାଜଶାସନ ପ୍ରତି ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏହି ସୁଯୋଗରେ

ସେମାନେ ଅୟାରଲ୍ୟର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଡିରକୋନେଲ୍‌ଙ୍କ ଅଧୀନରେ ମିଳିତ ହୋଇ ଶାନ୍ତି ସାଧନା ନିମିତ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ଇଂରାଜ ଓ ସୁଟମାନଙ୍କୁ

ଅନ୍ତର୍ଗତ କରାଯିବ, ପ୍ରାନ୍ତ ଶାସନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଲବର ମଧ୍ୟ ଆଶା ଥିଲା । ଅପାର୍ଲମେଣ୍ଟର ଇଂରାଜ ଓ ସ୍କଟ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନେ “ଏନକ୍ଲେନ୍” ଓ “ଲଣ୍ଡନଡେସ” ନାମକ ସ୍ଥାନଦ୍ୱୟରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହେବା କଲେ । ଇତ୍ୟାଦି ବସରରେ ଯେମିତି ପ୍ରାନ୍ତରୁ ଆଗମନ ପୂର୍ବକ ବିଦ୍ରୋହମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ହ୍ରାସ କରି ଲଣ୍ଡନଡେସ ଅବରୋଧ କଲେ । ପ୍ରାୟ ଗୁରୁମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉକ୍ତ ନଗର ଅବରୋଧ ହେଲା ଏବଂ ଇଂରାଜମାନେ ଜଳପଥରେ ଯେପରି କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ଓ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଦାନ କରି ନ ପାରନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ନଦୀମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କାଷ୍ଠର ବୋଲା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନୌକାଦ୍ୱାରା ମାତାୟାତ କରି କରୁଥିଲେ । ଅବରୋଧ ସ୍ଥାନର ଲେକମାନଙ୍କର ବୟସ୍କର ଖାଦ୍ୟକଷ୍ଟ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଏପରି କି ଅଶ୍ୱମାଂସ ମଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ପ୍ରାପ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଚାହାଣ୍ଡେଜ, ଉଇଲିୟମଙ୍କ ଅଦେଶରେ ବ୍ରାଉନ ଓ ଡଗଲସ୍ ନାମକ ଜଣେ ଇଂରାଜ ଓ ଜଣେ ସ୍କଟ ସେମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଚରାଦ୍ୱୟ ଲଣ୍ଡନଡେସ ଲେକମାନଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟାର୍ଥେ ଘେନିବାକୁ ଅନ୍ତର କରି ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଚରାଦ୍ୱୟର ଅତ୍ୟାତ ବେଗରେ ନଦୀର କାଷ୍ଠବୋଲା ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ଓ ଖାଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଚରାଦ୍ୱୟ ଲଣ୍ଡନଡେସରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଲେକମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟକଷ୍ଟ ଦୂର କରିଥିଲା । ଏହି ପ୍ରକାରେ ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଥିବା ଅପାର୍ଲମେଣ୍ଟର ଲେକମାନେ ଲଣ୍ଡନଡେସ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁ ଦିବସ ଆଇରସ୍‌ମାନେ ଲଣ୍ଡନଡେସ ତ୍ୟାଗ କଲେ ସେହି ଦିବସ କର୍ଣ୍ଣେଲ ଓସ୍‌ବର୍ଥ ନାମକ ଇଂରାଜ ସେନାନାୟକ “ଏନକ୍ଲେନ୍” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅପର ଏକବଳ ବିଦ୍ରୋହ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଯେମିତି ଲଣ୍ଡନଡେସ ହସ୍ତଗତ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ସେ ଡବଲିନ୍‌ଠାରେ ରାଜାରୁପେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବରଜ ମୁକ୍ତ ଅର୍ଥର ଅନ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ପିଢ଼ିଲର ସିଲ୍ ଓ ପେନ୍‌ସ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ

ଲେକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥିଲେ ଯେ, ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ

ଉକ୍ତମୁଦ୍ରା ବିନମୟରେ ପ୍ରକୃତ ଗୋପ୍ୟମୁଦ୍ରା ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଉତ୍କଳିୟମଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସରେ କଠୋର ନୟମମାନ ପ୍ରକଟିତ ହେଲା । ତଦନନ୍ତର ଯେମିତି ମାହାତ୍ମ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜା ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ଉତ୍କଳିୟମ ସ୍ୱୟଂ ଏକଦଳ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ଆସୁଥିଲାଣି ବେଳ୍-ପାଖୁଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଉତ୍କଳିୟମଙ୍କ ଅଭିମୁଖରେ ଅସ୍ତ୍ରସର ହେଲେ । ତାହାକୁ ବାଧା ଦେବା ପାଇଁ ଯେମିତି ବେଳ୍‌ପାଖୁ ଓ ଉତ୍କଳିୟମ ମଧ୍ୟରେ “କରନ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜିତ କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳିୟମ କୌଳାଗୋଷ୍ଠୀ ଯେମିତି ସୈନ୍ୟଙ୍କ ପଶ୍ଚାଦ୍ଭାଗରୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଏକ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରି ସ୍ୱୟଂ ତାହାକୁ ସମ୍ମୁଖରୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍କଳିୟମଙ୍କ କର୍ମୀନ୍ ସେନାନାୟକ ସୁନ୍ଦରୀ ନନ୍ଦିତ ଓ ଉତ୍କଳିୟମ ସ୍ୱୟଂ ଅହତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଯେମିତି ସୈନ୍ୟଦଳ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଯେମିତି ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍କଳିୟମଙ୍କୁ ପଳାୟନ କରି ସେଠାରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ତଦନନ୍ତର “ଲିମାରିକ୍” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଆଇରିସ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧି ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତି ଉପାସନା କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଓ ଯେଉଁ ଆଇରିସ୍‌ମାନେ ଆସୁଥିଲା, ପରିତ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା (୧୭୧୧) ।

ଉତ୍କଳିୟମଙ୍କ ସହିତ ପରାସ୍ତ ରାଜାଙ୍କର ଚରଣଶୃଙ୍ଖଳା ଥିଲା । ସେଥି-ପାଇଁ ଉତ୍କଳିୟମ ଆସୁଥିଲାଣି ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ଥିବା ସମୟରେ

ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ପରାସ୍ତ ରାଜା ଲୁଚି ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଅସ୍ତ୍ରସର ହେଲେ । “ବିଷଦେବ”
(୧୭୮୧-୧୭୯୭) ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଲର୍ଡ ଟର୍ବେନଙ୍କ ଆଧୀନରେ

ଇଂରାଜ ଓ ତତମାନେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ ।

ଉପରେ ଦେଶର ଶାସନ ଭାର ଅର୍ପଣ କଲେ । ଏହି ଦ୍ଵିକ୍ରମାଳଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିକ
'ଦ୍ଵିକ୍ରମାଳ' (Whig Junto) ନାମରେ ବଦଳି । ତତକାଳ ଇଂଲଣ୍ଡର
ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏକ ଦଳରୁ ଗୁଞ୍ଜିତ ହେଉଥିଲେ ଓ 'କେବିନେଟ
ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ' (Cabinet Government) ର ସୂତ୍ରପାତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ରାନ୍ତର "ଲେବର" ନାମକ ଯୁକ୍ତ ଉଦ୍ଘୋଷଣା ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ
ଅଦଳ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୂଷା ଓ
ଛନ୍ଦନ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଅକାସ ନିମିତ୍ତ ମେଘାଙ୍କ ଅଦେଶରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ
ପ୍ରାୟାସ ଗୋଟିଏ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ପରିଣତ
ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୧୭୩ ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ଏହା ଗୋଟିଏ ନୌବିଜ୍ଞାନ
କଲେଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ଯୁକ୍ତଦେଶର ଅର୍ଥାଭିବକ୍ଷତଃ ଉଲ୍ଲସ୍‌ମଙ୍କ ଶାସନକାଳରେ
ନାନାପ୍ରକାର ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ
ଜାତୀୟ ଋଣ ଜାତୀୟ ଋଣ ପ୍ରଧାନ । ପୂର୍ବେ ଅର୍ଥର ଅବସ୍ଥାକ
(National Debt) ହେଲେ ଶକ୍ତିମାନେ ଲେକମାନଙ୍କ ଉପରେ କର
ଧାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଋଣ
୧୭୧୯ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ
ଲେକମାନେ ନାନାପ୍ରକାର କର ଭାରରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଥିବାରୁ ଯୁକ୍ତଦେଶର
ନିମିତ୍ତ ଏକ ନୂତନ କର ଲେକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅସମ୍ଭବ
ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । କାରଣ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ରୁଚିଥିଲେ ଯେ, ନୂତନ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ
ହେଲେ ଲେକମାନେ ଶକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଅମନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଉଠିବେ ଏବଂ ସେହି
ସୁଯୋଗରେ ସେମାନେ ତାହାକୁ ଫିରାସନରୂପେ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ।
ଅନ୍ତର୍ଗତ ସେ ସମୟରେ ଉଲ୍ଲସ୍‌ମଙ୍କ ଫିରାସନ ଦୃଢ଼ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।
ସେ ରୁଚିଥିଲେ ଲେକମାନେ ତାହାକୁ ବିଶ୍ଵାସ କରି ଋଣ ପ୍ରଦାନ କରିବେ
ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମେଘେଶ୍ଵର ନାମକ ଶୂନ୍ୟସ୍ଵରୂପ ପରାମର୍ଶମତ ଯୁକ୍ତ-

ବ୍ୟୟ ନମିଡ଼ି ସେ ସ୍ୱାୟଂ ନାମରେ ଇଶ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ନାମରେ ଇଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଲେକମାନେ ରାଜାକୁ ଇଶ ପ୍ରଦାନ ନ କରି ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟକୁ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ସେମାନେ ବୁଝିଥିଲେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାତୀୟ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଥିବ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ନିରାପତ ରହିବ । ଏତଦ୍ୱାରା ରାଜା ପ୍ରାୟ ଦଶଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ତାହା ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଏହିପ୍ରକାରେ ଜାତୀୟ ଇଶର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ।

ଜାତୀୟ ଇଶ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ଅର୍ଥ ଯୁଦ୍ଧବ୍ୟୟାର୍ଥ ଅପ୍ରଭୁର ହେବାରୁ ପେଟାରସନ ନାମକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ୟାଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । କେତେକ ଲେକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଗୋଟାଏ କମ୍ପାନୀ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ସନନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଲେକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ ଉକ୍ତ ଅର୍ଥ ବାଣିଜ୍ୟାଦରେ ବ୍ୟୟ କରି ଲବ୍ଧବାନ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଅର୍ଥତାତ୍ତମାନଙ୍କୁ ତାହାର ଅଂଶ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଆବଶ୍ୟକ ସମୟରେ ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ସମସ୍ତ ଅର୍ଥ ଏହି ବ୍ୟାଙ୍କରେ ରହିଛି ।

ଏଥିପୂର୍ବେ ପ୍ରଥମ ଗୂରୁସଙ୍କ ସମୟରେ ଦୀର୍ଘ ପାରିମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଟ୍ରିଏନିଆଲ ନୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ତାହା ରାଜା ଟ୍ରିଏନିଆଲ ନୟମ ? ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ତଦ୍ୱାରା ରାଜା (Triennial Act) ତିନିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପାରିମେଣ୍ଟ ଅଧିବେଶନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଏକ ନୂତନ ଟ୍ରିଏନିଆଲ ନୟମଦ୍ୱାରା ପୁର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ତିନି ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ନୂତନ ପାରିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହେବ ।

ଏହି ସମୟରେ ମୁଦ୍ରାପତ୍ରକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଲେକମାନେ
ଏଥିରେ ପୁସ୍ତକାଦି ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦେଶରେ ନାନାପ୍ରକାର
ମୁଦ୍ରାପତ୍ରର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ବାଦେଶ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

୧୭୧୫

ଅଧିକ ଦେନେଶଙ୍କ ସମୟରେ ଟିମାସ୍ କମିଶନର ନାମକ
ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରାଜଦ୍ରୋହ ଆଇନ (Law of Treason)

ରାଜଦ୍ରୋହ ଆଇନ

୧୭୧୭

ନାମକ ଏକ ଆଇନ ହୋଇଥିଲା । ତଦ୍ୱାରା
ରାଜଦ୍ରୋହ ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଚାର
ସମୟରେ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ପାରୁ ନ
ଥିଲେ । ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ନିୟମ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଘିର ହେଲା ଯେ,
ରାଜଦ୍ରୋହ ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନାର୍ଥ ଏକ କମ୍ପା
ଟଡ଼ୋହ୍ସକ ବ୍ୟବହାରଜୀବା ନିୟୁକ୍ତ କରି ପାରିବେ ।

ଏଥିପୂର୍ବେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକର ଧାର ଅନୁମାନଙ୍କ ଦେଶର
ତାମ୍ରମୁଦ୍ରା ତୁଲ୍ୟ ଚିକ୍ତା ଥିବାରୁ ଦୁଃ ଲେକେ ତାହାର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ କିଛି କିଛି

ନୂତନ ମୁଦ୍ରା

୧୭୧୭

କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ
ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକର ଓଜନ ହ୍ରାସ ଏବଂ ଅକାର ମଧ୍ୟ
ସୂଚୁ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ନିମିତ୍ତ
ଦ୍ୱିତୀୟ ଚାର୍ଲସଙ୍କ ସମୟରେ ଅଣୁଗୁଳିତ ପଲ୍ଲଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଅନୁ ଦେଶର
ରୌପ୍ୟମୁଦ୍ରାର ଧାର ତୁଲ୍ୟ କଟାଧାରଯୁକ୍ତ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା;
ମାତ୍ର ପୁରାତନ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚଳିତ ଥିବାରୁ ଦୁଃ ଲେକେ ନୂତନ କଟା-
ଧାରଯୁକ୍ତ ମୁଦ୍ରାଗୁଡ଼ିକ ବିଦେଶକୁ ଘେନିଯାଇ ସେଠାରେ ତାହା ଇଂଲଣ୍ଡର
ପୁରାତନ ଚିକ୍ତା ଧାରଯୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟରେ
ବିକ୍ରି କରୁଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିବିଧାନ ନିମନ୍ତେ ମେଘେଷୁ ନାମକ
ଗୁନସେଲରୁ ଓ ସାର୍ ଅଭିଯୋଗ ନିଉଟନ ନାମକ ବିଜ୍ଞାନିକ ଓ ଲବ

ନାମକ ବାର୍ଗଜକ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ପୁରାତନ ମୁଦ୍ରା ଗୁରୁତ ହୋଇ ତତ୍ପରିବର୍ତ୍ତେ କର୍କିତ ଧାରଯୁକ୍ତ ନୂତନ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏତଦ୍ୱାରା ଗରୁଣ୍ଡିନେଣ୍ଡଙ୍କ ବହୁ କ୍ଷତି ହେବାରୁ “ଗବାକ୍ଷକର” ନାମକ ଏକ କର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଯେଉଁ ଲୋକର ଗୃହରେ ଯେତେ ଅଧିକ-
 ଗବାକ୍ଷ କର ସଂଖ୍ୟକ ଗବାକ୍ଷ ଥିଲା, ସେ ତେତେ ଅଧିକ କର
 (Window Tax) ଦେଉଥିଲା ।

ରସ୍ୱିକ୍ (Ryswick) ସମ୍ପଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହୁଗିତ ଦୁଅଲ୍ଲେ ପାଲିମେଣ୍ଡ ଦେଶର ସୈନ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାସ କରିଥିଲେ ଓ
 ଦେଶର ସୈନ୍ୟ- ଉଲ୍ଲିୟମଙ୍କ ତତ୍ ଶତ୍ରୁରରକ୍ଷାମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ
 ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାସ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ଉଲ୍ଲିୟମ
 ଅସନ୍ନତ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ଅବଶେଷରେ
 ପାଲିମେଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଉଲ୍ଲିୟମ ଅସ୍ପୃହ୍ୟ ଥିବାରୁ ଛିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ତାହାଙ୍କ ଅଲ୍ଲେ-
 ଦ୍ୱିଷୟ ଯେମିତି ଦ୍ୱିଷୟା କନ୍ୟା ଏନ୍ ସିଦ୍ଧାସନ ଆଗେବଣ କରିବେ ।
 ଉଦ୍ଭବଧାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଏଲ୍‌ଙ୍କର ବହୁ ପୁତ୍ରକନ୍ୟା ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ
 (Act of ଲୋକେ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ, ଏଲ୍‌ଙ୍କ ଅଲ୍ଲେ
 Settlement) ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ସିଦ୍ଧାସନ
 ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ । ମାତ୍ର ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏଲ୍‌ଙ୍କ
 ସମସ୍ତ ପୁତ୍ରକନ୍ୟା କାଳହାସରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ; ସୁତରାଂ ତାହାଙ୍କ
 ଉଦ୍ଭାବେ ସିଦ୍ଧାସନର ଉଦ୍ଭବଧାରା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ପାଇଁ “ସେଟ୍ଲମେଣ୍ଡ
 ଅକ୍ଟ” (Act of settlement) ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା
 ଛିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଆଏଲ୍‌ଙ୍କ ଅଲ୍ଲେ ପ୍ରଥମ ଯେମିତି କନ୍ୟା

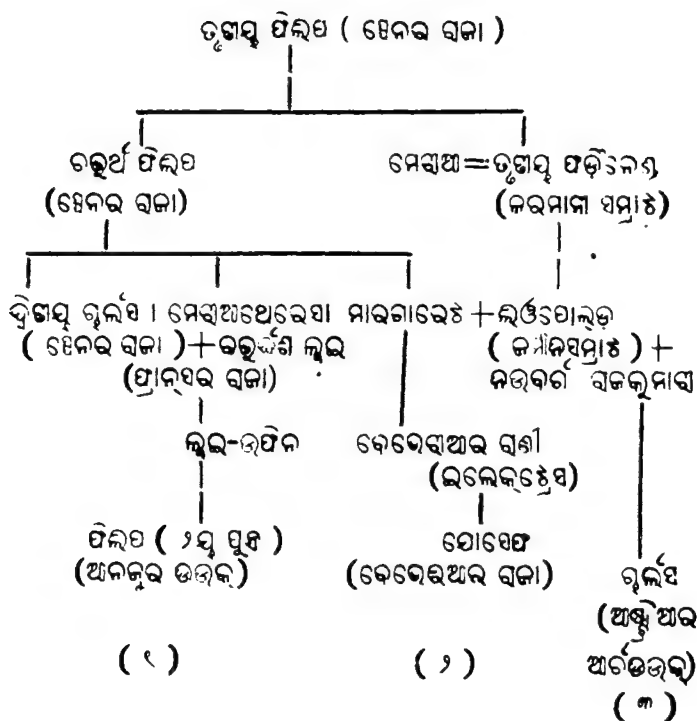
ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ବଂଶଧରମାନେ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଥିବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ହିନ୍ଦୋସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।

ଏହି ଉତ୍ତରାୟନାୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସମୟରେ ହିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ବିଚାରପତିମାନଙ୍କୁ ବିଚାର ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ରାଜାଙ୍କର କୌଣସି ବିଚାରପତିମାନଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ୧୭୦୧ ଅଧିକାର ରହିବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ବେତନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତ ବା ପଦଚ୍ୟୁତ କରିବାର ଅଧିକାର ରାଜାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ ରହି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ହସ୍ତରେ ରହିବ ।

✓ 12 Nov 1701

ଏହି ସମୟରେ ଇଉରୋପରେ ଖେନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ତାହାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ଥିଲା । ମାତ୍ର ତାହାର ରାଜା ଗୁଲ୍ଡସ୍ ଅସୁସ୍ଥ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୁଗ୍‌ରୁ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ ଇଉରୋପର ରାଜା ଓ ରାଜନୈତିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁଃଲ୍ୟ ଉପହୁତ ହୋଇଥିଲା । ଖେନ ରାଜାଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନିକଟ ଅସ୍ଥିତ ଖେନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହୋଇଥିଲେ ଯଥା—(୧) ପ୍ରାନ୍ସର ରାଜା ଲୁଇସ ଗୋଟିଏ ଆନଜୁର ଡକ୍ଟର ଫିଲିପ, (୨) ଜରମାନା ସମ୍ରାଟ ଲିଓପୋଲ୍ଡଙ୍କ ଗୋଟିଏ ବେରେନ୍‌ସ୍‌ହାଇର ରାଜା ଯୋସେଫ (୩) ଜର୍ମାନର ସମ୍ରାଟ ଲିଓପୋଲ୍ଡଙ୍କ ଦୁଗାୟା ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପୁତ୍ର, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଆର୍କଡକ୍ ଗୁଲ୍ଡସ୍ । ଖେନ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କ ନିମ୍ନରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ଖେନର
ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ-
ସୂତ୍ର ମୁକ୍ତ
(War of Spanish
Succession)
୧୭୦୧

ସେ ସମୟରେ ଇଉରୋପରେ ନେପୋଲିୟ, ସେନ, ସିସିଲି, ମିଲନ ନେପୋଲିସ ; ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରେ ମେକ୍ସିକୋ, ପେରୁ, ଚିଲି ଏବଂ କଲିଫୋର୍ନିଆ, ଏବଂ ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ପିଲିପାଇନ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜ ସେନରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ଥିଲା । ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପୌତ୍ର ଅନଜୁର ଡକ୍ଟରଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀମାନେ ଏହି ସମସ୍ତ ଭୂଭାଗ ପ୍ରଶାସନିକ ଭାବେ ଡେଲେ ଇଉରୋପର ସମସ୍ତ ରାଜାଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ପଦାନତ ହେବାକୁ ହେବ ଏହି, ଅସ୍ପଷ୍ଟ । କିନ୍ତୁ ଇଉରୋପୀୟ ରାଜାମାନେ ଏକ ସନ୍ଧିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିଲେ (First Partition

Treaty) । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ଘୃତ ଦୋରାଧିକାର ଯେ, ବାବେରୀର ରାଜା
ହନବଳ ଥିବାରୁ ସେନ ଓ ନେଦରଲଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ । କିନ୍ତୁ
ଦୁଇଟି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସେନ ରାଜାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବେ ୧୭୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ
ବେବେରୀର ରାଜାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାକୁ ଇଞ୍ଜିରୀୟ ରାଜାମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସନ୍ଧି ସ୍ୱାକ୍ଷରୀତ ହେଲା (Second Partition
Treaty) । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ଘୃତ ଦୋରାଧିକାର ଯେ, ସେନ ଓ ନେଦରଲଣ୍ଡ ଅଷ୍ଟ୍ରୀଆର
ଅଧିକାରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ । ସେନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର ବୁଝାମଣା
ଅଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଉତ୍ତର ପ୍ରାନ୍ତ ହେବେ ।

ଏହି ସନ୍ଧିଗୁଡ଼ିକ ସେନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ହୋଇଥିବାରୁ
ସେମାନେ ଏଥିରେ କିଛି ଦୋରା ତାହାଙ୍କ ରାଜାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର
'ଉତ୍ତର' କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ସେ
ଆନଜୁର ଉତ୍ତରକୁ ତାହାଙ୍କ ସମସ୍ତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ କରିଥିଲେ ।
ତତ୍ପରନ୍ତର ୧୭୦୦ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ତାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାକୁ ପ୍ରାୟଶୀ ରାଜା
ନିଜ ଉତ୍ତର ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ତ୍ରୀୟ ପୌତ୍ର ଆନଜୁର ଉତ୍ତରଙ୍କ ନାମରେ
ନେଦରଲଣ୍ଡ ଓ ସେନ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ଏହି ସୂତ୍ରରେ ଇଂଲଣ୍ଡର
ରାଜା ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ସହ ବାବାଦ ଅବସ୍ଥାୟୀ ଜାଣି ଦ୍ୱିତୀୟ ପେମସଙ୍କ
ଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ତୃତୀୟ ପେମସ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା
କଲେ । ଏଥିରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଦୋରା ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ
ଘୋଷଣା କଲେ । ପୁରାତନ ଟୋର ପାଲିମେଣ୍ଟ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏକ ନୂତନ
ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆଦୃତ ହେଲା । ସେଥିରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ
ଥିବାରୁ ତାହା ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ଯୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ଅର୍ଥ
ଓ ସୈନ୍ୟ ମଜୁର କଲା । ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷିତ ହେଲା ।
ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ସମସ୍ତ ଥିବା ଯୁଦ୍ଧ ଚଳନା ନିମିତ୍ତ ଲର୍ଡ୍ ଚର୍ଚ୍ଚ ହଲ
ବା ମାଲବେର ଉତ୍ତର ସେନାଧିପତି ନିୟୁତ ହେଲେ । ଏହାର
ଅଲଗା ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ଅଷ୍ଟ୍ରୀୟରୁ ପଳେ ହେବାକୁ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ
ହେଲା (୧୭୦୨) ।

ଏକ

(୧୭୦୭-୧୭୧୪)=ବ ୧୭ ଶ

ଜନ୍ମ—୧୭୭୪ । ବିବାହ—୧୭୮୩ । ମୃତ୍ୟୁ—୧୭୧୪ ।

ଏନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୀର ପ୍ରକୃତିର ଧାର୍ମିକ । ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକପ୍ରିୟ
ଥିଲେ । ଏଲିସାବେଥଙ୍କ ବୁଲ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳ ସାଧନ ତାଙ୍କର
କରିବ ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ମାର୍ଲବୋର ଡିଉକଙ୍କ ଧ୍ୱା
ସାରା ଜେନ୍ସ ଚାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ ।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏନ୍ ସର୍ବବିପ୍ଳବରେ ମାର୍ଲବୋରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବୃନ୍ନତ ହେଉଥିଲେ ।
ଚାହାଙ୍କ ଧର୍ମୀ, ତେନମାର୍କର ରଜା ଜର୍ଜ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୀର ଓ ଅମାୟିକ
ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ ଥିଲେ ଓ ଲୁଡ଼ବାର୍ଥରେ ଦସ୍ତଖତ କରୁ ନ ଥିଲେ ।
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରକୃତପକ୍ଷରେ ଲର୍ଡ ମାର୍ଲବୋର ଇଂଲଣ୍ଡର ଗାସନକର୍ତ୍ତା ହୋଇ
ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଏନ୍ ସିନାସନ ଆବେଦନ କରି ଉଇଲିୟମଙ୍କ ମାଲି ଅନୁସରଣ
କରି ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ ଏବଂ ମାର୍ଲବୋର ଇଂଲଣ୍ଡ
ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ସେନାର ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇ
(War of ଦୁଇଶ୍ର ଯାହା କଲେ । ଇଉମଧ୍ୟରେ ପରସ୍ପା-
Spanish ମାନେ ନେତାରଲ୍ଲଣ୍ଡ ଅଧିକାର କରି ତତମାନଙ୍କୁ
Succession.) ଅନ୍ତମଣ କରୁଥିଲେ । ମାର୍ଲବୋର ଦୁଇଶ୍ରରେ
୧୭୦୧—୧୭୧୩ ଉପହିତ ହୋଇ “ଲିଜ” ନାମକ ସ୍ଥାନ
ଅଧିକାର କରି ଡିଉକ ପଦ ଓ ବାରିକ ପକ୍ଷସହ
ପାଉଣ୍ଡ ବୁଡ଼ିଥିବୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ (୧୭୦୧) । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ତ
ସହିତ ବେଭେରଥ ଯେ । ତୋନ କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଦୁଇଶ୍ର, ଜରମାନ,
ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରାନ୍ତ ବରୁକରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ;
କାରଣ ପରସ୍ପାମାନେ ନେତାରଲ୍ଲଣ୍ଡ ଅଧିକାର କରୁଥିବା ତତମାନେ
ସେମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ବହୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ । ଜର୍ମାନର
ସମ୍ରାଟ ଫ୍ରାନ୍ସ ପୁଣି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଆର୍ଡ଼ ଡିଉକଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ
ଏବଂ ପରସ୍ପା ରଜା ଯେମସଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବାରୁ ଉଇଲିୟମ
ତାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ ।

ପରାସୀମାନେ ବେରେରୀଆର ସାହାଯ୍ୟ ଲାଭ କରି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ରାଜଧାନୀ
ଭିଏନା ଅଧିକାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଟେଲ୍‌ଲର୍‌ ନାମକ ସେନାପତିଙ୍କ

ବୈନହ୍‌ମ ମୁକ୍ତ
(୧୭୦୪)

ଅଧୀନରେ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କଲେ ।

ମାସି ମାର୍ଲ୍‌ବୋରୋ ତାହାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅବଗତ

ହୋଇ ପରାସୀମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ

ହଲଣ୍ଡ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ହଲଣ୍ଡରେ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରି ସ୍ୱୟଂ

ଏକ ଦଳ ସୈନ୍ୟ ସହ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ସେନାନାୟକ ମୁକ୍‌ଗ୍ରାଭ ଲଢ଼େଇ

ସହିତ ମିଳିତ ହେଲେ । ଡାନ୍‌ବୁର୍ଗ ନଦୀ ଶୀରରେ ବୈନହ୍‌ମ ନାମକ ଏକ

ଗ୍ରାମ ନିକଟରେ ପରାସୀ ଓ ବେରେରୀଆର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ

ତାହାଙ୍କର ସଂଘର୍ଷ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରାଜମାନେ

ମାର୍ଲ୍‌ବୋରୋ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜୟୀ ହେଲେ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ

ନିହତ ବା ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଉତ୍ତରେ ମାର୍ଲ୍‌ବୋରୋ ଯଶଃ

ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉତ୍ତୁକ୍ତ ନାମକ ଏକ

ଜାୟ୍‌ଗିର ତାଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାରସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ସେଠାରେ

ସେ “ବୈନହ୍‌ମ ପ୍ରାସାଦ” ନାମକ ଏକ ସୁରମ୍ୟ ଦୃଶ୍ୟ ନିର୍ମାଣ

କରିଥିଲେ ।

ଯେଉଁ ବର୍ଷ ଇଂରାଜମାନେ ବୈନହ୍‌ମଠାରେ ଜୟୀ ହୋଇଥିଲେ,

ସେହି ବର୍ଷ ସାର ଜର୍ଜରୁକ ନାମକ ଏକ ଇଂରାଜ ନୌବନ୍ଧବର ଅଧିନାୟକ

ଜିବ୍ରାଲ୍‌ଟାର ଅଧିକାର ସେନାଠାରୁ ବୁମ୍‌ସାଗର ପ୍ରବେଶ ପଥରେ

(୧୭୦୪) ଅବସ୍ଥିତ ଜିବ୍ରାଲ୍‌ଟାର ନାମକ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର

ବିଶାଳ କରିଥିଲେ । ତାହା ଅଦ୍ୟାବଧି ଇଂରେଜ-

ମାନଙ୍କ ଦୃଢ଼ଗତ ଅଛି ।

ଇତିମଧ୍ୟରେ ପରାସୀମାନେ ନେତାରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏନକ୍ସାର୍ଟଠାରୁ ନେମୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରି ସେଥିରେ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ରାମେଲିସ୍ ମୁକ୍ତ ମାତ୍ର ମାର୍ଚ୍ଚବେଳେ ସେସମସ୍ତ ଅଭିଯାନ କରି “ରାମେଲିସ୍” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ପ୍ରାଣାର୍ଥ ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଏନକ୍ସାର୍ଟ ପ୍ରଭୃତି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ଅଷ୍ଟିଆର ରାଜା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ମାର୍ଚ୍ଚବେଳେ ସେନାୟ ନେତାରାଜ୍ୟର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିୟୁତ୍ତ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଇଂରାଜ ଓ ତତମାନେ ଅପତ୍ତି କରିବାରୁ ମାର୍ଚ୍ଚବେଳେ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ସେହି ସମୟରେ ଆଲ୍ ଅଫ ପିଟାରବେଲ ନାମକ ଅପର ଏକ ଇଂରାଜ ସେନାନାୟକ ଖେନର ‘ବାର୍ଡିଲେନା’ ପ୍ରଦେଶ ଅଧିକାର କରି ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ଖେନରୁ ବହୁଷ୍ଟ କରି ଅଷ୍ଟିଆର ରାଜାଙ୍କୁ ମାଡ୍ରବଠାରେ ଖେନର ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ପରାସୀମାନେ ଏହି ପ୍ରକାର ସଙ୍କଟ ପରାଜିତ ହୋଇ “ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଭାଜନ ସନ୍ଧି” (Second partition treaty) ଅନୁଯାୟୀ ଅଷ୍ଟିଆକୁ ଖେନପ୍ରଦାନ ପୁରୀର ଅନୁକୁର ପିଲିପଙ୍କ ପାଇଁ କେବଳ ନେପୁସ୍, ସିସିଲ ଓ ମିଲନ ଜିତ୍ତଣ କରି ସନ୍ଧି କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ ଇଂରାଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରିୟ ହୁଇଜମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏଥିରେ ନାନା-ବାଧା ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲେ । ଲେକମାନଙ୍କ ଅବହାଳ ଉତ୍ତର ଥିବାରୁ “କାଗସ୍‌ରାଣ” ଓ “ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ୟାଙ୍କ” ଯୁଦ୍ଧର ବ୍ୟୟ ନିମିତ୍ତ ଅର୍ଥର ଅଭାବ ମଧ୍ୟ ଦୂର କରିଥିଲା ।

ଇଂରାଜମାନେ ସଜ୍ଜି କରବାକୁ ଅସମ୍ମତ ହେବାରୁ ପରାସୀ ରାଜା
 ଯେମସଙ୍କ ପୁଅକୁ ୪୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରି ସୁଟିଲ୍‌ଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳ
 ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ କରବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲାଭ କଲେ । ମାତ୍ର ସେହି
 ପୁଅ(Pretender)ଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ତାହାଙ୍କର ମିଳିମିଳା ହେବାରୁ ସେ
 ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ଵାଧୀନତା କରବାକୁ ଅସମ୍ମତ ହୋଇଥିଲେ ।
 ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ (୧୭୦୮) ଯେଉଁ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ ସୁଟିଲ୍‌ଣ୍ଡକୁ ପ୍ରବେଶ
 କଲେ ସେମାନେ ଇଂରାଜ ରାଜତ୍ଵସମ୍ପନ୍ନର
 ଅଧିନାୟକ ଚାର୍ଲ୍‌ସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରାଜିତ ଓ ତା ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଇଉରୋପରେ ପରାସୀମାନେ ମାର୍କିସ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ‘ଓଡେନାଉ’
 ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପଞ୍ଜିତ ହେଲେ ଏବଂ ‘ଲିଲ୍’ ନାମକ ନଗର ମାର୍କି-
 ଇଉରୋପରେ ବସେଇବା ଦ୍ରବ୍ୟଗତ ହେଲା (୧୭୦୮) । ତତ୍ପରେ
 ପରାସୀମାନଙ୍କ ବର୍ଷ ପରାସୀମାନେ ‘ମାଲପାକେଟ’ ନାମକ
 ପଞ୍ଜିତ—୧୭୦୮ ସ୍ଥାନରେ ପୁନର୍ବାର ପଞ୍ଜିତ ହେଲେ ।

ଏଥିପୂର୍ବେ ୧୭୦୭ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ଆର୍ଲ୍ ଅଫ ପିଟାରିସ୍‌ଙ୍କ
 ଅଧୀନରେ ଇଂରାଜମାନେ ମାଡ୍ରାସ ନଗର ଅଧିକାର କରି ପରାସୀମାନଙ୍କୁ
 ଖେନରେ ଖେନରୁ ତାଡ଼ିତ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ୧୭୦୮ରେ
 ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ ଏକ ପୁଅ, ମାର୍କିସ୍‌ଙ୍କ
 ପଞ୍ଜିତ—୧୭୦୮ ସ୍ଵିଜିନେସ୍, ବାରିଉରକର ଉତ୍ତର ଦ୍ଵାରା
 ଇଂରେଜମାନେ ଖେନରେ ଆଲମାଜା ନାମକ
 ସ୍ଥାନରେ ପଞ୍ଜିତ ହେଲେ; ମାଡ୍ରାସ ନଗର ପରାସୀମାନଙ୍କର ଦ୍ରବ୍ୟଗତ
 ହେଲା । ଯାହାହେଉ ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ଇଂରାଜ ସେନାପତି ଖ୍ରୀଷ୍ଟୋଫର ଖେନ
 ଅଧୀନରେ କୁମଧ୍ୟସାଗରର ମିନର୍କା ଦ୍ଵୀପ ଦ୍ରବ୍ୟଗତ କଲେ ।

ପ୍ରାୟ ୭ ବର୍ଷକ୍ୟାପୀ ଯୁଦ୍ଧ ଦେବୁ ପରାସୀମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ
 ଚିହ୍ନ ପଡ଼ିଥିଲେ । ସୁତରାଂ ପୁନଃ ପୁନଃ ସହ ପ୍ରସ୍ତାବ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର
 ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହ ତାହା ପୁନଃ ପୁନଃ ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରତ୍ୟା-
 ଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧ ଦେବୁ ମାର୍ଲବେ
 ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ-୧୭୦୧ ପଥେ ଲବ୍ଧବାନ ଦେଉଥିବାରୁ ସେ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟା
 ବସୋଧା ଥିଲେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଭୁଙ୍କ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁର ପରି-
 ମାଣରେ ଥିଲା ।

ଦେଶର ଲୋକମାନେ କିନ୍ତୁ ଏହି ଘଟଣାକାଳକ୍ୟାପୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ବରଳ
 ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଟୋରାମାନେ ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ରାଜନୀତି ବରୁଦରେ
 ମାର୍ଲବେଙ୍କ ପତନ ପ୍ରଭୃତି କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର
 ‘ସେଇସ୍ତରେଲ’ ନାମକ ଜଣେ ଟୋରା ପ୍ରଭୃତିର
 ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ
 ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ରାଜଦ୍ରୋହ ଅପରାଧରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମାତ୍ର
 ଘଟଣା ଯୁଦ୍ଧ ଦେବୁ ଲୋକମାନେ ଏବଂ ଗଣ୍ଡୀ ସ୍ଵର୍ଗ ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ପ୍ରତି
 ଅସନ୍ନୁଷ୍ଠ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରବାକୁ ବରୁଦକମାନେ ତାଙ୍କୁ
 ମୁକ୍ତି ଦେଲେ । କେବଳ ଉଚ୍ଚବର୍ଗ ପାଇଁ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟ ଖଟିବ
 ହେଲା । ‘ଡିନ ସୁଇଫ୍ଟ’ ନାମକ ଏକ ବିଖ୍ୟାତ ସାହିତ୍ୟିକ ଯୁଦ୍ଧ ଦେବୁ
 ଦେଶର ଉଚ୍ଚ ସ୍ତର ବର୍ତ୍ତିତ ଦେଉଥିବୁ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ମାର୍ଲବେ ସମସ୍ତ ମିଶ୍ରଶକ୍ତିର ଯାବକ୍ତିକନ ପାଇଁ
 ସେନାନାୟକ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର କ୍ରମଶଃ ଏହି
 ସମୟରୁ ଲୋକେ ବୁଝିଥିଲେ, ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମସ୍ତ ସୈନ୍ୟସ୍ତର
 ଦେବା ବିପଜ୍ଜନକ । ସୁତରାଂ ସେମାନେ ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ ଓ
 ତାହାଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦମନାୟ ଅର୍ଥଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଯୁଦ୍ଧଦେବୁ ସେ କିପରି ଲବ୍ଧବାନ୍
 ଦେଉଥିବୁ ତାହା ସର୍ବସ୍ବ ପ୍ରଭୃତି କରବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ରାଣୀଙ୍କ ସହିତ ମାର୍କବେଙ୍କ ଧର୍ମର ମତାନ୍ତର ଘଟିଥିଲା । ରାଣୀ ତାହାକୁ ଚ୍ୟାଗ କରି ଦାଲେ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବଗିଚାକୁ ସୀସୁ ପାର୍ଶ୍ବରେ ଓ ପରମର୍ଶଦାତାରୁପେ ଛାଡ଼ଣ କଲେ । ଦାଲେ ଓ ସେଣ୍ଟଜନ ନାମକ ଅପର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ମାର୍କବେଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନା ଭାବରେ ଦୋଷାବେତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାର୍କବେଙ୍କ ପ୍ରତି ବିରୁଦ୍ଧ ରାଣୀ ଦାଲେ ଓ ସେଣ୍ଟଜନଙ୍କୁ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ଼ ଓ ବଲିଂବୋର ଆର୍ଲ ପଦ ପ୍ରଦାନ କରି ଉଭୟଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ପରମର୍ଶଦାତାରୁପେ ଛାଡ଼ଣ କଲେ । ହୁଇର୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବଙ୍ଗ ହୋଇ ନୂତନ ଟୋରୀ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆଦୃତ ହେଲା ଏବଂ ଅରମ୍ଭର ଡିଉକ ମାର୍କବେଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ସେନାନାୟକ ହେଲେ ।

ନୂତନ ଟୋରୀ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଓ ଟୋରୀ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲେ । ଇଉଷ୍ଟେର ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସମ୍ମେଳନ ସ୍ଥାପନ

ଇଉଷ୍ଟେର ସଭା

(୧୭୧୩)

ହେଲା । ୧୭୧୧ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ କର୍ମିନା ସମ୍ରାଟଙ୍କର

ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କ ଦ୍ଵିତୀୟ ପୁଅ କର୍ମିନ

ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅନଳର ଡିଉକ

ଫିଲିପ ସେନ ଓ ଆମେରିକାସ୍ତ୍ର ସେନାୟ ଉପନବେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ସ୍ଥିର ହେଲା, ସେ ପ୍ରାନ୍ତର ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ ବା ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ସେନ ଏକ ରାଜ୍ୟ ଅଧୀନ ହେବ ନାହିଁ ।

ମିଲ୍ଲନ, ନେପ୍ଟସ ଓ ସେନାୟ ନେଦାରଲଣ୍ଡ ଅସ୍ତ୍ରୀୟାକୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ଓ ତୁରମାନେ ହଲଣ୍ଡର ସୀମାକୁ ପ୍ରବେଶ ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ କେତେ-ଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଗ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ଇଂରାଜମାନେ ତବ୍ରାଲଟାର, ମିନର୍ଜୀ, ନୋଭୋସ୍ଟିଥ ଓ ହୁଡ଼ସନ ଉପସାଗର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀତଦାସ ବ୍ୟବସାୟର ଏକଗୃହିତ ଅଧିକାର ୩୦ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ଓ ସେମାନେ ପ୍ରଭବସ:

ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ଘେନ ଆମେରିକାରେ ସେମାନେ ଉପନବେଶରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

Nº ୨୩୩ (Supplementary)

✓ ପ୍ରଥମ ସେମାନଙ୍କ ସିଂହାସନାବେଶ ସମ୍ପର୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁଟଲଣ୍ଡ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏକ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଉଭୟ ଦେଶର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଥିଲା । କ୍ରମେ ଏହି ଉଭୟ ଦେଶ ଏକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାଧୀନ କରିଥିଲେ ସତ୍ୟ, ମାତ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୂର୍ଲସଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ସୁଟଲଣ୍ଡ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ସୁଟଲଣ୍ଡର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମତଃ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର “ନେଗିଗେସନ ନୟମ” (Navigation Act) ହେତୁ ସୁଟମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡ କିମ୍ବା ଇଂରାଜ ଉପନବେଶମାନଙ୍କରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ପୁଣି ସେମାନେ ଅନୁରୂପ ଥିବାରୁ ବହୁଦ୍ରବ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦେଶରୁ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ସକ୍ଷମ ହେଉଥିଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ସେମାନେ ଆମେରିକାର ‘ପାନାମା’ ଯୋଜକଠାରେ ଭାରତୀୟ ଉପସାଗର ନିକଟରେ ଏକ ଉପନବେଶ ପ୍ରାପନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ମାତ୍ର ସେ ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ ସେମାନଙ୍କର ଅସହ୍ୟ ହେବାରୁ ଓ ଇଂରାଜ ଏକ ସେନାଧର୍ମାଗେ ତାଙ୍କର ବିରୁଦ୍ଧାନ୍ତର ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କର ଉକ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୋଇଥିଲା । ସୁଟମାନେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ ତାହାଙ୍କ ବିଫଳତାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହିଁସ କରି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କ୍ରୁର ହେଲେ । ଉଇଲିୟମ ସୁଟମାନଙ୍କ ଅସୁବିଧା ବୁଝିପାରି ଉଭୟ ଦେଶ ଏକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧୀନ କରି ଉଭୟଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟାଦରେ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୭୦୧ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ଉଭୟ ଦେଶ ମିଶ୍ରଣ ବିଷୟ ହିଁସ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଚକ୍ର ଚମିତି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଏଥିରେ କୌଣସି

ଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସ୍ୱିଟମାନେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ
 ଛୁଇଁ କଲେ ଯେ ପ୍ରେସବାଇଟେରିଆନ ଧର୍ମକୁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ ଧର୍ମ ।
 ସେମାନେ ତାହା ଅନୁସରଣ କରିବେ ଓ ଏବଂ ଉତ୍ତରେ ସେମାନେ
 ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ନ ରହି ତାହାଙ୍କ ଦେଶପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରାଜା
 ନିର୍ବାଚନ କରିବେ । (Act of Security) । ଏଥିରେ ଇଂରାଜମାନେ
 କ୍ଳବ୍ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡର ଦୁର୍ବ୍ୟାଦ ଅମଦାନ ନିଷେଧ କରି
 ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ଓ ସେଥିପାଇଁ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶର
 ଦୁର୍ଗଦ ସମ୍ବାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ
 ଆସନ୍ତା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମାତ୍ର କେତେକ ପ୍ରବାଶି ଇଂରାଜ ଓ ସ୍ୱିଟ ରାଜନୈତିକ
 ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡର ମମତ୍ର ଅସୁବିଧା ତଦନ୍ତ କରି ଉଭୟ ଦେଶ ଏକ ରାଜା ଓ ଏକ
 ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଧୀନ କରିବା ପାଇଁ ପୁନରାୟ ଏକ ତଦନ୍ତ କମିଟି ନିୟୋଗ
 କରାଥିଲେ । ଏଥିରେ ଛୁଇଁ ହୋଇଥିଲା ଯେ ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନ
 ପ୍ରେସବାଇଟେରିଆନ ଧର୍ମ ମତ ଅନୁସରଣ କରି ପାରିବେ । ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧ
 ସେମାନଙ୍କର ଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନିୟମାନୁଯାୟୀ ହେବ । ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡର
 ଜାତୀୟତା ପରିଶୋଧାର୍ଥେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରାୟ ଗୃହଲକ୍ଷ ପାତ୍ର ଦାନ
 କରିବ । ଉଭୟ ଦେଶ ଏକ ରାଜା ଓ ଏକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟାଧୀନ ହେବ ଓ
 ସ୍ୱିଟମାନେ କାଣିଜ୍ୟାଦରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହିତ ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବେ ।

ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସାଧାରଣ ସଭାକୁ (House of Commons)
 ସ୍ୱିଟମାନେ ୪୫ ଜଣ ସଦ୍ୟ ଓ ସାମନ୍ତ ସଭାକୁ (House of Lords) ୧୭
 ଜଣ ସଦ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିବେ । ଉଭୟ ଦେଶ ଛୋଟବ୍ରିଟେନ ଆଖ୍ୟା
 ଧାରଣ କରିବ ଏବଂ ସ୍ୱିଟଲଣ୍ଡର ସେଣ୍ଟ ଆଣ୍ଡ୍ରୁଜ୍ କିଶି ଯୁକ୍ତ ଜାତୀୟ
 ପତାକା ଇଂଲଣ୍ଡର ସେଣ୍ଟ ଜର୍ଜ୍ଜ୍ କିଶି ଯୁକ୍ତ ଜାତୀୟପତାକା ସହିତ
 ସମିଶ୍ରିତ ହୋଇ ଇଉନିୟନ ଜାକ୍ (Union Jack) ନାମରେ ଅଭିହିତ
 ହେବ (୧୭୦୭) । ସେହି ସମୟରୁ ଉଭୟ ଦେଶ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ
 ଚିହ୍ନିତ ଉଲ୍ଲଭ ପଥରେ ଏକତ୍ର ଅଗ୍ରସର ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ସୁଟଲ୍‌ଗ୍ର ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ ସଦୟ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ସତ୍ୟ;
ମାତ୍ର ଅସୁବିଧା ଶେଷରୁ ବ୍ୟତିତ ହୋଇଥିଲା । ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସମୟରେ
ଅସୁବିଧା ପ୍ରତି ଅଭିଭାବ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ମତାନୁଯାୟୀ
ଅତ୍ୟାଚାର ଉପାସନା କରିବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବେ
ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେମାନେ ଏହି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରକ୍ଷା କରି
ନ ଥିଲେ ।

ଅଭିଭାବ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର ଆନ୍ଦୋଳନ
ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିଲା । କାଥଲିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଭୂସମ୍ପତ୍ତିରୁ ବ୍ୟତିତ
ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ବଳପୂର୍ବକ ବା ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଧର୍ମରେ ପାରିତ କରାହେଲା । ସେମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା, ଶିଳ୍ପ,
ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମଧ୍ୟ କଠୋର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ।

୧୭୧୪ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ଏନ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୀଡ଼ିତା ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।
ଲେଙ୍କେ ବୁଝିଲେ ତାହାଙ୍କ ଚେମକାଳ ଘରାଣିକଟ । ତାହାଙ୍କ ଉଦ୍ଧୃତ ପ୍ରଥମ
ଯେମସଙ୍କ ପୌତ୍ରୀ ଦାନୋଭରର ରାଣୀ ସୋଫିୟା
ଏନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ତମ୍ଭା ତାହାଙ୍କ ପୁଅ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ
୧୭୧୪ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ ବୋଲି ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସମୟରେ
ହରି ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ସେମାନେ ଇଂରାଜ ରାଜନୀତିରେ ଅନରାଜି ଥିବାରୁ
କେତେକ ଲୋକ ଦ୍ୱିଷାୟ ଯେମସଙ୍କ ପୁଅକୁ ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ
କୁତସିହକଲ୍ ହୋଇଥିଲେ । ଏନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅବସ୍ୟୋର୍ଡ଼ ଓ
ବଲିଂବୋର ଆର୍ଚ୍ଚଦ୍ୱୟ ବୁଝି ଥିଲେ, ସୋଫିୟା ତମ୍ଭା ତାହାଙ୍କର
ବଂଶଧରମାନେ ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ହୁଇଗମାନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ହେବ ।
ସେମାନେ ଚୈତନ୍ୟବଳ ଥିବାରୁ କେତେକ ଯାକୋବାଇଟଙ୍କ ସହିତ
ଯୋଗ ଦାନ କରି ଦ୍ୱିଷାୟ ଯେମସଙ୍କ ପୁଅକୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ

କରିବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ; ମାତ୍ର ଏହି ସମୟରେ ବଲିଂବ୍ରୋକ ଟୋରମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱପକ୍ଷରେ ଅନୟନ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରସାବ ଆଗତ କରିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହାଇରଚର୍ଚ୍ଚଲରୁ ନୃହନ୍ତ, ସେମାନେ କୌଣସି ସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହା ସିକ୍ସ୍ ଅକ୍ଟ (Schism Act) ନାମରେ ବିଦିତ । ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ୍ ହାଇରଚର୍ଚ୍ଚଲରୁ ନ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ବଲିଂବ୍ରୋକଙ୍କ କଲହ ଉଠିଥିଲା ଫେଲ୍ସ ଏବଂ ଫଳରେ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ୍ ପଦବ୍ୟୁତ ହେଲେ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଶୂନ୍ୟବସର ଡକ୍ଟର ତାହାଙ୍କ ପଦପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ହଠାତ୍ ରାଣୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ଓ ଦୁଇମାସ ପୁରୀ ସୋପିଆଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ହାନୋଭର ରାଜା ଜର୍ଜ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲେ । (୧୭୧୪) ।

ଝୁଆର୍ଟମାନଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା

ଝୁଆର୍ଟମାନଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ରାଜା ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରକଳ ସଂଘର୍ଷ ଉଠିଥିଲା । ଏହାର ଦୁଇଟି ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଲାଗିତ ରାଜନୈତିକ ଦ୍ୱିପ । ପ୍ରଥମତଃ ଝୁଆର୍ଟ ରାଜାମାନେ ଅପଣାକୁ ଶିଶୁରଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି ମନେ କରି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମତାମତର ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଯଥେଚ୍ଛା କରି ଆଦାୟ, ସ୍ୱମତାନୁଯାୟୀ ଧର୍ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଅଛନ୍ତି ବୋଲେ । ଯେଉଁମାନେ ସେଥିରେ ଅପତ୍ତି କଲେ ସେମାନେ କାରାରୁ ବାହାରିବା ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେଲେ । ପକ୍ଷାନ୍ତରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଦ୍ୟ ପିତୃତତାନ ଦଳରୁ ନିବାରଣ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ଥକ ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ରାଜାଙ୍କର ଏହି ଅତ୍ୟାଚାର ନାହିଁ ବୋଲେ । ଏହି ସଂଘର୍ଷର ଫଳଶାମରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଚାର୍ଲ୍ସକୁ ପ୍ରାନ୍ତୋଦ୍ଧାନ କରିବାକୁ

ପଡ଼ୁଥିଲା ଏବଂ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମିତି ସିଂହାସନ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେଲା ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସମତା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ନୟମ ତାଲିକା ଶାସନର (Constitutional Government) ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ “ଦଳଶାସନ” (Party Government) ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାର ସୂଚକ ହେଲା । ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୃହସଙ୍ଗ ସମୟରେ “ଡୁଇଗ” ଓ “ଟୋରୀ” ନାମକ ଦୁଇଟି ଗଜନେତୃକ ଦଳର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ତୃତୀୟ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଶାସନ କାଳରେ “ସଂଖ୍ୟାଧିକ ଦଳ” ଦ୍ଵାରା ଦେଶ ଶାସନ ପ୍ରଥମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ହେଲା । ଶେଷ ଏକ ସମୟରେ ଏହି ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରସାର ହେଲା ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଶାସନକାଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଔପନିବେଶିକ ଅଧିକାର ଓ ବାଣିଜ୍ୟର ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରସାର ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଯେମିତି ସମୟରେ ଉପନିବେଶ ଓ “ପିଲ୍ଗ୍ରିମ ଫାଦର୍ସ” (Pilgrim Fathers) ନାମରେ ପରିଚିତ ଏକଦଳ ପିଉରିଟାନ ଇଂଲଣ୍ଡ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ କେଟେ-ଗୁଡ଼ଏ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । କ୍ରମେ ଯେଲ ହେନଠାରୁ ଜେମେକା ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୃହସଙ୍ଗ ସମୟରେ ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ କେରୋଲିନା ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଓ ନିଉଇଅର୍କ ଅଧିକୃତ ହେଲା । ଶେଷ ଏକ ସମୟରେ ଇଉଷ୍ଟେର ସଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା ଇଂଲଣ୍ଡ, ନିଉଫାଉଣ୍ଡଲଣ୍ଡ, ନୋଭାସ୍କୋଟିଆ ଓ ହବ୍ସନ ଉପସାଗରସ୍ଥ ପ୍ରଦେଶମାନ କିନ୍ନାଲଟାର ଓ ମିନିର୍କା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଔପନିବେଶିକ ଅଧିକାର ଲବର ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ବାଣିଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ପ୍ରସାର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରଥମ ଯେମିତି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆ କମ୍ପାନୀ ଭାରତରେ ସୁରକ୍ଷିତ ମହଲ-ପତ୍ତନ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଅନେକଗୁଡ଼ଏ ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ସ୍ଥାପନ କରି ଭାରତ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟର ପଦକ୍ଷେପ ଉନ୍ନତ କରିଥିଲା । ଏହିପରି ବାଣିଜ୍ୟ

ନିମିତ୍ତ ଅନେକ ବଣିକଦ୍ୱୟ ଗଠିତ ହେଲା । ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବହୁ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଓ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ପଥେଟ୍ ଉଲ୍ଲସ ସାଧିତ ହେଲା ।

ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉଲ୍ଲସ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସମାଜରେ ନାନା-ପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନମୋଦ, ବିଳାସ ପ୍ରବେଶ କଲା । ନାନାସ୍ଥାନରେ କଫି, ଦେଶର ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଗୁ, ଚକୋଲେଟ ଡୋକାନ ଓ କୁବ ମାନ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରମୋଦ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଓ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସଜନେଇକ ଓ ସାମାଜିକ ବିଷୟର ଚର୍ଚ୍ଚାସ୍ଥଳ ହେଲା । ଲୋକମାନେ କଠୋର ପିତୃଶିଳାନ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତହୋଇ ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୂର୍ଲସଙ୍କ ମମୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରମୋଦରେ ମଡ଼ିହେଲେ । ନାନାସ୍ଥାନରେ ଥିଏଟର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ଓ ସେଥି ନିମିତ୍ତ ବହୁ ନାଟକ ଲିଖିତ ହେଲା ।

ଅର୍ଥର ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ହେତୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ପରିଚ୍ଛଦ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ଲୋକମାନେ ମସ୍ତକ କ୍ଷୌର ପରିଚ୍ଛଦ ଯାନବାହନ ହୋଇ ପରଗୁଲ ପିନ୍ଧିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପରଗୁଲ ପରିଧାନ କରି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ କୁସୁବର୍ଣ୍ଣ ରେସମଟିକ୍ଲି ପରିଧାନ କରୁଥିଲେ । ଗମନାଗମନ ନିମିତ୍ତ ଧନୀମାନଙ୍କର ଅଶ୍ୱଗୁଲିତ ଶିକଟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ଦରିଦ୍ର ମାନଙ୍କର ନଡ଼ାଗାଡ଼ି କିମ୍ବା ରଡ଼ା ଘୋଡ଼ା ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ଥିଲା । ଦୂରସ୍ଥାନକୁ ଯିବାକୁ ହେଲେ ‘ଷ୍ଟେଜକୋଚ’ (Stage Coach)ର ଆଶ୍ରୟ, ନେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ପଥଗୁଡ଼ିକ ଗର୍ଭପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ବିପଦ ସଙ୍କୁଳଥିଲା । କୋଏତମାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଦୁର୍ଭିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଧିକ ଥିଲା । ଅନ୍ଧବିପ୍ଳବ ପୁରୋକାକ ବିଭୀଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଖୁଆର୍ଟମାନଙ୍କ ସମୟରେ ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ଓ ବଜ୍ଞାନର ପଥେକ୍ଷ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିଲା । ସେକ୍ସପିଆର, ବେନ ଜନସନ ଇଂରାଜୀ ନାଟକ, ସାହିତ୍ୟ, ବଜ୍ଞାନ ମିଳିତ ଭାବରେ ପୋପ ପ୍ରଭୃତି ଇଂରାଜୀ କାବ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ବେକନ, ବେନସ୍ଟନ, ସ୍ପିଙ୍ଗର୍, ଏଡ୍‌ସନ୍ ପ୍ରଭୃତି ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ଲେଖକ ଥିଲେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ହାବି, “ଇଲୁସ୍‌ଟ୍ରେସନ୍‌ସ୍” ଓ ନଭିଗେଟର “ମାଥାକର୍ମିଷ୍ଟ” ଶକ୍ତି ଅବସାର କରିଥିଲେ ।

ହେନୋଭାର ରାଜବଂଶ

ପ୍ରଥମଜର୍ଜ (୧୭୧୪-୧୭୨୭) ବ ୧୩ ଶ

ଜନ୍ମ-୧୬୭୦, ଚିଚାହ-୧୬୮୨, ମୃତ୍ୟୁ-୧୭୨୭

ଏକଟି ମୃତ୍ୟୁର ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ଉତ୍ତର ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ଜର୍ଜ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକମାତ୍ର ପୁଅଙ୍କ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ସିଦ୍ଧାସନ ଆସେଦଶ ପଥାବଧି ଅଭିଷେକ ହିସା ସମ୍ପାଦ ହେଲା । ଓ ଚାନ୍ଦି ଅଭିଷେକ ସମୟରେ ତାହାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେ ଜରମାନ ଥିବାରୁ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଏବଂ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସାମନାତ ବସ୍ତୁରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏବଂ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ରାଜନୀତିରେ ଦ୍ରବ୍ୟସେପ ନ କରି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵୟରେ ଅର୍ପଣ କରିଥିଲେ । ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ଦେହ ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରାୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏକଙ୍କ ଟୋରା ମନ୍ତ୍ରୀ, ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ ଓ ବଲିଂବ୍ରାକର ଆର୍ଲକୁ ବହୁଷ୍ଟ କରି ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥଳରେ ଦୁଇଟି ମନ୍ତ୍ରୀ ନିୟୁକ୍ତ କରି ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ

ନର୍ତ୍ତକ କରୁଥିଲେ । ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ ଥିବାରୁ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ନ ରହି ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ଏକ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରୁଥିଲେ । ଉକ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ (Prime minister) ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜନୀତିରେ ବହୁ-କ୍ଷେପ ନ କରି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କ

ଦ୍ୱୟରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରାଯିବାରୁ ବିଦେଶୀ ଜରମାନ ହୋଇ ଫୁଟି ଯିବା ସହ ଦୁଇଗମାନଙ୍କ ପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ । ଟାଉନସେଣ୍ଟ, ଷାନହୋଇ ଓ ଡ୍ଫିଲପୋଲ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପରାମର୍ଶଦାତା ଥିଲେ ।

ଜର୍ଜଙ୍କ ସିଦ୍ଧାସନ ଅବେଶଣ ଉତ୍ତରରେ ନୂତନ ହୁଇର୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଅଦୂତ ହେଲା; ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ ଦେଶରେ ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଯେମାନଙ୍କ ଟାଉନସେଣ୍ଟଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀକୁ ମଙ୍ଗଳକାଞ୍ଚୁଶୀ (Jacobites) ଥିଲେ । ସେମାନେ ଓ ଟୋରିମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଗୋଳମାଳ ଅଭିଯୁକ୍ତ କଲେ । ତଳିବାରଣାର୍ଥ

ଗୋଟିଏ 'ଶାନ୍ତିକର' ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ଦ୍ୱାଦଶ ଜଣରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ଗୋଳମାଳ କଲେ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅସ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ହରି କରାଯିବ । ଅଧିକାର ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍-ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଉତ୍ତରାଧିପତିରେ, ପାଟ୍ଟିଆ ପ୍ରଦେଶର ଲେଡମାନେ
 ଅଧିକାଂଶ ଯେମିତିକି ମଙ୍ଗଳକାମୀ ଥିଲେ । ନୂତନ ରାଜା ସିଦ୍ଧାସନ
 ଯାକବାଇଟ୍ ଅଗ୍ରେଡ଼ିଶ କରୁଥିବା ସେମାନେ ଦ୍ଵିଗୁଣ
 ବଦ୍ଫୋଡ଼ ୧୭୧୫ ଯେମିତିକି ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରଦାନ
 କରୁଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅର୍ଲ୍ ଅଫ୍ ମାରକ୍ସ
 (Earl of Mar) ନେତୃତ୍ଵରେ ବଦ୍ଫୋଡ଼ ହେଲେ । ଏହି ସୁଯୋଗରେ
 ଇଂଲଣ୍ଡର ଯାକବାଇଟ୍ମାନେ ଅର୍ଲ୍ ଅଫ୍ ଡାର୍ଡ଼ରେଣ୍ଡ ଓୟାଟାର ଓ
 ପିୟାରକ୍ ଅଧୀନରେ ବଦ୍ଫୋଡ଼ ପତାକା ଉତ୍ତେଜନ କଲେ । ମାତ୍ର ସ୍କଟ୍-
 ଲଣ୍ଡର ଯାକବାଇଟ୍ମାନେ ଅର୍ଲ୍ ଅଫ୍ ଅର୍ଗାଇଲକ୍ ଦ୍ଵାରା ଷ୍ଟାରଲିଂ
 (Stirling) ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସେଣ୍ଟମୁର ନାମକ ଛାନରେ ପରାଜିତ ହେଲେ
 ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯାକବାଇଟ୍ମାନେ ପ୍ରେଷ୍ଟନ (Preston) ନାମକ
 ଛାନରେ ଅସୁସମର୍ପଣ କଲେ । ଇଂରାଜ ଯାକବାଇଟ୍ ନେତା ଦ୍ଵୟଙ୍କ
 ମଧ୍ୟରୁ ପିୟାର ପଳାୟନ କଲେ ଏବଂ ଡାର୍ଡ଼ରେଣ୍ଡ ଓୟାଟାର ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡ
 ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ବଦ୍ଫୋଡ଼ ଦମନର ପ୍ରାୟ ଏକମାସ ଉତ୍ତରେ ଦ୍ଵିଗୁଣ
 ଯେମିତିକି ପୁଣି ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତିର କୌଶଳି
 ଅଶା ନ ଦେଖି ଅର୍ଲ୍ ଅଫ୍ ମାରକ୍ସ ସହୃଦ ପୁନରାୟ ପ୍ରାନ୍ତପତି ପ୍ରତ୍ୟା-
 ବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଲେଡମେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରୁଥିଲେ ଦ୍ଵିଗୁଣ ଯେମିତିକି
 ପୁଣି ତାହାଙ୍କ ଔରସଜାତ ନୁହନ୍ତି ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ପ୍ରତି
 ତାହାଙ୍କର ଦାବି ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ତାହାଙ୍କୁ “ବୁଦ୍ଧ କପଟୀ”
 (Old Pretenter) ଅଖ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ ।

ତ୍ରିବାର୍ଷିକ ଆଇନ (Triennial Act) ଅନୁଯାୟୀ ୧୭୧୭ ଖ୍ରୀ:
 ଅ: ରେ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ
 ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ ଟୋରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୁରୋକ୍ତ
 ଗୋଲମାଲ ଓ ବଦ୍ଫୋଡ଼ାଦି ହେବାରୁ ନୂତନ
 ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଟୋରୀମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ
 ଅଶଙ୍କା କର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଏକ ନୂତନ ନିୟମ
 ସପ୍ତ ବାର୍ଷିକ ଆଇନ (Septennial Act)
 ୧୭୧୭

ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଏହା ସପ୍ତବାଟିକି ଆଇନ ନାନରେ ବିଦତ । ଏତଦ୍ୱାରା
 ଟ୍ରୀର ହୋଇଥିଲା ଯେ ଇନବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆହୁତ ନ
 ହୋଇ ପୁରାତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ୭ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିବ ।

ଫ୍ରାନସୋପଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ । (ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଦେଶିକ ରାଜନାୟକ) —

୧୭୧୫ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ପ୍ରାନ୍ସର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଲୁଇଙ୍କ ୭୧ ବର୍ଷ
 ବଜୁ ଉତ୍ତରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଘୋଷିତ ପଞ୍ଚଦଶ ଲୁଇ
 ପ୍ରାନ୍ସର ରାଜା ହେଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର
 ବୟସ କେବଳ ମାତ୍ର ୧୦ ବର୍ଷ ଓ ସେ ଅତ୍ୟଳ୍ପ
 ରୁଗ୍‌ଶ ଥିବାରୁ ଅଲିଏନ୍‌ସ ପ୍ରଦେଶର ଡକ୍‌କ
 (Duke of Orleans) ତାହାଙ୍କର
 ଅଭିଭାବକ ଓ ଦେଶର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ
 ହେଲେ । ପଞ୍ଚଦଶ ଲୁଇଙ୍କ ଅପୁତ୍ରକ ଅବସ୍ଥାରେ ଖେନର ରାଜା ଫିଲିପ୍
 ନକଟ ସମ୍ପର୍କ ହେତୁ ତାହାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
 ଫିଲିପଙ୍କ ପ୍ରାନ୍ସ ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତି ଭିତ୍ତିରେ ସନ୍ଧିବିରୁଦ୍ଧ ଥିବାରୁ ଅଲି-
 ଏନ୍‌ସର ଡକ୍‌କ ଆଶା କରୁଥିଲେ ଯେ ପ୍ରାନ୍ସ ରାଜବଂଶ ସହିତ ତାହାଙ୍କ
 ନକଟ ସମ୍ପର୍କ ହେତୁ ପଞ୍ଚଦଶ ଲୁଇ ଅପୁତ୍ରକ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗକଲେ
 ସେ ଯୁଂ ପ୍ରାନ୍ସ ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କରିବେ । ଏହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
 ସେ ଖେନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧି ଧୂସରେ ଆବଦ୍ଧ
 ହୋଇଥିଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଓ ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ “ଯାକବାଇଟ” ବିଦ୍ରୋହ ବିଫଳ
 ହୁଅନ୍ତେ ଜର୍ଜ ରୁହେଁଥିଲେ ଯେ କୌଣସି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଇଉରୋପୀୟ ରାଜାଙ୍କ
 ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ଯେମିତିକି ପୁଣି ଇଂଲଣ୍ଡର ସିଂହାସନ ଅଧିକାର କରିପାରିବେ
 ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ ଓ ଯେମିତିକି ପ୍ରଧାନ

ସଦାୟ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ଆବଦ୍ଧ ହେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଖେନ ଇଉଟ୍ରେଟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅସନ୍ନତ ହୋଇ ତାହାଠାରୁ ଅପହୃତ କେତେକ ପ୍ରଦେଶ ପୁନରାଧିକାର କରିବାକୁ ସଚେତ୍ ଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଇଉଟ୍ରେଟ ସନ୍ଧ୍ୟା ସର୍ତ୍ତାବସ୍ଥା କରି ଇଉଟ୍ରେଟର ଶାସନାବଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଶିଳ୍ପର ସମତାରକ୍ଷା କରିବା ଇଂଲଣ୍ଡର ଅପର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରାନ୍ତ ବୟ ଦୂର ହେଲା । ଖେନ ଇଉଟ୍ରେଟ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅମାନ୍ୟ କରି ଅସ୍ତ୍ରାୟା ଅସନ୍ନତ ସିସିଲ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ଅସ୍ତ୍ରାୟା ମଧ୍ୟ ଏହି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲା । ଖେନର ରଣତୀରାଜ୍ୟର ଇଂରେଜମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପାସାଗୋ ଅନ୍ତରାପ ନିକଟରେ ପରାସ୍ତ ହେଲା ଓ ଖେନ ସିସିଲ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା (୧୭୮୮) । ତତପରେ ଖେନ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣାର୍ଥୀ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ଧବସିଲକୁ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲା । ମାତ୍ର ଉକ୍ତ ସୈନ୍ୟଦଳ ଅନାୟାସରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ଓ ତାଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଗୁଲ୍‌ସଙ୍କ ସମୟରେ ପ୍ରକୃତ ଟେକ୍ ଆକଟ, କରପୋରେସନ୍ ଆକଟ ପ୍ରଭୃତି ଅନୁସାରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି “ଇଂଲିସ୍‌ଟର୍” ସିକିମ୍ ଆକଟ ଓ ପରାସ୍ତ ଅନୁସାରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ ନ ଥିଲେ କନଫର୍ମିଟି ଆକଟ ସେ ମିଉନିସିପାଲିଟି କିମ୍ବା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଆଧୀନରେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ ନ ଥିଲା । “ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର , ଓ ନିନକନଫର୍ମିଟି ମିକ୍ସ” ଦଳଭୁକ୍ତ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନେ “ଡାଇଟର୍” ବା ଇଂଲିସ୍‌ଟର୍ ପରାସ୍ତ ଅନୁସାରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ପୂର୍ବକ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଇଂଲିସ୍‌ଟର୍ରେ ଯୋଗଦାନ ନ କରି ସ୍ୱୟଂ ଧର୍ମମନ୍ଦିରରେ ଉପାସନା କରୁଥିଲେ । ଏହା ରହିତ କରିବାପାଇଁ ଆମଙ୍କ ସମୟରେ ଏକ ନିୟମ ହୋଇଥିଲା । ତାହା ‘ଅକେଜନାଲ କନଫର୍ମିଟି ଆକ୍ଟ (Occasional Conformity Act) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଧର୍ମ ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା

ଦେବାପାଇଁ ଖାନହୋସ ଉକ୍ତ ଅଇନ ରଦ୍ଦ କରାଯିବ । ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମୟରେ ସିଜିମ ଅକ୍ଟ (Schism Act) ନାମକ ନିୟମ ହେତୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନ ଥିଲା ସେ କୌଣସି ବନ୍ଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରିପାରୁ ନ ଥିଲା । ତାହା ମଧ୍ୟ ରଦ୍ଦ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଲର୍ଡ୍ ସଣ୍ଡରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରାଜାଙ୍କକ୍ଷମତା ଖର୍ଚ୍ଚକରିବା ପାଇଁ ପିଅରେଜ ବିଲ ବା ସାମନ୍ତ ଅଇନ ନାମକ ଏକ ଅଇନ ଆଗତ କରି-

ପିଅରେଜ ବିଲ
(Peerage Bill) ଥିଲା । ଏହାର ପ୍ରକୃତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଯେ ରାଜା ଛକଟରୁ ଅଧିକ ନୂତନ ସାମନ୍ତ (Peer) ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସୁତରାଂ ରାଜା ଅଧିକ

ବିଦେଶୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାମନ୍ତ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ବା ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସରେ ରାଜାଙ୍କ ମତାବଲମ୍ବୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ବିଲ୍ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡ୍ସରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା, ମାତ୍ର ଓ୍ଵାଲସୋଲ ନାମକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରଧାନ ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ ଓ ତାହାଙ୍କ ଉପଦେଶମତେ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ଏହା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା । ଏହା ପାଶ ହୋଇ ଅଇନରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ ରାଜକ୍ଷମତା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାନ୍ତା ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ହୁଇଗ୍ସମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଭର ହାସ୍ତୀ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଉଦ୍ଧୃତ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେତୁ ଇଉରୋପରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପିତ ହେବାରୁ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ବିଶେଷ ବାଣିଜ୍ୟ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାରୁ ବିଦେଶ ସମ୍ବନ୍ଧ

ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର
ବାଣିଜ୍ୟ କମ୍ପାନୀ
(South sea
Company)
୧୭୧୧-୧୭୨୧

ବାଣିଜ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବହୁ କମ୍ପାନୀ ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । “ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର ବାଣିଜ୍ୟ କମ୍ପାନୀ” ତତ୍କାଳରେ ସର୍ବପ୍ରଧାନ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରସ୍ଥ ଦ୍ଵୀପସୂତ୍ର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଉପକୂଳରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଏହି କମ୍ପାନୀର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ ଏହି କମ୍ପାନୀ ରାଜଦରବାରରୁ ସନନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ବାଣିଜ୍ୟଦ୍ୱାରା ଏହି କମ୍ପାନୀ ପ୍ରଭୃତ ଲାଭକାରୀ ହୁଅନ୍ତେ ଏହି କମ୍ପାନୀ ତୁଲ୍ୟ ବହୁ କମ୍ପାନୀ ଗଠିତ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ହେତୁ “ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀ” ରାଜଦରବାରରୁ କେତେକ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ “ଜାତୀୟ ଋଣ” (National Debt) ଅଂଶର ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା (୧୭୯୧) । ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ୟାଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତି ମାନସରେ ତତ୍ପ୍ରସ୍ତାବ କଲା । ଏହିରୂପ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ଅବଶେଷରେ “ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀ” ୭୫୦୦୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ଜାତୀୟଋଣ ପରିଶୋଧ ଦେବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ରାଜଦରବାରରୁ କେତେକ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଓଁଲସୋଲ ଆପଣ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ବାକ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣପାତ କଲେ ନାହିଁ ।

ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜର ବହୁ ସଙ୍ଗେ ଉକ୍ତ କମ୍ପାନୀର ଅଂଶ (Share) ହିସ୍ତ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । କମ୍ପାନୀର ଏକମିତ ପାଉଣ୍ଡର ଅଂଶ ସହସ୍ର ପାଉଣ୍ଡରେ ବଦଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏହି ସମୟରେ ବହୁ ମିଥ୍ୟା କମ୍ପାନୀ ଗଠିତ ହୁଅନ୍ତେ ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ରର କମ୍ପାନୀର ଡାଇରେକ୍ଟର ବା ପରିଚାଳକମାନେ ଅପର କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକର ଶଠତା ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ଲୋକ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଆତଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ସେମାନେ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରବଚ୍ଚ ଅର୍ଥ ଫେରାଇ ନେଲେ । ବହୁ କମ୍ପାନୀ ନଷ୍ଟ ହେଲା । “ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀ” ମଧ୍ୟ ଜଳବୁଦ୍ଧିଦ ବଡ଼ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହେଲା । ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାୟତ୍ତ ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତି ବିକ୍ରି କରି କମ୍ପାନୀର ଅଂଶ ହିସ୍ତ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସହନାଶ ହେଲା, ସେମାନେ ପଥର ଉଦ୍ଧାର ଦେଲେ (୧୭୮୦) । କୌଣସି କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀ ଏହି କମ୍ପାନୀଠାରୁ ଦୁସ୍ତ ନେଇଥିବାର ବିଷୟ ସବୁଦିନ ପ୍ରଚ୍ଛଦିତ ହେଲା । ଏହି ଆଘାତ ସହ୍ୟ କରି ନ ପାରି ମନ୍ତ୍ରୀ ଖାନହୋପ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିତ ହେଲେ । ଅପର ଏକ ମନ୍ତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏହି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ଲେବେ ଓଁଲ-

ପୋଲକୁ ଦେଶର ପ୍ରକୃତ ରାଷ୍ଟ୍ରାକର୍ଷଣ ଜ୍ଞାନ କରି ତାହାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଛାଡ଼ି କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଲେ । ଓଁଲପୋଲ ଏହି ଅନୁମତି ଉପେକ୍ଷା ନ କରି ରାଜାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ବ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ (୧୭୨୧)

ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀ ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ଭୁଲ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ କର୍ମଚାରୀ ହେଲେ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନାମତ୍ତେ ଓଁଲପୋଲ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ବ କୋଟାକ୍ଷର ଓ ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀହେଲେ, (୧୭୨୧-୧୭୪୧) ସେ ରାଜାଙ୍କ ଅନୁଗତ ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଜାଙ୍କୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଲଣ୍ଡନ ଦ୍ଵାରା ଆଗତ ପିଅରେକ ବଲର ପ୍ରଧାନ ବିଶେଷୀ ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵାସ ଥିବାରୁ ରାଜା ସ୍ଵୟଂ ତାହାଙ୍କ ଅପର ମନ୍ତ୍ରୀବର୍ଗ ବା ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀ ନିୟୁକ୍ତ ନ କରି ସେମାନଙ୍କର ନିୟୁକ୍ତ ଭାର ଓଁଲପୋଲକୁ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଓଁଲପୋଲ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ମତାବଲମ୍ବୀ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟମାନ ପ୍ରଦାନ କରି ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ରାଜା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଅନୁରକ୍ତ ଥିବାରୁ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ଵାସ ଥିବାରୁ ସ୍ଵୟଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭାରେ (Cabinet meeting) ଉପସ୍ଥିତ ନ ହୋଇ ଓଁଲପୋଲଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଭାର ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଓଁଲପୋଲ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ (Prime minister) ଅଟନ୍ତା ଯାହା କରି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତଦବଧି ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ବିଷୟରେ ରାଜାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥିଲା ଓ ସମସ୍ତ ଭାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଵାୟତ୍ତ ଭାବରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ଏହା Cabinet Government ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ।

ଓଁଲପୋଲ ନରପୋକର ଏକ ଭଦ୍ର ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୭୦୨ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଏକ ହୁଇଗ୍ ସଭ୍ୟରୂପେ

ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ରାଜନୀତି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ କାର୍ଗୁଡ଼ା ଓ କର୍ମ-ପଦ୍ଧତି ଦେଖି ସ୍ବଦଳର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ଜର୍ଜଙ୍କ ସିଂହାସନ ଆସ୍ବାଦନ ଉତ୍ସାହରେ ସେ ଏକସତେକାରର ଗୁନ୍ସେଲର ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଖାନହୋପ୍‌ଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ବ କାଳରେ ତାହାଙ୍କ ସହୃଦ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀର ପତନ ଉତ୍ସାହରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ତାହାଙ୍କର ସିଦ୍ଧା ଅଧିକ ନ ଥିଲା; ମାତ୍ର ଜଟିଳ ଅର୍ଥ ନୈତିକ ସମାସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିବାରେ ତାହାଙ୍କର ବିଶେଷ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣ ସମୁଦ୍ର କମ୍ପାନୀର ପତନ ଉତ୍ସାହରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଘୋର ଅର୍ଥ ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ସେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରି ଅର୍ଥ ସମସ୍ୟା କେତେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର କରି ଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କଲେ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର କର ହ୍ରାସ କରି ବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ଓ ଦେଶର ଶ୍ରବୁଦ୍ଧି କରିଥିଲେ ।

ଓଁଲପୋଲ ଏକ ମଧ୍ୟାବିତ୍ତ ଛାମ୍ପ୍ୟ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ହୁଇଗ୍ ଦଳଭୁକ୍ତ ବହୁ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଛାମ୍ପ୍ୟ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହୃଦ ତାହାଙ୍କର ବିଶେଷ ବନ୍ଧୁ ଥିଲା । ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଉକ୍ତ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ପ୍ରଭାବରୁ ହୁଇଗ୍‌ଦଳଭୁକ୍ତ ଓ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ପକ୍ଷ ସମର୍ଥକ ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ପାଲିମେଣ୍ଟ ସଭାର ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଉଥିଲେ । କୌଣସି ସଭ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହେଲେ ସେ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ ଦ୍ବାରା ତାହାକୁ ସ୍ବରାଜକୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଦେଶର ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ ଓ ଲୋକମତ ଅନୁସରଣ କରିବା ତାହାଙ୍କ ରାଜନୀତିର ଅପର ଅଙ୍ଗ ଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଯାକବାଇଟମାନେ ପୁନର୍ବାର ଏକ ଚିତ୍ତପନ୍ଥରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଓଁଲପୋଲ ବୁଝିଥିଲେ କୌଣସି ବୈଦେଶିକ ରାଜାଙ୍କ

ସାହାଯ୍ୟ ବିନା ଯାକବାଇଟମାନଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହ ସଫଳ ହେବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ବୈଦେଶିକ ରାଜାମାନଙ୍କ ସହୃଦ ସକ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ଅନ୍ଧକ ହୋଇ ଇଉରୋପରେ ଶାନ୍ତି ରକ୍ଷା କରି ବାଣିଜ୍ୟାଦି ଦ୍ଵାରା ଦେଶର ଭିତ୍ତିଭିତ୍ତି କରିବା ତାହାଙ୍କର ରାଜନୀତିର ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ଥିଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଛଦ୍ମଶା କବିବାର କିଛିକାଳ ଉପରେ ଓଁଲପୋଲ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ସ୍ଵୀକୃତ ହସ୍ତରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ବିପକ୍ଷଦଳର ସୃଷ୍ଟି
(Opposition party) ୧୭୨୪
ବିପକ୍ଷଦଳର ସୃଷ୍ଟି ଚେଷ୍ଟାମାନଙ୍କ ସହୃଦ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ତାହାଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାମାନେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷ ତ୍ୟାଗ କରି ଏକ ବିପକ୍ଷ ଦଳର ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଧୁ ପୁଲଟେନ ଏହି ଦଳର ନେତା ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ସହୃଦ ବଲିନ୍ ବ୍ରୋକର ଆର୍ଲ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଲେ । ରାଜାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଯୁବରାଜ ଜର୍ଜ ଏହି ଦଳର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଥିଲେ । ଏହି ବିରୁଦ୍ଧ ଦଳ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ବିରୋଧୀ ଦଳ ଗଠିତ ହେବାରୁ ଯାକବାଇଟ୍ ବିଦ୍ରୋହର ଆଶଙ୍କା କେତେକ ପରିମାଣରେ ଦୂର ହୋଇଥିଲା । କାରଣ, ଯେଉଁମାନେ ରାଜା ଓ ଓଁଲପୋଲଙ୍କ ଶାସନରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ସେମାନେ ଯାକବାଇଟ୍ମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଯୋଗ ଦାନ ନ କରି ଯୁବରାଜଙ୍କ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଓଁଲପୋଲ ଆୟାର୍ଲାଣ୍ଡରେ ଏକ ନୂତନ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରଚଳନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୁଅନ୍ତେ ଏହି ବିରୋଧୀ ଦଳ ଏହାର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉଦ୍ଘେଷିତ ହୋଇ ଆୟାର୍ଲାଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ଘୋର ବିରୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଓଁଲପୋଲ ଏହି ପ୍ରକଳ ଲୋକମତ ଉପେକ୍ଷା ନ କରି ସେଥିରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ ।

ବିରୋଧୀ ଦଳ ସହୃଦ ଏହିପ୍ରକାର ବିବାଦ ସମୟରେ ୧୭୨୭ ଖ୍ରୀ.ଅ. ରେ ହାନୋଭ୍ରର ଠାରେ ପ୍ରଥମ ଜର୍ଜଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା ।

ପ୍ରଥମ ଜର୍ଜ ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ ଅନ୍ୟା ପ୍ରାୟ ୨୦ ବର୍ଷରେ ସେବାସନ
ଆରମ୍ଭ କରି କଲେ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ

ଜନ୍ମ-୧୬୮୩ । ବାବା-୧୭୦୫ । ରାଜତ୍ବ (୧୭୨୭--୧୭୬୦)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ ପିତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଜଣେ ପ୍ରଭୁତ୍ବରେ ଜରମାନ ଥିଲେ ।
ଇଂରାଜ ରାଜା ସହର ତାହାଙ୍କର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ ଥିଲା ଏବଂ ଇଂରାଜ-
ଜର୍ଜଙ୍କ ରାଜତ୍ବ ଓ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାହାଙ୍କର ବିଶେଷ ସହାନୁଭୂତି ନ
ଥିଲା । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋପନସ୍ୱଭାବବିଶିଷ୍ଟ
ଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ଶୁଣି ବେଗେଇଲେ
ଅତ୍ୟନ୍ତ ରୁଚିମଣ୍ଡା ଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ତାହାଙ୍କର ପଥେନ୍ଦ୍ର
ପ୍ରଭାବ ଥିବାରୁ ଜର୍ଜ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ତାହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଗୁଳିତ ହେଉଥିଲେ ।

ଜର୍ଜ ଉତ୍କଳପୋଲଙ୍କ ବିଶେଷ-
ତରଫର ପ୍ରଧାନ ପୁଷ୍ପପୋଷକ
ଥିବାରୁ ଫିଂଡାସନ ଆରମ୍ଭକରି
ଉତ୍କଳରେ ଉତ୍କଳପୋଲକୁ ପଦ-
ଚ୍ୟୁତ କରି ତାହାଙ୍କ ସ୍ଥଳରେ
ସାର୍ବଜନିକ କମିଶନ ନାମକ
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭାର ପ୍ରଧାନ ବଳକୁ
ନିୟୁକ୍ତ କଲେ; ମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀ ରୁଚି-
ଥିଲେ ଉତ୍କଳପୋଲଙ୍କ ବିନା
କେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ
ନିର୍ବାହ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।
କମିଶନ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ

ଉଆଲପୋଲଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତହୁଁ ଜର୍ଜ ଶାଣିଙ୍କ
ପରାମର୍ଶମତେ ଉଆଲପୋଲଙ୍କୁ ପୁନର୍ବାର ଲାଲ ପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
କଲେ ।

✓ ଉଆଲପୋଲ ସ୍ବପଦରେ ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଦେଶର ଅର୍ଥକ
ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ବଳୟରେ ମନୋଯୋଗୀ ହେଲେ । ସେ ବ୍ୟୟ
ଉଆଲପୋଲଙ୍କ
ଅର୍ଥମାନ୍ଦ୍ର
ସଂକଳନ କରି ଜାଣିଥିଲା ଯେ କେତେକ ପରି-
ମାଣରେ ପରିଶୋଧ କଲେ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟ
ବୃଦ୍ଧି ନମିତ୍ତ କେତେକ ଶୁଳ୍କ ଉଠାଇ
ଦେଇଥିଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ବହୁପରିମାଣରେ ମଦ୍ୟ ବିଦେଶରୁ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ
ଆମଦାନୀ ହେଉଥିଲା ଏବଂ ଆମଦାନୀ ବନ୍ଦରଠାରେ ସେଥିରୁ ଯଥେଷ୍ଟ
ଏକ୍ସାଇଜ ବଲ୍ଲ
(Excise Bill)
କରି ଆଦାୟ ହେଉଥିଲା । ଏହି କାରୁ ମୁକ୍ତି-
ଲାଭ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ଗୁପ୍ତରୂପରେ ବହୁ
ମଦ୍ୟ ଆମଦାନୀ କରୁଥିଲେ (Smuggling)
ଏହାର ପ୍ରତିକାରକଲେ ଉଆଲପୋଲ୍ ଲାଲ ମଦ୍ୟକର ଦ୍ରାବ କରି ତାହା
ଆମଦାନୀ ହେଉଥିବା ବନ୍ଦରଠାରେ ଆଦାୟ ନ କରି ବିଦେଶ ସ୍ଥଳରୁ
ଆଦାୟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ଦଳ
ଏହାର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ବିରୋଧୀ
ଦଳ ସହଚ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ସେ ସେଥିରୁ ନିରାଶ ହୋଇଥିଲେ ।

୧ । ପ୍ରାନ୍ତର ଲୋକମାନେ ଅଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କର
ରାଜା ପଞ୍ଚଦଶ ଲାଲ ଅସୁଧକ ହୋଇ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ତାହାଙ୍କ ପିତୃବ୍ୟ
ସ୍ଥାନ ସହଚ କଲହ
ସ୍ଥାନର ରାଜା ପିଲିପ ଇଉଣ୍ଟିଚ ସହ ଅମାନ୍ୟ
କରି ପ୍ରାନ୍ତ ସଂହାରଣ ଅଧିକାର କରିବେ ।
ସେଥିପାଇଁ ଅଲ୍‌ଏନ୍‌ସ ପ୍ରଦେଶରେ ଉତ୍ତର ସ୍ବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାନ୍ତର ସଂହାରଣ

ଅଧିକାର କରିବା ଆଶାରେ ଏଥିପୂର୍ବେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧିସୂଚରେ ଅବଦାନ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଲୁଇସର ପୁଅ ଜାତ ହେବାରୁ ସେ ତାହାଙ୍କ ପିତୃତ୍ଵ ସ୍ତରର ରାଜା ପିଲିପଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଗୁପ୍ତ ପାରିବାରିକ ସନ୍ଧିରେ ଅବଦାନ ହୋଇଥିଲେ (Family contract) । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସ୍ତରର ଉପ-ନବେଶମାନଙ୍କରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ଅଧିକାର ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ଗୃହୀତ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ ଏବଂ ଜିବ୍ରାଲ୍‌ଟାର ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ସ୍ତରରୁଆର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାନ୍ତ ସ୍ତରକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ କରିବ । (୧୭୩୩) । ତତ୍ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ସ୍ତରର ବନ୍ଧୁତ୍ଵ ଗ୍ରହଣ ହୋଇଥିଲା ।

୨ । ଇଉଷ୍ଟେର ସନ୍ଧି ଅନୁସାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ବାର୍ଷିକ ୭୦୦ ଟନ୍ ଓଜନର ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବାଣିଜ୍ୟପୋତରେ ଘେନି ସେନାୟ ଉପନବେଶମାନଙ୍କରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ଇଂରାଜମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟସ୍ତବରେ ଗୋଟିଏ ବାଣିଜ୍ୟପୋତରେ ୭୦୦ ଟନ୍ ଓଜନର ଦ୍ରବ୍ୟ ଘେନି ସେନାୟ ଉପନବେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଇଂରାଜ ବାଣିଜ୍ୟ-ପୋତ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଘେନି ଅଦୃଶ୍ୟସ୍ତବରେ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ରାନ୍ସିମୋଗେ ସେ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ହିଅମ ପୋତରେ ରଖା କରୁଥିଲେ । ସ୍ତରର ଲେକମାନେ ଏହା ଜାଣି ପାର ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟପୋତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାରୁ ଇଂରାଜ ନାବିକମାନଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ବିବାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଏହି ବିବାଦ ସମୟରେ ସେନାୟାତ୍ମକମାନେ ଯେନକିନ୍ସ ନାମକ ଇଂରାଜ ପୋତାଧୀଶଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣଦ୍ରବ୍ୟ କର୍ତ୍ତନ କଲେ । ତାହା ଇଂରାଜ ପୋତାଧୀଶ ପାର୍ଲମେଣ୍ଟ ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ଥାୟୀ କରିତ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ରବ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ କରି ସେନାୟ ଉପନବେଶ-ମାନଙ୍କରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସ୍ତରଅତ୍ମମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟ

ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ସତ୍ୟମାନେ ହୁଇ ହୋଇ ଖେନ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଉଅଲପୋଲ ଶାନ୍ତର ପ୍ରୟାସୀ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଓ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଅଗ୍ରଦୂତାଭିମତ ଦେଖି ଖେନ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ (Jenkins earwar) ।

✓ ଉଅଲପୋଲ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ବଢ଼ିମାନେ ତାହାଙ୍କ ପକ୍ଷ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଏକ ବିରୋଧୀ ଦଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ତାହାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଥିଲେ । ୧୭୩୩ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସହାୟ ରାଣୀ କାରୋଲିନ୍‌ଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ଉଅଲପୋଲ ସହାୟବିହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ବିରୋଧୀ ଦଳ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଖେନ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଇଂରେଜମାନେ କେତେକ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ପରାଜୟ ନିମିତ୍ତ ଉଅଲପୋଲଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଦଳର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଇଂରେଜମାନେ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୋଷାରୋପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ଇଂରେଜମାନେ ଉଅଲପୋଲଙ୍କୁ ଦୋଷ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତ କାରଣରୁ ଉଅଲପୋଲ ସ୍ୱାୟ ପଦ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡର ଅଲ୍‌ରୁପେ ବାର୍ଷିକ ୪୦୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ଲାଭ କରି ହାଉସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡସର ସଭ୍ୟଶ୍ରେଣୀ ଭୁକ୍ତ ହେଲେ (୧୭୪୧) ।

ଉତ୍ଥଳପୋଲ ପଦ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତେ ନୂତନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ଵାନେଶ ପେଲ-
ହାମ ତାହାଙ୍କ ଶାନ୍ତିମାନ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ରାଜ୍ୟର ଅବଲମ୍ବନ କଲେ

ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର
ଉଦ୍ଧବ୍ୟକାରଧ୍ଵଂସ
ଯୁଦ୍ଧ
(War of Austrian
succession)
୧୭୪୦—୧୭୪୮

ଏବଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଳୀନ ଇଉରୋପୀୟ ଯୁଦ୍ଧରେ
ଯୋଗ ଦେଲେ । ଇଉରୋପୀୟ ୧୭୪୦ ଖ୍ରୀ: ଅ:
ରେ ଇଉରୋପରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର ଉଦ୍ଧବ୍ୟକାର
ନିମିତ୍ତ ଏକ ଘୋର ରାଜ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।
ଏହାର କାରଣ, ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ରାଜାଙ୍କର ପୁତ୍ର
ସନ୍ତାନ ନ ଥିବାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସେ ରାଜ-
ସ୍ଵେପର ସ୍ଵାଧୀନତାକୁ ଘୋର ଏକ ସମ୍ପଦ କରି

ପ୍ରତି କରିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ କନ୍ୟା ମେରିୟା
ଥେରେସା ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ପ୍ରାପ୍ତ ହେବେ (Pragmatic Sanction); ମାତ୍ର
ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ରାଜାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ନିକଟ ସମ୍ପର୍କ ହେତୁ ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜା
ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ଅଧିକୃତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟସିଦ୍ଧି ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ବେବେରଆର ରାଜା
ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ଦାବି କଲେ । ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ସ୍ପେନର ରାଜା ବେବେରଆର ପକ୍ଷ
ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡ, ସ୍ପେନ ଓ ପ୍ରାନ୍ତସର ବିରୁଦ୍ଧ ପକ୍ଷ
ଅବଲମ୍ବନ କରି ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ରାଜା ମେରିୟାଙ୍କ ସହଯୋଗ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜା ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ ସ୍ଵୟଂ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗଦାନ
କରି ଇଉରୋପର ରାଜାମାନଙ୍କରେ ଅବଗାଧିତ୍ଵ ହୋଇ ପ୍ରାପ୍ତମାନଙ୍କୁ ତେଜିଂ

ତେଜିଂଜେନ ଯୁଦ୍ଧ ଜେନ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କଲେ; ମାତ୍ର ଯେଉଁ
୧୭୪୩ ବିପଦ ଆଶଙ୍କା କରି ଉତ୍ଥଳପୋଲ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ
ପ୍ରାନ୍ତ ସହଯୋଗ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରେ ଆବଦ୍ଧ ରଖିଥିଲେ,

ସେହି ବିପଦ ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ପ୍ରାନ୍ତସର ରାଜା
ପ୍ରଜାଶୋଷ ଛାଡ଼ିଣାର୍ଥ ୧୫୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ସହଯୋଗ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ ପୌତ୍ର
ଗୁଲିଏ ଏଡ଼ୱାର୍ଡକୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣାର୍ଥ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଝଟିକାବଶତଃ
ଏହି ସୈନ୍ୟଦଳ ତତ୍କାଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ପାରିଲେ

ନାହିଁ; ମାତ୍ର ତତ୍ପୂର୍ବକର୍ତ୍ତୃପ୍ରାପ୍ତା ସେନାପତି ମାର୍ଗିଲ ସାସୁ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ 'ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ' ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାଜିତ କରିବାରୁ ଗୂର୍ଲସ୍ ଏଡ଼ବାର୍ଡ଼ (Young Pretender) ସ୍ତ୍ରୀସ୍ତ୍ରୀ ପୈତୃକ ରାଜ୍ୟ ଉଦ୍ଧାରାର୍ଥ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଲଡ଼ସ୍‌ବର୍ଗରେ ନିପହୁତି ଦେଲେ (୧୭୪୫) ।

ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ଲଡ଼ସ୍‌ବର୍ଗର ଅଧିବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାକବାଇଟି ଥିବାରୁ ଗୂର୍ଲସ୍ ଅଲବନ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୧୫୦୦ ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜିତ କରି ସେନାପତି ଗୂର୍ଲସ୍ ଏଡ଼ବାର୍ଡ଼ଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଡ଼ିନବର୍କ ଅଧିକାର କଲେ ଓ ନେଟ୍‌ବର୍ଗରେ ଯାକବାଇଟି ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ସାରଜନ କୋପଙ୍କ ଅଧୀନ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏଡ଼ିନବର୍କ ୧ ମାଇଲ ଦୂରରେ 'ପ୍ରେଜିନପେନ' ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ବନ୍ଦୀ କଲେ । ସ୍କଟଲଣ୍ଡ ତାହାଙ୍କ ପଦାନତ ଦେଲା । ଅଲବନ ମଧ୍ୟରେ ଗୂର୍ଲସ୍ ପ୍ରାୟ ୭୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ସଜ୍ଜିତ କରି ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣାର୍ଥ ଅଗ୍ରସର ଦେଲେ । ତାହାଙ୍କର ଆଶା ଥିଲା ଯେ, ଇଂରାଜମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯାକବାଇଟିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେବେ ଏବଂ ଏହି ଆଶା ପୋଷିତ କରି ସେ ଡର୍ବି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଗ୍ରସର ଦେଲେ; ମାତ୍ର ଇଂରେଜମାନେ ତାହାଙ୍କ ପଥରେ ଯୋଗ ନ ଦେବାରୁ ସେ ଅନୁଚରମାନଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ସ୍କଟଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କଲେ । କ୍ଲାର୍ଲିଂ ନକ୍ସରେ ଫଲକାର୍କ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକଦଳ ଇଂରେଜ ସେନା ତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହେଲେ; ମାତ୍ର କମ୍ବରଲଣ୍ଡର ଡକ୍‌କିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଇଂରେଜମାନେ ତାହାଙ୍କୁ 'କୁଲ୍‌ଡିନ' ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରାଜିତ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟଦଳ ଛତ୍ରଫଳ ଦ୍ୱାରା ପଳାୟନ କଲେ । ତଦନନ୍ତର ଗୂର୍ଲସ୍ ପ୍ରାୟ ୫ ମାସ ସ୍କଟଲଣ୍ଡର ନାନାସ୍ଥାନରେ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଗ୍ରାସଣ କରି ଅବଶେଷରେ ଫ୍ରାନସକୁ ପଳାୟନ କଲେ ।

ହାଇଲଣ୍ଡରମାନେ ଗୁଲିସଙ୍କ ସହଚର ଯୋଗଦାନ କରି ଇଂରାଜ
 ରାଜାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କଠୋର
 ହାଇଲଣ୍ଡରମାନଙ୍କର ନିୟମମାନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ସେମାନେ
 ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ କିମ୍ବା ଜାଣାୟ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ
 କରିବାକୁ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ହାଇଲଣ୍ଡର
 ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ
 କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିଲା ନାହିଁ । ଏହି ସମୟ କାରଣରୁ ହାଇଲଣ୍ଡର-
 ମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ପ୍ରାୟ ୧୨ ବର୍ଷ ଉତ୍ତରେ
 ଗୁଆମର ଆଲିସିଟଙ୍କଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସୈନ୍ୟଦଳ ମଧ୍ୟରେ
 ଗୃହୀତ ହେବାରୁ ଏହି ଅସନ୍ନୋଚ ଦୂର ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେମାନେ
 ଇଂଲଣ୍ଡର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୈନ୍ୟଦଳରୂପେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

କମ୍ବରଲଣ୍ଡର ଡିଉକ ସ୍କଟଲଣ୍ଡରେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନ କରି ପ୍ରାନ୍ତ
 ବିରୁଦ୍ଧରେ ଇଉରୋପର ରଣସେନ୍ତରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ; ମାତ୍ର
 ଅଲେ-ଗୁପେଲ ସଙ୍ଗ
 ୧୭୬୮
 ('Treaty of Aix-la-
 chappelle)
 ଚାହାନ୍ତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରାଜିତ କଲେ ।
 ଇତିମଧ୍ୟରେ ଇଂରାଜମାନେ ଉତ୍ତର ଆମେ-
 ରିକାସ୍ ପରାସୀ ଉପନିବେଶ କେପ୍ଟିଟେନର
 ପ୍ରଧାନ ନଗର ଲୁଇସବର୍ଗ ଅଧିକାର
 କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ୧୭୬୮ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ଏହି ଇଉରୋପୀୟ ସମର
 ଅବଧାନ ହୁଅନ୍ତେ ଅଲେ-ଗୁପେଲ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଧିପତ୍ର
 ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେଲା, ତଦନୁଯାୟୀ ମେରଥ ଥେରେଶା ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଏବଂ
 ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜା ସାଇଲେସିଆ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଅପର ରାଜାମାନେ
 ପରସ୍ପର ଅଧିକୃତ ପ୍ରଦେଶମାନ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କଲେ ।

ଯୁକ୍ତଯୁଗ୍ମ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରକୃତ ମତାନୁଯାୟୀ ଇଉରୋପରେ ପୂର୍ବେ ବର୍ଷ କଲନା କରାଯାଉଥିଲା; ମାତ୍ର ଏଲିଯାବେଥଙ୍କ ସମୟରେ ୧୫୮୨ ଖ୍ରୀ.

ଇଂଲଣ୍ଡର ବର୍ଷପଞ୍ଜିକା ଅ: ରେ ପୋପଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ଇଉରୋପରେ ନୂତନମତେ ବର୍ଷ କଲନା ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।
 ସଂଶୋଧନ — ୧୭୫୨ ଏଲିଯାବେଥଙ୍କ ସହିତ ପୋପଙ୍କର ବାବାଦ ଥିବାରୁ

ଇଂଲଣ୍ଡର ନୂତନମତେ ବର୍ଷ କଲନା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ୧୭୫୨ ଖ୍ରୀ. ଅ. ରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ତାରିଖ ଇଉରୋପର ତାରିଖ ଅପେକ୍ଷା ୧୧ଦିନ ଅଧିକ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆଦେଶରେ ନୂତନମତେ ବର୍ଷ କଲନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଉକ୍ତ ୧୧ଦିନ ହସାବ ନ କରି ଇଉରୋପ ସହିତ ତାରିଖ ହସାବ ହେଲା । ପୁର୍ବେ ମାର୍ଚ୍ଚ ତା ୨୫ ଉପ ଦିବସ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତା ୧ ଉପ କାନୁୟାରୀଠାରୁ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ପୂର୍ବେ ଯୁବକଯୁବତୀମାନେ ଗୃହରୁ ପଳାୟନ କରି ପିତାମାତାଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ପୁଅ ଝିଅ ନାମକ କାରାଗାର ନିକଟରେ ରଖିଦେଇ ବାବୁରୁ ଅର୍ଥଲେଲୁପ ଷର୍ମ୍ମପାଳକମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବାବୁରୁସ୍ଥିତିରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଉଥିଲେ । ଏହା ନିବାରଣାର୍ଥ ଲର୍ଡ୍ ହାଉଜ୍‌ଭଲ୍‌ଜଙ୍କଦ୍ୱାରା ଅଗତ ଏକ ଆଇନ ବ୍ୟବଦ୍ଧ ହେଲା ।

144 ବାଣିଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର ଓ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ ବିଷୟରେ ପରାମର୍ଶମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଥିଲେ । ଭାରତ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ଇଂରାଜ ଓ ପରସୀ- ଦେଇ ଇଂରାଜମାନେ ଏଲିଯାବେଥଙ୍କଠାରୁ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିବାଦ ଏକ ସମୟ ପାଇଁ ରଖି ରହିଥିବା କମ୍ପାନୀ ଗଠନ କରି କଲିକତା, ମାଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେଠାରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ପରାମର୍ଶମାନେ ମଧ୍ୟ ତତ୍ପ୍ରତି ଏକ କମ୍ପାନୀ ଗଠନ କରି ପଣ୍ଡିଚେରୀ, କାରିକୋଲ, ମାସ୍କା ଓ

ଚନ୍ଦନଗରଠାରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ଉଭୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଉର୍ଦ୍ଧା ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା ଏବଂ ଏକଜାତି ଅପରକୁ ଭରତରୁ ବହୁତ କର ଦେଶର ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରୁତଗତ କରିବାକୁ ସଚେଷ୍ଟ ଥିଲା । ଏହି ଉର୍ଦ୍ଧା ଦେଇ ଉଭୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ରଣଭେଦ ବାଜି ଉଠି ଭରତରେ ପ୍ରଥମ ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ କର୍ଣ୍ଣାଟ ସମର ଅଭିମତ ହୋଇଥିଲା ।

ଭରତର ଦ୍ଵିତୀୟ କର୍ଣ୍ଣାଟ ସମର ଅବସାନ ହେଲାମାତ୍ରେ ଉତ୍ତର-ଆମେରିକାରେ ଉପନବେଶ ସ୍ଥାପନାର୍ଥ ଉଭୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ବବାଦ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରେ “ଆଲଗେନ” ପର୍ବତମାଳାର ପୂର୍ବଭାଗରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ୧୦ ଗୋଟି ସମୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ଉପନବେଶ ଥିଲା । ତାହାର ଉତ୍ତରଭାଗରେ କାନଡା ପ୍ରଦେଶ ପରାସୀ-ମାନଙ୍କ ଅଧିକୃତ ଥିଲା ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମଭାଗରେ ଅବହ୍ରିତ ଲୁସିଆନା ପ୍ରଦେଶ ମଧ୍ୟ ପରାସୀ-ଅଧିକୃତ ଥିଲା । ଆଲଗେନ ପର୍ବତମାଳାର ପଶ୍ଚିମ-ଭାଗରେ ଅବହ୍ରିତ ପ୍ରଦେଶ ଆମେରିକାର ଆଦମ ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କର ଅଧିକୃତ ଥିଲା ଏବଂ ଉକ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ଇଂରାଜମାନେ ଦ୍ରୁତଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବାରୁ ପରାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ବବାଦ ଉପହୁତ ହେଲା । ପରାସୀମାନେ ଓହ୍ଲି ନଦୀ କୂଳରେ କାନଡାର ଶାସନକର୍ତ୍ତୃକ ନାମାନ୍ତ୍ରଣରେ ଡକେନ ନାମକ ଏକ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଦୁର୍ଗ ସହିତ ସମରେଖାରେ ଅବହ୍ରିତ ନାଏଗ୍ରା ଓ ଟିକନ୍ ବେସେଗା ନାମକ ଦୁର୍ଗଦ୍ଵୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଛୋଟ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରି ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ପଶ୍ଚିମଭାଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏଥିରେ ଇଂରେଜ ଓ ପରାସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମେରିକାରେ ରଣଭେଦ ବାଜି ଉଠିଲା (୧୭୫୫) ।

ଏ-ଲେ-ବୃପେଲ ସହ ଅନୁସାରେ ପୂଣିୟାର ରାଜା ଦ୍ଵିତୀୟ
 ଫ୍ରେଡେରିକ ସାଇଲେସିଆ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର
 ଇଉରୋପର ସମ୍ରାଜ୍ଞୀ ମେରିଆଥେରା ସମ୍ମୁଖ ନ ହୋଇ
 ସପ୍ତବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ଯୁଦ୍ଧାରମ୍ଭ ତାହା ଅଧିକାର କଲବାକୁ ଲିପ୍ୟୋଗ କଲେ ।
 ୧୭୫୭ ପ୍ରାନ୍ସ, ସୁଇଡେନ, ରୁଶିଆ, ସାକ୍ସନର
 ରାଜାମାନେ ପୂଣିୟା ପ୍ରଳ ଭର୍ତ୍ତୀକରଣ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ
 ସହୃଦ ପୋଗଦାନ କଲେ । ପ୍ରାନ୍ସ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ବିବାଦ ଥିବାରୁ
 ଇଂରାଜମାନେ ପୂଣିୟା ସହୃଦ ପୋଗ ଦାନ କରି ପ୍ରାନ୍ସ ବିରୁଦ୍ଧରେ
 ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ପ୍ରାନ୍ସ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଇଉରୋପ,
 ଆମେରିକା ଓ ଭାରତବର୍ଷ, ଏହି ଭଳି ମହାଦେଶରେ ଫସଟିତ
 ହୋଇଥିଲା ।

୧୭୫୮ରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେନେସୀ ପେଲ୍‌ହାମଙ୍କ
 ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କ ଭ୍ରାତା ନଉକାସଲର ଉତ୍କଳ ପ୍ରଧାନ
 ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ମନ୍ତ୍ରିପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ; ମାତ୍ର ସେ ସମର
 ନୀତିରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଳ୍ପ ଥିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ
 ଭାଗରେ ଇଂରେଜମାନେ ସବୁଜ ପରାଜିତ ଓ ବିପନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ।
 ଭାରତବର୍ଷରେ କଲିକତା ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ହେଲା ଓ ୧୭୮୩ଜଣ
 ଇଂରାଜ “ଅକ୍ଟବର”ରେ ନିନ୍ଦିତ ହେଲେ (୧୭୫୭) ।

ଆମେରିକାରେ ଜେନେରାଲ ବ୍ରାଡକ ୨୦୦୦ ସୈନ୍ୟସହ ଓହ୍ଲିତ
 ନଭଙ୍କୁଲରେ ଅବସ୍ଥିତ ଫରାସୀମାନଙ୍କର ଅଧିକୃତ ଭୂକେନ ଦୁର୍ଗ ଦ୍ରବ୍ଵଗତ
 କରିବାକୁ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ୭୦୦ ସୈନ୍ୟ ସହ ଫରାସୀ-
 ମାନଙ୍କ ଦ୍ରବ୍ଵରେ ନିନ୍ଦିତ ହେଲେ । ଜର୍ଜ ଉଆସିଙ୍ଗଟନ ନାମକ ଇଂରାଜ
 ଉପନବେଶର ଏକ ସେନାନାୟକଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ବୌଦ୍ଧିରେ ଅବଶିଷ୍ଟ
 ଇଂରାଜସେନା ରକ୍ଷା ପାଇଲେ (୧୭୫୭) । ଇଉରୋପରେ ଫରାସୀମାନେ
 ଇଂରାଜ ଅଧିକୃତ ମିନର୍କା ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ନୌବଦ୍ଧର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
 ବ୍ୟାୟାଂ ଦଶଗୋଟି ରଣତଣ୍ଡ ସହ ମିନର୍କା ସୁନରାଧିକାର କରିବାକୁ

ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ପରାସୀମାନଙ୍କର ସମ୍ବ୍ୟାଧିକାରକ୍ଷତା ସାମାନ୍ୟ ମୁକ୍ତ ନିଶ୍ଚିତରେ ସେଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାରୁ ସାମରକ ଆଇନମତେ (Court Martial) ତାହାଙ୍କୁ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜା ଫ୍ରେଡେରିକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ କମ୍ବରଲଣ୍ଡର ଡିଉକ୍ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେ ପରାସୀମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ପରାଜିତ ହୋଇ “କ୍ଲିଫାର୍ ଜେଭନ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଦୁର୍ଗୋହର ପ୍ରଦେଶ ସେମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରି ରକ୍ଷଣେଷ୍ଟରୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ।

ଇଂରେଜମାନେ ସଙ୍ଗ୍ରାମ ପରାଜିତ ହେବାରୁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଉକାସଲ୍ ଭଲଲିୟମ୍ ପିଟଙ୍କୁ (Great Commoner) ସ୍ତ୍ରୀୟ ସହକାରୀ ରୂପେ ମୁକ୍ତ ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜ ଛଦନ କରି ସମର ବକ୍ତ୍ରଣ ତାହାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କଲେ । ପିଟ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଅସାଧାରଣ ପ୍ରଭାବ ଓ ରଣନୀତି ହେତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ନଷ୍ଟ ଗୌରବ ସୁନରୁଦ୍ଧାର କଲେ । ପିଟ୍ ଭଉଣ୍ଡେପରେ ପରାସୀମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମୁକ୍ତରେ ସମ୍ମାନିତ ନ ହୋଇ ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜା ଫ୍ରେଡେରିକଙ୍କୁ ସୁଦୂର ବାଟିକ

ଭଲଲିୟମ୍ ପିଟ୍

୨ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ପ୍ରକ୍ଷୁତ ହୋଇଥିଲେ । ପରାସୀମାନେ ପ୍ରୁସିୟା ସହ ମୁକ୍ତରେ ନିୟୁକ୍ତ ଦେଖି ସେ ଏହି ସୁଯୋଗରେ ପରାସୀ ଜିନିଷକେଶମାନ ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହା ଦେଶରେ ସେ ଅନେକଙ୍କାକୁ ନିର୍ବାନ କରିଠା ସେବାପଦମାନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ତାହାଙ୍କ ନୂତନ ଦାୟତ୍ଵର

ସୈନ୍ୟଦଳ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନେ ଯେପରି ଉପନିବେଶ-ମାନଙ୍କୁ ପଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରି ନ ପାରିନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରାନ୍ତର ଉପକୂଳ ଭାଗରେ ଇଂରାଜ ରାଜତତ୍ତ୍ଵମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ବଙ୍ଗର ନବାବ ସିରାଜଦୌଲା ୧୭୫୭ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ କଲିକତା ଓ ମୋଟି ଉଲ୍ଲିୟମ ଇଂରାଜମାନଙ୍କଠାରୁ ହସ୍ତଗତ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଭାରତର ଘଟଣା କ୍ରାଇବ ମାନ୍ଦ୍ରାଜରୁ ଅଗମନ କରି କଲିକତା ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରନ୍ତର ସିରାଜଦୌଲା ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ ବଙ୍ଗଦେଶରୁ ବହୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କ ସହ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାରୁ କ୍ରାଇବ ପଲ୍ଲସି ଯୁଦ୍ଧରେ ତାହାଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ବଙ୍ଗଦେଶ ଅଧିକାର କଲେ (୧୭୫୭) ।

ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ନିକଟରେ ଭାଣ୍ଡିକାସଠାରେ ଇଂରାଜମାନେ ସାର୍ ଆୟାର୍ କୁଟ୍‌ଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକୃତ ପଶ୍ଚିମରେ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ଭାରତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଭାବ ନଷ୍ଟ ହେଲା । (ଚୂଣ୍ଡାୟ କର୍ଣ୍ଣାଟ ସମର ଦ୍ରବ୍ୟ) ।

ପିଟଙ୍କ ରାଜନୀତି ହେତୁ ଇଂରାଜମାନେ ଆମେରିକାରେ ସେମାନଙ୍କର ଲୁପ୍ତ ଗୌରବ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିଥିଲେ । ଇଂରାଜମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଧିକୃତ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଲିଭର୍‌ପୁର୍ ଓ ବ୍ରିଟନ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ “ଓହ୍‌ଓ” ନାମ କଲସ୍ତ ଡୁର୍ବେନ ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରି ପିଟଙ୍କ ନାମାନୁଯାୟୀ “ପିଟସ୍-ବର୍ଗ” ନାମ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଇଂରାଜମାନେ “ଟିକନ-ଡେସେଗା”ଠାରେ ପ୍ରଥମେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ସତ୍ୟ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ସେନାପତି ଲର୍ଡ୍ ହାଉଇ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଟିକନ୍ ଡେସେଗା ହାଉଇପଏଣ୍ଟ ଓ ନାଏଗ୍ରା ଦୁର୍ଗମାନ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଥିଲା ।

ପରାସୀ ଅଧିକୃତ କାନଡ଼ାର ପ୍ରଧାନ ନଗର କିଉବେକ ଇଂରାଜ-ମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲା । ତାହା “ସେଣ୍ଟ ଲରେନ୍ସ” ନାମକ ନଦୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ଥିଲା । ତାହା ସେଣ୍ଟଲରେନ୍ସ ନାମକ ନଦୀକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏବଂ ତାହାର ଏକ-ପାଶ୍ଵର୍ରେ ଆବ୍ରାହମ ନାମକ ଏକ ଦର୍ବତ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ ଥିଲା । ଇଂରାଜ ସେନାପତି ଭଲ୍‌ଫି ରାହି ଯୋଗେ ଆବ୍ରାମ ପବ୍‌ଟ ଆକ୍ରମଣ କରୁ କିଉବେକ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ପରାସୀ ସେନାପତି ମଧ୍ୟକାମ୍ ନଗର ରକ୍ଷା ପାଇଁ ପତ୍ତପରୋନାସ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ସୈନ୍ୟମାନେ ହାଇଲଣ୍ଡର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ମଧ୍ୟକାମ୍ ସ୍ଵୟଂ ନିହତ ହେଲେ ଏବଂ କିଉବେକ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହେଲା । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂରାଜ ସେନାପତି ଭଲ୍‌ଫି ମଧ୍ୟ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୃତ୍ୟୁପୂର୍ବେ ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ସଫଳ ହୋଇଅଛି । କିଉବେକ ନଗର ଓ ତତ୍ତ୍ଵସହ କାନଡ଼ା ପ୍ରଦେଶ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ଦ୍ଵିତୀୟ ବାରଙ୍କ ମୃତଦେହ ଆବ୍ରାହମ ପବ୍‌ଟର ଉପରଭାଗରେ ଗୋଟିଏ କବରରେ ସନ୍ଥିବିତ୍ତ ଓ ତତ୍ତ୍ଵପର ଏକ ସ୍ଥୂଳଫଳକ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଅଛି (୧୭୫୧) ।

ସେହି ସମୟରେ ଇଉରୋପରେ ମଧ୍ୟ ପରାସୀମାନେ ସର୍ବତ୍ର ପରାଜିତ ହେଲେ । ବର୍ଣ୍ଣିୟ ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଜ୍ ପର୍ତ୍ତିନେଶ୍, ଓସ୍ତେଷ୍ଟ ଫାଲ୍‌ଆ ଇଉରୋପର ପ୍ରଦେଶରେ ‘ମିଲ୍‌ଡେନ୍’ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଘଟଣା । ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିଥିଲେ । ଆଡମିରାଲ ବର୍ଦ୍‌କାର୍ଡ୍‌ସେନ୍ ପାଟ୍ରଗୋଟି ପରାସୀ ରଣସାଗର ପର୍ତ୍ତୁଗାଲ ଉପକୂଳରେ ଧ୍ଵଂସ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପରାସୀ ନୌବହରର ଅବଶିଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵଗୁଡ଼ିକ ଆଡମିରାଲ ହକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ ଉପକୂଳସ୍ଥ କ୍ଯୁବେରନ ଉପସାଗର-ଠାରେ ପରାସ୍ତ ହେଲା (୧୭୫୧) ।

ଏହି ସମୟରେ ୧୭୭୦ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କର ଶୌହ ଚୂଡ଼ାୟ ଜର୍ଜ ଆକାଶ ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନାବେଦନ କଲେ ।

ଚୂଡ଼ାୟ ଜର୍ଜ

ଜନ୍ମ—୧୭୩୮ । ବିବାହ—୧୭୬୧ । ରାଜତ୍ଵ—(୧୭୬୦-୧୮୨୦)

ଦ୍ଵିତୀୟ ଜର୍ଜଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ପ୍ରେତେରକ ପିତାଙ୍କ ଜୀବତାବସ୍ଥାରେ ୧୭୬୭ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଚୂଡ଼ାୟ ଜର୍ଜ ନାମ ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନାବେଦନ କରିଥିଲେ । ସିଂହାସନାବେଦନ ସମୟରେ ତାହା-

ଚୂଡ଼ାୟ ଜର୍ଜ

ଙ୍କର ବୟସ ୨୨ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ଵାକ୍ଷୁ, ସମ୍ପ୍ରସାଦୀ ; କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍କଳ୍ପିତ ଥିଲେ । ମାତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାନୁସାରେ ସେ ସମୟ ଜମତା ମଲ୍ଲୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅର୍ପଣ ନ କରି ଦେଶର ଶାସନର ସ୍ଵାୟତ୍ତ କରତଳଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ନାନା ପ୍ରମାଦ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ତୃତୀୟ ଜର୍ଜ ସିଂହାସନାରୋହଣ କରି ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ନିମିତ୍ତ ଉଦ୍ଘୋଷିତ ହୋଇଥିଲେ: ମାତ୍ର ଖେନ୍ ଗୁପ୍ତରୂପରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ତସକୁ ସପ୍ତବର୍ଷ ଯୁଦ୍ଧର ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିବାରୁ ପିତୃ ଖେନ ସହୃଦୟ ଯୁଦ୍ଧ ଅବସାନ ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ମନଃସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ଏହିଦେହୁ ରାଜାଙ୍କ ସହୃଦ ମତାନ୍ତର ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ନିଉକାସଲ ଓ ପିତୃ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କଲେ ଏବଂ ରାଜା ଲର୍ଡ୍ ବିଉଟ୍ ନାମକ ତାହାଙ୍କର ପୂର୍ବ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେ । ଖେନ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବାରୁ ବିଉଟ୍ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଇଂରାଜମାନେ ଏହି ସମୟରେ ଖେନାୟ ଉପନିବେଶମାନ ଆକ୍ରମଣ କରି “ହାବେନା,” ଓ ମାନନ୍ ଅଧିକାର କଲେ; ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ରାଜାଙ୍କର ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନ ଥିବାରୁ ବିଉଟ୍ ପ୍ରତ୍ୟାଶାକୁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧୀନ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟାଶା ତତ୍ତ୍ୱ “ହାବାଟ୍‌ସ୍‌ବେ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧୀ ସହୃଦ ଗୋଟିଏ ସତଲ ସନ୍ଧି କରି ସାରିଲେପିଅ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ବିଉଟ୍ ତତ୍ତ୍ୱ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନଦ୍ୱାରା ପାଲିଂମେଣ୍ଟ ସେନାମାନଙ୍କୁ ହସ୍ତାନ୍ତ କରି ପ୍ରାନ୍ତ ସହୃଦ ସନ୍ଧି ପ୍ରସ୍ତାବ ଉଦ୍ଘୋଷନ କଲେ । ଅବଶେଷରେ ୧୭୭୩ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ପ୍ୟାରୀ ନଗରଠାରେ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡ କାନଡା ଓ ମିସିସିପି ନଦୀର ମୂଳଭୂମି ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା; ମାତ୍ର ମାନନ୍ ଓ ହାବେନା ଖେନକୁ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ବିଉଟ୍ ଲେକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବିଶେଷତଃ ସେ ଜଣେ ସୁଦୃଢ଼ ଥିବାରୁ ଲେକମାନଙ୍କର ଅବିଶ୍ୱାସର ପାତ୍ର ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧର ବ୍ୟୟ ନିମିତ୍ତ ସେ ସିନାର ନାମକ ଏକସୂତାର ପାନାୟ ଉପରେ ଏକ କର ବସାଇବାରୁ ଲେକମାନେ ତାହାଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟ କାରଣରୁ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଲର୍ଡ୍ ଗ୍ରେନଭର୍ଲ୍ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲର୍ଡ ଗ୍ରେନ୍‌ଭଲଙ୍କର ରାଜନୀତିରେ ବିଶେଷ
 ଲର୍ଡ ଗ୍ରେନ୍‌ଭଲଙ୍କ ପାରଦର୍ଶିତା ନ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ତାହାଙ୍କର
 ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ବ ମନ୍ତିତ୍ବ କାଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡ କେତେକ
 ବସ୍ତୁରେ ସ୍ଥିତିସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା ।

ଚୂଣ୍ଡାୟ ଜର୍ଜ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ସ୍ୱୀକୃତି କରତଳଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
 କରି ହାର୍ଡସ୍ଥ ଅଫ୍ କମନ୍ସରେ ଗୋଟିଏ ଦଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।
 ଉକ୍ତ ଦଳର ଲୋକମାନେ ଦୁଇଗଣ କିମ୍ବା ଠୋରା ଦଳଭୁକ୍ତ ନ ହୋଇ
 ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁରେ ରାଜାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ
 ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜବନ୍ଧୁ (Kings Friends) ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ହୋଇଥିଲା
 ଦୁଇଗଣମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଥିଲେ; ମାତ୍ର
 ସେମାନେ ଗୃହଗୋଟି ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ଗ୍ରେନ୍‌ଭଲ
 ରାଜବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଭର କରି କିୟତ୍କାଳ ପାଇଁ ସ୍ୱୀକୃତିକ୍ରମ
 ଅନୁସ୍ଥ ରଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଇଥିଲେ ।

ଉଇଲ୍‌କିଂ ନାମକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଏକ ସଭ୍ୟ ରାଜାଙ୍କର ଗୋଟିଏ
 ବହୁତାର ବାବୁଦ୍ଧ ସମାଲୋଚନା କରି ତାହାଙ୍କର ନର୍ଥ ବ୍ରିଟନ ନାମକ
 ଉଇଲ୍‌କିଂସଙ୍କ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାରୁ ଗ୍ରେନ୍‌ଭଲ-
 ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ଛର ଅଦେଶରେ ସାଧାରଣ ବାରେଣ୍ଟଦ୍ୱାରା ଧୃତ
 ହୋଇ କାରାଗୃହ ହେଲେ; ମାତ୍ର ଜଣେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଏହିପରି
 ଭାବରେ କାରାଗୃହ କରିବା ଗୈର ଥିବାରୁ ସେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରି କ୍ଷତିପୂରଣ
 ଦାବି କରି ତାହା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ରାଜବନ୍ଧୁ ଦଳ
 ପ୍ରବଳ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ଉଇଲ୍‌କିଂସଙ୍କୁ ସଭ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ ।
 ଏଥିରେ ଲୋକମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ । ରାଜା ଏବଂ
 ରାଜମାତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା ପ୍ରକାର ବିରୁଦ୍ଧ ସମାଲୋଚନା ପ୍ରକାଶିତ
 ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୨୦୦ ବ୍ୟକ୍ତି କାରାରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ଉଇଲ୍‌କିଂ
 ଗୋଟିଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୁଦ୍ରେରେ ଅଦୃତ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ପଳାୟନ କଲେ ।

ଉତ୍କଳରୁ ଫ୍ରାନ୍ସରୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରି ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ; ମାତ୍ର ପାଲିମେଣ୍ଟ ତାହାକୁ ସଭ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲା ନାହିଁ । ଲେକମାନେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇ ତାହାକୁ ବାରଂବାର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କଲେ ଏବଂ ପାଲିମେଣ୍ଟ ତାହାକୁ ବାରଂବାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅବଶେଷରେ ଲେକମାନେ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇ ଉତ୍କଳ-କିଷକ ଏଲ୍‌ଡାରମେନ୍, ସେକ୍ସ ଓ ଅବଶେଷରେ ଲଣ୍ଡନର ମେୟର ମନୋନୀତ କରାଗଲେ ଓ ପାଲିମେଣ୍ଟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାହାକୁ ମିଡଲସେକ୍ସର ସଭ୍ୟରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ଗ୍ରାଫଟନ ଲେକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସ୍ତିତ୍ବ ହୋଇପଡ଼ିବାରୁ ଓ ଗ୍ରାଫ ଓ ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ନାନାପ୍ରକାର ବିରୂପ ବାଣ ବର୍ଷିତ ହେବାରୁ ମେ ସ୍ପିଷ୍ଟ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲବ୍ଧ ନର୍ଥ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ (୧୭୭୦) ।

✓ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଗ୍ରେନଭଲ୍‌ଙ୍କ ଅପର ଏକ ଭ୍ରମ ହେବୁ ଉତ୍କର ଅମେରିକାର ଇଂରାଜ ଉପନିବେଶମାନ ଇଂଲଣ୍ଡର ହସ୍ତରୁତ ହୋଇଥିଲା ।

ଅମେରିକାର ଇଂରାଜ
ଉପନିବେଶ ସହିତ
କଳହ

(୧) ସପ୍ତବାର୍ଷିକ ଯୁଦ୍ଧହେବୁ ଇଂରାଜ-ମାନଙ୍କର ବହୁ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏହି ଯୁଦ୍ଧହେବୁ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କର ପ୍ରାନ୍ତ-ଭାଗ ଦ୍ବାରା ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏତଦ୍ବାରା

ପଥେକି ଉଦ୍ବୃତ ହୋଇଥିବାରୁ ଗ୍ରେନଭଲ୍ ଉକ୍ତ ଅର୍ଥର କିୟତଂ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଦାୟ କରିବାକୁ ମନଃସ୍ଥ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟ ଉପରେ ଏକ ବର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡ ବ୍ୟାପ୍ତିତ ଅପର ଦେଶ ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ବାରା ଉପନିବେଶମାନ ଇଂରାଜ ଶାସନ ପ୍ରତି ଅସନ୍ନୁକି ହୋଇଥିଲେ !

(୨) ଫ୍ରାନ୍ସ, ସ୍ପେନ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶମାନ ସେମାନଙ୍କର ଉପନିବେଶ-ମାନଙ୍କଠାରୁ କରି ଅଦାୟ କରୁଥିଲେ । ଗ୍ରେନଭଲ୍ ଉକ୍ତ ପତ୍ତା ଅବଲମ୍ବନ

କରି ଅମେରିକାସ୍ତ୍ର ଇଂରାଜ ଉପନବେଶମାନଙ୍କରୁ କରି ଆଦାୟ କରିବାକୁ ମନଃସ୍ଥ କରି 'ସ୍ଟାମ୍ପ ଆକ୍ଟ' (Stamp Act) ନାମକ ଏକ ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଉପନବେଶମାନଙ୍କର ଦଲାଲ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ କାଗଜରେ ଲିଖିତ ହେବାର ଆଦେଶ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଉକ୍ତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡରୁ ହସ୍ତ କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଉପନବେଶମାନ ଏହାର ଘୋର ପ୍ରବୋଦ କରି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ, ଇଂରେଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ସେମାନଙ୍କର ମନୋମାତ କୌଣସି ସତ୍ୟ ନାହାନ୍ତି; ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ମତ ଗ୍ରହଣ ନ କରି ଇଂରେଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅନୁଚିତ । ଏହିପରି ଆପତ୍ତି କରି ସେମାନେ ଦଲାଲ ପ୍ରଭୃତିରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଅସମ୍ମତ ହେଲେ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଚାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ବହୁ କ୍ଷତି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା (୧୭୬୫) ।

(୩) ଏହି ସମୟରେ ରାଜାଙ୍କ ସହିତ ଗ୍ରେନ୍‌ଭିଲ୍‌ଙ୍କର ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ୍ ରିକଂଡ୍ରାମ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପିଟ ଓ ଏଡମଣ୍ଡବର୍କ ନାମକ ଖ୍ୟାତନାମା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟଙ୍କ ପରାମର୍ଶମତେ ସେ ଉପନବେଶଗୁଡ଼ିକୁ ସମୁଦ୍ଧ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ 'ସ୍ଟାମ୍ପ ଆକ୍ଟ' ରଦ୍ଦ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ରିକଂଡ୍ରାମ ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ, ଉପନବେଶଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅଧିକାର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଛି (୧୭୬୬) ।

(୪) ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପନବେଶଗୁଡ଼ିକର କେତେକ ପରିମାଣରେ ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ହେଲେହେଁ ବହୁ ଦିବସ ହାୟୀ ହୋଇ ନ ଥିଲା । କାରଣ ଏକବିଧ ଉତ୍ତରେ ରିକଂଡ୍ରାମଙ୍କ ସହିତ ପିଟ୍ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ଦୁଇଗ୍ ଶତାବ୍ଦି ମତାନ୍ତର ଦ୍ୱିଅନ୍ତେ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ୍ ଗ୍ରାଫଟନ୍ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପିଟ୍ ଏହି ସମୟରେ ଲର୍ଡ୍ ଗୃଥାମ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ସାମନ୍ତସଭା (House of Lords) ର ସଭ୍ୟଶ୍ରେଣୀକୁ ହେବାରୁ ସାଧାରଣସଭା (House of Commons) ରେ ଚାହାଣ

ସମସ୍ତ ପ୍ରଭବ ନଷ୍ଟ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗୁଳିବେଲର ଟାଉନସେଣ୍ଟ ମନେ କରିଥିଲେ ଯେ, “ଖୁମ୍ବିଆ” ରହିତ କରି ପାଲିମେଣ୍ଟ କାପୁରୁଷତାର ପରିଚୟ ଦେଉଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ଅମେରିକାକୁ ଆମାତ କେତେକ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଯଥା କାଗଜ, କାଚ, ଗୁ ଓ ରଙ୍ଗ ଉପରେ ଏକ ଶୁଳ୍କ ବା କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଅମେରିକାରେ ପୁନଶ୍ଚ ଅସନ୍ତୋଷ ଜାତ ହେଲା (୧୭୭୭) ।

(୫) ଇତିମଧ୍ୟରେ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼ି ପ୍ରକୃଳିତ ହୋଇ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ ବ୍ୟାଧାନାର୍ଥ ଲର୍ଡ଼ ନର୍ଥ ଅମେରିକାକୁ ଆମାତ ଗୁ ବାଜାତ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଳ୍କ ବା କର ରହିତ କଲେ; କିନ୍ତୁ ରାଜାଙ୍କ ସନ୍ତୋଷ ବ୍ୟାଧାନାର୍ଥ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦର୍ଶନାର୍ଥ କେବଳ ଗୁ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୁଳ୍କଟି ଚଢ଼ୁପ ରହିଲା । ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଏହି କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅଧିକାରର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଗୁ ଅନୁମାନ ଓ ବାବଦ୍ଦାର ବନ୍ଦ କଲେ । ଇଞ୍ଜି ଇଣ୍ଡିଆ ବଙ୍ଗାଳୀ ଏହି ସମୟରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଜାହାଜ ଗୁ ଅମେରିକାର ବୋକ୍ସନ ବନ୍ଦରକୁ ପ୍ରେରଣ କରିନ୍ତି ମାସାଚୁସେଟ ଉପନିବେଶର ଲେକମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅଦମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଛଦ୍ମବେଶରେ ଜାହାଜଗୁଡ଼ିକରେ ଉଠି ସମସ୍ତ ଗୁ ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଭସାତ୍ କଲେ (୧୭୭୩) ।

(୬) ଏଥିରେ ଇଂରାଜ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହିଂସା ହୋଇ ବୋକ୍ସନ ବନ୍ଦର ଓ ତାହାର ସମସ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ କଲେ ଏବଂ ମାସାଚୁସେଟ ଉପନିବେଶର ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ତାହା ଇଂରାଜ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇ ଘୋଷଣା କରି ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟପରିଚାଳନାର୍ଥ ଗୋଟିଏ କମିଟି ନିୟୁକ୍ତ କଲେ (୧୭୭୪) ।

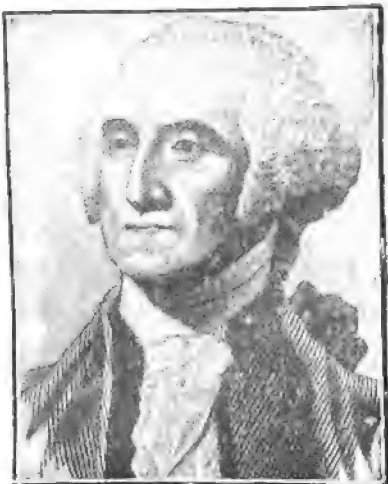
(୭) ପାଲିମେଣ୍ଟର ଏହି କଠୋର ଅବେଶରେ ୧୩ ଗୋଟି ଉପନିବେଶର ୫୫ ଜଣ ନେତା ଫିଲଡେଲଫିଆ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ

ସମ୍ମିଳନୀ କରି ଶୁଭ କରୁଥିଲେ ଯେ, ମାସାଚୁସେଟ ଉପନିବେଶର ସମସ୍ତ ଭିନ୍ନତା ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ ନ କଲେ ସେମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ସମସ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କରିବେ । ଜର୍ଜ ଡାଫିଂଟନ୍ ନାମକ ଏକ ନେତା ବୋଷ୍ଟନ ବନ୍ଦରର ଲେଫ୍ଟମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ମିଲିସିଆ ସୈନ୍ୟ ସମ୍ବଳ କରିବାର ଗୁରୁ ଛାଡ଼ି କଲେ (୧୭୭୪) ।

ମାସାଚୁସେଟ ପ୍ରଦେଶର ବିଦ୍ରୋହ ଦମନାର୍ଥ ଜେନେରାଲ୍ ଗେଜ ଅମେରିକାକୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ଉପନିବେଶର ଅମେରିକାର ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ଦୁଗ୍ରନ୍ଥ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତେ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କ ଅମେରିକାନମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା “ଲେକ୍ସିଂଟନ” ସହର ଯୁଦ୍ଧାଭ୍ୟାସ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଓ ତତ୍ପରେ ‘କନ୍‌କର୍ଡ’ ୧୭୭୫ ନାମକ ନଦୀକୂଳରେ ପରାଜିତ ହେଲେ ।

ଏଥିପ୍ରସଙ୍ଗେ କାପିଟନ ଅମେରିକାର ସେନାମାନଙ୍କର ଅଧିନାୟକ (Commander) ଯେ ଛାଡ଼ି କରି ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସହିତ ସମର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ।

ଇତିମଧ୍ୟରେ ଅମେରିକାନମାନେ ‘ବିଙ୍ଗ୍‌ହାମ୍‌ସ୍’ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କାନଡା ଅନ୍ତର୍ଗତ ବିଷାକ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର କାପିଟନ ଇଂରେଜ ସେନାପତି ହାଉରାକୁ ପରାଜିତ କରି ବୋଷ୍ଟନ ବନ୍ଦର ଅଧିକାର କରିଥିଲେ (୧୭୭୭) । ତଦନନ୍ତର ପ୍ରାକ୍‌ଲିନ୍

ଜର୍ଜ ଉଆସିଂଟନ୍

ପ୍ରମୁଖ ଅମେରିକାର ନେତାମାନେ ଫିଲଡେଲଫିଆଠାରେ ଗୋଟିଏ ସଭା କରି ଅମେରିକାର ଇଂରାଜ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକର ‘ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ’ ନାମ-କରଣ ପୂର୍ବକ ତାହା ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ୨୪ ଜୁଲାଇ, ୧୭୭୬ ।

ତୃତୀୟ ଲବ୍ଧ ସେନାପତି ‘ବରଗେନ’ ‘ସାରାଟୋଗା’ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅମେରିକାନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅସ୍ତ୍ରସମର୍ପଣ କଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଅମେରିକାର ଭାଗ୍ୟ ସ୍ଥିରୀକୃତ ହୋଇଥିଲା । ସପ୍ତବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜୟ ହେତୁ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ୱ, ଷ୍ଟେନ ପ୍ରଭୃତି ଗୋଷ୍ଠିଦ୍ୱାରା ଅମେରିକାର ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଇଂରାଜ ଉପନିବେଶମାନ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଷ୍ଟେନ ମିନର୍କୀ ଅଧିକାର କରି କିରାଲଟାର ହସ୍ତଗତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ପ୍ରାୟ ୩ ବର୍ଷ କିରାଲଟାର ଅବରୋଧ ଉତ୍ତରେ ଷ୍ଟେନର ରଣପୋତବନ୍ଧର ଇଂରେଜ ସେନାପତି ଇଲିୟଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ପରାସୀ ରଣପୋତବନ୍ଧର ପାମେକା ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଯାଇ ଆଡମିରାଲ ରଡ଼ନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଲେକନାନ୍ କାଣିଙ୍ଗର ଟକଟେକ ସୁରକ୍ଷା ଲାଭ ଅଶ୍ୱାରେ ସୈନ୍ୟ ସଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଲର୍ଡ୍ ନର୍ଥ ଚଲୁର୍ଲିଗରେ ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେବାରୁ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡକୁ କାଣିଙ୍ଗ ବସୟକ କେତେକ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କଲେ (୧୭୮୦) । ପନ୍ଦର ଆଇନ ମଧ୍ୟ ରହିତ ହେଲା (୧୭୮୨) ।

ତୃତୀୟ ଲବ୍ଧ କର୍ଣ୍ଣିକାଲିୟୁ ୪୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ସହ କ୍ୱାସିଙ୍ଗଟନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଅମେରିକାନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହୋଇ ସ୍ୱର୍କ ନଗର-ଠାରେ ସେମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଅସ୍ତ୍ରସମର୍ପଣ କଲେ (୧୭୮୧) ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଆମେରିକାଙ୍କ ‘ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟ’ (United States) ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୋଷିତ ହେଲା ଓ ପ୍ରାନ୍ତ, ଖେନ ପ୍ରଭୃତି ସହୃଦ ଇଉରୋପରେ ଭାର୍ସେଲ୍ସଠାରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସନ୍ଧି ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଖେନ, ପ୍ରାନ୍ତ, ମିନର୍କା ଲାଭ କଲା । ପ୍ରାନ୍ତର ବିଶେଷ କୌଣସି ଲାଭ ହେଲା ନାହିଁ । ଆମେରିକାର କାନଡା, ନଉଫାଉଣ୍ଡଲଣ୍ଡ ଓ ନୋଭାସ୍କୋସିଆ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧୀନରେ ରହିଲା ।

ଭାର୍ସେଲ୍ସ୍ ସନ୍ଧି
୧୭୮୩

ଆମେରିକା ସହୃଦ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମନ୍ତ୍ରିସମାଜରେ ଘୋର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେରିକା ସହୃଦ ସନ୍ଧି ହେବା ମନ୍ତ୍ରିସମାଜରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପୂର୍ବେ ଲର୍ଡ୍ ନର୍ଥ ପଦତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ୍ ରକିଂହାମ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ସମୟରେ ରାଜାଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ଅର୍ଥ ‘ସିଭିଲ ଲିଷ୍ଟ’ (Civil list) ର ସଙ୍କୋଚ ବିଧାନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ କେତେକ ଅନାବଶ୍ୟକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପଦ ଉଠାଇ ଦିଆଗଲା । ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରିବା ଅଧିକାର ‘ଭୋଟ’ (Vote) ରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ରାଜାଙ୍କ କ୍ଷମତାର ଯଥେଷ୍ଟ ହ୍ରାସ ହୋଇଥିଲା ।

୧୭୮୨ ରେ ରକିଂହାମଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ଲର୍ଡ୍ ସେଲ୍‌ବୋର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ହୋଇ କଲେ । ତାହାଙ୍କ ସମୟରେ ଭାର୍ସେଲ୍ସ୍ ସନ୍ଧି ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେଲା; ମାତ୍ର ଲର୍ଡ୍ ନର୍ଥ ଓ ଫକ୍ସ ତାହାଙ୍କ ବିରୋଧୀ ହେବାରୁ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ୍ ପୋଟଲଣ୍ଡ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ଏବଂ ଫକ୍ସ ଓ ଲର୍ଡ୍ ନର୍ଥ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ସହକାରୀ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ

ଭରତରେ କାରେନ ଦେବିଙ୍କର ନାନାପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ପାଲିମେଣ୍ଟର କର୍ଣ୍ଣଗୋଚର ହୁଅନ୍ତେ ନନ୍ଦୀମାନେ “ଭାରତ ବିଲ” ନାମକ ଏକ ବିଲ ଆଗତ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ରାଜା ଏହି ବିଲର ବିରୋଧୀ ହୁଅନ୍ତେ ଏହା ପରିଚାଳିତ ହେଲା ଏବଂ ପୋର୍ଟଲେଣ୍ଡ କାର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

✓ ପୋର୍ଟଲେଣ୍ଡଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆର୍ଥ ଅଫ ଗୁଆନଙ୍କ ଦୃଶ୍ୟ ପୁଣି ଉଇଲିୟମ ପିଟ ୨୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଲର୍ଡ ଉଇଲିୟମ ପିଟଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାହାଣୁ ପଦବ୍ୟୁତ କରିବା ପାଇଁ ପଥେଡ଼ି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ଅଳ୍ପ ବୟସ ହେତୁ “ସ୍କୁଲବାଲକ” ବୋଲି ବିଦ୍ରୁପ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ଓ ରାଜାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ଥିବାରୁ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ କାଥା ଅବସ୍ଥାନ କରି ଦେଶକୁ ଉନ୍ନତ ମାର୍ଗରେ ଘେନି ଯାଇଥିଲେ ।

ଲର୍ଡ ଓଏଲିଙ୍ଗ୍ଟନ୍

କ୍ୱାରେନ ଡେପୁଟିଙ୍କ ସମୟରେ ଭାରତର ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନାନା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ହୋଇଥିବାରୁ ପିଟ୍ ସୁଶାସନ ନମିତ୍ତ “ପିଟଙ୍କ ଭାରତ ଅଇନ” ଭାରତଅଇନ ନାମରେ ବିଦିତ ଏକ ଅଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ କମ୍ପାନୀର ପରିଚାଳନାକାରୀ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଦର୍ଶନ ନମିତ୍ତ “ବୋର୍ଡ ଅଫ କନଟ୍ରୋଲ” ନାମକ ଏକ ସରକାରୀ ପଦ୍ଧତି ହେଲା ଓ ରାଜାଙ୍କର ଏକ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାହାର ସଭାପତି ହେଲେ ।

ପିଟ ଆନ୍ଧ୍ର ସୂତାଙ୍କ ଅର୍ଥନୀତି ଅବଲମ୍ବନ କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ବାଣିଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ମାନସରେ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବହୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଶୁଳ୍କ ହ୍ରାସ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଳ୍କ ହ୍ରାସ କରି ପ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବିଷୟକ ଏକ ସଜ୍ଞ କରିଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବାରୁ ରାଜସ୍ୱ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ହେଲା ଏବଂ ବେଆଇନ ଗୁପ୍ତ ବାଣିଜ୍ୟ (Smuggling) ରହିତ ହୋଇଥିଲା ।

ପିଟ ବାଣିଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରି ଜାତୀୟ ରାଜସ୍ୱ ହ୍ରାସ କରିବାକୁ ଯତ୍ନବାନ୍ ହେଲେ ଏବଂ କେତେକ ବିଷୟରେ ବ୍ୟୟ ସଙ୍କୋଚ କରି କେତେକ ଜାତୀୟ ରାଜସ୍ୱ ପରିମାଣରେ ସଫଳତାମୟ ହେଲେ । ଏଥିନମିତ୍ତ “ସିଙ୍କିଂଗ୍” (Sinking Fund) ନାମକ ଗୋଟିଏ ତହବିଲ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ।

ପିଟ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ନମିତ୍ତ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷମତା ନେଇ ତାହା ବଡ଼ ବଡ଼ ନଗରମାନଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଲଢ଼ୁକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସମ୍ଭାର ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ନାନା କାରଣବଶତଃ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରି ନ ଥିଲା ।

ପିଟଙ୍କ ମନ୍ଦିତ୍ କାଳରେ ଇଉରୋପରେ ଏକ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ପ୍ରାନ୍ତସର ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ଗଜା ଓ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ପ୍ରସାସୀ ବସ୍ତ୍ର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଜର୍ଜରତ ହୋଇ ପ୍ରଜାବିଧାନ-୧୭୮୧ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ବରୁଦରେ ଅସ୍ତ୍ର ଧାରଣ କଲେ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ପ୍ରାନ୍ତସର ସାମନ୍ତ ଓ ପ୍ରଧାନ ଧର୍ମପାଳକମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ଦେଶର ଶାସନ ଭାର ନ୍ୟସ୍ତ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାନାପ୍ରକାର କର ନିର୍ଦ୍ଦାରଣ କରି ସ୍ୱୟଂ ଉଚ୍ଚ କରତାରୁ ଅତ୍ୟାଚାର ପାଇଥିଲେ । ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ‘ପିଉଡାଲ୍’ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପାରିଶ୍ରମିକ ବିନା ସେମାନଙ୍କ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଜମି ଗୁଡ଼ିକ କିଛିବାକୁ ଦେଉଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଜମିଦାରମାନେ ପୁଣି ସହସ୍ର ସହସ୍ର କପୋତ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ଏବଂ କପୋତମାନେ ଦେହ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ସମୃଦ୍ଧି ନକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ଜମିଦାରମାନେ ସମୟ ସମୟରେ ଶିକାର୍ଥ ବହୁଗତ ହୋଇ ଦେହ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଅଶ୍ୱପଦ ଦଳିତ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କଲେ ପ୍ରଜାମାନେ ନିର୍ଯ୍ୟାସିତ ହେଉଥିଲେ ।

ଦେଶର ସମସ୍ତ ଉଚ୍ଚ ଗଜକାର୍ଯ୍ୟମାନ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା । ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କର ସେଥିରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ-ବହୁ ଧୂମାୟମାନ ହେଉଥିଲା ।

ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଅସନ୍ତୋଷ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବା ସମୟରେ ରୁଷୋ ଓ ଭଲଟେୟାର ନାମକ ଦୁଇ ପ୍ରସାସୀ ଲେଖକ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଦୁହେଁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଯେ, ଇଂଲଣ୍ଡର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ମନୁଷ୍ୟ

ସମାନ । ଅତଏବ ଧନା ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ଭୋଗ କରୁ ବରଜୁମାନଙ୍କୁ ଅବହେଳା ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତନ କରିବା ଅନୁରୂପ । ଏହି ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପରାସୀମାନେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ଅଧିକାର ଲାଭ ନିମିତ୍ତ ସାମନ୍ତ ଓ ରାଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବରଜୁମାନ ହେଲେ ।

ଅମେରିକାବାସୀମାନଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ସମ୍ପାଦ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହିତ କଲା । ସେମାନେ ଅମେରିକାବାସୀମାନଙ୍କ ଭୂଲ୍ୟ ଅତ୍ୟାଚାର-ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରି ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ନିମିତ୍ତ ପ୍ରାଣ ପାତ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ।

ଲେକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପରାସୀ ରାଜା ଗୋଟିଏ ଲୁଇ ଏହାର ପ୍ରତିକାର ବିଧାନାର୍ଥ “ଷ୍ଟେଟସ୍ ଜେନେରେଲ” (States General) ନାମକ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ସଭା ଆହ୍ୱାନ କଲେ; ମାତ୍ର ଏହି ସଭାରେ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଏହାକୁ ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ସଭା (National Assembly) ରେ ପରିଣତ କରି ରାଜତ୍ୱମତା ପଥେଷ୍ଟ ଖଟ କରି ଦେଶ ଶାସନ ନିମିତ୍ତ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଏକ ସଭା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେ ।

ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସଭାର କାର୍ଯ୍ୟ ସନ୍ତୋଷପ୍ରଦ ନ ହେବାରୁ “ଜାକବିନ୍ସ” (Jacobins) ନାମରେ ପରିଚିତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶାସକ ଲେକମାନେ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ବାସ୍ତେଲ (Bastille) ନାମକ ପ୍ରାନ୍ତର ପ୍ରଧାନ କାରାଗାର ଭଙ୍ଗ କରି ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କଲେ ଏବଂ ରାଜାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାନାବିଧ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜାକବିନ୍ସମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶାସନ ପରିଚାଳିତ ହେଲା । (Reign of Terror) ପୂର୍ଣ୍ଣିୟା ଓ ଅଶୁଭର ରାଜାମାନେ ପ୍ରାନ୍ତସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଅସ୍ତ୍ରଧର ହୁଅନ୍ତେ “ଜାକବିନ୍ସ” ମାନେ ଛୁଇଁ ହୋଇ ରାଜା, ରାଣୀ ଓ ରାଜାଙ୍କ ପକ୍ଷୀୟ ସମସ୍ତ ଲୋକଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ (୧୭୯୩) ।

ପରାସୀ ବିପ୍ଳବର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ପିଟ ପବ୍ଲସ ପ୍ରମୁଖ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ବିପ୍ଳବବାଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତିସମ୍ପନ୍ନ ଥିଲେ । କାରଣ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ସେମାନେ ମନେ କରୁଥିଲେ ଏତଦ୍ୱାରା ପ୍ରାନ୍ତରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ବୁଲ୍ୟ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ଏବଂ ଉଭୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଛାଡିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଚେୟିଙ୍ଗରେ ନାନା ସଭା ସମିତି ଗଠିତ ହୋଇ ବିପ୍ଳବବାଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାନ୍ତର ବିପ୍ଳବବାଦୀ “ଜାକବିନ୍” ମାନେ ଶାନ୍ତି, ଶାନ୍ତି ଓ ଜମିଦାର-ମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନଙ୍କର ମତ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ଖ୍ୟାତନାମା ବକ୍ତା ଓ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଏଡ୍ ମଣ୍ଡ ବର୍କ୍ସ (Burke) ବିପ୍ଳବର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ଲୋକମାନଙ୍କର ମତ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରିଥିଲେ । ପିଟ ଅଲବନ ମଧ୍ୟରେ ଅପଣାର ଭ୍ରମ ବୁଝିପାଇଁ ବର୍କ୍ସଙ୍କ ମତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଶାସନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରଖିଥିଲେ ଏବଂ ପରାସୀମାନେ ହଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିବାରୁ ସେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବିପ୍ଳବବାଦ ଦମନାର୍ଥକ ଠୋର ଅଭିନୟନ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବିଦେଶୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବିପ୍ଳବବାଦ ପ୍ରସାର କରି ପାରନ୍ତି, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ବିନା ବିଚାରରେ କାରାଗୃହ କରିବା ପାଇଁ ସେ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରି “ହବ୍ସ୍ କର୍ପସ୍ ଅଫ୍” ନାମକ ଆଇନ ରହିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ରାଜନୈତିକ ସଭା ପ୍ରଭୃତିରେ ବିପ୍ଳବବାଦ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା, ଏହି ଆଶଙ୍କା କରି ସେ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଭା ବନ୍ଦ କଲେ ।

ଏବଂ ରାଜାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହାକୁ ଗୁରୁତର ଦଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବର୍କ୍ସ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିବା ପରମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ; ମାତ୍ର ପ୍ରଥମେ ପିଟ୍ ସେଥିରେ କର୍ତ୍ତୃପାତ୍ର ନ କରି ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ସଭାବ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ।
 ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ କିନ୍ତୁ ପିଟ୍‌ଙ୍କ ଅପତ୍ତସତ୍ତ୍ୱେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବନ୍ଧୁ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭକୁ ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ତମର୍ଶ କଲେ ସେ ବାଧା ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଥମେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ, ପ୍ରୁଣ୍ଡିୟା, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସ୍ପେନ ପ୍ରାନ୍ତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଫରାସୀ ନୌବହର ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବ୍ରେଷ୍ଟ-ଠାରେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ଥଳଯୁଦ୍ଧରେ ମିଶିଶକ୍ତିମାନେ ପ୍ରାନ୍ତ କର୍ତ୍ତୃକ ସବ୍ୟ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଫରାସୀମାନେ “ଆମ୍‌ଷ୍ଟାଡାମ୍” ଅଧିକାର କରି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର ରଣପୋତବହର ପରାଜିତ କରିନ୍ତେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୋଗଦାନ କରି ସ୍ୱଦେଶକୁ ଏକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ସ୍ପେନ ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଚୁକ୍ତ ଉର୍ଦ୍ଧାପରବଶ ହୋଇ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୋଗଦାନ କଲା । ପ୍ରୁଣ୍ଡିୟା ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ କୌଣସି ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ନ ପାଇ ଯୁଦ୍ଧ ତ୍ୟାଗ କଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ମିଶିଶକ୍ତିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପକ୍ଷତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା କେବଳ ମାତ୍ର ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସହ ପ୍ରାନ୍ତସର ସମ୍ପୃକ୍ତି ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଇଂରାଜମାନେ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଅଧିକୃତ ଉତ୍ତମାଗା ଅନ୍ତର୍ଗତ, ମଲକା ଓ ସିଂହଳ ଦ୍ୱୀପ ଅଧିକାର କଲେ । ସ୍ପେନ ଓ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର ରଣପୋତ ସାହାଯ୍ୟରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନ୍ତମର୍ଶ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟୋଗ କରୁଥିଲା; ମାତ୍ର ସ୍ପେନର ରଣପୋତବହର ସେହି ଭନସେଣ୍ଡ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଓ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭର ନୌବହର କୋମ୍‌ମାର-ତାଉନ ଠାରେ ପରାଜିତ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କର ସେ ଆଶା ଲୋପ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ କଶିକା ଦ୍ଵୀପର ନେପୋଲିୟନ ବୋନାପାର୍ଟ ନାମକ ଏକ ସୈନିକ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀୟ ସାହସ ଓ ରଣକୌଶଳ ନିମିତ୍ତ ବଣେଷି ଖ୍ୟାତ ନେପୋଲିୟନ ଲବ୍ଧି ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାନମାନଙ୍କୁ ଇତାଲିରୁ ବୋନାପାର୍ଟ ବହୁତ କର ସମ୍ପଦ ପ୍ରାପ୍ତି ସୈନ୍ୟର ନେତୃତ୍ଵ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ହଲଣ୍ଡ ଓ ସ୍ଵେନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଲାଲଣ୍ଡ ଅନ୍ତିମଶ କରବା ପ୍ରୟାସ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ମାଲଟା ଅଧିକାର କରି ମିଶର ଅନ୍ତିମଶ କଲେ ।

ତାହାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ମିଶର ଅଧିକାର କରି ଭାରତ-ବର୍ଷ ଅନ୍ତିମଶପୁଞ୍ଜନ ଇଂରାଜ-ମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ବହୁତ କରବେ । କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କର ଏହି ଆଶା ବିଫଳ ହୋଇ-ଥିଲା । ନେଲ୍ସନ୍ (Nelson) ନାମକ ଇଂରାଜ ନୌବିହର ଆକାଶ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ରଣପୋତବିହର ଅନୁସରଣ କରି ତାହା ନାଲନଦ ମୁହା-

ନେପୋଲିୟନ

ଣରେ, ଅରୁକାର ଉପସାଗରରେ ପରାସ୍ତ କଲେ (୧୭୯୮) । ତତ୍ପରେ ନେପୋଲିୟନ “ଏକାର” ଅଧିକାର କରି ଭାରତବର୍ଷ ଅଭିମୁଖରେ ସ୍ଥାନ-ପଥରେ ଅଛସର ହେବାକୁ ମନଃସ୍ଥ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର ସେଠାରେ ଭୁର୍ଜ ଓ ପାର୍ ସିଂହମା ସ୍ତ୍ରୀ ଅଳ୍ପଦ୍ରାବ ଚାଳିତ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରାସ୍ତ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କୁ ଭାରତ ଅନ୍ତିମଶ ସକାଳ ପରତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ରୁଷିଆ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଯୋଗଦାନ କରି ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାରୁ ନେପୋଲିୟନ ପ୍ରାନ୍ତ୍ୟ

ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କରି ତାହାର “ପ୍ରଥମ କନସଲ” ବା ଶାସନକର୍ତ୍ତୃ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆନମାନଙ୍କୁ ଇତାଲିରେ “ମାରେଙ୍ଗୋ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାସ୍ତ କଲେ (୧୮୦୦) । ତଦନନ୍ତର ଅଷ୍ଟ୍ରିଆନମାନେ ପୁନର୍ବାର ‘ହୋଲ୍‌ଲନ୍‌ଡେଡେନ୍ ନାମକ’ ସ୍ଥାନରେ ପରାସ୍ତ ହେବାରୁ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧି କରି ଇଂରାଜପକ୍ଷ ପରତ୍ୟାଗ କଲେ (୧୮୦୨) । ଇତାଲିରେ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

ଇଉରୋପର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳର ରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ଇଉରୋପିକ ଇଂଲଣ୍ଡ ପକ୍ଷ ପରତ୍ୟାଗ କରି ପ୍ରାନ୍ତ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ । ଇଂରାଜମାନେ ସାର ରାଲଫ ଏବାର୍ ସମ୍ମିଳ୍ନେ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ଅଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରିଆ-ଠାରେ ପରାସ୍ତ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ମିଶରରୁ ବହିଷ୍କୃତ କଲେ ଏବଂ ତେନମାନଙ୍କ ନୌବନ୍ଧର ନେଲସନ ନାମକ ଖ୍ୟାତନାମା ଇଂରାଜ ନୌବନ୍ଧରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା “କୋପେନହେଗେନ” ଠାରେ ପରାସ୍ତ ହେଲା । ପରାସୀମାନେ ମିଶରରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତେ ନେପୋଲିୟନ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ମାନସରେ ସନ୍ଧିର ପ୍ରସ୍ତାବୀ ହେଲେ । “ଏମିନ୍‌ସ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ସନ୍ଧିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡ ପରାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ସମସ୍ତ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କଲା; କେବଳ ସ୍ପେନଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଟିନିଦାଦ ଓ ତରମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ସିଡନ ଦ୍ୱୀପ ତାହା ଅଧୀନରେ ରହିଲା । ମାଲଟା ସେଣ୍ଟଡନର ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ଅୟୁର୍ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରାୟ ଶତକଡା ୮୦ ଜଣ ଲୋକ କାଥଲିକ୍ । ତୃତୀୟ ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସମୟରେ ସେମାନେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅତି କଠୋର ଆଇନମାନ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ଆଇନ ହେତୁ କାଥଲିକମାନେ କୌଣସି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିପାରୁ ନ ଥିଲେ କିମ୍ବା ଧୃତନ୍ତ କୌଣସି ସ୍କୁଲ ପରିଚାଳନା କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ସ୍ୱଦେଶରେ ଭୂମି ତ୍ରୟ କିମ୍ବା କୌଣସି ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ

ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ

ଅୟୁର୍ଲାଣ୍ଡର ମିଶ୍ରିତ,

ଆଇରିସମାନଙ୍କର

ସାମାଜିକ ଦୁର୍ଗତି

ରାମଣୀକୁ ବିବାହ କରିବା ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା । କାଥଲିକ୍ ବିଷୟମାନେ
ସ୍ୱଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମନିନ୍ଦାମାନଙ୍କରେ
ଯଥା ବ୍ୟବହାର ନିଷିଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ।

ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଥିଲା; ମାତ୍ର ସେଥିରେ
କାଥଲିକମାନେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଅଧିକନ୍ତୁ ୧୫୯୫ର ପର
ଅଇରିସ୍ ମାନଙ୍କର (Poynning) ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଅଇରିସ୍
ରାଜନୈତିକ ଦୂର୍ଗତି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରିଭିଲିଜିର
ଅନୁସାରେ ସ୍ୱଦେଶ ନିମିତ୍ତ କୌଣସି ନିୟମ
ପ୍ରଣୟନ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ଉଚ୍ଚ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟମାନ
ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଇରିସ୍
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର କୌଣସି ଅଧିକାର ନ ଥିଲା ।

ଅଇରିସ୍ ମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଦୂର୍ଗତି ଅପେକ୍ଷା ଅର୍ଥିକ ଦୂର୍ଗତି
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ତୃତୀୟ ଉଇଲିୟମଙ୍କ ସମୟରେ
ଅଇରିସ୍ ମାନଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଯେମସଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ ହେବୁ
ଅର୍ଥିକ ଦୁରବସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କର ଭୂମି ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ
ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଭୂମ୍ୟଧିକାରୀମାନେ ସ୍ୱୟଂ ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ନ ରହି
ଜଣେ ଲେଖାଏଁ “ମାରିଟାଇମ୍ୟାନ୍” (Middleman) ନିୟୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।
ସେମାନେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ କରଭାରରେ ପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରୁଥିଲେ ।
ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅଇରିସ୍ ମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଆୟର ଦଶମାଂଶ (Tithes)
ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଧର୍ମପାଳକଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । କାଥଲିକ୍ ଧର୍ମପାଳକ-
ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାପ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା ।

ଅୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା କୃଷି, ମେଷପାଳନ ଓ ପଶମ
ବିକ୍ରୟର କାରବାର; ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଭୂମି ସେମାନଙ୍କର ହସ୍ତରୁଦ୍ଧ

ହୋଇଥିଲା । ବିଦେଶ ସହିତ ପଣମ ଦ୍ରବ୍ୟର କାରବାର କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନଷିକ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ପଣମ କେବଳ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପଠାଇ ପାରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିନିମିତ୍ତ ପ୍ରଚୁର ଶୁଳ୍କ ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା । ଏହି ପ୍ରକାରେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଶିଳ୍ପବାଣିଜ୍ୟ ବନଞ୍ଚି ହୋଇଥିଲା ଓ ଲୋକ-ମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶ ତ୍ୟାଗ କରି ସେନା, ପ୍ରାନ୍ତ, ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଆଇରିସ୍ ମାନଙ୍କ
ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ

ଅମେରିକା ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଉପସ୍ଥିତ ହେବାରୁ
ଇଂରାଜମାନେ ଆଇରିସ୍ ମାନଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା
ମାନସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱଦେଶରେ ବୁଲି
ଦେଇ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କଲେ
(୧୭୭୮) ।

ତଦନନ୍ତର ଇଉରୋପର ଶକ୍ତିବର୍ଗ ଅମେରିକା ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଇଂଲଣ୍ଡ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଶାୟମାନ ହେବାରୁ ଇଂରାଜମାନେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡରୁ ଅଧିକାଂଶ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ଯାଇଥିଲେ । ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡ ଅରକ୍ଷିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ବିଦେଶୀ ଶସ୍ତ୍ର ଆକ୍ରମଣ ଆଶଙ୍କା କରି ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡରେ ସେବ୍ଟାସେବକ ସୈନ୍ୟଦଳ (Volunteers) ଗଠିତ ହେଲା । ହେନରୀ ଗ୍ରାଟାନ ନାମକ ଏକ ଆଇରିସ୍ ନେତା ଦେଶର ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂରୀକରଣରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଇଂରାଜମାନେ ଏହି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ଆଇରିସ୍ ମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବାଣିଜ୍ୟ ବିପ୍ଳବ କେତେକ ବ୍ୟୟ ନିଷେଧ ପ୍ରତ୍ୟାହତ କଲେ (୧୭୮୦); ଏତଦ୍ୱାରା ଆଇରିସ୍ ମାନେ ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ କେତେକ ସୁବିଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ୧୭୮୨ ରେ ଇନଂ (Poynning) ରହିତ କରାଗଲା ଏବଂ ଆଇରିସ୍ ଟାଲିମେଣ୍ଟ ସ୍ୱଦେଶ ପାଇଁ ନିୟମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ।

ମାତ୍ର ଏତଦ୍ବାସ୍ଥ ଅଭିଭାଷ୍ୟ କାଥଲିକମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର ନ ହୋଇ
 ବରଂ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା; କାରଣ ଅଭିଭାଷ୍ୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ
 ସଭ୍ୟମାନେ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ
 କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପରାସୀବିପ୍ଳବ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର
 କାଥଲିକ ଓ ପ୍ରେସ୍‌ବାଇଟାରିଆନ୍‌ମାନେ ଉଲଟି ହୋଇ (Wolfe
 Tone) ନାମକ ନେତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏକତ୍ର ହୋଇ (United
 Irishmen) ଶାସନସଂସ୍ଥାର ନିମନ୍ତେ କୁମୁଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପସ୍ଥିତ
 କଲେ । ଅଭିଭାଷ୍ୟ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନରେ
 ଭେଟ ଦେବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା; ମାତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଦେବା
 ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ସେମାନଙ୍କର
 ଅସନ୍ତୋଷ ଦୂର ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଲର୍ଡ଼ ଫିଟ୍ ଉଇଲିୟମ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆୟ-
 ଈର୍ଲାଣ୍ଡର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ
 ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା (Catholic Emancipation) ପ୍ରଦାନ-
 ପୂର୍ବକ ସେମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ଦେବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବାର
 ପକ୍ଷପାତୀ ଥିବାରୁ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ କର୍ମଚାରୀମାନେ ତାହାଙ୍କର
 ଘୋର ବିରୋଧୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସୁତରାଂ ତାହାଙ୍କୁ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡ
 ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ତଦନନ୍ତର ସେଠାର ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ-
 ମାନେ (Orange men) ଏକ ଦଳ ଗଠନ କରି କାଥଲିକମାନଙ୍କ
 ପ୍ରତି ନାନାପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କାଥଲିକମାନେ
 ପରାସୀମାନଙ୍କ ଘରଘାରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ; ମାତ୍ର ପରାସୀମାନେ
 ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ଦେବା ପୂର୍ବେ ବିଦ୍ରୋହୀମାନେ 'ଇନଗାର ହିଲ୍'
 ନାମକ ଛାନରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ପିଟ୍ ଇଂଲେଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସହିତ ଆଇରିସ୍ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମିଶ୍ରଣ ଦ୍ଵାରା ଦେଶର ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଇରିସ୍ ପ୍ରୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚପଦ ଏବଂ ଆଇରିସ୍ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାଧୀନତା (Catholic Emancipation) ପ୍ରଦାନ କରିବାର ଅଗ୍ରା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନପୂର୍ବକ ବର୍ଣ୍ଣରୂପ କରି ୧୮୦୦ ଖ୍ରୀ: ଅ:ରେ ଉଭୟ ଦେଶର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମିଶ୍ରଣ ସମ୍ପାଦନ କରିଥିଲେ ।

ଏତଦ୍ଵାରା ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଇଂଲଣ୍ଡ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଦାଉଁସ୍ ଅଫ୍ ଲର୍ଡସ୍‌କୁ ୪ ଜଣ ବରପ ଓ ୨୮ ଜଣ ଲର୍ଡ୍ ଏବଂ ଦାଉଁସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସକୁ ୧୦୦ ଜଣ ସଦ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିବାର ଅଧିକାର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମିଶ୍ରଣ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାନୁସାରୀ ଶାସିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଵାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ସେଣ୍ଟ ପାଟ୍ରିକଙ୍କ ଚିହ୍ନଯୁକ୍ତ ଜାତୀୟ ପତାକା, ଇଂଲଣ୍ଡର ଜାତୀୟ ପତାକା (Union Jack) ସହିତ ମିଳିତ ହେଲା; ମାତ୍ର ପିଟ୍‌ଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କାଥଲିକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାଧୀନତା ଦେବାକୁ ରାଜା ଅପରାଧ କରନ୍ତେ ପିଟ୍ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ସନ୍ଧି ଅଧିକ ଦିନ ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ନେପୋଲିୟନ ରୁଉସେପରେ ଅପଣାର କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ନିମିତ୍ତ ପରସ୍ପରୀ ଯୁଦ୍ଧର ନାନା ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ହଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରି ସୁଇଜାରଲଣ୍ଡକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରୀ କରିବା ପାଇଁ ସେଠାକୁ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ତାହାଙ୍କର ଚରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ

ପରସ୍ପରୀ ଯୁଦ୍ଧର
ପୁନରଭିନୟ
(୧୮୦୩—୧୮୧୫)

ବହୁଦୃଶ୍ୟକ ତଥା ନିର୍ମାଣ କରବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅମେ ନୃପ ସହ ଅନୁରାଗୀ
ଇଂଲଣ୍ଡର ମାଲଟା ଦ୍ଵୀପ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରବାର ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା ।
ନେପୋଲିୟନ ତାହା ଦାବା କରନ୍ତେ ଇଂରେଜମାନେ ତାହା ୧୦ ବର୍ଷ
ପାଇଁ ସ୍ଵୀୟ ଅଧୀନରେ ରଖିବାର ରହା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୁନରାୟ
ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥ ସହଚ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ନେପୋଲିୟନ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରି ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥର ସମ୍ରାଟ୍ ପଦ
ଛାଡ଼ିପୂର୍ବକ ଫେନ୍ ଓ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥର ରାଜତତ୍ତ୍ଵ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ
ଟ୍ରାପାଲଗାର ଯୁଦ୍ଧ ଖେନ ସହଚ ଘୋଷଣା କଲେ । ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥର
ସହଚ ଯୁଦ୍ଧ ଅରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତେ ପିଟ ପୁନରାୟ
ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ରୁଷିଆ ସହଚ ଏକ ସନ୍ଧିସୂତ୍ରରେ
ଅବଦ୍ଧ ହେଲେ ଏବଂ ପରସ୍ପା ରାଜତତ୍ତ୍ଵବଦ୍ଧ ଉପରେ ଗାନ୍ଧୀ ଦୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷା
କରିବା ପାଇଁ ନେଲସନ ପ୍ରଭୃତି ଶକ୍ତିତେଜ ଉପଯୁକ୍ତ ସେନାନାୟକ ନିଯୁକ୍ତ
କଲେ । ନେଲସନଙ୍କ ଅଧିନାୟକତ୍ଵରେ ଟ୍ରାପାଲଗାର ନିକଟରେ ଇଂରାଜ
ନୌବହର ଫେନ୍ ଓ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥର ସମ୍ମିଳିତ ନୌବହରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା ।
ଇଂରାଜ ନୌବହର ଦୁଇ ସମାନ୍ତରାଳ ରେଖାରେ ଶସ୍ତ୍ର ନୌବହର ଦେବ
କରି ତାହା ବିଧ୍ଵସ୍ତ କଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ନେଲସନ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ
(୧୮୦୫) ।

ଟ୍ରାପାଲଗାର ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥର ନୌଶକ୍ତି ବନଃ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର
ନେପୋଲିୟନ ସ୍ଥଳଯୁଦ୍ଧରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମିତ୍ରଶକ୍ତି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ରୁଷିଆକୁ
ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିକ ଯୁଦ୍ଧ “ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିକ” ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ କରି ଅଷ୍ଟ୍ରିଆକୁ
ଇଂଲଣ୍ଡ ପକ୍ଷ ପଡ଼ିତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥ ସହଚ
ସହ କରବାକୁ ବାଧା କରୁଥିଲେ । ଏହି ଦୁଃସମ୍ବାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପିଟ୍ ବର୍ଗ

ହୃଦୟରେ ସ୍ଥାପିତ୍ୟାଗ କଲେ । ହୃଦୟ ଟୋରା ଓ ରାଜବନ୍ଧୁ (King-
friends) ଏହାଦେବଳ
ମଧ୍ୟରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଲୋକଙ୍କ
ଦ୍ଵାରା ମନ୍ତ୍ରୀ ସଭା ଗଠିତ
ହେଲା (Ministry of
all the talents)
ମାତ୍ର ତାହା ଅଳ୍ପ ଦିନମାତ୍ର
ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇଥିଲା ।
ପ୍ରାୟଶଃ ଇତିମଧ୍ୟରେ
ପ୍ରାୟଶଃ କି ରୁଷରେ
ଶ୍ରୀୟମାନ ହୋଇଥିଲା;
କିନ୍ତୁ ନେପୋଲିୟନ
ତା ହାତକୁ “ପେନା”
ନାମକ ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ
କରିଥିଲେ । ରୁଷିଆ
ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ଉପରେ
ଝିଲଝିଲ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ
ଏକ ସଜ୍ଜା କରିଥିଲା ।

ନେପୋଲିୟନ

ପେନା ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାୟଶଃ ଧ୍ବଂସ ସାଧନ କରି ନେପୋଲିୟନ
ବର୍ଲିନଠାରେ ଏକ ଘୋଷଣା-ପତ୍ର ପ୍ରକାଶ କଲେ । ତାହା “ବର୍ଲିନଡିକ୍ଟି
ଡେକ୍ରେଟାଲ ସିଷ୍ଟମ (Berlin Decree) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ।
ଏହାଦ୍ଵାରା ସେ ପ୍ରାୟଶଃ ମିତ୍ରଶକ୍ତିବର୍ତ୍ତୀ
ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ନିଷେଧ କରିଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତି-
ଶୋଧ ହେଉଛି ଇଂଲଣ୍ଡ “କାଉନ୍ସିଲ୍ ଅଫ୍ ଓର୍ଡର୍ସ” (Orders in Council)
ପ୍ରକାଶ କଲା । ତଦ୍ଵାରା ଇଉରୋପର କୌଣସି ଦେଶ ପ୍ରାୟଶଃ ସହିତ
ବାଣିଜ୍ୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଅଦେଶ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।
ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ବର୍ଲିନ ଅଦେଶଦ୍ଵାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ବଣେଇ କୌଣସି ଖଣି
ହୋଇ ନ ଥିଲା । ବାସନା ଦେବଳ ପ୍ରାୟଶଃ ମିତ୍ର ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଇଂଲଣ୍ଡ

ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର କାଉନ୍ସିଲ ଅଦେଶ ଦେଇ ପ୍ରାନ୍ତର ବାଣିଜ୍ୟ ଲେପ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ଭୂମଧ୍ୟସାଗର ଓ ଇଂଲିସ୍ ଗୁନେଲ ଉପରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଥିବାରୁ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ଯୋଗ ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦେଉଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଇଂରାଜମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଲୁଣ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ନେପୋଲିୟନ ତତ୍ତ୍ୱ ମିଳନ ଡିକ୍ରି (Milan Decrees) ଜାରି କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ବାଣିଜ୍ୟ ଜାତୀୟଗୁଡ଼ିକ ବାଜେୟାସ୍ ହେବ ବୋଲି ଅଦେଶ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେଲା । ଏହା କଣ୍ଟିନେଣ୍ଟାଲ ସିଷ୍ଟମ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ (Continental System) । ଏହାର ଫଳ ରୂପ ନିରଫେଷ ଗଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକର ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଓ ଇଂରାଜପ୍ରଦ ବହୁବେଶ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଗୁପ୍ତସ୍ୱରରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେମାନଙ୍କର ଜାତୀୟଗୁଡ଼ିକ ଇଂରାଜ କମ୍ପା ଫରସୀମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ବାଜେୟାସ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଇଂରାଜମାନେ ଅମେରିକାର ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ରାଜସୋତ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଦେଇ ଶ୍ରୀହାସ ୧୮୧୨ ରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଅମେରିକା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଯାହାଦେଇ ୧୮୧୪ ଶ୍ରୀହାସରେ ରୁଷ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ମଧ୍ୟସ୍ଥିତରେ ଉଭୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ “ଘେଣ୍ଟସନ୍ଦି” (Treaty of Ghent) ଦ୍ୱାରା ଏହି ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ହେଲା ।

ଇଂରାଜ ଓ ଫରସୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାନାସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ଇଂରାଜମାନେ ପ୍ରାନ୍ତର ମିଶିଶିକ୍ରି ଡେନମାର୍କର ନୌବିହର ପରାବୃତ୍ତ କରି ଅଧିକାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତ ମହାସାଗରସ୍ଥ ଫରସୀ ଅଧିକୃତ ମରସସ ଦ୍ୱୀପ ଅଧିକାର କଲେ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଫେନର ଗଜା ଓ ଗଜପୁତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିବାହ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ନେପୋଲିୟନ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନାଗରେ ଫେନ ଦ୍ରବ୍ୟଗତ କରି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗ୍ରାହା ଯୋଷେଫଙ୍କୁ ତାହାର ଗଜା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଏକ ଦଳ ଫରସୀ ସୈନ୍ୟ ସହ ତାହାକୁ

ସ୍ପେନ ରାଜଧାନୀ ମାଡ୍ରିଡକୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଅଲବିନ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ପେନର ସୈନ୍ୟଦଳ ଯୋସେଫଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ଏକ ଦଳ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ ପରାସ୍ତ କରନ୍ତେ ଯୋସେଫ ସ୍ପେନ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ପେନ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ଘୋର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ ସ୍ପେନ ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହେଲା ।

ପର୍ଟୁଗାଲ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ “କଣ୍ଟିନେଣ୍ଟାଲ ସିଷ୍ଟମ” ଉପେକ୍ଷା କରି ଇଂଲଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲା । ଇଂରାଜମାନେ ପର୍ଟୁଗାଲ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଓସ୍ତେଲସ୍ଥିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏକଦଳ ଇଂରାଜସେନା ପ୍ରେରଣ କଲେ । ଓସ୍ତେଲସ୍ଥି ପର୍ଟୁଗାଲରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ “ଉମି ବ୍ରେ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକଦଳ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ ପରାସ୍ତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପର୍ଟୁଗାଲର ପରାସୀ ସେନାନାୟକ ଯୁନିଟଙ୍କ ପ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ ପଥ ଅବରୋଧପୂର୍ବକ ମିଶ୍ରା ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ତାହାଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଚୁକ୍ତି କରିଥିଲେ । ଦେନ୍‌ହାୟା ଯୁନିଟ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟ ଦେଇ ପର୍ଟୁଗାଲ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ; ମାତ୍ର ଏଥିରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମନିଷମାଜ ବିରଳ ହୋଇ ସାର ଜନ ମୁର ନାମକ ଏକ ଇଂରାଜ ସେନାନାୟକଙ୍କୁ ପର୍ଟୁଗାଲର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥୀ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ପରାସୀସୈନ୍ୟ ସ୍ପେନ ଓ ପର୍ଟୁଗାଲରୁ ବାତାସ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ନେପୋଲିୟନ ସ୍ୱୟଂ ସ୍ପେନ ଅଭିମୁଖରେ ଅବସ୍ଥର ହୋଇ ମାଡ୍ରିଡ୍ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ସୋଲିଟ ନାମକ ଏକ ସେନାନାୟକଙ୍କୁ ‘ମୁରଙ୍କ’ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ମୁରଙ୍କ ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ଅତ୍ୟଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଥିବାରୁ ସେ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟଦଳ ସହ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନାର୍ଥୀ ପର୍ଟୁଗାଲ ଉପକୂଳର “କରୁଆ” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ପରାସୀମାନେ ତାହାକୁ ଅତିମଣି କରିବାରୁ ସେ ତାହାକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ଅବସ୍ଥର

ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ମୁର ନିହତ ହୋଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଇଂରାଜ ସେନା ପଟୁଗାଲ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ସ୍ୱପ୍ନାଟା ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ମୁର ନିହତ ହେଲାକୁ ଇଂରାଜମାନେ ଓଷ୍ଟେଲସ୍ଥିକୁ ସୁନାସୁ ପଟୁଗାଲ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ସ୍ୱେଚ୍ଛା କଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଉପହିତ ହୋଇ ପରାସୀ ସେନାପତି ସୋଲଟକୁ ପଟୁଗାଲରୁ ବିଦୂରୀତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେନ ପ୍ରବେଶପୂର୍ବକ “ଟାଲ୍‌ବେରା” ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଅପର ଏକ ଦଳ ପରାସୀ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ଭାଇକାଂଦା ଓଷ୍ଟେଲ୍‌ଟନ ଅଫ ଟେଲ୍‌ବେରା ନିର୍ଦ୍ଦାୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ (Viscount Wellington of Telavera); ମାତ୍ର ସୋଲଟ୍ ସୈନ୍ୟ ସମ୍ରାଟପୂର୍ବକ ଓଷ୍ଟେଲସ୍ଥିକୁ ପଶ୍ଚାଦ୍ୱାରରୁ ଅନ୍ତମଣାର୍ଥ ଅଗ୍ର-ମର ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଟୁଗାଲ ରାଜଧାନୀ ଲିସବନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କଲେ ଓ ତାହା ଶୀଘ୍ର କବଳରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କେଟେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଗ, ପ୍ରାକାର ପରାସୀ ନିର୍ମାଣପୂର୍ବକ ତାହାର ବନ୍ଧୁସ୍ୱର୍ଗସ୍ଥ ହାନଗୁଡ଼ିକ ଜନସ୍ଥାନ ମଧୁ-ଭୂମିରେ ପରିଣତ କଲେ । ଏହା “ଟରୋସ ଭେଦ୍ରାସ” (Torres Vedras) ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ପରାସୀମାନେ ମେସିନା ନାମକ ସେନାପତିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ତାହାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅବସର ହୁଅନ୍ତେ ସେହି ହାନରେ ସେମାନଙ୍କର ଗତସ୍ୱେଷ ହୋଇଥିଲା ଓ ଜନସ୍ଥାନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ଶାନ୍ତି ଅଭାବକୁ ବହୁ ପରାସୀସୈନ୍ୟ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ସୁତରାଂ ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ପଟୁଗାଲ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସେନକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହୋଇଥିଲା (୧୮୧୦-୧୧) ।

ସେନଅର୍ଥମାନେ ଗରଲ୍ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରଥା ଅବଲମ୍ବନ କରି ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ଯଦେ ପଦେ ବାଧା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ଓଷ୍ଟେଲ୍‌ଟନ ପଟୁଗାଲରୁ ନିସ୍ତାନ୍ତ ହୋଇ କିଉଡ଼ିଡ ରୋଡ୍ରିଗୋ” (Ciudad Rodrigo) ବାଡାଓୋ (Badajoz) ନାମକ କେଟେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାର କରି ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ମାଲମାଙ୍କା (Salamanca) ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାଜିତ କଲେ (୧୮୧୨) । ତତ୍ପର ବର୍ଷ ପରାସୀମାନେ ‘ଭିଟୋରିଆ’ (Vittoria) ଯୁଦ୍ଧରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ସେନ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ବୁଟିୟା ନେପୋଲିୟନଙ୍କ 'ବାଲିନି ଆଦେଶ' ଅମାନ୍ୟ କରିବାରୁ
ନେପୋଲିୟନ ପ୍ରାୟ ବୃତ୍ତଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ଘେନି ରୁଟିୟାର ପୁରାତନ ରାଜ-

ନେପୋଲିୟନଙ୍କ

ମସ୍ତେ ଅଭିଯାନ

୧୮୧୨

ଧାନା ମସ୍ତେ ଅଭିଯାନରେ ଅଭିସର ହେଲେ ।

ରୁଟିୟାନମାନେ ପଟୁଗାଲରେ "ଟରେସ

ଭେକ୍ରାସ" ଠାରେ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ପରାସୀ-

ମାନଙ୍କ ପରାଜୟ ବାଞ୍ଛି ଶ୍ରବଣ କରି ମସ୍ତେ

ସମର ଓ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଜନସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ କରି

ସେଠାରୁ ପଳାୟନ କରିଥିଲେ । ନେପୋଲିୟନ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ

ହୋଇ ତାହାର ବ୍ୟୁତ୍ଥ ଅବସ୍ଥା ଦର୍ଶନ କରି ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ବାଧା

ହୋଇଥିଲେ ; ମାତ୍ର ରୁଟିଆର ଦାରୁଣ ଶୀତ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ତାହାଙ୍କର

ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବହୁତ ଯଥାମତ୍ତରେ ପ୍ରାତ୍ୟାଗତ କରାଥିଲେ । ବୃତ୍ତଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ

ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ମାତ୍ର ୨୦୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ଜୀବିତ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ

କରିଥିଲେ ।

ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅବଲୋକନ କରି ପ୍ରୁସିୟା, ରୁଟିୟା,

ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ତାହାଙ୍କ ସହୃଦୟ ମୁକାର୍ଥ ଅଭିସର ହେଲେ । ଲିପଜିଗ ନ.ମକ

ଲିପଜିଗ ଯୁଦ୍ଧ

ସ୍ଥାନରେ ନେପୋଲିୟନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରାଜିତ

ହେଲେ । ଟାଲବେରା ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟଲାଭ

ହେବୁ ଓୟେଲସ୍ଟ୍ରୁ ଭାଇକାଉସ୍ ଓୟେଲ୍‌ଷ୍ଟନ ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେ ଏହି ସୂଚନାରେ ପରାସୀମାନଙ୍କୁ ସେନାରୁ ଦୂରୀଭୂତ କଲେ ।

'ଲିପଜିଗ' ଯୁଦ୍ଧ ଅନ୍ତେ ମିତ୍ରଶକ୍ତିବର୍ଗ ପ୍ରାନ୍ତସ ରାଜଧାନୀ ପ୍ୟାରିସ୍ ଆକ୍ରମଣ-

ପୂର୍ବକ ନେପୋଲିୟନଙ୍କୁ ପରାସୀ ସିଦ୍ଧାସନ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ବାଧା

ନେପୋଲିୟନଙ୍କ

ସିଦ୍ଧାସନ ତ୍ୟାଗ

କରିଥିଲେ । ନେପୋଲିୟନ ଏଲ୍‌ବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ

ହେଲେ ଏବଂ ମିତ୍ରଶକ୍ତିବର୍ଗ ପ୍ୟାରିସ୍‌ଠାରେ

ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧି କରି ଗୋଡ଼ିଶ ଲୁଇଙ୍କ ପ୍ରାତାକୁ

ପରାସୀ ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ଏହି ସନ୍ଧି ଅନୁସାରେ ଇଲଣ୍ଡ ମାଲଟା,

ଲଙ୍କାଦ୍ୱୀପ, କେପ କଲେନା ଓ ମରସସ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ପୂର୍ବ ସୀମା ଅନୁପାୟୀ ପ୍ରାନ୍ତର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ।

ନେପୋଲିୟନ ଏଲବାରୁ ପଳାୟନପୂର୍ବକ ଅତର୍କିତଭାବରେ ପ୍ରାନ୍ତ-
ସରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ପୂର୍ବ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ
ଆପଣାକୁ ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ ।
ପ୍ରାନ୍ତର ରାଜା ଅଞ୍ଜାଦେଶ ଲୁଇ ବୁଣ୍ଡେଲସ୍‌କୁ
ପଳାୟନ କଲେ । ଏହି ସମ୍ବାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ

ଫାଟରଲ୍‌ ମୁକ୍ତ

୧୮୧୫ .

ପ୍ରୁଶିୟା, ରୁଷିୟା, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ଇଂଲଣ୍ଡ ପୁନଶ୍ଚ ଏକତ୍ର ହୋଇ ନେପୋଲିୟ-
ନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରଫୁଟ ହେଲେ । ନେପୋଲିୟନ ସେମାନଙ୍କୁ
ପ୍ରାନ୍ତ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଅବସର ନ ଦେଇ ସ୍ୱୟଂ ବେଲଜିୟମ ଆକ୍ର-
ମଣ କରି ପ୍ରୁଶିୟାନମାନଙ୍କୁ ଲିଞ୍ଗି (Ligny) ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ପରାସ୍ତ
କଲେ । ଓସ୍ତେନ୍‌ଟନଙ୍କ ଅଧିନାୟକତ୍ୱରେ ଇଂରାଜ ଓ ବୁର୍ଗୁରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ
ପ୍ରୁଶିୟାନମାନେ ଫାଟରଲ୍‌ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ତାହାଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ ।
ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ନେପୋଲିୟନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ପରାଜିତ ହୋଇ “ବେଲ୍-
ଗ୍ରେଫୋର୍ଡ୍” ନାମକ ଗୋଟିଏ ଇଂରାଜ ରଖତରୀର ଆକାଶ ଦ୍ୱସ୍ତରେ
ଆସ୍ତସମର୍ପଣ କଲେ । ଇଂରାଜମାନେ ତାହାଙ୍କୁ ସେଣ୍ଟ ହେଲେନା-ଦ୍ୱୀପରେ
କନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରଖିଥିଲେ । ସେହି ସ୍ଥାନରେ ସେ ୧୮୨୧ରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
କଲେ ।

ଫାଟରଲ୍‌ ମୁକ୍ତ ଅନ୍ତେ ମିଶ୍ନିଶ୍ଚିକର୍ଗ ପ୍ରାନ୍ତ ରାଜଧାନୀ ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ
ସମବେତ ହୋଇ ଅଞ୍ଜାଦେଶ ଲୁଇଙ୍କୁ ପରାସୀ ସିଦ୍ଧାସନ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ
ହୋଇ ଏଲ୍‌ଏନ୍‌ସ ଏବଂ ତତ୍ପରେ “ହୋଲି ଏଲ୍‌ଏନ୍‌ସ” ନାମକ
(Holy alliance) ଏକ ସନ୍ଧିପୃଷ୍ଠରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି
ସନ୍ଧିରେ ଗ୍ରିର ହୋଇଥିଲା ଯେ, କୌଣସି ଦେଶର
ଯୁଦ୍ଧାବର୍ଗ ଯଦି ପରାସୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱଲ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୁଅନ୍ତି, ତାହାହେଲେ
ଅପର ରାଜନ୍ୟବର୍ଗ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ଏହି ସନ୍ଧିରେ ଇଂଲଣ୍ଡ

ବ୍ୟକ୍ତିତ ରୁପିଅ, ପ୍ରାଣିପ୍ରାଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟର ବଜାମାନେ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାନ୍ତ ଏବଂ ସେନ ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ୟାରୀଠାରେ ଯେଉଁ ସନ୍ଧି ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଚିତମାନଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ତମାଗା ଅନ୍ୟାୟ, ସିଂହଲଦ୍ୱୀପ ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଗିନି, ସେଣ୍ଟଜନର ଇଂଲଣ୍ଡର ଲାଭ ନାଉଟମାନଙ୍କଠାରୁ ମାଲଟା, ଚେନମାର୍କଠାରୁ ହୋଲ୍‌ଗୋଲ୍‌ଣ୍ଡ ଏବଂ ପରମାମାନଙ୍କଠାରୁ ମଡମସ, ସିରେଲେସ୍ ଓ ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ଦ୍ୱୀପ ଲାଭ କଲା । ଏହିରୂପେ ଇଂଲଣ୍ଡର ନୌଶକ୍ତିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

ରାଜତ୍ୱର ଶେଷ ଭାଗରେ ୧୮୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରାଜା ତୃତୀୟ ଜର୍ଜ ଅର ଓ ଜର୍ଜାଦ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ପ୍ରିନ୍ସ ଜର୍ଜ ଉକ୍ତେଷ୍ଟ ବା ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱରେ ଦେଶର ଶାସନକ୍ଷର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୮୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ତୃତୀୟଜର୍ଜ ପରଲୋକ ଗମନ କଲେ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅବସ୍ଥା

ଶିଳ୍ପ-ବିପ୍ଳବ (Industrial Revolution)

ଇଂଲଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ ଥିଲା । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପୁର୍ବେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧିକାଂଶ ଅଧିବାସୀଙ୍କର କୃଷି ଓ ମେସିଧାନର ପ୍ରଧାନ କୃଷିର ଭିତ୍ତିତ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ପୁରାତନ ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ଜମିର ଦୁଇ ବର୍ଷ ଗୁଣ ଆବାଦ ହେଉଥିଲା ଓ ତୃତୀୟ ବର୍ଷ ଜମିଟି ପଡ଼ିତ ରହୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଗୋଟିଏ ଜମିରେ ଉନା ଉନା ବର୍ଷ ଉନା ଉନା ପ୍ରକାରର ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନର ପ୍ରଥା

ଅବଲମ୍ବିତ ହେଲା (Rotation of crops) । ଲର୍ଡ୍ ଟାଉନସେଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ ଜମିରେ ବରଲ୍ଡ ବର୍ଷ ସାଲଗମ୍, ବାଲି ପ୍ରଭୃତି ବରଲ୍ଡ ପ୍ରକାରର ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରି “ଟର୍ନିପ ଟାଉନସେଣ୍ଡ” (Turnip Townshend) ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଜମିର ଉତ୍ପାଦକା ଶକ୍ତି ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା ନିମିତ୍ତ ନାନା ପ୍ରକାରର ସାର ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ନୂତନ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇ କୃଷିର ବହୁ ଉତ୍ପାଦ ସାଧନ କଲା । ପଲ୍ଲଟ ଜମିଗୁଡ଼ିକ ବାଡ଼ି ଦ୍ରାଘ ଦେଶଭୋଗ ସୁରକ୍ଷିତ ହେଲା । ଫଳରେ ଗରିବ କୃଷକମାନେ ମେଣ୍ଡପାଲନ ଓ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଧନୀ କୃଷକମାନଙ୍କ ସହକୃତ ପ୍ରତିଦୃଢ଼ତା କରି ନ ପାରି ସେମାନଙ୍କର ଜମିସବୁ ବନ୍ଦି ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁକ୍ରମରେ ନୂତନ ସହରଗୁଡ଼ିକରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଧନୀ କୃଷକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର (Capitalist farmers)ର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଏବଂ ଭ୍ରାମ୍ୟୁତକ ପରିଚାଳନା ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ବେକାର ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ।

ମଧ୍ୟଯୁଗରେ କୃଷି ଓ ପଶୁପାଳନ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟ ଥିଲା । ମାତ୍ର ନାନା ନୂତନ ଦେଶ ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉପନିବେଶ ବିସ୍ତାର ହେତୁ ଶିଳ୍ପର ଉତ୍ଥାନ ଦେଶରେ ବାଣିଜ୍ୟର ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରସାର ହେଲା । ତତ୍ସତ୍ତ୍ୱ ଶିଳ୍ପର ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ଉତ୍ଥାନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କୁଟିରଶିଳ୍ପ ଯନ୍ତ୍ରଶିଳ୍ପ ହେତୁ ଲୋପ ପାଇଲା ।

୧୭୩୮ ଖ୍ରୀ: ଅରେ କେ କ ଦ୍ରାଘ ଆବିଷ୍କୃତ ପ୍ରାଇଂସଟଲ (Kay's Flying shuttle), ୧୭୭୪ ରେ ହାରଗ୍ରିଭଙ୍କ ଆବିଷ୍କୃତ ସ୍ପିନ୍ ଜେନ୍ନି (Hargreave's Spinning Jenny) ବସୁଶିଳ୍ପ ୧୭୭୯ ରେ ଅର୍କୱାଇଟଙ୍କ ଆବିଷ୍କୃତ ଓୟାଟାରଫ୍ରେମ (Arkwright's water Frame), ୧୭୭୭ ରେ ଡିଂଗ୍ଗଟଙ୍କ ଦ୍ରାଘ ଆବିଷ୍କୃତ ସ୍ପିନ୍-ଜେନ୍ନି ଓ ଓୟାଟାର ଫ୍ରେମର କୌଶଳ ସଂଯୋଗରେ ଉତ୍ପାଦିତ ମିଉଲ (Mule) ଏବଂ ୧୭୮୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ

କାର୍ଟରାଇଟଙ୍କ ଅବିଷ୍କୃତ ଚାର୍ଟସ୍‌ସ୍‌ଲୁମ୍ (Cart wright's Powerloom) ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଗାଳର ଅନୟନ କଲେ । ପେମ୍‌ସ୍ ଓସ୍‌ଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବାଷ୍ପୀୟ ଇଞ୍ଜିନର ଉନ୍ନତ ସାଧନ ହୋଇ ବାଣିଜ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯିବିଲା ।

ପୂର୍ବେ କାଠ କୋଇଲାରେ ଲୌହ ଗଳିତ ହେଉଥିଲା; ମାତ୍ର ପଥର କୋଇଲା ଅଗ୍ନିରେ ଉନ୍ନତ ଉପାୟରେ ଲୌହନିର୍ମିତ ହେବାକୁ ଲୌହ ଶିଳାର ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସାଧନ ହେଲା । ଓ ଚତୁର୍ଥ କୋଇଲା ଖଣିରୁ ପ୍ରଚୁତ କୋଇଲା ଅମଦାନୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କୋଇଲା ଖଣିରେ ନିରାପଦ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ତେର ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକପ୍ରକାର ଲମ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ (Davy's Safety lamp) ୧୮୧୫ । ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ସୁଟଲେଣ୍ଡର ମୁର୍ଡେନ ନାମକ ଏକ ଇଞ୍ଜିନୟର ଗ୍ୟାସ୍ ଆଲେକ୍‌କର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ ।

୧୭୭୩ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପୋସିୟା ଓସ୍‌ୱେଜ୍‌ୱୁଡ୍ (Josiah Wedgwood) ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଚୀନାମାଟି ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁଦ୍ରପାତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । କର୍ଣ୍ଣିଓସ୍‌ୱାଲ ପ୍ରଦେଶର ମୁଉକା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ଚୀନାମାଟି ଦ୍ଵାରା ଉଚ୍ଚତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ଫଲ୍‌ସ୍‌ପରୁପ ତାବି, ଓସ୍‌ୱାରସେଫାର, ଷ୍ଟ୍ୟାଫୋର୍ଡ୍ ସାୟାରରେ ବହୁ ଚୀନାମାଟିର କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଜଳପଥରେ ପଶ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ସ୍ଥାନାନ୍ତରକୁ ପ୍ରେରଣ ପାଇଁ ବହୁତ କେନାଲ ଖନନ କରାଗଲା । ୧୭୭୧ ଖ୍ରୀ: ଅ: ରେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଇଞ୍ଜିନୟର ବ୍ରିଣ୍ଡଲି (Brindly) ଓସ୍‌ୱାରସଲ୍ ଠାରୁ ମାଣ୍ଡେଷ୍ଟାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ରିଜ୍ ଓସ୍‌ଟାର କେନାଲ ଖନନ କଲେ । ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଟେଲ୍‌ସ୍‌ଟୋର୍ଡ୍ ଓ ମ୍ୟାକ୍ ଅଡାମ ନାମକ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତି ପଲ୍‌କା ଶୁଦ୍ଧାମାନ ନିର୍ମାଣ କଲେ । ଶ୍ଵେତୋକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ

ନାମାନୁସାରେ ପକ୍କା ଗୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ‘ମ୍ୟାକାମାଡାଇକର୍’ ଗୁଡ଼ା ନାମରେ
ଖ୍ୟାତ । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ରେଲପଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା ।
ପ୍ରଥମ ରେଲପଥ ଟ୍ରିକଟନଠାରୁ ଡାଲିଟନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ତତ୍ପରେ
ଲିଭରପୁଲ-ମାଣ୍ଚେଷ୍ଟର ଓ ବର୍ମିଂହାମ-ଲିଭରପୁଲ ରେଲଗୁଡ଼ା ପ୍ରସ୍ତୁତ
ହେଲା (୧୮୩୦) । ଇତିମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ପୋତ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ
ତାହା ପଶ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ବହନରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବର
ପଳାପଳ

ପରସ୍ପା ମୁଦର ଅବସାନ ସହ ଇଂଲଣ୍ଡର
ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଅବସ୍ଥାରେ ନାନା
ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ବହୁ ନୂତନ ଦେଶ ଅବିଷ୍କାର ଓ ବହୁ ନୂତନ
ଯନ୍ତାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପାଦନ ହେବାରୁ ଦେଶରେ ଏକ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ଉପସ୍ଥିତ
ହେଲା । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଅମେରିକାର
ଅଷ୍ଟେଲିଆ ଅବିଷ୍କାର ଉପନବେଶମାନ ଇଂଲଣ୍ଡର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ହେଲା,
ସେହି ସମୟରେ କୁଚ ଅଷ୍ଟେଲିଆର ଦକ୍ଷିଣ ପୂର୍ବ ଅଂଶ ଅବିଷ୍କାର କରି
ସେଠାରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପତାକା ଡୋହୁତ କରି ତାହାକୁ ‘ନିଉ ସାଉଥ
ଓସ୍ଟ୍ରେଲିୟା’ ଅଟ୍ଟା ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ପିଟ ସେଠାକୁ ୮୫୦ ଜଣ ବନ୍ଦୀ
ମୋରଶ କରି ସେଠାରେ ଏକ ନୂତନ ଉପନବେଶ ସ୍ଥାପନ କଲେ ।
ପରିବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଠାରେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରି ନାନା-
ପ୍ରକାର ବ୍ୟବସାୟଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବହୁବୟନ ଯନ୍ତା ଉତ୍ପାଦନ ହେବାରୁ
ବହୁ ପରିମାଣରେ ବହୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଦେଶରେ ବାଣିଜ୍ୟର ବୃଦ୍ଧି ହେଲା ଓ
ନୂତନ ନଗର ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଛାମ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଯନ୍ତାଦ୍ୱାରା
ସ୍ଥାପନ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ଅଞ୍ଚଳରେ ନଗରମାନଙ୍କରେ ବାସ
କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଓ

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ହୋଇ ନନ୍ଦୁ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତରେ ଦେଶର ନାନା
ସ୍ଥାନରେ ନୂତନ ନଗରମାନ ଗଠିତ ହେଲା ଓ ନଗରମାନଙ୍କର ଲୋକ-
ସଂଖ୍ୟା ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ପଥର କୋଇଲର
ବ୍ୟବହାର ଓ ବାସ୍ତୁଶିଳ୍ପର ଯନ୍ତ୍ରର ଆବିଷ୍କାର ହେବାରୁ କୋଇଲା ଖଣି-
ମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ବହୁ ନଗର ସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ମାନ୍ଚେଷ୍ଟର
ପ୍ରଭୃତି ଶିଳ୍ପପ୍ରାଧାନ ନଗରମାନ ଏହି ସମୟରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଖଣିରୁ କୋଇଲା ନଗରମାନଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ କେନାଲ ଓ ଉତ୍ତମ ପକ୍କା
ପଥମାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନଗର ଓ ନଗରର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଏହିପ୍ରକାରେ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ
ହୁଅନ୍ତେ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ କୃଷକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ଓ ଯୁଦ୍ଧ ନିମିତ୍ତ ବିଦେଶରୁ
ଲୋକଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଶିଷ୍ୟ ଅମଦାନୀ ବନ୍ଦ ହୁଅନ୍ତେ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟର
ମୂଲ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ସେଥିପାଇଁ
୪ମ ଲୋକମାନେ ଭୂମି ଚିପ୍ କର ସେଥିରେ କାନାଡ଼କାର ଗୃଷ୍ମ
କରି ଲୁଗବାନ୍ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ
୧୮୧୫ ରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ ନୟମ (Corn law)
ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଏକ କ୍ଳାନ୍ତର ଶିଷ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ୮୦ ଶିଲିଂ ନ
ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦେଶର ଶିଷ୍ୟ ଅମଦାନୀ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା
ଥମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅଧିକ ଧନଶାଳୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ; ମାତ୍ର ଦରିଦ୍ର
ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅସ୍ଥାବ୍ଧ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ କରତର ହେତୁ ଲୋକେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତୀଡ଼ିତ
ଥିଲେ ଏବଂ ବିଦେଶରୁ ଶିଷ୍ୟ ଅମଦାନୀ ରଦ୍ଦତ ହେବାରୁ ସାଧାରଣ
ଲୋକମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଯୁଦ୍ଧ
ସମୟରେ ଇଉରୋପର ବାଣିଜ୍ୟ ବନ୍ଦ ଥିବାରୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶିଳ୍ପଜାତ
ବାଣିଜ୍ୟର ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରସାର ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ଅବସାନ ହେବାରୁ
ଇଉରୋପର ଶିଳ୍ପବାଣିଜ୍ୟର ପୁନରୁତ୍ଥାନ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ

ଇଂଲଣ୍ଡର ବାଣିଜ୍ୟ ଦୁର୍ବ୍ୟାପର ବିତ୍ତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।
ଫାଲ୍‌ସ୍‌ଟୁର ଲୋକମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ଉଠିଲା ।
ନାନ ସ୍ତରରେ ଲୋକମାନେ ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ଦକ୍ଷିଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ମେମ୍ବର ନବୀରନ ସମୟରେ
କ୍ଷେତ୍ର ଦେବା ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ଅସନ୍ତୋଷ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା । ଧନଶାଳୀ ଲୋକମାନଙ୍କ ସାହା-
ଯ୍ୟାର୍ଥ ଶସ୍ୟ ଆଇନ (Corn law) ଦେବାରୁ ଓ ତତ୍ପର ଦକ୍ଷିଣ-
ମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ଦେବାରୁ ଲୋକମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ
ଫସ୍ତର ନିମିତ୍ତ ନାନାପ୍ରକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପହୁତ କଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର
ରାଜନୈତିକମାନେ ପରସ୍ପର ବିପ୍ଳବ ଭୂଲ୍ୟ ବିପ୍ଳବ ଆଶଙ୍କା କରି ଉକ୍ତ
ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନାର୍ଥ ନାନାପ୍ରକାର କଠୋର ଅଇନମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ
କଲେ । “ହବିସ କରପସ ଆକ୍ଟ” (Habeas corpus) ପ୍ରତିତ
କରାଗଲା ଏବଂ ‘ସିକ୍ସ ଆଇନ’ (Six Acts) ନାମକ କେତେଗୋଟି
କଠୋର ନିୟମ ହେଲା । ତତ୍ପର ଅଳ୍ପ ବ୍ୟବହାର, ଅସ୍ତ୍ରଶିଖା, ସହ-
ସମିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଲୋକ ଗରୀବମଣ୍ଡଳ ବରୁଦରେ କିଛି
ପ୍ରକାଶ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା ଓ ସମ୍ଭାବ୍ୟସମ୍ଭବ ଉପରେ
ଜାୟ୍‌ସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ରଖାଗଲା । ଯେଉଁ ଶ୍ରମରେ ରାଜନୈତିକ ସଭା ବା ବକ୍ତୃତା
ହେଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ସୈନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ବନ୍ଦ କରାଗଲା ଓ ଦଳପତ୍ତ ବା
ବକ୍ତୃତାକାରୀମାନେ କାରାଗୃହ ହେଲେ । ମାଷ୍ଟେର ଆନ୍ଦୋଳନ ସେଣ୍ଟ-
ପିଟାର୍‌ସ୍ ପିଲ୍‌ସ୍ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଏକ ଜନତା ବିରୋଧ ପ୍ରକାଶ ନିମିତ୍ତ
ସମବେତ ହୁଅନ୍ତେ ଅଶ୍ୱାବେହ୍ନା ସୈନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଛଟାକି
କରାଗଲା । ଏହା ମାଷ୍ଟେର ଆନ୍ଦୋଳନ ବା “ପିଟାର୍‌ସ୍” (Peterloo)
ନାମରେ ଖ୍ୟାତ (୧୮୧୯) ।

ଏଥିପୂର୍ବେ ଧର୍ମପାତକ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କର ନୈତିକ ଜୀବନର
 ଘୋର ଅଧଃପତନ ହୋଇଥିଲା । ଲୋକମାନଙ୍କ ନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ
 ଧର୍ମନୈତିକ ଉନ୍ନତ ପାଇଁ ଜନ୍ ଓୟେସଲେ ନାମକ ଏକବ୍ୟକ୍ତି
 ଅକ୍ସଫୋର୍ଡସ୍ ଡାହାକର କେତେକ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ
 ସାହାଯ୍ୟରେ ଯତ୍ନପରାମର୍ଶି ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ “ମେଥଡିଷ୍ଟ”
 (Methodist) ନାମରେ ଜାଣାତ ।

ଏହି ସମୟରେ “ଏବାଞ୍ଜିଲିଷ୍ଟ” ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ
 ଲୋକମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳାର୍ଥକ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ହାର୍ଡିଂସ୍ ନାମକ
 ଏକବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ କାଗୋରର କଠୋର ନୟମମାନ ସମ୍ବୋଧିତ
 ହେଲା ଏବଂ ଉତ୍ତରାଫାର ଫୋର୍ସ୍ ଯତ୍ନ ହେତୁ ଶ୍ରୀତଦାସ ପ୍ରଥା ନଷ୍ଟ
 ହେଲା ।

—*—

ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜ

ଜନ୍ମ—୧୭୨୨ । ରାଜତ୍ବ—(୧୮୨୦—୧୮୩୦)=୧୦ବର୍ଷ

ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଲଣ୍ଡନରେ ତାହାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜ
 ଅଜ୍ୟା ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ । ସେ ଆଲସ୍ୟପରାୟଣ
 ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜଙ୍କ ଓ ବିଳାସୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ପିତାଙ୍କ
 ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ ଅଗୋଚରରେ ଜଣେ କାଥଲିକ ବିଧବା ରମଣୀକୁ
 ବିବାହ କରିଥିଲେ । କାଥଲିକ ବିବାହ ହେତୁ
 ଓ ରାଣିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ତାହାକୁ ସିଂହାସନରୁ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେବାକୁ ହୋଇ-
 ଥାଲା; ମାତ୍ର ଏଥିପୂର୍ବେ ୧୭୭୨ରେ ରାଜକନ୍ୟା ବିବାହ ବିଧି (Royal
 Marriage Act) ଅନୁଯାୟୀ ରାଜକୁମାରମାନେ ୨୫ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ରାଜାଙ୍କ

ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜ

ବିନାୟକମଣ୍ଡଳରେ ବାହାଡ଼ କରି-
ପାରିବେ ନାହିଁ ହୋଇ ଆଇନ
ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିବାରୁ ଏ
ବିବାହ ଅସିକ ହୋଇ ଗୁରୁତ
ହୋଇଥିଲା ଓ ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜଙ୍କ
ଉପଦେଶମତେ ତାହାକୁ
ବର୍ଣ୍ଣସ୍ୱତନ୍ତ୍ରକର ରାଜକୁମାରୀ
କାରଲ୍‌ଲନ୍‌ ବିବାହ କରିବାକୁ
ହେଇଥିଲା (୧୭୯୫); ମାତ୍ର
ଅଲ୍‌ବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ
ମଧ୍ୟରେ ନିରୋମାଳିନୀ ଘଟିଥିଲା
ଓ ତାହାଙ୍କର ଏକ ଜନ୍ମା

ରାଜକୁମାରୀ ଗୁରୁତ୍ୱକୁ କିନ୍ତୁ ଉତ୍ତରେ କାରଲ୍‌ଲନ୍‌ ସ୍ୱାମୀଙ୍କଠାରୁ ପୃଥକ୍
ହୋଇ ଇଉରୋପରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ଜର୍ଜଙ୍କ ବିବାହନ ଆଗେତ୍ୱା
ସମୟରେ କାରଲ୍‌ଲନ୍‌ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ସହ ରାଜାରୁପେ ଅଭିଷିକ୍ତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କଲେ; ମାତ୍ର ରାଜା ଓ ତାହାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ
ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ଥିବାରୁ ସେ ଓ ସ୍ୱେଷ୍ଟମିତ୍ରଙ୍କୁ ଧର୍ମିକତ୍ୱର ଅଭିଷେକ
ସ୍ଥଳରେ ଉପହେତ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହି ଅପମାନରେ ମାତ୍ରତ
ହୋଇ ସେ ଅଲ୍‌ବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ପରାସୀ ଯୁଦ୍ଧ ଅଳ୍ପେ ନେପୋଲିନ୍‌ଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥା ଓ ଗର୍ବସ୍ତମେୟତା
ଦମନନୀୟ ହେବୁ ସାଧାରଣ ନେପୋଲିନ୍‌ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଅସନ୍ତୋଷ
କେଟୋଷ୍ଟେଟ୍‌ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜାତ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜଙ୍କ
ବିବାହନ ଆଗେତ୍ୱାଙ୍କର ଅଲ୍‌ବର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ
ଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆକାର ଧାରଣ କରି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଯୁଦ୍ଧଭିତ୍ତି

ନାମକ ଏକବ୍ୟକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି ଏକ ନୂତନ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ
 ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେଟୋଷ୍ଟିଟରେ ଏହି ମତଦଳ କରିଥିଲେ;
 ମାତ୍ର ପତ୍ତଦଳକାରୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଏହା
 ପ୍ରକାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଥିସଲ୍‌ଭର୍ଡ ଧୃତ ହୋଇ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ
 ଓ ଚାହାଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହକର୍ମୀମାନେ ଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ ହେଲେ ।

ତୃତୀ ଜର୍ଜଙ୍କ ସିଦ୍ଧାସନ ଆରୋହଣ ସମୟରେ ଲର୍ଡ ଲିଭରପୁଲ
 ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଓ ସାର୍ ରବାର୍ଟ ପିଲ, ଜର୍ଜ କ୍ୟାନ୍ସ ଓ ଲର୍ଡ ହର୍ଷ୍‌କସନ
 ଦେଶର ଶାସନ ଚାହାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ନିୟୁତ ହୋଇଥିଲେ ।
 ସମ୍ଭାର ଆରମ୍ଭ ସେମାନେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ
 ଓ ଶାସନସମ୍ଭାରର ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ ।
 ‘ହୁଚିଂସ’ ସେମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ସମ୍ଭାର ଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ
 ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରେ ନାନାପ୍ରକାର ସମ୍ଭାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

✓ ରବାର୍ଟ ପିଲ ୧୭୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲାଟେସାୟାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି
 ୧୮୦୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ୧୮୧୨ଠାରୁ
 ରବାର୍ଟ ପିଲ ୧୮୧୮ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଆୟର୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ
 ସେକ୍ରେଟରୀ ହୋଇ ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି ଓ ପୁଲିସ
 ବିଭାଗର ନାନାପ୍ରକାର ସମ୍ଭାର କରିଥିଲେ । ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ସହିତ
 ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ପିଟଙ୍କଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ନଗଦ ଅର୍ଥପ୍ରଦାନ
 (Cash payment) ରଦ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୧୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ
 ପିଲ ପୁନଃ ନଗଦ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନ ଯଥା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ । ୧୮୨୨
 ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସେ ହୋମ ସେକ୍ରେଟରୀ (Home Secretary) ନିୟୁତ
 ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡର ପୁଲିସ ବିଭାଗର ବଡ଼ ସମ୍ଭାର କରିଥିଲେ । ଅନୁପୟନ
 ପୁଲିସ ଗ୍ରହଣମାନଙ୍କୁ ପଦବ୍ୟୁତ କରି ସେ କନଷ୍ଟେବଲ୍ (Constables)
 ନିୟୁତ କଲେ । ଏହି କନଷ୍ଟେବଲ୍‌ମାନେ “ବବ୍ସ” ବା “ପିଲର”
 (Bobbies) or (Peelers) ନାମରେ ଅଭିହିତ ହୋଇଥିଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡର

ପୌରଦାସୀ ଆଇନଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠୋର ଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ଅପ-
ରାଧରେ ବନ୍ଦୁ ସମୟରେ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା । ପାଲ ଏହି
ପୌରଦାସୀ ଆଇନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ବାର କରି ବନ୍ଦୁ ଅପରାଧର ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡ
ରଦ୍ଦତ କରିଥିଲେ ।

ପାଲ ଟୋରା ପକ୍ଷାବଳମ୍ବୀ ହେଲେହେଁ ଉଦ୍ଧାରମତାବଳମ୍ବୀ ଥିଲେ ।
ପ୍ରଥମେ ସେ “କାଥଲିକ ଇମାନସିପେସନ” (Emancipation)
ବିରୋଧୀ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାହାର ପ୍ରୟୋଜନ ରୁଷିଆର ଓପେଲିଂଟନଙ୍କ
ସହଯୋଗେ ତାହା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ୧୮୩୫ରୁ ୧୮୩୫
ଓ ପରେ ୧୮୫୧ରୁ ୧୮୫୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ୧୯୮୮

ବୈଦେଶିକ ବ୍ୟାପାରରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା କ୍ୟାନ୍‌ଙ୍କର
ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ସେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା
ଲକ୍ଷ୍ୟ କ୍ୟାନ୍‌ଙ୍କର ପ୍ରତି ବିଶେଷ ମନୋଯୋଗୀ ଥିଲେ ଏବଂ
ବୈଦେଶିକ ରାଜନୀତି ସକଳ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦୁର୍ବଳର ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।
ପ୍ରାନ୍ତ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଆମେରିକାରେ
ଶେନାୟ ଉପନବେଶନା ସ୍ତ୍ରୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରନ୍ତେ ସେ
ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ଘୃଷ୍ଣର କରି
ଇଉନାଇଟେଡ ରାଜ୍ୟବର୍ଗକୁ ଉପନବେଶନାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶେନ ପକ୍ଷ
ଛାଡ଼ି କରିବାକୁ ନିଷ୍ପତ୍ତ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ
ସ୍ୱାର୍ଥ ମାଧୁତ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ସେମାନେ ଉକ୍ତ ଉପନବେଶନାଗୁଡ଼ିକରେ
ଅବାଧରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଥିଲେ । ୧୮୬୭ରେ
ଶେନ ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ପଟ୍ଟଗାଲର ଶାସନତନ୍ତ୍ରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧନାର୍ଥ
ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୁଅନ୍ତେ କ୍ୟାନ୍ ଶଶମାତ୍ର ବିଲ୍‌ସ୍ ନ କରି ପଟ୍ଟଗାଲମାନଙ୍କ
ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଏକଦଳ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରାନ୍ତ
ଓ ଶେନକୁ ପସ୍ତାତ୍ପଦ ହେବାକୁ ହେଲା । ଗ୍ରୀସର ଲୋକମାନେ ଭାରତର
ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପ୍ରତୀଡ଼ିତ ହୋଇ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଗ୍ରୀସର ପକ୍ଷ

ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ରୁଷିଆ ଏହି ସୁଯୋଗରେ କନ୍ଷ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଅକ୍ଷର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ସେଥିରେ ବାଧା ଦେଇଥିଲେ ।

ଦୃଢ଼ନୀୟତା ମଧ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡର ବାଣିଜ୍ୟ ବିକାଶର କର୍ତ୍ତୃଧାର ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଦେଶର ଶିଳ୍ପବାଣିଜ୍ୟର ଉନ୍ନତିକଲେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ପଶ୍ଚିମ, ରେସମ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ପଦାର୍ଥର ଶୁଳ୍ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକର କାରବାର ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ନେଭିଗେସନ ଆକ୍ଟ (Navigation Act) ଦ୍ୱାରା ବାଣିଜ୍ୟର ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଦେଉଥିଲା । ତାହାର ପ୍ରତିକାରକଲେ ସେ ଉକ୍ତ ଆଇନର ସମ୍ମାନ କରିଥିଲେ (Reciprocity Act) । ଇତିପୂର୍ବେ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କ ପାରିଶ୍ରମିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ତାହା ଓ କମ୍ବିନେସନ ଲ (Combination Law) ରଦ୍ଦିତ କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ ନିମିତ୍ତ ଯଥେଷ୍ଟ ଗମନାଗମନର ଅଧିକାର ଓ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଆଇନସଙ୍ଗତଭାବେ ସମିତି ଗଠନ କରିବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମସ୍ତ ଉପାୟ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବାକୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଲାଇଡ଼ିଂ ସ୍କେଲ (Sliding Scale) ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୨୭ ବେ ଲର୍ଡ଼ ଲିଭରପୁଲ ଅନୁସୂଚିତ ହେତୁ କର୍ମତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଲର୍ଡ଼ଙ୍କାନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ଗୃହ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାହାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ରାଜାଙ୍କ ଅନୁସୂଚିତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ହିମେ ଉତ୍ତର ଅଫ୍ ଓସ୍ତେଲିଂଟନ ପ୍ରଧାନ (କାଥଲିକମାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ହେବା ବଳେ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଗାନାପ୍ରକାର ଭେଦଭେଦ ସ୍ୱାଧୀନତା) ବିଜ୍ଞାନିକ ଉନ୍ନତି ଓ ଦେଶର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଲୋକେ ଉଦାରଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ କାଥଲିକମାନଙ୍କ

ଦୁଇବସ୍ତ୍ରା ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ପିଟ କାଥଲିକ-ମାନଙ୍କର ଦୁଇବସ୍ତ୍ରା ଦୁର୍ଗନ୍ଧରଣାର୍ଥେ ପତ୍ରବାନ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ତୃତୀୟ ଜର୍ଜ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ୧୮୨୩ରେ ଦାନଏଲ ଓକନେଲ ନାମକ ଏକ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡବାସୀ କାଥଲିକ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନକଲେ ଏକ ସଂଘ ଗଠନ କରି ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପହୁତ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଆଇରିସ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଗନ୍ଧରଣାର୍ଥ ସାର ପ୍ରାନ୍ତସ୍ଥିତ କେଟ୍ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି କମନ୍ସ ସଭାରେ ଏକ ବିଲ ଆଗତ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ଲର୍ଡସ ସଭାରେ ତାହାର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ ହେବାରୁ ତାହା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଓକନେଲ ସୁନାୟ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ନୂତନ ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପହୁତ କରିଥିଲେ । ଡିଡକ ଅଫ୍ ଓସ୍ତେଲିଂଟନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ଲର୍ଡ ଜନ ରସେଲ ‘ଟେଣ୍ଟ ଅକଟ’ ଓ କରପୋରେସନ ଆକ୍ଟଦ୍ୱୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବିଲ ଆଗତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତାହା ଅବାଧରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍ପରେ “ନନକରପରମିଟ୍”ମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଚେର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ଏଥି ଉତ୍ତରେ କାଥଲିକମାନଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଗୁରୁତର ଆକାର ଧାରଣ କରିଥିଲା । ଓକନେଲ ସ୍ୱୟଂ କ୍ଲେୟାର ପ୍ରଦେଶ ନିମିତ୍ତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ଓସ୍ତେଲିଂଟନ ଗୃହିଥିଲେ ଓକନେଲଙ୍କୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ନ ଦେଲେ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ଅଶାନ୍ତ ଏବଂ ପରିଶୀମରେ ଅନ୍ତର୍ଧାତ୍ମକ ଉପହୁତ ହୋଇପାରେ । ସୁତରାଂ ସେ କାଥଲିକମାନଙ୍କର କେତେକ ରାଜନୈତିକ ସାଧନତା ଦେବାକୁ ଏକ ବିଲ ଆଗତ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ରାଜା ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିଥିଲେ; ମାତ୍ର ଓସ୍ତେଲିଂଟନ କର୍ମତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତେ ସେ ସେଥିରେ ସମ୍ମତ ଦାନ କରିଥିଲେ । ସୁତରାଂ “କାଥଲିକମାନଙ୍କ ରାଜନୈତିକ

ସ୍ବାଧୀନତା (Catholic Emancipation) ବିଲ ପାସ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା କାଥଲିକମାନେ ରଜେଣ୍ଡ, ଲର୍ଡ ଗୁନସେଲର ଓ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଭାଇସରୟ ବା ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ ଅପର ସମସ୍ତ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାର ଅଧିକାର ପାଇଲେ (୧୮୨୯) ।

ଇଉନିଟେ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ବାସିନ୍ଦ କର ୪୦ ଶିଲିଂ ଥିଲା, ସେମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବା ଅଧିକାର ପାଇଥିଲେ । କାଥଲିକମାନେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟର ସ୍ବାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବା ଅଧିକାର ଲାଭ କରନ୍ତେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର କର ୧୦ ପାଉଣ୍ଡ ଥିଲା, କେବଳ ସେହିମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଲୋକମାନେ ପୂର୍ବୋକ୍ତ କେତେକ ଅଧିକାର ଲାଭ କରି ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ନ ଥିଲେ । ଓକ୍ସନେଲଙ୍କ ସଦ୍ୱ୍ୟ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡର ଶାନ୍ତି ସ୍ବାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ନିମିତ୍ତ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଜପସ୍ଥିତ କରିଥିଲେ ।

୧୮୩୦ରେ ଚତୁର୍ଥ ଜର୍ଜ ଅପୂର୍ବକ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ଓ ତାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟମ ଭ୍ରାତା ଯୁକ୍ତର ଡକ୍ଟର ୧୮୨୭ରେ ଅପୂର୍ବକ ହୋଇ ୪ର୍ଥ ଜର୍ଜଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କର ତୃତୀୟ ଭ୍ରାତା କ୍ଲାରେନ୍ସର ଡକ୍ଟର ଚତୁର୍ଥ ଉଇଲିୟମ ଆଖ୍ୟା ଧାରଣ କରି ସିଂହାସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

(୨୩୩୮) ଚତୁର୍ଥ ଉଇଲିୟମ ୨. AEx

ଜନ୍ମ—୧୭୬୫ । ଗ୍ରହଣ—(୧୮୩୦-୧୮୩୬)=ବ ୭ ଶ

ନୂତନ ଗଜା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକପ୍ରିୟ ଏବଂ ସମ୍ବାରର ଏକାନ୍ତ ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଯେଉଁ ସଭ୍ୟମାନେ ନିବୀଡ଼ତା ହୋଇଥିଲେ

ନୂତନ ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ବାରର ପକ୍ଷପାତୀ ଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଫ୍ରାନ୍ସର ଲୋକମାନେ ଗଜାଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ଦେଖି ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇ ଅଲିଏନ୍ସର ଡକ୍ଟରଙ୍କୁ

ରାଜା କରନ୍ତେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜନୈତିକମାନେ ସମ୍ଭାରଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଲ୍ଲସ୍‌ମାନଙ୍କ ସିଂହାସନ ଆସବାବିକ ସଙ୍ଗେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ନୂତନ ଯୁଗ ଥିବାର ଦେଖିବା ଶାସନ ଶାସକର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାର ସାଧନ କରିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଶାସନସମ୍ଭାର ପୂର୍ବେ ଅପର ଏକ ନୂତନ ବିଷୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଧାରା ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲା ।

ଜର୍ଜ ଟିପ୍ପେନସନ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ବାସ୍ତବ୍ୟ ଗୁଳିତ ଶକଟ ଉଦ୍ଧାବନ କରି ଏକ ନବଯୁଗ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଲିଭରପୁଲ ଓ ମାଣ୍ଚେଷ୍ଟର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ରେଲମାର୍ଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ବାଣିଜ୍ୟର ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ଯାତାୟାତର ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା କରିଥିଲା । ଏଥିପୂର୍ବେ ବାସ୍ତବାଦିତ ପୋତ ଉଦ୍ଧାବିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୩୮ରେ ପ୍ରଥମ ବାସ୍ତବ୍ୟ ପୋତ ଆଇରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ମହାସାଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ କରି ଆମେରିକାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ବହୁ ନୂତନ ସହର ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ବହୁ ପୁରାତନ ଜନପୁର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଓ ରଟ୍ଟନ ବରୋ (Rotton Borough) ନାମରେ ଅବିହତ ହେଉଥିଲା; ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ଭାର ଆଇନ (Reform Bill) ମାତ୍ର ପୂର୍ବ ପ୍ରଥା ହେତୁ ନୂତନ ସହରଗୁଡ଼ିକ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ଅଧିକାର ପାଇ ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବହୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଗ୍ରାମ “ରଟ୍ଟନ ବରୋ” ଭଳି ଅଧିକାର ଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ଭାର ଅଧିକାର ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା; ମାତ୍ର ଏ ବିଷୟ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଉତ୍ତୋପିତ ହୁଅନ୍ତେ ଓହ୍ଲେଲିଟନ ଏହାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଏପରି ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ, ତାହାଙ୍କୁ

ଏତଦ୍ୱାରା ୨୦୦୦ ରୁ ଅଳ୍ପ ଲୋକସଂଖ୍ୟାବର୍ଣ୍ଣିତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷମତାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲେ ଏବଂ ୪୦୦୦ ଲୋକସଂଖ୍ୟାବର୍ଣ୍ଣିତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ମାତ୍ର ଏକଜଣ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କରିବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ପ୍ରକାରେ ୧୪୩ ଟି ସଭ୍ୟ କ୍ଷୁଦ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକରୁ ନିର୍ବାଚିତ ନ ହୋଇ ବଡ଼ ବଡ଼ ନୂତନ ନଗର ଓ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନଗରମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ସ୍ଥାନୀମାନେ ବାର୍ଷିକ ୧୦ ପାଉଣ୍ଡ କର ଦେଉଥିଲେ ସେମାନେ ଭୋଟ ଦେବା କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟ ବା ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଲୋକଙ୍କର ଜମିର ବାର୍ଷିକ ଖଜଣା ୫୦ ପାଉଣ୍ଡ, ସେମାନେ ଭୋଟ ଦେବା ଅଧିକାର ପାଇଲେ ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୪୫ ସ୍ଥଳେ ୫୩ ଜଣ ଓ ଅସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୧୦୦ ସ୍ଥଳେ ୧୦୫ ଜଣ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷମତା ଲାଭ କଲା ।

ଏତଦ୍ୱାରା ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ କ୍ଷମତା ଦ୍ୱାସ ହେଲା ଓ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ।

ସମ୍ଭାର ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ନୂତନ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ ଓ ଦୃଢ଼ଗମାନେ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ସମ୍ଭାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୩୩ ରେ ଛାତିଦାସ ପ୍ରଥା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ନିଷିଦ୍ଧ କରାଗଲା ଏବଂ ଯେଉଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଏତଦ୍ୱାରା ସତ୍ତା ହୋଇଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତପୂରଣ ସ୍ୱରୂପ ଉପଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଏହି ପ୍ରକାରରେ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ କୋଟି ପାଉଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

ଛାତିଦାସ
ପ୍ରଥା ରଦ୍ଧତ

ଶିକ୍ଷାର ଉନ୍ନତି

୧୮୩୩ରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତକଲେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ବସ୍ତାର ନମିତ୍ତ ବାର୍ଷିକ ବଂଶ ସଦସ୍ୟ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବାର ସ୍ଥିର ହେଲା ।

କଲ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକବାଳିକା-
ମାନଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତ କରାହେଉଥିଲା ଓ ସେମାନଙ୍କୁ କଠୋର ପରିଶ୍ରମ
କାରଖାନା କରବାକୁ ହେଉଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗ
ଅଭବ ହେଉଥିଲା । ୧୮୩୩ରେ ଏକ ଆଇନଦ୍ୱାରା
(Factory Act) ୧ ବର୍ଷରୁ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କ ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କ
ନିୟୁକ୍ତ ନିଷିଦ୍ଧ ହେଲା ଏବଂ ୧୨ ବର୍ଷରୁ ଅଳ୍ପ
ବୟସ୍କ ବାଳକମାନେ ଦୈନିକ ୮ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ
ହେଉ ହେଲା ।

ଏଲିଜାବେଥଙ୍କ ସମୟରୁ ‘ଦରିଦ୍ର ଆଇନ’ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଦେଶର
ଦୁଃସ୍ଥ ଅସମର୍ଥ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଉଥିଲା; ମାତ୍ର ଏତଦ୍ୱାରା
ଦରିଦ୍ର ଆଇନର ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ
ଏବଂ ବହୁ ଅସମର୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଉକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରୁ
(Poor law amended) ବଞ୍ଚିତ ହେଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉକ୍ତ ଆଇନ
ସଂଶୋଧିତ ହୋଇ କେବଳ ମାତ୍ର ଅସମର୍ଥ
ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ସବଳ ଦରିଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର
ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ ନିମିତ୍ତ ‘କର୍ମଗୃହ’ (Work House) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ହେଲା ।

୧୮୩୫ ରେ ସହରଗୁଡ଼ିକରେ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ପରିଚାଳନା ନିମିତ୍ତ
ଏକ ସଂଶୋଧିତ ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ତଦ୍ୱାରା କରଦାତାମାନେ
ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ନିର୍ବାଚନ କରିବାକୁ
ସଂଶୋଧନ ଲାଗିଲେ ଓ ସେହି ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ସେମାନଙ୍କର
ନେତୃତ୍ୱ ବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିର୍ବାଚନ କଲେ ।

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଭକାର, ରେକ୍ଟାର ନାମକ ଧର୍ମପାଳକମାନେ
ଲେକମାନଙ୍କଠାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟର ବା ଅଧାର ଏକ-
ଟାଇଥ ଅଦାୟ (Tithe)
ଦଶମାଂଶ ଅଦାୟ କରୁଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା
ଲେକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା ।
ଏହି ସମୟରେ ଭୂମିର ୭ ବର୍ଷର ଉତ୍ପନ୍ନ
ଦ୍ରବ୍ୟର ଦ୍ୱାରଦ୍ୱାରା ବାର୍ଷିକ ଅୟ ଗୁରୁ କର ତଦନୁଯାୟୀ
ଭୂମ୍ୟଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏକ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ କର
ଧର୍ମାଲୟମାନଙ୍କରେ ବ୍ୟୟ ହେଉଥିଲା ।

ସମ୍ଭାଦପତ୍ର ସମ୍ପାଦକମାନଙ୍କୁ ଏଥିପ୍ରତି ଗୋଟିଏ କର ଦେବାକୁ
ହେଉଥିଲା । ଉକ୍ତ କର ଦ୍ରାସ କରାଯିବାର ଏକ ପେନ ହିସାବରେ ଧାର୍ଯ୍ୟ
ସମ୍ଭାଦପତ୍ରର କର ହାସ
କର ହାସ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଲେକମାନଙ୍କର
ପ୍ରଭୂତ ଉଦ୍‌ବେଗ ସାଧନ କରିଥିଲା ।

ଏଥିପ୍ରତି ୧୭୭୧ରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ବିକ୍ରମାନଙ୍କ ବକ୍ତୃତା
ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ସମୟରୁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ବିଭିନ୍ନ
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ତାଲିକା ପ୍ରକାଶିତ ହେବାକୁ
କରିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଲେକମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର
ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମୟ ବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ଦେଶର ଶକ୍ତିକଳ
ବିଷୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଲେଟନା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

୪ର୍ଥ ଉତ୍ତରାୟନ
ମୃତ୍ୟୁ

୧୮୦୭ରେ ଲେକପ୍ରିୟ ରାଜା ଚତୁର୍ଥ
ଉତ୍ତରାୟନ ଅସୁବିଧା ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ
କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କର ବିଧବ୍ଧ ଭ୍ରାତା କେଣ୍ଟର
ଡିଉକଙ୍କ କନ୍ୟା ରେକ୍ଟୋରିୟା ୧୮ ବର୍ଷ
ବୟସରେ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କଲେ ।

ଭିକ୍ଟୋରିୟା

ଜନ୍ମ—୧୮୧୯ । ବିବାହ—୧୮୪୦ । ରାଜତ୍ବ—(୧୮୩୭-୧୯୦୧)

ପ୍ରଥମ ଜର୍ଜଙ୍କଠାରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜାମାନେ ହେନୋ-
ଭର ମଧ୍ୟ ରାଜା ଥିଲେ । ମାତ୍ର ହେନୋଭରର 'ସାଲିକ୍' ନିୟମାନୁଯାୟୀ

ମେଲବୋର୍ଣ୍ଣଙ୍କ
ନନ୍ଦି
(ହେନୋଭରବନ୍ଧୁତ)

କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ପକ୍ଷରେ ସିଂହାସନପ୍ରାପ୍ତି
ଅସମ୍ଭବ ଥିବାରୁ ଇଙ୍ଗ୍ରେଜ୍‌ଆ ଇଂଲଣ୍ଡର
ସିଂହାସନ ଆଗେବନ୍ଧଣ କରନ୍ତେ ତାହା ଇଂଲଣ୍ଡ-
ଠାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇପାରିଥିଲା । ଇଙ୍ଗ୍ରେଜ୍‌-

ଇଆଙ୍କ ପିତୃତ୍ୟ ବମ୍ବରଲଣ୍ଡର
ଡକ୍ଟରଙ୍କୁ ହେନୋଭରର ସିଂହାସନ
ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡର
ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଥିଲା । କାରଣ ହେନୋ-
ଭର ହେତୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜାମାନଙ୍କୁ
ଇଉରୋପର ରାଜନୀତି ଓ ଯୁଦ୍ଧାଦରେ
ଜଡ଼ିତ ହେବାକୁ ହେଉଥିଲା ଓ
ତଦ୍ୱାରା ଇଂଲଣ୍ଡର ବହୁ କ୍ଷତି
ହେଉଥିଲା ।

ଇଂରାଜ ଅସ୍ତ୍ରକୃତ ଆମେରିକାର କାନାଡା ପ୍ରଦେଶ ଦୁଇ ବିଭାଗରେ
ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଭାଗ ପାଇଁ ଡେଲି ଶାସନକର୍ତ୍ତା
ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଧାନତଃ

କାନାଡା ବିଦ୍ରୋହ
୧୮୩୭

ପ୍ରାଚୀନାମେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ
ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଶାସନରେ ଅସନ୍ନତ୍ ହୋଇ

୧୮୩୭ରେ ବିଦ୍ରୋହ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ତାହା ଅକ୍ଷେପରେ ଦମନ

କରାଗଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଲର୍ଡ ମେଲବୋର୍ଣ୍ଣ ଲର୍ଡ ଡରହାମ ନାମକ ଏକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିଯୁକ୍ତ କରି କାନାଡାକୁ ପ୍ରେରଣ କଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମୋସ୍ମାନଙ୍କୁ ନିର୍ବାସିତ କଲେ; ମାତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ତାହାଙ୍କର ଏହି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତିବାଦ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଲର୍ଡ ସିଡ୍ନେହାମ ପ୍ରେରଣ ହୋଇ ତାହାଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁମୋଦଣ କରି ଶାସନକାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା କଲେ । ତାହାଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ୧୮୪୦ ରେ କାନାଡାର ଦୁଇ ପୃଥକ୍ ରାଜ୍ୟ ସୂକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ ଏକ ଶାସନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଅଧୀନ ହେଲା । ୧୮୭୭ରେ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ନୋଭାସ୍କଟିଆ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରଦେଶ କାନାଡା ସହିତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ହୋଇ ଏକ ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି ଏବଂ ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅନୁଗତ ଅଛି ।

ଭକ୍ତୋତ୍ସବଙ୍କ ଗଜଦ୍ଵାର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯଥେଷ୍ଟ ଉପନିବେଶିକ ଉଦ୍ଭବ ଘଟିଥିଲା । ୧୮୩୭ ରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ

ଇଂଲଣ୍ଡର ଇଂରାଜ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ
 ଉପନିବେଶିକ ଚତୁର୍ଥ ଉଇଲିୟମଙ୍କ ରାଜାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ
 ଉଦ୍ଭବ ଏହାର ରାଜଧାନୀର ନାମ ଏଡଲେଡ ହୋଇଥିଲା ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଡଚମାନେ ନିଉମାଗା ଅଲଗାପ

(Cape of Good Hope)ରୁ ଆଗ୍ରେଇ କରି କେଟାଲ ପ୍ରଦେଶରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ତାହା ସାଧନ ଥିଲା; ମାତ୍ର ୧୮୪୧ରେ ତାହା ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ଅଧୀନ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୩୯ ରେ ଇଂରାଜମାନେ ଲେନ୍ଡ଼ିଆ ସାଗରର ପ୍ରଦେଶ ପଥ ଏଡେଲ ହସ୍ତଗତ କଲେ ଏବଂ ନିଉଜିଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରଥମ ଇଂରାଜ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

୧୮୩୯ ରେ ମିଶର ରାଜ୍ୟ ବୁର୍ଜିର ଚୋଟା କରିବାରୁ ଭାରତ ସହ ଗୋଟିଏ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଫ୍ରାନ୍ସ ମିଶର ପକ୍ଷ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭାରତର

ମିଶର ପକ୍ଷ ଅବଲମ୍ବନ କଲା । ୧୮୪୦ ରେ ଏହା

ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହେଲା ଓ ମିଶରର ମେହେମେଟ୍ ଅଲିଙ୍କୁ ମିଶର ଶେନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ପଡିଲା ।

ଟେଲିଗ୍ରାଫ ଓ
ଖିମାର ଆରମ୍ଭ
(୧୮୩୭-୩୮)

୧୮୩୭ରେ ପ୍ରଥମେ ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍ ଦେଶରେ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ଓ ୧୮୩୮ରେ ବାଣ୍ଟଗୁଳିତ
ଖିମାର ପ୍ରଥମେ ଲଣ୍ଡନଠାରୁ ଆମେରିକା
ଗମନ କରିଥିଲା ।

ଲର୍ଡ ମେଲବୋର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣା ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ପେନ
ମୁଲ୍ୟର ତାକଟିକଟ ପ୍ରଲେପ ହେବାରୁ ବାଣିଜ୍ୟର ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କର
ପେନପୋଡ଼ା ପ୍ରଭୃତ ଉପକାର ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା ।
ଏଥିପ୍ରାୟେ କେବଳ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟମାନେ
ବିନା ଖରଚରେ ପତ୍ତିଦ ପ୍ରେରଣ କରି ପାରୁଥିଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପତ୍ତି ପ୍ରେରଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଦୂରକୁ ଅନୁଗାରେ
ଫେରନ୍ତ ଠାରୁ ଏଣିକି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଲର୍ଡ ମେଲବୋର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସମୟରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଗୋଟି
କୁମ୍ଭଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୁଚିଃ ଆନ୍ଦୋଳନ
ଗୁଚିଃ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଧାନ । ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଡିକାଲ (Radicals)
(Chartist ବା ଚାର୍ଟିଷ୍ଟମନ୍ତ୍ରା ଦଳ ୧୮୩୭ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ
movement) ଫେରାରେ ସମୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇ ପୁନରାୟ
ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ସଂସ୍ଥାର ନିମିତ୍ତ ଏକ କୁମ୍ଭଳ
ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଫିୟାରଗୁସ୍ ଓ କନର (Feargus
O'Connor) ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଏକ ଅବେଦନ ପତ୍ର
ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ତାହା ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ଉକ୍ତ
ଅବେଦନ ଫଳରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରାର୍ଥନାବୃତ୍ତିକ ସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

୧ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ଭୋଟ ଦେବା ଅଧିକାର ଥିବା
ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

- ୬୦ । ଅପର ଅସାଧାରଣରେ ବାଲଟରେ ଭୋଟ ଦେବା ଉଚିତ (Vote by Ballot) । ତାହାହେଲେ କେହି ବସ୍ତୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ-ପୁସ୍ତକ ଭୋଟ ଅଦାୟ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।
- ୬୧ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆସନ ଦେବା ଅବଶ୍ୟକ । ତାହାହେଲେ ମେମ୍ବରମାନେ ଭୋଟଦାତାମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ଗୁଲିତ ହେବେ ।
- ୬୨ । ମେମ୍ବରମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବେତନ ପାଇବା ଅବଶ୍ୟକ । ତାହାହେଲେ ଦରଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସ୍ୱୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରି ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବେ ।
- ୬୩ । ଅର୍ଥିକ ଅସୁବିଧା ମେମ୍ବର ପଦର ଅନ୍ତରାୟ ଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।
- ୬୪ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ ଦେଶକୁ ସମାନ ସମାନ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ବିଷୟରେ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେବା ଉଚିତ ।

ଏହି ଗୁଚ୍ଛିତମାନେ ଦୁଇ ଦଳରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉପସ୍ଥିତ କରୁଥିଲେ । ଏକଦଳ ଫୁଧାରଣପୁସ୍ତକ ଓ ଅପର ଦଳ ବକ୍ତୃତା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ସ୍ୱୀୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସିଦ୍ଧ କରିବାର ପ୍ରୟାସୀ ଥିଲେ । ସମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଓସ୍ତୁଲସର ଦକ୍ଷିଣ ଭଗିନ୍ଦ୍ର ନିଉପୋର୍ଟ ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅପର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ଗୋଲମାନ ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତେ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଦମନ କରୁଥିଲେ । ଏଥି ଉତ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ କିଛିକାଳ ଚାଲୁଥିଲା ଏବଂ ୧୮୪୭ରେ “କର୍ନ ଲ” (Corn Law) ଉଠିଯିବାରୁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥର ମୂଲ୍ୟ ଦ୍ରାସ ହୁଅନ୍ତେ ୧୮୪୮ରେ ଲର୍ଡ ରସେଲଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ସମୟରେ ଏହା ସ୍ୱତଃ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ।

ଶ୍ରମୀ ଆନ୍ଦନଦ୍ୱାରା ଏକ କାଟର ଶ୍ରମୀର ମୂଲ୍ୟ ୮୦ ପିଲ୍ଡ଼ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ବିଦେଶରୁ ଶ୍ରମୀ ଆମଦାନୀ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମୀ ଆନ୍ଦନ ଧନୀ କୃଷକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁବିଧା ହୋଇଥିଲା । ବିରୁଦ୍ଧରେ ମାତ୍ର ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ (Anti Corn Law League) ସେଥିପାଇଁ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରାଭର୍ ଓ ରିଗର୍ଡ୍ କବଡେନ ନାମକ ଦୁଇ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଶ୍ରମୀ ଆନ୍ଦନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ଚୁମ୍ବନ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ।

୧୮୪୧ରେ ଇଲ୍ଲୋରିଆଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୟାକ୍ସକୋବାଗର ଯୁଦ୍ଧର ଆଲବାଟ୍‌ଙ୍କ ସହିତ ବିବାହ ହେବାରୁ ସେ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉପଦେଷ୍ଟା ଲାଭ କରିଥିଲେ ମେଲବୋର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଗଣିତ ଶିକ୍ଷାଦାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ମଲ୍ଟିକୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ସାର ରବାଟ୍‌ପିଲ ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ହୋଇଥିଲେ ।

✓ ପିଲ ବିଚକ୍ଷଣ ଅର୍ଥନୀତି ହେଲା । ଗତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟୟାଧିକ୍ୟ ହେତୁ ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କର ଅର୍ଥ ସଙ୍କଟ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପିଲଙ୍କ ମଲ୍ଟିକୁ ଲେକମାନଙ୍କ ଆୟର ୧ ପାଉଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ୭ପେନ୍ସ ଛାଡ଼ି ଆଦାୟ କରି ଉକ୍ତ ଅର୍ଥସଙ୍କଟ ସମସ୍ୟା ସୁରକ୍ଷିତ କରିଥିଲେ (Income Tax) । ତଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ବଡ଼ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଳ୍କ, ଦ୍ରାସ କରି ଓ କେତେକ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଳ୍କ ଉଠାଇଦେଇ ବାଣିଜ୍ୟର ଯଥେଷ୍ଟ ଉନ୍ନତି କରିଥିଲେ ଓ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର କାଥଲିକମାନଙ୍କର ମେନୁଥ କଲେଜକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ।

‘ଶ୍ରମୀ ଆନ୍ଦନ’ ହେତୁ ଦେଶର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ପ୍ରତିହାରକଲେ ୧୮୪୪ରେ ସେ ବିଦେଶୀ ଶ୍ରମୀ ଉପରେ ଏପରି ଭାବରେ ଶୁଳ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ

କରିଥିଲେ ଯେ, ଦେଶରେ ଶସ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ଲାଜ କରି ଦ୍ରାସ ହେଉଥିଲା ଓ ଦେଶର ଶସ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଦ୍ରାସ ହୁଅନ୍ତେ ଉଚ୍ଚ କରି ବର୍ଦ୍ଧିତ ହେଉଥିଲା (Sliding duties on Corn) ୧୮୪୪ ।

୧୮୪୭ରେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତେ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଉତ୍ପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଉଚ୍ଚ ବର୍ଷ ମୁଲ୍ୟର ମାସରେ ଅଳ୍ପବୃଦ୍ଧି ହେବୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲା । ସୁତରାଂ ପୀଲଙ୍କୁ ବଡ଼ ବାଧାସତ୍ତ୍ୱେ ଶସ୍ୟ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା (୧୮୪୭) ।

ପୀଲଙ୍କ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ଶସ୍ୟ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାର ବିରୋଧୀ ଥିଲେ; ସୁତରାଂ ସେ ଉଚ୍ଚ ଆଇନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କ ପୀଲଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ତ୍ୟାଗ ଦଳର ଲୋକମାନେ ତାହାଙ୍କର ବିରୋଧୀ ହୋଇଥିଲେ । ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେବୁ ନାନା ଗୋଳମାଳ ଅଭ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ ହେବାରୁ ପୀଲ ପୁନଶ୍ଚ ସେଠାରେ ଅଳ୍ପ ଆଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସୀ ହୁଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ତାହାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ ଅଭ୍ୟୁତ୍ପନ୍ନ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ୧୮୪୭ରେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୪୭ରେ ପୀଲ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଲର୍ଡ ଜନ ରସେଲ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ଗ୍ରାସ୍ତ ହେଲେ । ୧୮୪୮ରେ ଇଉରୋପରେ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ୱାଧୀନତା, ଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ଇଟାଲିରେ ବସ୍ତ୍ରର ଶୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ଉତ୍ପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ମିଶ୍ରଣରେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଇଉରୋପର ଦୁଷ୍ଟାନ୍ତରୁ ବିଦ୍ରୋହୀ ହେଲେ । ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଦମିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ନେତାମାନେ ଦେଶରୁ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟାର ଔପନିବେଶିକମାନେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ସହାନୁଗତ
ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଗତ୍ୟର ପୁରସ୍କାରସ୍ବରୂପ ସେମାନଙ୍କୁ

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟାର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆହ୍ୱାନ କରି ସ୍ବ ଉପନି-
ବେଶର ଶାସନଭାର ପରିଚାଳନା କରିବା ଅଧିକାର
ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଏହି ଅଧିକାର ହିମେ ଅପର
ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା
(୧୮୪୧) । ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ନେଭିଗେସନ ଆକ୍ଟ (Navigation Act)
ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଗଲା ଓ ଦେଶର ବାଣିଜ୍ୟାଦର ଯଥେଷ୍ଟ ସୁବିଧା
ହେଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଶିଳ୍ପାଦି ଦର୍ଶନ କରି
ଲୋକମାନେ ସ୍ବଦେଶର ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତ କରି-
ପାରିବେ, ଏହା ଆଶା କରି ଉକ୍ତୋକ୍ତ ଆକ୍ଟ
ସ୍ଥାନୀ ଇଲଣ୍ଡରେ ଏକ ଶିଳ୍ପ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଆରମ୍ଭ
କରିଥିଲେ ।

୧୮୫୧ର ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ନେପୋଲିୟନ ବୋନାପାର୍ଟଙ୍କ ବ୍ରାହ୍ମ-
ସ୍ପୃହ ୧୮୪୮ରେ ପ୍ରାପ୍ତି ଫରାସୀ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର ସତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରି
ଲର୍ଡ ଜନ ରସେଲଙ୍କ ଅପରାଧକୁ ପ୍ରାନ୍ତର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଘୋଷଣା
ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ । ଇଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଲର୍ଡ ଜନ
ରସେଲ ଆଗଙ୍କା କରିଥିଲେ ଯେ, ସେ ସ୍ବାୟ-
ପିତୃବ୍ୟ ନେପୋଲିୟନଙ୍କ କ୍ରାନ୍ତିର ପରାଜୟର ପ୍ରତିଶୋଧ ବ୍ରହ୍ମାତ୍ମ
ଇଲଣ୍ଡ ଆକ୍ରମଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଇଲଣ୍ଡର
ସୈନ୍ୟସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବେ ଲର୍ଡ ପାମାରସ୍ତୋନ
ନାମକ ଇଲଣ୍ଡର ବୃତ୍ତପୂର୍ବ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କର-
ଥିଲେ । ଫଳସ୍ବରୂପ ଲର୍ଡ ଜନ ରସେଲ ପରସ୍ତ ହୋଇ ଏହି ତ୍ୟାଗ କଲେ
ଓ ଲର୍ଡ ଡିସରେଲି ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ; ମାତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମସ୍ତୋନ ନାମକ
୧୮୫୧ରେ ଏକ ସଭ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ‘ବଜେଟର’ ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ

କରନ୍ତେ ସେ ମଧ୍ୟ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଲର୍ଡ଼ ଏକାଡ଼ିନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ଓ ଗ୍ରାଡ଼ସ୍କୋନ ଗୂନସେଲର ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ଗ୍ରାଡ଼ସ୍କୋନ ପାଲଙ୍କ
ମାଲ ଅନୁସରଣ କରି ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କ ଶୁଳ୍କ ରହତ କରି
ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରଭୁତ ଉପକାର ସାଧନ କରୁଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀକ୍ରିଷ୍ଣାନାମାନଙ୍କ ଶୀର୍ଷକେ ଜେରୁଶାଲମ ଭରସାର ଅଧୀନ ଥିଲା;
ମାତ୍ର ଏହି ସମୟରେ ଭରସା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ରୁଷିଆର
ଏକାଡ଼ିନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିକ
ରୁଷିଆ ସହୃଦ କ୍ରିମିୟା
ଯୁଦ୍ଧ
(୧୮୫୪—୫୭)
ସମ୍ରାଟ୍ ଆପଣାକୁ ଭରସାର ଶ୍ରୀକ୍ଷାନ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର
ରକ୍ଷନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଜେରୁଶାଲମ ଦାବା
କଲେ । ଭରସାର ସୁଲତାନ ଏଥିରେ ଅସମ୍ମତ
ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଭରସା ଅଧିକୃତ ତାନ୍ତ୍ରିକ ନଦୀର
ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ବ ପ୍ରଦେଶ ଅଧିକାର କରି

କୃଷ୍ଣସାଗରତୀରସ୍ଥ ସିନୋପ ବନ୍ଦରସ୍ଥ ଭରସାର ରଣପୋତବନ୍ଦର ଧ୍ବଂସ
କଲେ ।

ଭରସାରେ ରୁଷିଆର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଭିପ୍ରେତ ନ ଥିଲା;
ସୁତରାଂ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରଥମେ ରୁଷିଆକୁ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରୁ ଖାଲି ଦେବାକୁ
ପରମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା; ମାତ୍ର ରୁଷିଆ ସେଥିରେ କର୍ଣ୍ଣପାତ ନ କରି
ସିନୋପସ୍ଥ ଭରସା ରଣପୋତ ବିନଷ୍ଟ କରନ୍ତେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଭରସା ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ
୪୦୦୦୦ ସୈନ୍ୟ ସହ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ପ୍ରାନ୍ତସର ରଜା ଚୁଗାୟ
ନେପୋଲିୟନ ଅସତ୍ତ ଉପାୟରେ ସିଂହାସନ ଲାଭ କରୁଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ
ଲୋକମାନଙ୍କର ମନ ଇନ୍ଦ୍ର ଦିଗରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ କରିବା ପାଇଁ ଓ ସମୁଦ୍ର ପଥ ଲାଭ
କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଏକଲକ୍ଷ ସୈନ୍ୟ ସହ
ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହୃଦ ରୁଷିଆ ବିପକ୍ଷରେ ଯୋଗଦାନ କଲେ । ସାକ୍ସିନିୟା
ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଭରସାର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ଅଗ୍ରସର ହେଲା ।

ରୁଷିଆନମାନଙ୍କୁ ତାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରଦେଶରୁ ବିତାଡ଼ିତ କରି ଇଂରାଜମାନେ
ରୁଷିଆର କ୍ରିମିଆସ୍ଥିତ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ଓ ଅସ୍ତ୍ରାଗାର ସିବାଟୋପୋଲ
ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । କ୍ରିମିଆରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ

ଇଂରାଜମାନେ ରୁଷିଆନମାନଙ୍କୁ ଆଲମା ନଦୀ ମୁହାଣ ନିକଟରେ ପରାସ୍ତ କରି ଜଳଭାଗ ଓ ସ୍ଥଳଭାଗ ଉଭୟ ଦିଗରୁ ସିବାଟୋପୋଲ ଅବରୋଧ କଲେ । ସିବାଟୋପୋଲ ନିକଟରେ ‘ବାଲ୍‌କ୍ଲାଡ଼ା’ ଓ ‘ଇଙ୍କାରମେନ’ ନାମକ ଦୁଇଗୋଟି ଯୁଦ୍ଧରେ ରୁଷିଆନମାନେ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ଵାରା ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଡିମିଆଠାରେ ବନ୍ଦୁ ଅସୁବିଧା ହେବା କରବାକୁ ହୋଇଥିଲା ଓ ସେଥିପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ଡାକ୍ତର ପ୍ରତିବାଦ ଦ୍ଵାରା ଲର୍ଡ଼ ଏବାର୍ଡିନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଲର୍ଡ଼ ପାମାରସ୍ତୋନ ଉକ୍ତ ପଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ତାହାଙ୍କ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ହେତୁ ମିଶିଗକୁମାନେ ପ୍ରାୟ ୧୭ଟି ଉତ୍ତର ସିବାଟୋପୋଲ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲେ ।

ଡିମିଆରେ ଅଦ୍ଭୁତ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ଶୁଶ୍ରୁଷା ଲାଗି କୁମାରୀ ପ୍ରେରେନ୍ସ ନାଭାଟିଂଗେଲ ଗୋଟିଏ ଶୁଶ୍ରୁଷାକାରଣୀ ଦଳ ଗଠନ କରି ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରି ଆତ୍ମର ଓ ଅଦ୍ଭୁତମାନଙ୍କୁ ନବଜୀବନ ଦାନ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଚରମ୍ଭରଣୀୟ ହୋଇଅଛନ୍ତି ।

ସିବାଟୋପୋଲ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ହସ୍ତଗତ ହେଲା ଉତ୍ତରରେ ପ୍ୟାସ୍ ଠାରେ ରୁଷିଆ ସହୃଦ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧି ହେଲା । ଏତଦ୍ଵାରା ରୁଷିଆ ସିବାଟୋପୋଲ ଫେରି ପାଇଲା; ମାତ୍ର ସେ ସିବାଟୋପୋଲ ସମ୍ଭାର କରି ପୂର୍ବବତ୍ କ୍ରୁସାଗର ନିକଟରେ ରଣପୋତ ରକ୍ଷା କରିବା ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲା । ଏହି ସନ୍ଧିଦ୍ଵାରା ରୁଷିୟାର ସମତା ଖଟ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ବିଶେଷ କୌଣସି ଲାଭ ହୋଇ ନ ଥିଲା ।

ରୁଷିଆ ସହୃଦ ‘ଯୁଦ୍ଧ ଅବସାନ’ ଦ୍ଵାରା ଚୀନ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ସଂଘର୍ଷ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲା । ଏଥିପୂର୍ବେ ୧୮୫୧ରେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ଅଧିନ ଚୀନ ସହୃଦ ବ୍ୟବସାୟ ଉପଲକ୍ଷରେ ଚୀନ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ—୧୮୫୭ ଏକ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେଥିରେ ଇଂରାଜମାନେ ହଂକଂ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଚୀନ ଦେଶର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

ବନ୍ଦରରେ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଏହି ଦ୍ଵିତୀୟ ଚୀନ ଯୁଦ୍ଧର କାରଣ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସଙ୍ଗତ ଥିଲା । ଏବେ ନାମକ ଏକ ତରା ଅନ୍ୟାୟରୂପେ ବୁଝିଣ ପଡ଼ାକା ବ୍ୟବହାର କରିବାରୁ ତାହା ଚୀନ ଦେଶର ଶୁଦ୍ଧ ବଢ଼ିଗଲେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷମାନଙ୍କଦ୍ଵାରା ଧୃତ ହେଲା । ଏଥିରେ ଇଂରାଜମାନେ ଅପମାନ ବୋଧ କରି ଚୀନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲା । ଯାହାଦ୍ଵାରା ଚୀନ-ମାନେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଇଂରାଜ ଓ ପରସୀ ରାଜତ୍ଵକୁ ପେକିଂ ନଗରରେ ସ୍ଥାନ ଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଇଂରାଜ ଓ ପରସୀମାନଙ୍କ ବାଣିଜ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ଅନ୍ୟ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବନ୍ଦର ଉନ୍ମୁଳ୍ଲ ହୋଇଥିଲା ।

ଚୀନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ ଭାରତବର୍ଷରେ ସିପାହୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିଦ୍ରୋହ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ପଲସ୍ତରୂପ ଭାରତର ଶାସନର ଇତିହାସିଆ କମ୍ପାନୀ ଭାରତରେ ସିପାହୀ ହସ୍ତରୁ ରାଜାଙ୍କ ହସ୍ତକୁ ଗାତ ହେଲା ଏବଂ ବିଦ୍ରୋହ ଇଂଲଣ୍ଡର ଏକ ମନ୍ତ୍ରୀ (Secretary of State for India)ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉକ୍ତ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପାମାରସ୍ତାନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରି କାଲିଫ ଇନ୍ଦ୍ରେପ ଓ ଆମେରିକାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା ଏବଂ ୧୮୫୯ରେ ନ୍ୟୁନାୟକ୍ୟ-ୟୁନିଟର ଇଂଲଣ୍ଡର ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ଇତାଲୀ ଏଥିପୂର୍ବେ ପ୍ରାୟ ୮ ଗୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ବିଦିଗ୍ ଥିଲା; ମାତ୍ର ୧୮୫୯ ରେ ଇତାଲୀୟାନମାନେ ସାବିନିଆର ରାଜା ଇକ୍ଟର ଏମାନୁଏଲକୁ ସମସ୍ତ ଇତାଲୀର ରାଜା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁସର ହେଲେ । ଏମାନୁଏଲ ପରସୀମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆନ୍-ମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରୁ ବହୁଷ୍ଟ କର ଅପର କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟମାନ ଅଧିକାର କଲେ ଏବଂ ତାହାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀ ଗାବିରାଲଡ଼ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହାୟତାରେ

ସିସିଲ ଓ ନେପଲ୍ସ ଅଧିକାର କର ସମସ୍ତ ଇଟାଲୀ ଏମାନୁଏଲଙ୍କ ଅଧୀନ କଲେ । ସେମ ଓ ଭିନସ କେବଳ ପୋପଙ୍କ ଅଧୀନ ରହିଲା; ମାତ୍ର ୧୮୭୭ରେ ପ୍ରାନ୍ସ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ସହୃଦ ପ୍ରୁସିଆର ସ୍ୱଳ୍ପ ସମୟରେ ଭିନସ ଇଟାଲୀ ଅଧୀନକୁ ଆସିଲା ଏବଂ ୧୮୭୦ ରେ ପ୍ରାନ୍ସ ଓ ଜରମାନା ମୁକ୍ତ ସମୟରେ ସେମ ମଧ୍ୟ ଇଟାଲୀ ରାଜାଙ୍କର ଅଧୀନ ହେଲା ।

୧୮୭୧ ରେ ଆମେରିକାର ମୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳ ଓ ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିପ୍ଳବ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲା । ଲୁଉଇସିଆନା କ୍ରୀତଦାସ ପ୍ରଥା ରଦ୍ଦତ କରାଥିଲା; ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଇନ୍ଦ୍ରିଗ୍ ହେକ୍ଟ କ୍ରୀତଦାସ ପ୍ରଥାର ସର୍ପଥକ ଥିଲେ । ଏଥିରେ ଇଉସେପର ଶକ୍ତିମାନେ ନିରପେକ୍ଷତ୍ୱରେ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳର ‘ଆଲବାମା’ ନାମକ ଏକ ରାଜପୋତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାରୁ ଇଂରାଜମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତି-ପୂରଣପୁର ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳକୁ ୩୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ ଦେବାକୁ ହୋଇଥିଲା । ଅବଶେଷରେ ଉତ୍ତର ଅଞ୍ଚଳ ଜୟୀ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ମୁକ୍ତରାଜ୍ୟର ସରପତି ଇନ୍‌କନଙ୍କ ଚେକ୍‌କାରେ ଉଭୟ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ସନ୍ଧି ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଏକ ରାଜ୍ୟରୂପେ ରହିଥିଲା ।

ଜରମାନା ଏଥିପୂର୍ବେ ~~ବେଫେଡ଼ଗୁଡ଼ିଏ~~ କ୍ଷୁଦ୍ର ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା ଏବଂ ଏହି ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସଭାବ ନ ଥିଲା । ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜା ପ୍ରଥମ ଜରମାନା ସମ୍ରାଜ୍ୟ ଉଲ୍‌ଲିୟମ ୧୮୭୧ ରେ ସିଦ୍ଧାସନ ଆରୋହଣ କରି ବିସମାର୍କ ନାମକ ଏକ ବିଚାରଣ ରାଜନୀତିକୁ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରେ ବରଣ କରାଥିଲେ । ବିସମାର୍କ ରୁଷିଥିଲେ, ସମସ୍ତ ଜରମାନା ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏକତ୍ର କରି ଏକ ରାଜାଙ୍କ ଅଧୀନ ନ କଲେ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ । ସେଥିପୋରୁଁ ସେ ପ୍ରୁସିୟାର ରାଜାଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ଜରମାନାର ସମ୍ରାଟ୍ ପଦ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ପ୍ରତ୍ନାସୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ସହୃଦ ପୋଗଦାନ

କରି ତେନମାର୍କ ଅଧିକୃତ ହଲୁକିନ ଓ ସେଲସଭାଉଗ ନାମକ ଦୁଇ ଜରମାନ ପ୍ରଦେଶ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ତଦନନ୍ତର ସେ ଜରମାନର ନିଉସ୍ତଲର କେତେକ ଶକ୍ତି ସହୃତ ଯୋଗଦାନ କରି ଅଷ୍ଟିଆକୁ ପରାସ୍ତ କରି ପ୍ରାଣିଆର ଶକ୍ତିକୁ ଜରମାନର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ବଳିସ୍ତାନ ଦୋଇ ଜରମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ନୂତନ ଭାବରେ ଗଠିତ ହେଲା । ପ୍ରାନ୍ତ ଏଥିରେ ଉର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଦୋଇ ମୁଦାର୍ଥ ଅବସର ହୁଅନ୍ତେ ପ୍ରାଣିୟା କର୍ତ୍ତୃକ ପରାସ୍ତ ଦୋଇ ‘ଅଲସାବ୍ ଲରେନ’ ନାମକ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରଦାନ କଲା । ପ୍ରାନ୍ତର ଶକ୍ତି ତୃଣସ୍ତ ନେପୋଲିୟନ ସିଦ୍ଧାସନରୁ ତ ହେଲେ ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହେଲା (୧୮୭୧) ।

ପାମାରସ୍ତୋନଙ୍କ ମନ୍ତି ହୁ କାଳରେ ୧୮୭୧ ରେ ଉଲଟୋବିଆଙ୍କ ସ୍ବାମୀ କାଳଗ୍ରାସରେ ପଡ଼ିତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ତାହାର ଦୁଇ ବର୍ଷ ଉତ୍ତର ପାମାର ସ୍ତୋନଙ୍କ ରାଜ୍ୟର ମୁକାବଳ ପ୍ରାନ୍ତ ଅର୍ଥ ଓ ସେଲସବ୍ ପାମାର ସ୍ତୋନଙ୍କ ମନ୍ତି ହୁର ଅବସାନ ପରିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୭୫ରେ ପାମାରସ୍ତୋନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଅନ୍ତେ ଦେଶରେ ଏକ ନୂତନ ସମ୍ବାର ମୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଲର୍ଡ ରସେଲ ସୁନବାର ମନ୍ତି ହୁ ଲାଭ କରି ଏକ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ ସମ୍ବାର ଆଇନ ଆଗତ କଲେ; ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଲୋକମାନେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ନାହାର ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତେ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଲର୍ଡ ଡର୍ବି ସୁନବାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତି ହୁ ହସ୍ତାନ୍ତ କଲେ ।

ଡର୍ବିଙ୍କ ସମୟରେ ଏକ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟ-ସମ୍ବାର ଆଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଏତଦ୍ବାସ ନଗରମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଓ (୧) ପାତ୍ରଣ, ଦ୍ବିତୀୟ ସମ୍ବାର ଆଇନ କରଦାତା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଦେଶିକ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କୁ ତ୍ରିତୀୟ ଦେବା ଅଧିକାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଲା । ୧୮୭୭ କେତେକ ଶୁଦ୍ର ନଗରମାନଙ୍କରୁ ସଭ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷମତା ଗୃହୀତ ହୋଇ କେତେକ ବର୍ତ୍ତିତ୍ତୁ ନଗରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

ଅସୁସ୍ଥତା ହେତୁ ତାଙ୍କ ପଦତ୍ୟାଗ କରନ୍ତେ ଲର୍ଡ୍ ଡେଭିଲ୍ କିଛିକାଳ ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲେ । ନୂତନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ବହୁ ମେମ୍ବର ତାହାଙ୍କ ବିପକ୍ଷ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଅଲବର୍ନି ମଧ୍ୟରେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଗ୍ରୀଡ଼ଜୋନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେ ଏଥିପରେ ଏକାନ୍ତରେ ଓ ପାମାର୍ସଜୋନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ କାଳରେ ଗୁନସେଲର ସ୍ବରୂପ ବହୁ ବାଣିଜ୍ୟ ପ୍ରକ୍ୟ ଉପରୁ କର ଉଠାଇଦେଇ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ।

ଅସୁସ୍ଥତା ଅସନ୍ନୋଷ—ଅସୁସ୍ଥତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ରାଜ-ନୈତିକ ପ୍ରାଧିକାରୀ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କୁ ଇଂଲଣ୍ଡର ଗ୍ରୀଡ଼ଜୋନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଚର୍ଚ୍ଚର ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ଟାଇଥ କର ଦେବାକୁ ହେଉଥିଲା ଓ ଭୂମି ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଅଭିଭାଷନାରେ ଅସନ୍ନୋଷ ଥିଲେ ଓ ୧୮୮୮ ରେ ଇଉରୋପରେ ଗୁଣ୍ଡାବଳୀ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ସେମାନେ ଫେରିବନ୍ ନାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏକ ସଂଘ ଗଠନ କରି ଭିପେନସ୍ ନାମକ ନେତାଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ଏହି ବିଦ୍ରୋହ ଦମିତ ହୋଇଥିଲା । ଗ୍ରୀଡ଼ଜୋନ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ୱ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଅସୁସ୍ଥତା ଅଧିବାସୀମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଧର୍ମଠାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ବାଧୀନ କରିଦେଇଥିଲେ । ଗ୍ରୀଡ଼ଜୋନ ବିଷୟମାନଙ୍କୁ ଟାଇଥ ଦେବା ପ୍ରଥା ରଦ୍ଦ ହୋଇଥିଲା (୧୮୭୯) ।

ଗ୍ରୀଡ଼ଜୋନ

‘ଅଭିରାମ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଭୂମି ଉପରେ କୌଣସି ଅଧିକାର ନ ଥିଲା; ସେଠାର ଇଂରାଜ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜମିଦାରମାନେ ସର୍ବଦା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରରେ ରହୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଦେଶର ରାସ୍ତା, ଅଟାଳିକା ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ମାଣର ଭାର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଥିଲା । ଜମିଦାରମାନେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅନ୍ୟେକଦେଶରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଦୂର କରିଦେଉଥିଲେ । ଗ୍ରୀଷ୍ମଦେଶ ଏହି ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ଦୂଷିତକରଣାର୍ଥ ଚାହାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଭୂମି ଆଇନ (First Land Act) ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଅଭିରାମ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଭୂମିରୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଦେଲେ ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ଶକ୍ତିପୁରଣ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା (୧୮୭୦) ।

୧୮୭୦ରେ ପଞ୍ଜାବରାଜଦ୍ୱାରା ଆଗତ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଏକ ଶିକ୍ଷା ଆଇନ (Education Act) ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍କୁଲ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶିକ୍ଷା-ବିଭାଗ ବୋର୍ଡମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଓ ପରିଚାଳନା ନିମିତ୍ତ ଲୋକମାନଙ୍କଠାରୁ ଏକ ଶିକ୍ଷା-କର ଆଦାୟ କରିବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କଲେ । ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲକୁ ପ୍ରେରଣ କରିବା ପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରାଗଲା । ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତ ବ୍ରିଟିଶଦ୍ୱାରା ଏକ ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ତଦ୍ୱାରା କାଥଲିକ ଓ ନନ୍ କନଥାରମିଷ୍ଟ ଆର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନେ ଇଂଲିଷ ଚର୍ଚ୍ଚ ଅନ୍ତର୍ଗତ ନ ଥିଲେ, ସେମାନେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ଓ ଅକ୍ସଫୋର୍ଡ ବ୍ରିଟିଶଦ୍ୱାରା ଏକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଲେ ।

ଏଥିପ୍ରସଙ୍ଗେ ଲୋକମାନେ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଭୋଟ ଦେଉଥିଲେ; ମାତ୍ର ୧୮୭୨ର ‘ବାଲଟ’ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଲୋକମାନେ ଅନ୍ୟର ଅଗୋଚରରେ ଭୋଟ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରକୁ ବନ୍ଦ ପ୍ରଦର୍ଶନପୂର୍ବକ ଭୋଟ ଲାଭ କରିବାର ସୁବିଧା ବନ୍ଦ ହେଲା ।

ଶାସନ ବିଭାଗ
(ବାଲଟ ଆଇନ—
Ballot Act)

ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବହୁ ବିପ୍ଳବଲୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା ।
 ୧୮୩୩ରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ 'ସୁପ୍ରିମ କୋର୍ଟ' ନାମକ ଏକ ବିପ୍ଳବଲୟ ସ୍ଥାପିତ
 ହୋଇ ଅନ୍ୟ ବିପ୍ଳବଲୟଗୁଡ଼ିକୁ ତାହାର
 ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ସ୍ଥାପନ
 ଅଧୀନ କରାଗଲା ।

ପୂର୍ବେ ସୈନ୍ୟବିଭାଗର ଉଚ୍ଚ ପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ-
 ମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଯୋଗ ପତ୍ର (Commission)
 ସୂଚନା ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାକୁ ବିଚାର କର
 ପାରିଥିଲେ । ୧୮୭୧ରେ ଏହି ପ୍ରଥା ରଦ୍ଦ
 ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୭୪ରେ ନୂତନ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଗ୍ରାଡ଼ିଫୋନଙ୍କର
 ବିରୋଧୀ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ଼ ଡିଫରେନ୍ସ (ବେକନସ୍
 ଫିଲଡ୍) ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ।

୧୮୭୧ରେ ରୁଷିୟା ପ୍ରଶାନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିସମାର୍କଙ୍କ ଲାଗିତରେ
 ୧୮୫୭ର ପାଗା ସନ୍ଧି ବାଦ୍ କର କ୍ରମସାଗରରେ କେତେକ ରାଜତତ୍ତ୍ୱ ରକ୍ଷା
 କରୁଥିଲା । ତଦନନ୍ତର ୧୮୭୫ରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର
 ବେକନସ୍ ଫିଲଡ୍ଙ୍କ ଅସ୍ୱାକ୍ଷର ଡାକ୍ତରୀ ନଦୀ ନିକଟସ୍ଥ ଇଉରୋପୀୟ
 ମନ୍ଦିର (ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କର ଶ୍ରୀମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରଜାମାନେ ଭୁବନେଶ୍ୱର
 ବୈଦେଶିକ ସମ୍ପର୍କ) ଫୁଲତାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପ୍ରାଣିତ ହୋଇ
 ରୁଷିଆ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ବିଦ୍ରୋହୀ ହୁଅନ୍ତେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦୟ
 ଭାବରେ ଉକ୍ତ ବିଦ୍ରୋହ ଦମନ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ରୁଷିଆ ହିତ ହୋଇ
 ଭୁବନେଶ୍ୱର ରାଜଧାନୀ କନଷ୍ଟାଣ୍ଟିନୋପଲ ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର
 ହେଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ରୁଷିଆର ସମତା ବୃଦ୍ଧି ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ଅନିଚ୍ଛୁତ
 ଥିବାରୁ ଲର୍ଡ଼ ବେକନସ୍ ଫିଲଡ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସାହାଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ କନଷ୍ଟାଣ୍ଟି-
 ନୋପଲଠାକୁ ଏକ ଦଳ ବ୍ରିଟିଶ ରାଜତତ୍ତ୍ୱ ଓ ମାଲଟାକୁ ଏକଦଳ
 ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ଅନୟନ କଲେ । ରୁଷିୟା ଶୀଘ୍ର ହୋଇ ଅବଶେଷରେ

କଲିନଠାରେ ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟା-ପର୍ବ ସ୍ବାସର କଲା । ତଦ୍ବାସ ରୁମାଲସ୍ବା, ସାରିଆ, ମଣ୍ଡିନସ୍ତୋ ସାଧନତା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ବସନ୍ତ, ଦାରୁଗୋରୁନା ଅଶ୍ବିୟାର ଶାସନାଧୀନ ହେଲା । ବୁଲଗେରଥ କେତେକ ପରମାଣ୍ଡରେ ସାଧନତା ଲାଭ କଲା । ଇଂରାଜମାନେ ହୁରଷ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସାଇପ୍ରସଠାରେ କେତେକ ରଣତଣ୍ଡା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପରସୀ ଇଞ୍ଜିନସ୍ବାର ପର୍ଡିନେଣ୍ଡ ଲେସେପ୍ (Ferdinand de Lesseps) ସୁୟେଜ ଖାଲ ଖନନ କରି ରୁମାସାଗର ସହତ ଲେସ୍ବିତ-ସାଗର ଯୋଗ କରିଥିଲେ । ବେକନସ୍ପିଲ୍ଡ ସେଥିରେ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଅଂଶ ହସ୍ତ କରି ସେଠାରେ ଇଂରାଜ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏହାଦ୍ବାସ ସ୍ବରତବର୍ଷକୁ ଯାତାୟାତର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁବିଧା ହେଲା ।

୧୮୮୦ରେ ନୂତନ ପାଲିଲେସ୍ବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖରେ ଅଧିକାଂଶ ନୂତନ ସତ୍ୟ ବେକନସ୍ପିଲ୍ଡଙ୍କ ବିରୋଧୀ ଦଳକୁ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସେ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଗ୍ରାଡ଼ସ୍କୋନ ପୁନର୍ବାର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ।

ଗ୍ରାଡ଼ସ୍କୋନଙ୍କ ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରି କାଳରେ ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡକୁ ବୁମ୍ ଓ ଷର୍ମ୍ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କେତେକ ସୁବିଧା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ସେଥିରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡଠାରୁ ପୃଥକ୍ ହୋଇ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ପାଲିମେଣ୍ଟ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଅଢୋଲନ ଉପସ୍ଥିତ କରି-
 ଗ୍ରାଡ଼ସ୍କୋନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରି ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ‘ହୋମରୁଲ’ ଅଢୋଲନ
 ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ନେତା ପାର୍ଲମେଣ୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡର ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ପାଇଁ ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ସହତ ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ସମ୍ବନ୍ଧ ନ ଥିଲା, ସେ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ‘ବାଧା ଦେବାକୁ’ ଲାଗିଲେ । ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଲୋକମାନେ ସଫଳତା ହୋଇ ବୁମ୍ବି କର ଦ୍ବାସ କରିବା ପାଇଁ ଅଢୋଲନ ଉପସ୍ଥିତ କଲେ (୧୮୭୭) ।

ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ ମନ୍ଦିର ଗ୍ରହଣ କରି ଆଇରିସମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭୂମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନୂତନ ଆଇନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଭୂମିର କର ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ନ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱାସୀୟ ଦ୍ୱାରା ୧୫ ବର୍ଷ ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ଏବଂ ଭୂମି ଉପରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ବା ଅଧିକାର ସ୍ୱାକୃତ ହେଲା । ଆଇରିସମାନଙ୍କ ନେତା ପାରନେଲ ସମ୍ମୁଖ ନ ହୋଇ ଲେକମାନଙ୍କୁ ଭୂମିର କର ଦେବାକୁ ନିଷେଧ କରାଥିଲେ । ଏତଦ୍ୱାରା ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଗୋଲମାଲ ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତେ ପାରନେଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନେତାମାନେ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ହେଲେ ।

ମାତ୍ର ସାମାନ୍ୟ କେତେକ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ ବା ବୟ ପ୍ରଦର୍ଶନଦ୍ୱାରା ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର “ହୋମରୁଲ” ଆନ୍ଦୋଳନ ସ୍ଥିତି ନ ହୁଅନ୍ତେ ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡକୁ ସମ୍ମୁଖ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ “ହୋମରୁଲ ବଲ” ଓ “ଭୂମି ସହାନୁ ଅଇନ” (Land Act) ନାମକ ଦୁଇଗୋଟି ବିଲ ଆଗତ କରାଥିଲେ (୧୮୮୭) ।

“ହୋମରୁଲ” ବିଲର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ, ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ହେବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ସମସ୍ତ ବାସୀୟ ସମାଧାନ ହେବ । ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଆନ୍ଦୋଳନ ଉକ୍ତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧୀନ ହେବ; ମାତ୍ର ବୈଦେଶିକ ବିଭାଗ, ସେନା ବିଭାଗ ଓ ନୌବିଭାଗ ଇଂରାଜ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧୀନ ରହିବ । ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡ ଇଂଲଣ୍ଡର ଅଧୀନରେ ରହିବ ଏବଂ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ବ୍ୟୟ ଭାରର ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଲର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ଯେ, ଅୟର୍ଲାଣ୍ଡର ଜମିଦାରମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥ ପ୍ରଦାନପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ଭୂମି ଦେଇ କର ଉକ୍ତ ଭୂମି ଆଇରିସ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେବ । ମାତ୍ର ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାଂଶ ସଦ୍ୟ ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନଙ୍କ “ହୋମରୁଲ ବିଲ” ର ବିଶେଷୀ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଦ ତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ

ଲର୍ଡ ସଲିସବରୀ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡର
ହୋମରୁଲ ସପକ୍ଷରେ ଥିଲେ ସେମାନେ “ହୋମରୁଲ୍ସ” ଓ ଯେଉଁମାନେ
ତାହାର ବିରୋଧରେ ଥିଲେ ଏବଂ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡ ଏକ ପାଲି-
ମେଣ୍ଟର ଅଧୀନ ରହିବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, ସେମାନେ
“ଇଉନିୟନିଷ୍ଟ” ନାମରେ ଅଭିହିତ ହେଲେ ।

ଗ୍ରୀଡ଼ଫୋନଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ଵ କାଳରେ ପାଲିମେଣ୍ଟର ଡିଗ୍ରୀ ସମ୍ବାର
ଆଇନ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ଵାରା କୃଷିଜୀବୀ ଗୃହସ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଶ୍ଵେତ
ଡିଗ୍ରୀ ସମ୍ବାର ଆଇନ ଦେବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ଗୃହର
ପ୍ରବେଶଗୁଡ଼ିକୁ ଛୁଦ୍ର ଛୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟରେ ବଦଳି
କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବସାୟ ଏକ ଜଣ ଲେଖାଏଁ
ସତ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା । ପ୍ରବେଶ ଓ
ନଜରସମୂହ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଅନୁଯାୟୀ ପାଲିମେଣ୍ଟକୁ ପ୍ରତିନିଧି ପଠାଇବାର
ଅଧିକାର ଲାଭ କଲେ । ଇଂଲଣ୍ଡରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଧାରଣ ଚଳ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା
(Democracy) ।

ଗ୍ରୀଡ଼ଫୋନଙ୍କ ଉତ୍ତରେ ସଲିସବରୀ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ
ହୋଇଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ସମୟରେ ଇନଡେପେଣ୍ଡେଣ୍ଟ ପ୍ରଧାନ ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ
ହୋଇଥିଲା । ୧୮୮୬-୮୭, ଆଇରିସ ଦଣ୍ଡବ୍ୟ
ଆଇନ ନାମକ ଏକ ନିୟମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ
ହୋଇଥିଲା । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ‘ସିଗନେଚର
ବା ଜମିଦାରୀ’ ଗୋଲମାଲରେ ଲୁପ୍ତ ଥିଲେ,
ସେମାନଙ୍କ ବିଚାର ଓ ଦଣ୍ଡ ପାଇଁ ଏହି ନିୟମ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଇରିସ
କୃଷକମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଧାରକଲେ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ
ରେଲଲାଇନ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କର ବହୁ ସୁବିଧା କରୁଥିଲା ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କୃବଲି

୧୮୭୭ ରେ ଉଲ୍ଲୋଷିତାଙ୍କ ଶାସନର
୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଏକ
ଜୁବଲ ଉତ୍ସବ ସମ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୮୮ରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତ-

ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ଭାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଲେକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ଶାସନ (County ନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟମାନେ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ପ୍ରଦେଶଗୁଡ଼ିକର
Council Act) ଅଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନ କରି
ଦେଶର ଉଲ୍ଲଭ ସାଧନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଲେକମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ
ବିଷୟରେ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟଙ୍କ ମୁଖାପେକ୍ଷୀ ହେବାକୁ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଏଥିପୂର୍ବେ ୧୮୭୦ ରେ ପଞ୍ଜାବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଗତ ଏକ ଶିକ୍ଷା ଆଇନ
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥିଲା;
ଶିକ୍ଷା ଆଇନ ୧୮୮୧ ମାସ ଉକ୍ତ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଶିକ୍ଷା ନମିତ୍ତ ଏକ
ସ୍ତର କର ଗୃହୀତ ହେଉଥିବାରୁ ଲେକ-
ମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟପ୍ରଦ ହୋଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ

ନୟମ କରାଗଲା ଯେ, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟୟଭାର ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ବହନ
କରିବେ । ଲେକମାନଙ୍କୁ ସେଥିପାଇଁ କୌଣସି କର ଦେବାକୁ ହେବ
ନାହିଁ । ଏତଦ୍ୱାରା ବାଲକବାଳିକାମାନେ ବିନା ବ୍ୟୟରେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା
ଲାଭ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଲେକମାନଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା, ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ
ଇଂଲଣ୍ଡର ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଘୋଷଣା କରିଦେ ।

ଉପନିବେଶିକ ଲେକମାନଙ୍କର ଏହି ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା
ସମ୍ମିଳନ ଦୁରାବଶ୍ୟକତା ଲଣ୍ଡନରେ ସ୍ୱାୟତ୍ତ-ଶାସନ
ଅଧିକାରପ୍ରାପ୍ତ ଉପନିବେଶମାନଙ୍କରୁ ସଭ୍ୟ

ଆହୂତ ହୋଇ ଏକ ସମ୍ମିଳନ ହୋଇଥିଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଲେକମାନଙ୍କର

ଭକ୍ତ ଗ୍ରାନ୍ଥ ଧାରଣା ଦୂର ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ ବୁଝିଥିଲେ, ଉପନବେଶ-
ଗୁଡ଼ିକ ସ୍ବାୟତ୍ତଶାସନ ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେହେଁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ-
ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନଙ୍କ ମନ୍ତିତ୍ବ
(ଚୂଷାୟାବାର)
୧୮୧୨—୧୮୧୪

୧୮୧୨ରେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସାଧାରଣ
ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦ୍ବାରା ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ ପୁନଶ୍ଚ
ସମତାଗ୍ରାମୀ ହୋଇଉଠିଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ଼ ସଲିସ-
ବରୀ ମନ୍ତିତ୍ବ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତେ ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ
ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନଙ୍କ
ହୋମରୁଲ ବିଲ ଓ
ଡାହାର ପରିଶାମ

ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ ମନ୍ତିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରି ଅପୂର୍ବାଶ୍ରୟ
ହୋମରୁଲ ବିଲର କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଧନ
କରି ତାହା ପୁନଶ୍ଚ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଅଗତ
କରିଥିଲେ । ଏହି ବିଲ ଦ୍ବାଉସ ଅଫ କମନସ୍ରେ
ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା; ମାତ୍ର ଦ୍ବାଉସ ଅଫ ଲର୍ଡ଼ସ୍ରେ
ଏହା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା ।

ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନଙ୍କ ହୋମରୁଲ ବିଲ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର
କେତେକ ଅଭିନ ସମ୍ଭାରରେ ମନୋଯୋଗୀ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଛାମ୍ୟ ସମିତି ଛାମ୍ୟ ବିଭାଗରେ ପୁରାତନ ଆଗୋ ସ୍ୟାକସନ-
(The Parish ମାନଙ୍କ ଛାମ୍ୟ ସଭା (Village moot)
Council) ଭୂଲ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସମିତି ଗଠିତ ହୋଇ ସମସ୍ତ
ସ୍ଥାନୀୟ ବିଷୟର ମୀମାଂସା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉନ୍ନତ କରବାକୁ ଲାଗିଲା ।

୧୮୧୨) ରେ ପ୍ରାନ୍ତ ଅଫ ଓୟେଲ୍‌ସଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର କ୍ଲାରେନ୍ସଙ୍କ ଉତ୍ତରକ ଇନ୍‌ଫୁଏଜା ରେଗରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେବାରୁ ତାହାଙ୍କର କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ତରକ ରାଜା ପୁତ୍ରଙ୍କ ଉତ୍ତର ଇଂଲଣ୍ଡର ଭବା ଉଦ୍‌ଗ୍ରାସ-ବିବାହ କାର୍ଯ୍ୟ ହିଁର ହୋଇଥିଲେ । ୧୮୧୪ରେ କୁମାରୀ ମେରୀଙ୍କ ସହିତ ତାହାଙ୍କର ପରିଶ୍ରମ ହିଁରା ମମ୍ଲ ହୋଇଥିଲା ଓ ୧୮୧୪ର ଜୁନ ମାସରେ ସ୍ୱାବରୀ ଏଭର୍ଡ୍ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ହୋମରୁଲ ବଲ୍ ପାଶ ହେବାର କୌଣସି ଆଶା ନ ଦେଖି ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ହେତୁ ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନ ସ୍ତ୍ରୀ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଏବଂ ଲର୍ଡ ସେସବରୀ ୧୭ର୍ଷ ଗ୍ରାଡ଼ଫୋନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ପଦତ୍ୟାଗ—୧୮୧୪ ସମୟରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଘଟଣା ଘଟି ନାହିଁ । ତାହାଙ୍କ ଦଳର ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ରାସ ହୁଅନ୍ତେ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଲର୍ଡ ସେସବରୀ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରି ହେଲେ ।

ସଲ୍‌ସବରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରି
(୧୮୧୫—୧୯୨୦)

ସଲ୍‌ସବରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରି କାଳରେ ଇଂଲଣ୍ଡର ବୈଦେଶିକ ଓ ଔପନିବେଶିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ସହିତ ଆର୍ଜେଣ୍ଟାଇନ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଶେଷ ଉନ୍ନେୟତାପାତ୍ର ।

ଜନବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ମିଶର (Egypt) ଭୂରାଜ୍ୟ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଥିଲେନ୍ତେ ଏହାର ଶାସନକର୍ତ୍ତା ଇସମାୟଲ ପାଶା ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଉତ୍ତର ପ୍ରକୃତରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଥିଲେ । ବ୍ୟୟ ବାହୁଲ୍ୟ ହେତୁ ସେ ସୁଏଜ ଖାଲର ଅଂଶ ବିକ୍ରୟ କରିଲେ ଇଂରାଜ ଓ ଫରାସୀମାନେ ସେଥିର କେତେକ ଅଂଶ ହସ୍ତ କରିଥିଲେ । ମିଶରରେ ଇଂରାଜ ପ୍ରାଧାନ୍ୟର ସୂକ୍ଷ୍ମପାତ ହୋଇଥିଲା (୧୮୭୫) । ତତ୍‌କାଳର ଇସମାୟଲ ପାଶାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ହେଉ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ ହୋଇପଡ଼ିବାରୁ ଇଂରାଜ ଓ ପରାସୀମାନେ ସେଠାରେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ଆଧିପତ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ; ମାତ୍ର ଆରବୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ନାମକ ତତ୍ତ୍ୱ ଏକ ସେନାନାୟକ ବୈଦେଶିକମାନଙ୍କ ପ୍ରଭୁତ୍ୱରେ ହୁଏ ହୋଇ ଏକ ସେନାଦଳ ଗଠନ କରି ବୈଦେଶିକମାନଙ୍କୁ ଦେଶରୁ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଲେକଜାଣ୍ଡ୍ରିଆ ଅଧିକାର କଲେ । ଏଥିରେ ଇଂରାଜମାନେ ହୁଏ ହୋଇ ସେଠାର କେତେକ ଦୁର୍ଗ ଅଧିକାରପୁରକ ଇଂରାଜ ପ୍ରାଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କଲେ (୧୮୮୧) । ପରାସୀମାନେ ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିବାରୁ ତାହାଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷମତା ରହିଲା ନାହିଁ ।

ମିଶରରେ ଇଂରାଜ ପ୍ରାଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତେ ସୁଦ୍ଧା ଲେବନି-ମାନେ ମାହାଦ ଉପାଧିପତି ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବିଦ୍ରୋହ ପୁରାନ ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ବିଦ୍ରୋହ ଦମନାର୍ଥ ଏକଦଳ ମିଶର ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ମାହାଦଙ୍କଦ୍ୱାରା ଉକ୍ତ ସୈନ୍ୟଦଳ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ-ଥିଲେ । ତହିଁ ବ୍ରୁଟିଶ ଗବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ସେନାନାୟକ ଗର୍ଡନଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଏକଦଳ ସୈନ୍ୟ ପ୍ରେରଣ କରିଥିଲେ । ଗର୍ଡନ କିନ୍ତୁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଶତ୍ରୁଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପରାସ୍ତ ଓ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ (୧୮୮୫) ।

ଗର୍ଡନଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ଇଂରାଜମାନେ ସୁଦ୍ଧା ଅଧିକାର କଲେ । ତାହା କରି କେବଳ ମାତ୍ର ମିଶରରେ ସ୍ତ୍ରୀୟ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଅଧିଷ୍ଠିତ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ; ମାତ୍ର ସୁଦ୍ଧା ଲେବନିମାନେ ସେଥିରେ ସମ୍ମୁଖ ନ ହୋଇ ମିଶରର ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶମାନ ଲୁଣ୍ଠନରେ ବ୍ୟାପୃତ ଥିଲେ । ମାହାଦଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଅନ୍ତେ ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଖଲିଫା ଉପାଧି ଗ୍ରହଣପୁରକ ମିଶର ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଇଂରାଜ

ସ୍ପେନାମାୟକ କଟେନାର ମିଶର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଇଉସେପୀୟ ପ୍ରତ୍ତା-
ଲୀରେ ପିଣ୍ଡିତ କରି ଖଲ୍‌ପାଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଓମଡୁରମାନ ଆକ୍ରମଣ
କଲେ (୧୮୧୮) । ଖଲ୍‌ପା ପରାସ୍ତ ଓ ନିହତ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ପେନ
ମିଶର ସହିତ ଇଂରାଜ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲା ଏବଂ କଟେନାର ଲର୍ଡ ଉପାଧି
ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ (୧୮୧୯) ।

ନେପୋଲିୟନଙ୍କ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଇଂରାଜମାନେ
କେପ କଲେନ ଅଧିକାର କରି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରଭାବର
ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ସୃଷ୍ଟିପାତ କରୁଥିଲେ । ବୁୟର ନାମରେ ପରିଚିତ
ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ତହିଁର ଚିତମାନଙ୍କର ବଂଶଧରମାନେ କେପ
କଲେନ ତ୍ୟାଗ କରି ନେଟାଲକୁ ଯାଇ
ସେଠାରେ ବାସ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ; ମାତ୍ର ଇଂରାଜମାନେ ୧୮୫୩ରେ
ନେଟାଲ ଅଧିକାର କରି ତାହା ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ କରନ୍ତେ ବୁଅର-
ମାନେ ଅରେଞ୍ଜ ନଦୀ ଶରରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟ ଓ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ନାମକ
ଝାନରେ ଏକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲେ ।

ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲରେ ବହୁ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ଆବିଷ୍କୃତ ହୁଅନ୍ତେ ବହୁ ବୈଦେଶିକ
ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥିଲେ । ବୁଅରମାନେ ଏହି ବୈଦେଶିକମାନଙ୍କୁ
ବୁଅର ଯୁଦ୍ଧ — ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ରର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଧିକାର
ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଅନୁକୂଳ ହୁଅନ୍ତେ ଇଂରାଜ-
ମାନେ ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ଜେମସନ ନାମକ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏକ ବ୍ରିଟିଶ କମ୍ପାନୀର
କର୍ମଚାରୀ ଉକ୍ତ ବୈଦେଶିକ (Uitlanders) ମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥ ୫୦୦
ସହସ୍ର ପୁଲିଶ ସହ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ସାଧାରଣ-
ତନ୍ତ୍ରର ସଭ୍ୟପତି ହୁଗାର ତାହାକୁ ପରାସ୍ତ କରି ବିଗୁର ନିମିତ୍ତ ବ୍ରିଟିଶ
କବର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କଲେ । ବିଗୁରରେ ସେ କାରାଦଣ୍ଡ ଲାଗି କରି

ଅର୍ଥେ ସତ୍ୟ; ମାତ୍ର ବୁଦ୍ଧିମାନେ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବାଉଁଶିକ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ କାରୁ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେପକଲେନ ଓ ନେଟାଲ ଅନୁମତି କଲେ (୧୮୧୧) ।

ଯୁଦ୍ଧର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ବୁଦ୍ଧିମାନେ ସବୁଜ ଜୟା ହୋଇଥିଲେ । ନେଟାଲର ଇଂରାଜ ସେନାନାୟକ ସାର ଜର୍ଜ ହାଇଡ ଲେଡି ପ୍ରିଥ ନାମକ

ଯୁଦ୍ଧର ବିକରଣ ହାନରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ବୁଲର ନାମକ ଇଂରାଜ ସେନାନାୟକ ତାହାଙ୍କ ସାହା-

ଯ୍ୟାର୍ଥ ପ୍ରେରଣ ହୋଇ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହେଲେ । ଅବଶେଷରେ ଲର୍ଡ ରବାର୍ଟ ସ୍ୱ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଇଂରାଜ ସୈନ୍ୟ ସହ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ କାରୁ ପ୍ରେରଣ ହେଲେ । ସେ ଅବଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ ହେମପନ୍ଥେନ ଓ ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲର ରାଜଧାନୀ ପ୍ରିଟୋରିଆ ଅଧିକାର କଲେ । ଟ୍ରାନ୍ସଭାଲ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ହେଲା (୧୮୦୦) । ବୁଦ୍ଧିମାନେ ଖୁଦ୍ ଖୁଦ୍ ଦଳରେ ବିଦଳ୍ପ ହୋଇ ଇଂରାଜମାନଙ୍କ ସହିତ ଶତ୍ରୁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ୧୯୦୧ ରେ ଲର୍ଡ ରବାର୍ଟ ଇଂଲଣ୍ଡ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରନ୍ତେ, ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ କାରୁ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନାର୍ଥ ଲର୍ଡ କ୍ରୀମୋର ପ୍ରେରଣ ହେଲେ । ଅବଶେଷରେ ୧୯୦୨ରେ ପ୍ରିଟୋରିଆରେ ବୁଦ୍ଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସନ୍ଧି ହେବାରୁ ଯୁଦ୍ଧର ଅବସାନ ହେଲା ।

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିୟାରେ ପାଣ୍ଡଗୋଟି ଉପନିବେଶ ହାସିତ ହୋଇଥିଲା ।

୧୮୧୭ ରେ ସମସ୍ତ ଉପନିବେଶଗୁଡ଼ିକ ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ କରି ଏକ

ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର

ନୂତନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ

୧୯୦୧

ପାଲ୍ ମେଣ୍ଡାସୀନ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ।

୧୯୦୧ ରେ ଏହି ପ୍ରସ୍ତାବ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରାସ୍ତ

ହୋଇଥିଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆର ସମସ୍ତ ଉପନିବେଶ

ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟଭୁକ୍ତ ଓ ଏକ ପାଲ୍ ମେଣ୍ଡାସୀନ

ହେଲା । ଏହି ପାଲ୍ ମେଣ୍ଡର ସତ୍ୟମାନେ ପ୍ରତି ଜନବର୍ତ୍ତ ଉତ୍ତରେ ନିବାରଣ

ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦେଶର ଶାସନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରତି ଉପନିବେଶରୁ ନିବାରଣ

୭ ଜଣ ସଭ୍ୟଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଗୋଟିଏ ସିନେଟ ଗଠିତ ହେଲା । ଏହି

ସିନେଟର ସଭ୍ୟମାନେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ।
ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ସ୍ୱରୂପ ଏକଜଣ ଗଭର୍ଣ୍ଣର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ଇଲ୍‌ଚୋଇଥଲ

ମୃତ୍ୟୁ—୧୯୦୧

ଜାନୁୟାରୀ ମାସ ତା' ୨ ରଖି ଦକ୍ଷ ସଭ୍ୟା-
ସମୟରେ ପୁଣିପୋହାଦ ପରିବେଷିତ ହୋଇ-
ତାହାଙ୍କର ବିଶାଳ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ
ଶୋକସାଗରରେ ବସାଇ ଇଲ୍‌ଚୋଇଥଲ ଇତିହାସ ପରିଚାଳି କଲେ ।

ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ

ଜନ୍ମ—୧୮୪୧ । ବିବାହ—୧୮୬୩ । ରାଜତ୍ବ—୧୯୦୧—୧୯୧୦ ।

ଏଡ଼ୱାର୍ଡ, ପୃଥିବୀର

ଶାନ୍ତ-ହାପୟିତା

(ପ୍ରିଠୋଇଥ ସହ) :

ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ ପୃଥିବୀର ଶାନ୍ତ-ହାପୟିତା
ବୋଲି ବିଦିତ । ତାହାଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଅବେଦନ
ଉପରେ ଦକ୍ଷିଣ ଅଫ୍ରିକାରେ ବୁଥରମାନଙ୍କ
ସହିତ ଇଂରାଜମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତ ସ୍ଥାପନ ହୋଇଥିଲା ।

ଜାପାନ ସହ ସଂ

ଜାପାନ ସହିତ ଇଂଲଣ୍ଡର

ଏକ ସନ୍ଧିପତ୍ର ସ୍ୱାକ୍ଷର ହୋଇ ସ୍ଥିର

ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଉଭୟ ଦେଶ

ମଧ୍ୟରୁ ଯଦି କୌଣସି ଦେଶ

ବିଦେଶିକ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗୁ ହୁଏ,

ତାହାହେଲେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଶତ୍ରୁ

ସହିତ ଯୋଗଦାନ ନ କରି

ନିରପେକ୍ଷ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ଯଦି

କୌଣସି ଦେଶ ବହୁ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ

ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ, ତାହାହେଲେ

ଅପର ଦେଶ ତାହାକୁ ସାହାଯ୍ୟ

କରିବ (୧୯୦୨) ।

ସପ୍ତମ ଏଡ଼ୱାର୍ଡ

• ଇଉରୋପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ସହୃଦକ ନ ଥିଲା ।
 କୁରଷ ଦେଶକୁ ରୁଷିଆ, ମିଶର ଦେଶକୁ ଫ୍ରାନ୍ସ ଏବଂ ଇର୍ମାନ୍‌ଦେଶକୁ ଜରମାନ
 ଏନ୍‌ଟାନ୍ତ କର୍ତ୍ତିଏଲ ଇଂଲଣ୍ଡର ଶତ୍ରୁ ହୋଇଥିଲେ । ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନାର୍ଥ
 (Entente ଏଡ଼ିକାଟ ଇଉରୋପର ବରଲ୍ଡ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ
 Cordiale) ଗ୍ରମଣ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ମିତ୍ରତା-ସୂତ୍ରରେ ଅବଦ
 ଇଉରୋପରେ ସନ୍ଧି କରିଥିଲେ । ଫ୍ରାନ୍ସ, ରୁଷିଆ ଓ ଜରମାନ
 ଏହିରୂପେ ଇଂଲଣ୍ଡର ମିତ୍ରରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଉପନବେଶମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଇଂଲଣ୍ଡର ମିତ୍ରତା ରକ୍ଷା ନମିତ୍ତ ପ୍ରତି
 ଉପନବେଶରୁ ସତ୍ୟ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅହୃତ ହୋଇ ଲଣ୍ଡନଠାରେ ଏକ
 ଉପନବେଶିକ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର
 ସମ୍ମିଳନୀ ନୌବଦ୍ଧର ରକ୍ଷା ନମିତ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ଉପନବେଶ
 କେତେ ପ୍ରଦାନ କରିବ, ତାହା ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ହିଁ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଡ଼ିକାଟଙ୍କ ଫିଡ଼ାସନ ଆଗେନ୍ତର ସମୟରେ ଲର୍ଡ ସଲ୍‌ସବର୍ବ
 ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ; ମାତ୍ର ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ହେତୁ ସାମ୍ବ୍ୟଭାବେ ଦୃଢ଼ଅନ୍ତେ
 ବେଲଫୋରଙ୍କ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ଓ ଲର୍ଡ ବେଲଫୋର
 ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା କଲେ । ତାହାଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ
 ସାର ହେନରୀ କାମ୍ବେଲ ବର୍ନାଟ୍‌ସମନ ୧୯୦୮
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ତଦନନ୍ତର ହାର୍ଡିଙ୍ଗ
 ଅସ୍ମୁଭୟ ୧୯୧୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

୧୯୦୬ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଏଡ଼ିକେଶନ ଆକ୍ଟ (Edu-
 cation Act) ପାଶ ହେଲା । ଏଡ଼ିକାଟ ପ୍ରସ୍ତୁତନ ସ୍କୁଲ ବୋର୍ଡ ପରିବର୍ତ୍ତେ

ଏକ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧୀନରେ ବୋର୍ଡ ଅଫ୍ ଏଡୁକେଶନ (Board of Education) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ଏବଂ ଶିକ୍ଷାର ଭାର କାଉଣ୍ସିଲ୍ ଓ ବସେ କାଉନ୍ସିଲ୍ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ହେଲା ।

୧୯୦୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଆୟର୍ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ପାଇଁ ଏକ ଜମି ଆଇନ (Irish Land Act) ପାଶ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଆଇରିସ ପ୍ରଜାମାନେ ଗରୁଣ୍ଡମେଷ୍ଟ-ଠାରୁ ଅର୍ଥ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ଜମିଦାରମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଜମି କିଣି କିଛି ଅଳ୍ପ ଅର୍ଥ ଗରୁଣ୍ଡମେଷ୍ଟକୁ ବାଡ଼ି ଖିରେ ପରିଣତ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଲେ । ଗରୁଣ୍ଡମେଷ୍ଟକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ହେତୁ, ପୁରାତନ ଖଜଣା-ଦ୍ୱାରର ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

୧୯୦୮ ରେ ଚିଲ୍ଡରେନ୍ସ ଆକ୍ଟ (Children's Act) ନାମକ ଏକ ଆଇନ ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଅଳ୍ପବୟସ୍କ ବାଳକବାଳିକାମାନଙ୍କର ଧୂମପାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେକ ମନ୍ଦ ଆଚରଣ ନିଷିଦ୍ଧ ହେଲା ।

ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ବେଙ୍ଗେନ ପାର୍ଟିଏଲଙ୍କ ଦ୍ୱାରା 'ବୋଇସ୍କାଟ୍ସ' (Boy Scouts) ଗଠିତ ହେଲା । ଛାତ୍ରା-ସୂତ୍ରରେ ସେମାନେ ଦୁଃସ୍ଥିତ ସେବା ଓ ପରସ୍ପରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଶିକ୍ଷା କଲେ । ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କ ମଙ୍ଗଳସାଧନାର୍ଥ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା ।

୧ । ଟ୍ରେଡ୍ ଡିସ୍ପ୍ୟୁଟ୍ସ ଆକ୍ଟ (Trade Dispute Act) ୧୯୦୭—
ଏତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧର୍ମଘଟ ଓ ପିକେଟିଂ କରିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

୨ । ଶ୍ରମଜୀବୀଙ୍କ କ୍ଷତିପୂରଣ ଆଇନ (Workmen's Compensation Act) ୧୯୦୭— ଏତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୁକ୍ତ ଥିବା ସମୟରେ ଆଘାତପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ କିମ୍ବା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କ୍ଷତିପୂରଣ ବାବଦ କରି ପାରନ୍ତି ।

୩୩ କୋଇଲି ଖଣି ଆଇନ (Coal-mine Act) ୧୯୦୮—ଏତଦ୍ୱାରା କୋଇଲି ଖଣିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ଦୈନିକ ୮ ଘଣ୍ଟାରୁ ଅଧିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ ହିଁର ହେବ ।

୪ । ପେନ୍ସନ୍ ଆକ୍ଟ (Old-age Pension Act) ୧୯୦୮—ଏତଦ୍ୱାରା ୭୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସ୍କ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ୫ ପିଲ୍‌ଠାରୁ ୧ ପିଲ୍ ପେନ୍ସନ୍ ପାଇବାର ଅଧିକାର ହେବ ।

୫ । ଶ୍ରମିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (Labour Exchange) ୧୯୦୯—ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କାର୍ଯ୍ୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଶ୍ରମିକ ନିୟୁତ କରିବା ପ୍ରୟାସୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରମଜୀବୀ ଯୋଗାଇବା ଲାଗି ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

୬ । ଜାତୀୟ ଜୀବନବିମା ନିୟମ (National Insurance Act) ୧୯୧୧—ଏତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ପୀଡ଼ିତାବସ୍ଥାରେ ଚିକିତ୍ସା ଓ ବେକାର ଅବସ୍ଥାରେ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।
ଉପନିବେଶିକ ସେକ୍ଟରେ ଜୋସେଫ ଟେମ୍ପାରଲେନ ଅବାଧ ବାଣିଜ୍ୟ (Free trade) ପଦ୍ଧତିରୁ ବ୍ୟାପାର ଶିଳ୍ପ ରକ୍ଷାକଲେ ଅନିଚ୍ଛା ହେଉଥିବା ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ଶୁଳ୍କ ବୃଦ୍ଧି କରି ଉପନିବେଶିକ ମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଜର ରକ୍ଷା ନିମିତ୍ତ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଅନିଚ୍ଛା ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟମାନଙ୍କର ଶୁଳ୍କ ରଦ୍ଧତ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇଥିଲେ (Tariff Reform and Colonial Preference) । ମାତ୍ର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବେଲମୋର ବିରୋଧୀ ହେବାରୁ ସେ ପଦତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ସମର ବିରୁଦ୍ଧ ଓ ନୌବିରୁଦ୍ଧ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ସାଧିତ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନ ସେନାପତିଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ସମର ସଚିବ

ପ୍ରବନ୍ଧ ପୃଷ୍ଠା ଦେଲେ ଓ ନୌବିଭାଗର ପୁରାତନ ପୋତଗୁଡ଼ିକ ଧ୍ବଂସ କରି ନୂତନ ରାଷ୍ଟ୍ରପୋତସମୂହ ନିର୍ମିତ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ସାଧାରଣ ସଭା (House of Commons) ଓ ସାମନ୍ତ ସଭା (House of Lords) ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବିବାଦର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ, ସାଧାରଣ ସଭାର ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟ ଉଦାରମତାବଲମ୍ବୀ (Liberals) ଥିଲେ; ମାତ୍ର ସାମନ୍ତ ସଭାର ଅଧିକାଂଶ ରକ୍ଷଣଶୀଳ (Conservative) ଥିଲେ । ସୁତରାଂ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପଦେ ପଦେ ମତାନୁର ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା । ୧୯୦୭ ରେ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଗୃହୀତ ଶିକ୍ଷା ଆଇନ (Education Bill) ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା କେତେକ ପରିମାପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ୧୯୦୮ରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଆସ୍କୁଇଥ ମଦ କାରବାର ବିନିୟମରେ କେତେକ ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କରିବାକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ଵାରା ତାହା ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା (Licensing Bill) । ୧୯୦୯ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଗୃନସେଲର ଲୟୈଡ଼ ଜର୍ଜ ଦେଶର ଆୟବ୍ୟୟ ତାଲିକା (Budget—Finance Bill) ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲେ । ସେଥିରେ ପେନସନ ଓ ନୌବିଭାଗର ବ୍ୟୟ ନିବ୍ୟାହାର୍ଥ ରୁମିର ଚର ବୁଦ୍ଧି କରିବାର ପ୍ରସାଦ କରିଥିଲେ । ତାହା ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା ଏବଂ ସାମନ୍ତମାନେ ଲେକମତ ନିରୂପଣ ନିମିତ୍ତ ନୂତନ ସାଧାରଣ ନିବ୍ୟାଚନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏଥିରେ ସାଧାରଣ ସଭା ଦ୍ଵାରା ହୋଇଥିବା କଲେ ଯେ, ଦେଶର ଅର୍ଥ ନୀତି (Money Bill) ଉପରେ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କର କୌଣସି ଅଧିକାର ରହିବ ନାହିଁ । ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସାଧାରଣ ନିବ୍ୟାଚନରେ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଉଦାରନୈତିକ ଦଳର ସଂଖ୍ୟାଧିକ୍ୟ ହେଲା ଏବଂ ଦେଶର ଆୟବ୍ୟୟ ତାଲିକା (Finance Bill) ଟି ଫିଟ୍ସର ହେଲା ।

• ୧୯୧୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମୁଦ୍ର ଯାତ୍ରାରେ ପରଲୋକ ଗମନ କରନ୍ତି ।
ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ ୪୫ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବିବାହନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ

୧୯୧୦—୧୯୩୭

(ଭାରତୀୟ ସେନା)

ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜଙ୍କ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନୁଯାୟୀ ଲକ୍ଷନାମ ସଭା ସାଧାରଣ ସଭା ସାମଲ୍ ସଭାର ସମତା ଲେଖ କରବା ପାଇଁ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ (Parliament Act) ନାମକ ଗୋଟିଏ ଆଇନ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ-୧୯୧୧ ପ୍ରଣୟନ କରବାକୁ ବଳପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ । ସାମଲ୍ ମାନେ ଏହାର ବିଶେଷୀ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ସଭା ନୂତନ 'ପିୟାର' (Peers) ସୃଷ୍ଟି କରବାକୁ ଅସ୍ତ୍ରସର ହୁଅନ୍ତେ ସାମଲ୍ ମାନେ ବାଧା ହୋଇ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ସର୍ତ୍ତ-ଶୁଳ୍କ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟରେ ସନ୍ଧିବେଶିତ ଥିଲା ।

୧ । ଅର୍ଥନୀତି ବିଷୟରେ (Money Bill) ସାମଲ୍ ସଭା (House of Lord) ଦୃଢ଼ସ୍ଥେର କରବେ ନାହିଁ ।

୨ । କୌଣସି ଧଳ ସାଧାରଣ ସଭାରେ (House of Commons) ତିନି ଥର ଗୃହୀତ ହେଲେ, ସେଥିରେ ସାମଲ୍ ସଭା (House of Lord) ର କୌଣସି ଅପତ୍ତି ଛାଡ଼୍ୟ ହେବ ନାହିଁ ।

୩ । ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚିତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସ୍ଥିତିକାଳ ୭ ବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୫ ବର୍ଷ ହେବ ।

୪ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବାର୍ଷିକ ୪୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବୃତ୍ତି ପାଇବେ । (୧୯୩୨ରେ ଏହି ବୃତ୍ତି ବାର୍ଷିକ ୩୭୦ ପାଉଣ୍ଡ ହେବ ବୋଲି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା) ।

ଏହି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ବିଲ ପାଶ କରବାରେ ଜାଣୟତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅସକ୍ତରୂପେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରବାରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞାନ-ସ୍ବରୂପ ସେ ଚୂଡ଼ାୟ ଆଇରଶ ଦୋମ ରୁଲ୍ ଆଦି କରଥିଲେ । ସାମଲ୍ ସଭା ଏହି ବିଲ ତିନି ଥର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେବର୍ତ୍ତ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ ବିଲ-୧୯୧୨ ବଳରେ ତାହା ଆଇନରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଏତଦ୍ବାରା ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । ଦକ୍ଷିଣ

ଅଂଶରେ ଜାଣିଯିବାକାଳୀ ଅଭିଷେକ ଦଳ ଏହି ଦୋଷ ଭୁଲ ବଳ ଛଦ୍ମ କଲେ; ମାତ୍ର ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନରେ ହୋଟେଷ୍ଟାଣ୍ଟ ଦଳ ଏହାର ଘୋର ବଶେଷା ଦୋଷ ଉଠିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଇଉରୋପରେ ମହାସମର (Great War) ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତେ ଆଇରିଶମାନେ ସ୍ୱ ସ୍ୱ ବିବାଦ ଭୁଲି ଇଂଲଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ଜର୍ମାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ରଧାରଣ କଲେ; ମାତ୍ର ଫିନିଶିଆ ନାମକ ଏକ ଗଜନେଲିକ ଦଳ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ନାନା ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

୧୯୧୪ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଇଉରୋପରେ ଏକ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ମହାସମର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହାର କାରଣ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଜର୍ମାନୀର ଆତ୍ମପତ୍ୟ ଲାଭର ଇଚ୍ଛା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଏହି ମହାସମରର ୫୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲା । ୧୯୧୪, ୨୮ ଜୁନ, ସମର ଆରମ୍ଭର ଗୋଟିଏ ଉପଲକ୍ଷ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଅଷ୍ଟ୍ରିୟାର ଆର୍ଚ୍ ଦକ୍ଷିଣ ପର୍ବତରେ

ମହାସମର
(Great war)
୧୯୧୪-୧୯୧୮

ସମ୍ପାଦକ ବସନ୍ତସ୍ୱର ଗଜଧାନୀ ସେବାବେଳୋଠାରେ ନିହତ ହେଲେ । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଜର୍ମାନୀର ସାହାଯ୍ୟ ଲାଭ କରି ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କଲା । ବସନ୍ତସ୍ୱର ସ୍ୱାଧୀନମାନଙ୍କ ରକ୍ଷାର୍ଥେ ରୁଷିୟା ଅଗ୍ରସର ହେଲା ଏବଂ ରୁଷିଆର ବହୁ ପ୍ରାନ୍ତ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଜର୍ମାନୀ ବେଲଜିୟମର ପ୍ରତିବାଦ ଉପେକ୍ଷା କରି ତାହାର ମଧ୍ୟଦେଇ ପ୍ରାନ୍ତ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଅନ୍ତେ ସେ ତାହାକୁ ବାଧା ଦେବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଫଳରେ ବେଲଜିୟମ ବିଧୂସ୍ତ ହେଲା । ବେଲଜିୟମ ଓ ପ୍ରାନ୍ତ ରକ୍ଷାର୍ଥେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଅଗ୍ରସର ହେଲା ଏବଂ ଇଂଲଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ଜାପାନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଇଟାଲୀ ମଧ୍ୟ ମିଶ୍ରିଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହିତ ୧୯୧୫ରେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଜଳେ, ସ୍ଥଳେ ଅନୁଶାସେ ଯୁଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ର ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ଇଂଲଣ୍ଡର ଲେନିକେସ୍-ଗୁଡ଼ିକ ଆୟର୍ଲାଣ୍ଡ, ଭାରତବର୍ଷ ମିଶ୍ରିଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟାର୍ଥେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତବର୍ଷ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପ୍ରଭୁତ ଅର୍ଥ, ସୈନ୍ୟ, ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର,

ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧର ଉପକରଣ ଯୋଗାଇଥିଲା । (ସୈନ୍ୟ—୧୦ ଲକ୍ଷ; ଅର୍ଥ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଓ ଭରଣାୟ ଗଜାମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରଦତ୍ତ ୫୦ ଲକ୍ଷ ପାଉଣ୍ଡ) ଏହି ଯୁଦ୍ଧରେ ଟ୍ରେନ୍ଚ୍‌ଫାଇଟିଂ (Trench Fighting) ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ଟ୍ୟାଙ୍କ, ଏସେଲେନ, ବୋମା, ବିସାଳ ବାଷ୍ପ, ସବମେରିନ, ମାଇନ ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇ ଯେଉଁ ଲୋକସମୂହ ଓ ଧୂଃସ ସାଧନ କଲା, ତାହା ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ । ଜର୍ମାନୀ ପୂର୍ବରୁ ଯୁଦ୍ଧାର୍ଥ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବାରୁ ମିଶିଗକ୍ରିମାନଙ୍କର ବହୁ କ୍ଷତି ଓ ପରାଜୟ ଘଟିଥିଲା । ୧୯୧୭ ରେ ଆସକ୍ତଭାବେ ପଦତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ ଲଏଡ଼ ଜର୍ଜ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଢ଼ତାର ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ୧୯୧୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ରୁଷିୟାରେ ଏକ ଅନ୍ତର୍ବିପ୍ଳବ ହେଲା । ଜାର ତୃଣାୟ ନିକୋଲସ୍‌ ସିଡ଼ାସନ ତ୍ୟାଗ କରି ପଳାୟନ କଲେ; ମାତ୍ର ଧୃତ ହୋଇ ସପରକାର ନିବୃତ୍ତ ହେଲେ । ଦେଶର ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦୀ ‘କଲସେସକ୍’-ମାନଙ୍କର ତାଣ୍ଡବ ଲାଞ୍ଜା ଲାଗିଲା । ସେମାନେ ପୁରାତନ ଶାସନତନ୍ତ୍ର ଧୂଃସ କରୁ ନୂତନ ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଜର୍ମାନୀ ସହିତ ସନ୍ଧିସୂତ୍ରରେ ଆବଦ୍ଧ ହେଲେ । ଜର୍ମାନୀ ଓ ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ସର୍ବିୟା ଅଧିକାର କଲେ । ଭୂରଖ ଜର୍ମାନୀ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲା । ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ନିୟମ ଭଙ୍ଗ କରି ଜର୍ମାନୀ ସବମେରିନ, ମାଇନ ପ୍ରଭୃତି ସାହାଯ୍ୟରେ ବିରାଜୁ ଦେଶର ବହୁ ବାଣିଜ୍ୟତନ୍ତ୍ର ଧୂଃସ କଲା । ଅବଶେଷରେ ଆମେରିକାର ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଡ୍ରୋ ୱିଲସନ୍ (Woodro Wilson) ଜର୍ମାନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମିଶିଗକ୍ରିମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଲେ । ପ୍ରାୟ ୨ ଲକ୍ଷ ଆମେରିକାନ ସୈନ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥିତ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ ଜର୍ମାନୀ ପରାବ୍ରୁତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଅବଶେଷରେ ଶୁଭସାଧି ସେନାପତି ମାର୍ଶାଲ ଫିଲ୍‌ ସମସ୍ତ ମିଶିଗକ୍ରିମ ସେନାନାୟକ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଦ୍ଵାରା ଚାଲିତ ହେବାରୁ କ୍ରମେ ଯୁଦ୍ଧର ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ସର୍ବିୟା ମିଶିଗକ୍ରିମ ଅଧିକୃତ ହେଲା । ଭୂରଖ ମିଶିଗକ୍ରିମାନଙ୍କ ସହିତ ସନ୍ଧି କରି ଯୁଦ୍ଧରୁ ନିବୃତ୍ତ ହେଲା । ଅଲ୍‌ବନ ମଧ୍ୟରେ ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ସେହି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କଲା । ଜର୍ମାନୀ ନିଃସହାୟ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲା;

ମାତ୍ର ମିଶ୍ରଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରୁ ଓ ମେଡ଼ାହାକୁ ପସ୍ତାସୂତ ଦେବାକୁ ଦେଲା । ଅବଶେଷରେ ଜର୍ମାନ ସୈନ୍ୟମାନେ ହିଟ୍ଲରଙ୍କ ଲାଈନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରସାଦ କଲେ । ୧୯୧୮ ନଭେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖ ୧୧ ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧସମାପ୍ତିର ଆଦେଶ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଜର୍ମାନ ସମ୍ରାଟ କାଇଜର ହଲ୍ଡରରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ।

୧୯୧୯ ଜୁନ ୨୮ ତାରିଖରେ ମିଶ୍ର ଶକ୍ତିବର୍ଗଙ୍କର ଭାର୍ଷେଲ୍‌ସ୍‌ଠାରେ ଏକ ସମ୍ମିଳନ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଜର୍ମାନ ରାଜ୍ୟର ସ୍ୱାର୍ଥ ଅଲମାନ୍‌ସ ସୈନ୍ୟ ରଖିବାର ଅଧିକାର ପାଇଲା ଓ ପ୍ରାନ୍ତସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ ଆନ୍ତସ୍ୱାସ ଲେରେନ ପ୍ରଦେଶ ପ୍ରତ୍ୟର୍ପଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ମିଶ୍ରଶକ୍ତିମାନେ ଜର୍ମାନର ଉପନିବେଶ-ସମ୍ପୃକ୍ତ ଲାଭ କଲେ । ଅଷ୍ଟ୍ରିୟା ଓ ହଙ୍ଗେରୀ ରାଜ୍ୟରେ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । କେକୋସ୍ଲାଭିଆ ପ୍ରଭୃତି କେତୋଟି ରାଜ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲେ । ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲଲସନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ଯୁଦ୍ଧ ନିବାରଣ ଓ ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ଥାପନ ନିମିତ୍ତ “ଗୋଟିଏ ଶୁଷ୍କଫଳ” ଗଠିତ ହେଲା, ୧୯୨୦ (League of Nations) । ଏହି ଶୁଷ୍କଫଳର ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ବ୍ରିଟିଶ କୋର୍ପ୍ସମେଣ୍ଟ ବୁରଷ ଓ ଜର୍ମାନ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ମେସୋପୋଟେମିୟା, ପାଲେଷ୍ଟାଇନ୍, ଟ୍ରାନ୍ସଜର୍ଡନିୟା, ସୁଦାନିଆ, ଟେରୋ ଲଣ୍ଡର ଶାସନଭାର ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ।

ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଉଲଲସନ୍‌ ସନ୍ଧ୍ୟା ସ୍ଥାନକାଳରେ ୧୪ଟି ସର୍ତ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଇଥିଲେ (14 Points) । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ୪ର୍ଥ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ ହିଟ୍ଲର ଦୋଇଥିଲା ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ଶାନ୍ତିସ୍ଥାପନାର୍ଥ ବିରୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତିମାନେ ଯୁଦ୍ଧୋପକରଣ ଦ୍ରାସ କରିବେ । ୧୯୨୧ରେ ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ହାର୍ଡିଂ ଆମେରିକାର ବାସିଂଟନ୍‌ଠାରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ପ୍ରାନ୍ତ, ଜାପାନ ପ୍ରଭୃତି ଲୋଶକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଏକ ସମ୍ମିଳନ ଅଭିମାନ କଲେ । ୧୯୨୨ରେ ପ୍ରଧାନ ଶକ୍ତିମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ

ନୌବଳ ଦ୍ରାଘ କରିବାକୁ ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିଲେ । ୧୧୩୦ରେ ସମ୍ରାଟ
 ଉପମ ଜର୍ଜ ଲଣ୍ଡନଠାରେ ପୁନରାୟ ଏକ ସମ୍ମିଳନ ଅଧିବେଶନ କରିଥିଲେ ।
 ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ନୌଶକ୍ତିବର୍ଗ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀ ନୌବଳର ଦ୍ରାଘ କରିବାକୁ
 ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଥିଲେ; ମାତ୍ର ତାହା କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଷୟରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର
 ଭେଦ ଦେବାର ସମତା ନ ଥିବାରୁ ଦେଶର ଶିକ୍ଷିତା ମହିଳାମାନେ ଏକ
 ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କର
 ଭେଟାଧିକାର
 (Women's
 Suffrage)
 ଅବସାନ ହୁଅନ୍ତେ ୧୧୮୮ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ
 ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲବଡ଼ ଜର୍ଜଙ୍କ ସମୟରେ “ରିପ୍ରେଜେଣ୍ଟେସନ୍ ଅଫ୍ ଦ ପିପଲ୍
 ଅକ୍ଟ” (Representation of the People Act) ନାମକ ଏକ
 ଆଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ପୂର୍ଣ୍ଣବୟସ୍କ ସାଧାରଣ ଲୋକେ
 ଭେଟର ଅଧିକାର ପାଇଲେ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ୭୦ ଲକ୍ଷ ମହିଳାଙ୍କୁ ଉକ୍ତ
 ଅଧିକାର ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା । ଉକ୍ତ ବର୍ଷ ପିସାରଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଆଇନଦ୍ୱାରା
 ଶିକ୍ଷା ଇଂଲଣ୍ଡରେ ବ୍ୟାପକମୂଳକ ହେଲା ଏବଂ ୫ ବର୍ଷଠାରୁ ୧୫ ବର୍ଷ ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ବାଳକ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲା । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲଗୁଡ଼ିକ
 ଅବୈତନିକ ହେଲା ।

ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତବର୍ଷ ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ପଥେଡ଼ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା
 ଥିବାରୁ ୧୧୧୧ରେ ଭାରତରେ ଦ୍ୱୈଧ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ପ୍ରଚଳିତ ହେଲା
 (Montague Chelmsford Reform) ।
 ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନ
 ୧୧୧୧ ଏତଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟମାନେ ଭାରତ ଶାସନ
 ବିଷୟରେ କେତେକ ଅଧିକାର ପାଇଲେ ।

‘ଇଉରୋପୀୟ ମହାସମର ଅବସାନ’ ହୁଅନ୍ତେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି
 ଅୟୁର୍ଲାଣ୍ଟକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ୧୯୨୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ‘ଅୟୁର୍ଲାଣ୍ଟ ଶାସନ’
 ଆଇନ (Government of Ireland
 Act) ନାମକ ଏକ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କଲେ; କିନ୍ତୁ
 ଏହାକୁ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଗୃହବିବାଦର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଅବଶେଷରେ
 ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ଗୃହବିବାଦ ଉତ୍ତରେ ୧୯୨୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଅୟୁର୍ଲାଣ୍ଟର
 ଦକ୍ଷିଣ ଅଂଶର ଆଇରଶ ପ୍ରିଫେକ୍ଟ ନାମ ଧାରଣ କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଭାବେ ପ୍ରାପ୍ତ
 ହେଲା । ମାତ୍ର ଉତ୍ତର ଅଂଶ (ଅଲଷ୍ଟାର ପ୍ରଦେଶ) ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନାଧୀନ
 ରହିଲା ।

୧୯୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦର ଭାରତ ଶାସନ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ
 କିବା ପାଇଁ ସାର ଜନ ସାଇମନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ୭ଜଣ ଇଂରାଜୀ ସଭ୍ୟଙ୍କ
 ଚଳିତ ଭାରତଶାସନ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ ଗୋଟିଏ ଚେରା କମିଟି ନିୟୁତ
 ହେଲା । ମାତ୍ର ଏହି କମିଟିରେ କୌଣସି ଭାର-
 ତୀୟ ସଭ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ଭାରତୀୟମାନେ ଇଂରାଜୀ
 ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟବିଶିଷ୍ଟ ଗୋଟିଏ ଗୋଲଡେବ୍ଲ ବୈଠକ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା
 କଲେ । ତଦନୁସାରେ ୧୯୩୦, ୩୧ ଓ ୩୨ରେ ଲଣ୍ଡନରେ ୩ଟି ଗୋଲ
 ଡେବ୍ଲ ବୈଠକ ହେଲା । ଏହାର ପରିସ୍ଫୁରୁପ ୧୯୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଏକ
 ନିଉ ଭାରତ ଆଇନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଏହାଦ୍ୱାରା ସିନ୍ଧୁ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଦୁଇଟି
 ନିଉ ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହେଲା ଏବଂ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ
 ଶାସନ ପ୍ରଦତ୍ତ ହେଲା ।

୧୯୩୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସମ୍ରାଟ ପଞ୍ଚମଜର୍ଜର
 ରୌପ୍ୟଜୁବିଲି ଶତବ୍ଦୀର ୨୫ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର
 ସର୍ବତ୍ର ମହାସମାରୋହରେ ରୌପ୍ୟଜୁବିଲି ଉତ୍ସବ
 ସ୍ୱପନ୍ନ ହେଲା ।

ସମ୍ରାଟ ପଟ୍ଟମର୍ଜିଙ୍କ
ମୃତ୍ୟୁ

୧୯୩୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଜାନୁୟାରୀ ତା ୨୦ ରୁହରେ
ସମ୍ରାଟ ପଟ୍ଟମର୍ଜିଙ୍କ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନତ ତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଅଶ୍ବମ ଏଡ଼ିଆର୍ଡ଼

୧୯୩୭

ଅଶ୍ବମ ଏଡ଼ିଆର୍ଡ଼ଙ୍କ
ସିଦ୍ଧାସନ ତ୍ୟାଗ
ଓ ଶ୍ବେତ ଜର୍ଜିଙ୍କ
ସିଦ୍ଧାସନାରୋହ

ସମ୍ରାଟ ପଟ୍ଟମର୍ଜିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଅନ୍ତେ ତାହାର
ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଇନ୍‌ସ ଅଫ ଓସ୍ତେଲ୍‌ସ୍ ଶ୍ବମ
ଏଡ଼ିଆର୍ଡ଼ ଉପାଧି ସହ ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଦେଖିତ
ହେଲେ; ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଧାର୍ମି-
କତାରେ ବାଧା ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ସିଦ୍ଧାସନ ଧାରଣ
କଲେ ଓ ତାହାଙ୍କର କନସ୍ପିରାଟା କିର
ଭିତ୍ତିକ ଶ୍ବେତ ଜର୍ଜି ଉପାଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ୧୯୩୭
ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ସିଦ୍ଧାସନ ଆରୋହଣ କଲେ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ

ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଷ୍ଟ୍ରନାଥ, ପାଲିମେଣ୍ଟର ଅଧିକାର

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଯୁଗରେ ପାଲିମେଣ୍ଟ ଛମତାଶାଳୀ ହୋଇ ଉଠିଲା ।
ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ଦଳ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସାଧାରଣଙ୍କ
ନିବାରଣ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ କ୍ରମେ ରାଜକ୍ଷମତା ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ
ନିହିତ ହେଲା; ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଉଲ୍ଲୋଚିତ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ଦ୍ବାରା ଶେଷ ବାତାମାନଙ୍କୁ
ବଶୀଭୂତ କରି ସ୍ବୟଂ ଦଳର ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ
ନିବାରଣ ହେବା ପାଇଁ ଯତ୍ନପ୍ରୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରୁଥିଲେ । କେବଳ

ଏକସ୍ଥାପନା ଲୋକମାନଙ୍କର ଭେଟ ଦେବାର ଅଧିକାର ଥିଲା । ଚରିତ୍ର, ଜ୍ଞାତକ, ଶିଳ୍ପୀ, ଶ୍ରମଜୀବୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଭେଟ ଦେବା ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ଅନ୍ଧାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଶିଳ୍ପବିପ୍ଳବ ହେବାରୁ ବହୁ ପୁରତନ ବର୍ଷିଷ୍ଠ, ଗ୍ରାମ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହେଲା ଓ ବହୁ ନୂତନ ନଗର ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ମାତ୍ର ପୁରତନ ନିୟମାନୁଯାୟୀ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକର (Rotten Boroughs) ସଦସ୍ୟ ନିର୍ବାଚନ ସମତା ଥିଲା । ନୂତନ ନଗରଗୁଡ଼ିକ ସେ ସମତା ଲାଭ କରି ନ ଥିଲା । ସୁତରାଂ ଏହି ବିଷୟରେ ସମ୍ଭାର ଅବଶ୍ୟକ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ପଲସ୍‌ରୁପ ୧୮୩୨ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମ ସମ୍ଭାର ଆଇନ (Reform Act) ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଧନୀ ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମ୍ଭାର ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କର କୌଣସି ସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ । ସୁତରାଂ “ରଟ୍‌ବର୍ଗ୍” ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ୧୮୭୭ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଡିସ୍‌ରେଲିଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରିକାଳରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ଭାର ଆଇନଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ନଗର-ବାସୀ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନେ ଭେଟ ଅଧିକାର ଲାଭ କଲେ । ୧୮୭୨ରେ ରାଡ଼ଫୋଲ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ରିକାଳରେ ବ୍ୟାଲଟ୍ ଆକ୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହେବାରୁ ଭେଟଦାତାମାନେ ଇଚ୍ଛାନୁଯାୟୀ ଭେଟ ଦେବା ସୁବିଧା ଲାଭ କଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୮୮୪ରେ ରାଡ଼ଫୋଲ୍‌ଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ମନ୍ତ୍ରିକାଳରେ ତୃତୀୟ ସମ୍ଭାର ଆଇନ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପଞ୍ଚାବସୀ ଶ୍ରମଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଭେଟ ଦେବା ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କଲା ।

ପରବର୍ଷ ୧୮୮୫ରେ “ରିଡିଷ୍ଟ୍ରିବ୍ୟୁସନ ଅଫ୍ ସିଟ୍ସ” (Redistri-
 ction of Seats) ନାମକ ଆକ୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏତଦ୍ୱାରା ଲୋକସଭା ସମାନ ସମାନ ନିର୍ବାଚନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । ୧୯୧୧ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ “ପାଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ” ପ୍ରକାଶିତ ହେବାରୁ ୭ ବର୍ଷ ପରବର୍ତ୍ତେ ୧୯୧୮ରେ ପାଲିମେଣ୍ଟରେ ନୂତନ ସଦସ୍ୟ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ; ପାଲିମେଣ୍ଟର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ବୃତ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ଓ ସାମନ୍ତମାନଙ୍କ (House of Lords)ର

ସମତା କ୍ରାସ ହୋଇ ସାଧାରଣ ସଭାର (House of Commons) ସମତା ପଥେ ଚାଲି ଯିଲା । ଏଥିପ୍ରସଙ୍ଗରେ ୧୯୧୮ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ “ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ” (Representation of the People Act) ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଏହା ୧୯୧୮ରେ ୨୧ ବର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭୋଟ ଦେବା ଅଧିକାର ଦେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ସଭ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ।

୧୮୩୨—ପ୍ରଥମ ସମ୍ମାର ଆକ୍ଟ—(First Reform Act)

୧୭୭—ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ବର ଅଇନ—(Second Reform Act)

୧୮୭୨-ବ୍ୟାଲଟ ଅକ୍ଟ (Ballot Act)

୧୮୮୪-ବିଶାୟ ସମ୍ବାର ଆକ୍ତ (Third Refractor Act)

୧୮୮୫- ବିତରଣ ବିଭାଗ ଅଫ୍ ସିଟସ୍ (Redistribution of Seats)

୧୯୧୧-ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟ ଆକ୍ଟ (Parliament Act)

୧୧୧୮—ଜନପ୍ରତିନିଧି ଆଇନ (Representation of the People Act)

९८१८-

52.

“

THE END